

קובץ גליונות

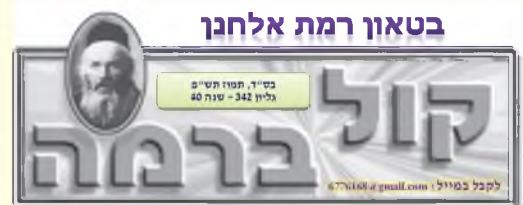
פרשת קרח

ממרנץ ורבנן גדולי ומאורי הדור

קובץ מורחב 96 עמ'

מצורף:

בטאון רמת אלחנן

חג!

החיזוקים והקבלות בבתי הכנסת

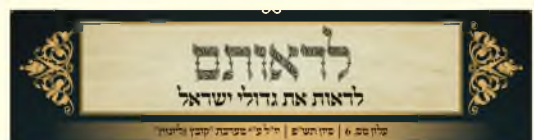
חג!

אוצר החידות והידיעות

לקראת עונת החתונות:

מצורף:

זכות הלימוד בקובץ זה, לע"נ הטהורה של
רבינו הגדול, אביהם וליבם של ישראל,
מרן ראש הישיבה הגאון רבי **מיכל יהודה**
ב"ר **משה דוד ליפקוביץ'** זללה"ה

מתוך צוואתו:

"הגני מבקש מכל אחד שקיבל תועלת
ברוהניות על ידי שישתדל לעשות עבורי
לעילוי נשמתו... כי הרי אין גבול ושיעור
לדרגות האדם."

נלב"ע כ"ו סיון תשע"א
תנצב"ה

מחבר ספר? הפרס/ם יקר?

פרסום במדור אוצר הספרים
ממוקד ומגיע בדיוק לקהל היעד
שאתה צריך!
וכל זה במחיר מוזל במיוחד
לתועלת המחברים.

**פנה עוד היום
למערכת 'קובץ גליונות'**

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף
ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:
יש לבחור בלחצן קופות נוספות.
חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

תוכן הענינים:

דברי שי"ח

דרכי החיזוק

ממגד גרש ירחים

שיחה ממרן הגרב"ד

ועד מזקן המשגיחים

עומק דעת

רשימות תלמידים

מים חיים

מתיקות ההלכה

שואלין ודורשין

אזמרה לשמך

מסביב לשולחן

הפרשה המחנכת

גאון יעקב

פנינים משולחן רבינו

עמודי הבית

וידבר משה

תיקוני ערובין

דחזיתיה

פנינים מאירים

פרק מיוחד לרגל יום היארצייט מתוך הספר
החדש העומד לראות אור בקרוב על מרן
ראש השיבה הגרמי"ל ליפקוביץ זצוקל"ה

קול ברמה

אוצר החידות והדיעות

וארטים לפרשת השבוע

שמירת קדושת בתי מקדש מעט

לראותם

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

גיליון מס' 388 פרשת קרח
תש"פ שנה שמינית

גליון זה יוצא לע"נ
הרב **משה בן הרב יוסף דוד הגר ז"ל**
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז
תנצב"ה
נדבת ידידינו החשוב
הרב **מרדכי זיסקינד הגר שליט"א**

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פניני הפרשה

"ויקהל עליהם קרח את כל העדה" (ט"ו י"ט)

שאלו את רבנו: מדוע לא הוכיחו מן המן מי הוא הצודק, כי הלא לצדיקים ירד סמך לפתח הבית ולרשעים רחוק מן הבית (יומא ע"ה א'), ואם כן היה צריך לבדק אם המן של קרח יורד סמך לביתו או רחוק, ולפי זה לקבע אם צדיק הוא או רשע.

ובתחילה השיב שכנגד בעלי מחלקת לא יועיל שום תרוץ, ותמיד יסבירו באלף אופנים מדוע המן ירד רחוק, ואדובה, הם עוד יאמרו שמפני שלא פעלו מספיק נגד משה רבנו נענשו שהמן התרחק...

ולאחר מכן הראה כי מובא (שבט מוסר פרק ל"ז) שביום המחלוקת של קרח עם משה לא ירד המן לישראל.

ובמקום אחר (טעמא דקרא, תהלים ק"ו) הביא רבנו בשם אביו מרן בעל הקהלות יעקב, כי כך דרכם של בעלי בקורת, שתמיד מוצאים חסרונות במנהיגי ישראל:

נאמר בפסוק בתהלים: 'ויקנאו למשה במחנה, לאהרן קדוש ה', ואמר על זה בדרך רמז: על משה רבנו שהיה פרוש מן הבריות ועלה לשמים כמלאך, קנאו לו "במחנה", כלומר שכמנהיגי ישראל הוא צריך יותר להיות במחנה ולהיות מערב בין האנשים, ואלו על אהרן שכן היה במחנה, אוהב שלום ורודף שלום, בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, עליו טענו למה אינו מספיק "קדוש ה", שככה גדול, עליו להיות מופרש ומובדל.

ומסיים רבנו שליט"א: ובאמת בכל הדורות היו כאלו שהתלוצצו ודברו עתק על גדולי התורה, על הצדיקים ששתלן הקב"ה בכל דור, אמנם לבסוף המתלוצצים אבד זכרם הם וממונם, ואלו גדולי התורה ותורתם נשארו לעולם בזה ובבא.

בשנת תשנ"ח, כשנחלש מרן הגרא"מ שך זצוק"ל, החל מרן הגרא"ל שטיינמן להנהיג את כלל הצבור, כשהוא מפריח את קרנם של בני התורה מחד בפתיחת רשתות של כוללים וביסוד ישיבות בכל הארץ, ומנוט את ספינת צרכי הכלל של היהדות החרדית בעולם כולו. במקביל החלו ליצני הדור לדבר עליו עתק, דברי בלע ורשע. קרא אז רבנו שליט"א לבנו של הגרא"ל, הגאון רבי שרגא שליט"א, ואמר לו: הנה הראיה שאביכם מנהיגי ישראל, שכבר הלצים מדברים נגדו וזהו סימן מובהק לגדלותו, שכן דרכם עוד מימות משה רבנו. לאחר מכן הראה לו את הרש"י (במדבר י"א י"ב): 'על מנת שיהיו סוקלים אתכם ומחרפים אתכם'...

"יוצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים" (י"ז כ"ג)

ויש לעין, מי שירצה לאכל שקדים אלו, מה מברך עליהם.

כי הנה יש מחלוקת האחרונים מה מברכים על מה שגדל בעציץ שאינו נקוב. שדעת החיי אדם (סוף כלל כ"א), שאם גדל שם אחד מחמשת מיני דגן ועשה ממנו פת, אי אפשר לברך על זה המוציא, כי אין זה 'מן הארץ', וכן אין לברך על פירות או ירקות שגדלו שם בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה.

אבל החזון איש סובר בזה, שאמנם המוציא לחם מן 'הארץ' על הפת אי אפשר לומר, אבל פירות וירקות שגדלו באינו נקוב אפשר לברך, כי נחשב לעץ ולאדמה. ואם כן לעניננו, הרי המטה היה עץ (וגם עץ תלוש נחשב עץ, דכתיב שמות כ"ו ט"ו עצי שטים עומדים), ואם כן לדברי החזו"א יברכו העץ.

אבל מאידך, אולי יש לחלק שכאן לא צמח כדרך הטבע רק בנס, ודומה לפטריות שגדלות על ידי האויר שברכתן שהכל, וצריך עיון (טעמא דקרא).

לקוראנו היקרים.

בתמונה העליונה מרן שליט"א נראה לפני כשלושים שנה במעמד הכנסת ספר תורה, כשמאחור רואים את האורות, ובצד שמאל אפשר להבחין בילד המחזיק לפיד מכובה. בתמונה התחתונה נראה מרן ממתין אחרי כתיבת אות בספר תורה, כשעל ידו יושב תורם הספר תורה הרב צבי מרדכי גולדרייך ז"ל (הכרת תודתנו העמוקה לחתנו הרב קלין שמסר לנו ציור תמונות בלתי מוכרות, בנפש חפצה, לעלוי נשמת חמיו, במלאות שלווה לפטירתו בימים אלו).

נבקש את עזרת הקוראים מי שיועד פרטים אודות המעמד, בו השתתף מרן שליט"א, ומזהה את הדמויות המופיעות, יתקשר לטל' המערכת 05331-45900, או בדוא"ל ig0533145900@gmail.com

בברכה מרובה ותודה מראש
יצחק גולדשטון

נשמח לקבל תמונות נוספות מהקוראים שיחי',
בכל ענין שהוא ובמיוחד משנים קודמות.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

ותלמדם חוקי חיים - פרק ט"ו היה קרוב ונתרחק (א)

סדרת המאמרים הבאים שיעסקו אליה בהדרכה, דברי חיזוק, והנהגות נכונות להורים שילדיהם 'סרו מהר מן הדרך אשר ציותים' והלכו לרעות בדרכים זרות, נכתבו בדמע, הלב בוכה מאין הפוגה והיד רועדת, אבל לא יכולנו להתעלם מנושא זה.

שום תרופה לא תמתיק את המרידות הרוחנית. תמונת אילוסטרציה.

נסיון זה של בנים או בנות שלא הולכים בדרך ישר, הוא מר ביותר, שום רפואה לא תוכל להמתיק אותה, אבל כלל בדינו: אין הקב"ה מביא נסיון על האדם אם אינו יכול לעמוד בו, וכל שנותר זה רק למצוא את הדרך והשביל בו יצעד האדם הבוטח ברוגע.

לכן, הורים ומחנכים יקרים, אל ייאוש, הולך את חכמים יחכם, הבה נביט לצור חוצבנו, אל אבותינו הקדושים, שאל אביך ויגדך, זקיך ויאמרו לך. ואל הצעירים נוסף ונאמר: חיזקו ואימצו, אל תבושו, התגברו על יצרכם המדיח מחיי נצח לחיי שעה, (ובדרך כלל אין זה אפילו הנאה של חיי שעה אלא דמיון רגעי חולף ותו לא).

מפני רגישותו הרבה, אנו חוזרים ומדגישים שוב כי אמנם הוראות רבינו נאמרו פעמים רבות אך בודאי כל מי שלומד מזה להנהגת למעשה – עושה כן על אחריותו האישית. כמו כן הרשימות הבאות נערכו מתוך כתבי תלמידים ומקורבים, ואף אחד אינו צריך לחשוב כי מתכוונים עליו או אליו.

ראינו להוסיף עוד, כי שמענו על נוהג נפלא במוסדות רבים בארץ ובעולם, בחדרי התאספות המלמדים ובחדרי המורות, תולים את המאמר של מדור החינוך הדו-שבועי, כדי לזכות את הרבים, ואכן, הנה לנו עוד מוחשיות לדברי המשנה בפרק ו' מאבות כי הלומד תורה לשמה 'נהנין ממנו עיצה ותושיה', אך צריכים לזכור שבאופן פרטי יתכן שינויים רבים בנושאי החינוך.

וסיפר לו את הדברים. רבינו מיד אמר לו: אתה חייב גלות. הלה היה נבון והמום והחל לבכות בכי תמרורים. ואחרי זה שאל 'אז מה עלי לעשות?', ורבינו חזר שוב על הדברים, אתה חייב גלות, תבוא לגור בארץ ישראל.

האיש ניסה 'להמתיק את הדין' ואמר, הרי כל משפחתי גרים בחוץ לארץ, מה אני יעשה פה לבד, ובכלל, כמה זמן אני יצטרך להיות פה?

השיב לו רבינו ברוגע: אתה חייב גלות! אבל אתה לא חייב לבוא לבד, אדרבה תביא את כולם לארץ ישראל... ואחרי זה אתה כבר תהיה מרוצה ותירצה להישאר פה תמיד... (א"ה, אין בעובדא זו פסק הלכה גורף).

מענין לענין, פעם אחת הוצרך רבינו למשהו, וביקש שיקראו את בנו, כשהגיע חיך ואמר לו, אני צריך שתעשה כך וכך, אמנם אסור להשתמש בתלמיד חכם אבל יש לך מצות כיבוד אב...
העיר הבן, אצלך אבא, כולם בחשש תלמידי חכמים, רק אם נביא גוי אין את החשש הזה.

'חלילה' נזעק רבינו, שכחת גמרא מפורשת, (סנהדרין ק"ד). כל המזמן עובד כוכבים לתוך ביתו ומשמש עליו גורם גלות לבני...
גלות
בהורג
נפש גם
בזמנינו.
רבינו
יוצא
מרכבו.

הפוך בה והפוך בה דכולה בה!

הפוך בה והפוך בה דכולה בה!
ונאמר: חיזקו ואימצו, אל תבושו, התגברו על יצרכם המדיח מחיי נצח לחיי שעה, (ובדרך כלל אין זה אפילו הנאה של חיי שעה אלא דמיון רגעי חולף ותו לא).

מפני רגישותו הרבה, אנו חוזרים ומדגישים שוב כי אמנם הוראות רבינו נאמרו פעמים רבות אך בודאי כל מי שלומד מזה להנהגת למעשה – עושה כן על אחריותו האישית. כמו כן הרשימות הבאות נערכו מתוך כתבי תלמידים ומקורבים, ואף אחד אינו צריך לחשוב כי מתכוונים עליו או אליו.

ראינו להוסיף עוד, כי שמענו על נוהג נפלא במוסדות רבים בארץ ובעולם, בחדרי התאספות המלמדים ובחדרי המורות, תולים את המאמר של מדור החינוך הדו-שבועי, כדי לזכות את הרבים, ואכן, הנה לנו עוד מוחשיות לדברי המשנה בפרק ו' מאבות כי הלומד תורה לשמה 'נהנין ממנו עיצה ותושיה', אך צריכים לזכור שבאופן פרטי יתכן שינויים רבים בנושאי החינוך.

הנסיון הכי קשה

בחז"ל (ברכות ז' ב' ומדרש תהלים מזמור ג') מובא התבטאות קשה על התנהגות של הבן הסורר: 'קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג, ושאל הג"ר הלל קופרמן שליט"א את רבינו, מדוע הביאו חז"ל דוגמא ממלחמת גוג ומגוג שאיננו יודעים בדיוק מה זה, הרי עוד לא עברנו את זה ואיננו מכירים בדיוק, וכשרוצים להביא השוואה לדבר אחר צריכים לציין מדוגמא המוכרת לנו כבר,

השיב לו רבינו- אדרבה, אחרי שאנו רואים מחז"ל ומדרשים על התקופה הקשה שבזמן גוג ומגוג, באים רבותינו להגיד לנו, תרבות רעה בתוך הבית זה לא כמו גוג ומגוג, זה גרוע הרבה יותר! בלי השוואה כלל למלחמה העתידה, ה' יצילנו מכל פגע (ספר טוב עין על מדרש שוחר טוב).

הרב

הלל

קופרמן

שליט"א

במחיצת

רבינו

מי אשם?

בראשונה נעתיק דברים שאמר רבינו כמה פעמים להורים שבויר-לב מהתנהגות הבן, והסיחו בפניו כי יש

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 7630585-03 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

הרגשת החשיבות היא גאוה

ואמנם אדם בטבעו רוצה שיחשיבו אותו ויכבדו אותו, ובדרך כלל מי שיש לו איזה מעלות, כגון כישירויות ושכל ומידות טובות, הרי הוא שמח אם יודעים את זה, ומתעניין האם יודעים שיש לי שכל והאם יודעים שאני בעל מידות טובות, כי כך הטבע, שאדם רוצה שידעו את מעלותיו, כדי שיחשיבו אותו ויכבדו אותו.

וכל זה נובע ממה שהוא מחשיב את עצמו כבר, ומרגיש אני חשוב ויש לי חשיבות, כי יש לי מידות טובות ויש לי שכל והבנה ושאר מעלות, ולכן הוא רוצה שגם אחרים יידעו מזה, כדי שיחשיבו אותו ויכבדו אותו, והוא רוצה את הכבוד ונהנה מזה, מפני שסבור שמגיע לו הכבוד.

אבל באמת זו גאוה, והגאוה גורמת לחמדת הכבוד, שהוא מחשיב את עצמו, ולכן הוא רוצה את הכבוד, ואף על פי שאינו עושה שום פעולה, ואינו רודף כבוד עד כדי כך לעשות פעולות שיחשיבו אותו ויכבדו אותו, אבל בדיעבד הוא שמח ונהנה מהכבוד, וזו גם כן גאוה.

והרי על גאוה נאמר (משלי טו, ה) תועבת השם כל גבה לב, וההלכה היא שצריך שלא יהיה אפילו שמינית שבשמינית של גאוה (ענין סוטה דף ה' וברמב"ם פ"ב מהלכות דעות) כי זה תועבת השם, והוא מתועב בעיני השם רח"ל, בזה שהוא מחשיב את עצמו.

לשמוח במעלות ולא להתגאות

וכבר האריך המסילת ישרים בשני פרקים (כב-כג) לבאר מה היא ענוה ומה היא גאוה, ומבאר שם כי כל מה שאדם מחשיב את עצמו משהו, זה לא נכון, ובאמת אין במה להחשיב את עצמו, כי לא הוא עשה את חשיבותו, וכל המעלות והכישירויות שיש לו, לא הוא עשאם, אלא הכל מן השמים, שהכל בידי שמים, והוא כמו עני המקבל נדבה מן הצדקה, שאין זה מגיע לו, אלא מרחמים עליו ונותנים לו נדבה, והוא צריך וחייב להודות על זה, ולשמוח במה שקיבל, אבל לא להרגיש חשיבות.

וכן כתב החובות הלבבות (שער הכניעה פ"ט) כי אדם שיש לו מעלה, צריך לשמוח אבל לא להתגאות בה, ויש גבול דק בין השמחה לגאוה, לשמוח ולא להחשיב את עצמו, וזו מדרגה, כי אם אדם שמח הוא עלול גם להחשיב את עצמו, וצריך שלא להחשיב את עצמו, אבל לשמוח כן!

כל מעלות האדם חסד מן השמים

וכאמור אם אדם מחשיב את עצמו זה לא נכון, כי באמת לא מגיע לו כלום, ובמה יחשיב את עצמו, הרי הכל חסד ורחמים, וכל מה שיש לאדם, כגון הכישירויות, וכן מה שהוא למד עם הכישירויות, זה גם כן מן השמים, כי מי נתן לו את הכוח ללמוד, וגם הרצון ללמוד, וכוח הבחירה שיש לו, מי יצר ומי נתן את כוח הבחירה? הכל מן השמים!

ומצינו לשון בחובות הלבבות (שער עבודת האלוקים פ"ה) שהנפש מבקשת מהשכל שהוא יחנך אותה, והשכל אומר לה, האם את יודעת שאת 'חבולה בטובות בוראך', וחבולה היינו ממושכנת, כלומר שהנפש מקבלת כל כך הרבה טובות מן הבורא והיא חייבת להחזיר עבורם משהו, וצריכה לתת משכון כדי שהיא תחזיר את החוב, והנפש עצמה ממושכנת לזה, ותלויה ביד הקב"ה, כמו משכון שנמצא ביד המלווה ומשועבד למלווה, שאין הלווה יכול לקבלו אם לא ישלם את החוב.

וכל מה שאדם עושה דברים, זה גם כן מטובות הבורא עליו, כי מהיכן יש לו את הכוח? הרי הכל בידי שמים! וזה מה שכתוב (איוב מא, ג) מי הקדימיני ואשלם, ואמרו על זה במדרש (ויקרא רבה כז, ב) רוח הקודש אומרת מי הקדימיני ואשלם, מי קילס לפני עד שלא נתתי לו נשמה, מי מל לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר, מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג, מי עשה לי מזווה עד שלא נתתי לו בית וכו'.

והיינו כגון אדם שעושה מצות מזווה, מי נתן לו את הבית שיוכל לקבוע בו מזווה, ומהיכן יש לו את הבית, הרי זה מן השמים, וזהו שאומר הקב"ה מי הקדימיני, מי נתן לי משהו שאני חייב לשלם לו, הלא את הכל אני נותן לאדם, ובלי מה שקיבל ממני לא היה יכול לעשות כלום.

הכבוד כדי להשפיע על אחרים

מצינו בגמרא (שבת קיג, א) שרבי יוחנן אמר מאני מכבדותי, היינו שהבגדים מכבדים אותו, ואם הבגדים מכבדים אז הוא מכובד. וצריך ביאור, וכי רבי יוחנן אהב כבוד ורצה שיכבדו אותו, הרי לא יתכן דבר כזה, ובודאי לא הייתה אצלו חמדת ורדיפת הכבוד.

ולא עיינתי כעת במפרשים, אך מסתבר שהביאור הוא, כי אם ילבש בגדים בזויים ולא מכובדים, זה יהיה בזיון, ויתבזה בכך, ולא כדאי להיות מבוזה, כי אם יהיה מבוזה לא תהיה לו חשיבות, והציבור לא יחשיבו אותו ולא תהיה לו שום השפעה עליהם, והרי צריך להשפיע, ורבי יוחנן היה משפיע, וכל זמן שהציבור מכבדים אותו ורואים שהוא מכובד הוא משפיע, אבל אם יראו אותו כשהוא מבוזה, כבר אינו משפיע, ולא יוכל להשפיע את כל מה שצריך להשפיע, על תורה ועל יראת שמים ומידות טובות, כל השפעה לא שייכת אם האדם הוא מבוזה.

ביזיונות גורמים חוסר יישוב הדעת

ועוד ענין יש בזה, שאם אדם מרגיש את עצמו מבוזה, זו הרגשה מאד לא טובה ולא נעימה, וכבר אין לו כוח להשפיע, כי הוא מרגיש לא טוב, ומבולבל, וכיצד יוכל להשפיע, הרי צריך לדבר ולהסביר, ואם הוא מבולבל ומרגיש מבוזה אין לו כוח ואינו יכול להשפיע.

וזהו שאמר רבי יוחנן מאני מכבדותי, כי אם הבגדים קרועים ובזויים, זה גורם לאדם שיהיה מבולבל וירגיש שהוא כאפס.

ומסתמא זה הביאור במה שמבקשים בברכת המעביר שינה 'ואל תביאנו לידי ביזיון' שלא יהיו לנו ביזיונות, ולכאורה מדוע לא, הרי ביזיונות הם צער בעולם הזה שמוריד מהגיהנום, וכן כל יסורים בעולם הזה מורידים מהגיהנום, ומדוע שלא יהיו ביזיונות.

אבל הביאור בזה, כי אמנם סתם ייסורים ממרקים ומורידים גיהנום, ומרן הגר"א"מ שך זצ"ל היה אומר שייסורים שכבר היו ועברו 'שווים מיליונים', כי הם חוסכים לאדם הרבה גיהנום וממילא זוכה לגן עדן, אבל ביזיונות זה יותר גרוע, ומהטעם שנתבאר, כי כשאדם מרגיש שהוא מבוזה, הוא לא יכול לתפקד, ומרגיש שהוא כאפס, ואין לו יישוב הדעת, ולכן מבקשים אל תביאנו לידי ביזיון.

תפילה על מדרגה שלא להרגיש בביזיון

ואמנם מאידך מבקשים באלוקי נצור 'ולמקללי נפשי תידום', ואין הכוונה לקללה ממש שמקללים אותי, אלא קללה לשון ביזיון, כמו שכתוב אצל דוד המלך (מלכים א' ב, ח) והוא קיללני קללה נמרצת, ועל זה מבקשים 'ולמקללי' – לאלו שמבזים אותי, 'נפשי תידום' – שלא יהיה אכפת לי, והביזיונות לא ישפיעו עלי ולא ארגיש בהם כלל.

ומבואר כי שייך דבר כזה, שמדברים על האדם דברי זלזול, ומזלזלים בו, וזה לא משפיע עליו כלום, והוא רגוע, עם יישוב הדעת, ואין זה פוגע בו, שידברו עליו מה שרוצים. אבל זה נגד הטבע, וצריכים תפילה על זה, ולמקללי נפשי תידום!

גם אמוראים צריכים תפילה שלא להיכשל

ויש בזה חידוש, כי הרי תפילת אלוקי נצור היא מהאמוראים כדאיתא בברכות דף י"ז, והם ביקשו את הנוסח נצור לשוני מרע וכו', כלומר שגם אמוראים היו צריכים תפילה להינצל מלשון הרע, מפני שהטבע נמשך ללשון הרע, עד כדי כך שאפילו אמוראים צריכים תפילה על זה, וצריכים סייעתא דשמיא מיוחדת על ידי תפילה שלא ידברו לשון הרע.

וכן ושפתי מדבר מרמה, היינו אפילו פחות מלשון הרע, וכמו שביאר החפץ חיים (שפת תמים פ"א) כי מרמה היינו שמדבר אחד בפה ואחד בלב, גם על זה צריכים תפילה, שלא לדבר מרמה, כי כך הטבע.

וכאמור גם ולמקללי נפשי תידום, צריכים תפילה על זה, כי זה נגד הטבע, אבל זה שייך, ועל ידי תפילה אפשר לזכות לזה.

* וכן פירש רש"י על הפסוק (דברים כא, כג) כי קללת אלוקים תלוי - כל קללה שבמקרא לשון הקל וזלזול כמו והוא קיללני קללה נמרצת.

חסדי שמים עם האדם בכל חייו

ואם אדם יעשה חשבון על כל החיים שלו, על כל ההיסטוריה שלו, כגון מה שהיו לו הורים שחינו אותו, וכי זה במקרה כך, וגם מה שהוא נולד, האם הוא היה מוכרח להיות כזה?

ויש על זה לשון של רבינו יונה בשערי תשובה (א, יב) "ולא זכר יוצרו אשר בראו יש מאין", הקב"ה ברא את האדם יש מאין, "והסד עשה עמו וידו נתנהו בכל עת", כל הזמן הוא מנהל אותו, "ונוצר נפשו בכל רגע", כל רגע הנפש חיה ברצון השם, וממילא "איך מלאו לבו להכעיס לפניו", איך אדם יכול לעשות דבר נגד רצון השם וכיצד יתכן דבר כזה.

וכשאדם יעשה חשבונות כאלו מכל ההיסטוריה שלו, משולד, עצם מה שהוא נולד, ואחר כך כל מה שהוא רואה, שיש לו חוש הראייה, וחוש השמיעה, וכוח הדיבור, וכוח ההבנה, הרי יש כאלה שאין להם את זה, והוא יש לו, וכל זה חסדי שמים, ובאמת הוא ממושכן!

וכן מה שהוא לומד, שהיה מי שלמד אותו, והוא נולד עם כישורונות ומבין את מה שהוא לומד, וממשיך להיות ויש לו מה לאכול, הרי כל זה חסד מן השמים, שיש לו מה לאכול, ויש לו הורים, והם חיים, ומחנכים אותו, והוא גדל וממשיך ללמוד, ויש לו מי שמלמד אותו.

ואחר כך הוא יותר מתבגר, והוא לומד ולומד ואחר כך נושא אשה שמתאימה בשבילו, כי הרי הקב"ה מזווג זיווגים (בראשית רבה סח, ד) והכל מן השמים ובודאי זה מה שמתאים עבורו, ואחר כך יש לו משפחה וילדים – מן השמים, ונותנים לו תלמידים – מן השמים, והתלמידים הם הגונים – מן השמים, הכל בידי שמים!

אל תחזיק טובה לעצמך כי לך נוצרת

ושנינו בפרקי אבות (ב, ח) רבי יוחנן בן זכאי אומר אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לך נוצרת, כלומר שאם אדם למד הרבה תורה לא יחשיב את עצמו בזה, כי לך הוא נוצר, לעסוק בתורה! ואם לא יעסוק בתורה אין לו זכות קיום, כי זו הייתה תכלית יצירתו, וכשהוא לומד תורה יש לו זכות קיום, אבל בלי זה אין לו זכות קיום כלל, וכיצד הוא חושב שמגיע לו תודה עבור זה, הרי אם לא ילמד הוא יהיה פושע, ואין זו מעלה שאינו פושע, ואמנם צריך לשמוח בזה, אבל לא להרגיש חשיבות כאילו שמגיע לו משהו על זה, כי לך נוצרת!

ואמרו בסוף פרקי אבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצאתי אף עשיתיו, היינו שכל העולמות, בריאה יצירה ועשייה, כולם נבראו בשביל שיהיה כבוד שמים, והכוונה בזה לטובת הברואים, שעל ידי שיעסקו בכבוד שמים יזכו לעולם הבא, וזו מטרת הבריאה, להרבות כבוד שמים! ואם אדם אינו מרבה כבוד שמים, אם הוא יכול להוסיף ואינו עושה כמה שהוא יכול, הרי לך נוצרת, וכל מה שהוא נמצא בעולם זה כדי לעשות כבוד שמים, ואם אין כבוד שמים מה היא זכות הקיום שלו.

וגם הרשעים שבעולם, מדוע יש רשעים, והיכן יש כבוד שמים על ידם? שמעתי ממו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל ונדפס במכתב מאלהו (עין ח"ג עמוד 232) כי אצל רשעים יש כבוד שמים בעונש שהם מקבלים, שהם נענשים על מה שאינם עושים כבוד שמים, ומזה גופא רואים כבוד שמים, כי בגלל שאין כבוד שמים יש עונש, ורואים מזה מהו כבוד שמים, ואילו צדיקים עושים כבוד שמים במעשיהם הטובים, אבל רשעים הכבוד שמים הוא על ידי העונש שהם מקבלים.

לזכור האמונה שהכל בידי שמים

והעיקר שעלינו לזכור הוא שהכל בידי שמים, וממילא זה משפיע על כל ההנהגה למעשה, וכפי שכבר דיברנו הרבה פעמים, כי אדם שידוע שהכל בידי שמים, חייב מאושרים ואין לו קפידה על שום אדם, וגם אם מישהו מצער אותו, הוא לא כועס עליו, מפני שמבין שהכל בידי שמים, וגם בלעדיו היה הצער, כי כן גזר מן השמים, והמטרה לטובתו, כמו שאמרו (ברכות ס, ב) כל דעביד רחמנא לטב עביד, וגם הצער לטובתו, שעל ידי זה יתחיל לחשוב מדוע קיבלתי צער מן השמים ומה רוצים ממני.

ובדרך כלל הסיבה היא מידה כנגד מידה, כמו שאמרו (שם ה, א) אם רואה אדם שייסורים באין עליו יפשט במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, ולכאורה אם יש ביטול תורה הרי מצא סיבה, ומדוע זה נקרא פשפש ולא מצא? וביארו המפרשים (נפה"ח ד, כט) כי יפשט במעשיו

צריך להיות מידה כנגד מידה, ואם לא מצא מידה כנגד מידה חטא המתאים לייסורים שבאו עליו, אזי יתלה בביטול תורה, כי ביטול תורה הוא סיבה לכל הייסורים רח"ל.

אבל חוץ מביטול תורה יכול להיות גם מידה כנגד מידה ממש, וכמו שמובא בגמרא שם (בע"ב) מעשה עם רב הונא שהיה לו כרס והחמיצו לו ארבע מאות חביות יין מן הכרס, ואמרו לו רבנן שיפשט במעשיו לדעת למה זה מגיע לו, כי כנראה יש איזה חטא שצריך לתקן, ואמר להם רב הונא גם אני אינני יודע, ואדרבה תגידו לי אולי אתם יודעים.

ואמרו לו רבנן כי אכן הם יודעים, שיש לו אריס שעובד אצלו בכרס ומקבל שליש או רביע מן הכרס, ומלבד החלק ביין ובפירות מגיע לו לקבל גם מהזמורות, והיינו העצים היבשים שחותכים מן הגפנים לאחר צמיחתם, ואתה רב הונא לקחת את הזמורות לעצמך ולא נתת לאריס חלק בזה, ולכן מידה כנגד מידה החמיצו לך חביות יין מן הכרס.

ואמר להם רב הונא, הרי האריס הזה גנב ממני מהכרס עצמו הרבה יותר ממה שמגיע לו, והוא חייב לי עוד הרבה, ואיני דורש ממנו את זה, לכן הזמורות מגיעים לי, ואמרו לו רבנן כי אף על פי כן יש בזה טעם גניבה, והוא צריך לנהוג לפני משורת הדין, ולתת לאריס גם מהזמורות.

בעל מדרגה חייב יותר מאחרים

והיינו כמו שמובא בגמרא בסוף פרק השוכר את האומנין (ב"מ פג, א) מעשה ברבה בר בר חנן, ששכר פועלים סבלים לסחוב עבורו חבית יין ממקום למקום, ובדרך הם נפלו ונשברה החבית, והרי נתקל פושע, ומן הדין הם חייבים לשלם לו, ורצה לתבוע מהם שישלמו לו, אבל רב אמר לו שכתוב 'למען תלך בדרך טובים', והיינו שצריך לנהוג לפני משורת הדין, כי הם לא הזיקו בכונה, ואמנם זה היה פשיעה שהם לא נזהרו, אבל הם מסכנים, וצריך לוותר להם ולא לדרוש מהם תשלום עבור הנזק.

ואחר כך באו הפועלים לבקש ממנו שכר על מה שעבדו, ולא רצה לשלם להם, כי הרי הם הזיקוהו ולא השלימו עבודתם, אבל רב אמר לו שישלם להם, מפני שכתוב 'וארחות צדיקים תשמור', ואף על פי שאדם אחר לא היה חייב בזה, אבל אתה בעל מדרגה, שאתה אמורא, ולפי מדרגתך אתה חייב לנהוג לפני משורת הדין, לא לדרוש מהם שישלמו לך, כי הם מסכנים, וגם לשלם להם על מה שעבדו.

החיוב לפי מה שאחרים מחשיבים אותו

וכפי הנראה רבה בעצמו לא החשיב את עצמו כל כך לבעל מדרגה, ולכן היה סבור שאינו מחויב בזה, ורב הודיעו כי הוא אכן בעל מדרגה וחייב יותר מאחרים. וכן רב הונא לא חשב שהוא בעל מדרגה כזה שחייב לנהוג במידת חסידות כזו לתת לאריס גם מן הזמורות, אבל רבנן אמרו לו כי הוא בעל מדרגה, ואף שהוא לא מחשיב את עצמו, אבל אחרים מחשיבים אותו, והוא באמת חשוב וצריך להחמיר על עצמו יותר מאחרים.

כך לפעמים מה שאדם לא מחשיב את עצמו גורם שאינו עושה דברים שהוא חייב, וכפי שנתבאר בעובדות הנ"ל, וצריך לדעת כי חיובו הוא לפי מה שאחרים מחשיבים אותו, וכלל שמחשיבים אותו יותר לבעל מדרגה הרי הוא חייב יותר לנהוג לפני משורת הדין.

לימוד המוסר מחנך לשלמות

ועל הכל צריכים סייעתא דשמיא, ולמעשה העצה להתקדם בשלמות האדם היא על ידי לימוד קבוע בספרי מוסר, וכבר הזכרנו מה שאמר פעם מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל באיזה כינוס, שאם לומדים חמש דקות בכל יום בספר מסילת ישרים, אם זה בקביעות בכל יום זה משפיע.

ומעשים שהיו, כפי ששמעתי מהרבה בעלי משפחה שאמרו לי, כי מזמן שהתחילו ללמוד מוסר בקביעות, כל האווירה בבית השתנתה, ויש בבית אווירה נעימה ושמחה, כי ספרי מוסר נותנים חינוך, ומחנכים את האדם כיצד להיות אדם חשוב, להתנהג ולהיות אדם מושלם, ואם האדם מושלם אזי ממילא כל האווירה בבית היא מושלמת.

וזו העצה, ללמוד בכל יום קצת, כמה דקות בספרי מוסר, ובדרך כלל ספר מסילת ישרים הוא המשפיע ביותר, אבל כל אחד ילמד מה שמעניין אותו, ואם ספר אחד משעמם לו, יכול לקחת ספר אחר או פרק אחר שמעניין, כל אחד לפי טבעו, זה מה שאפשר לעשות למעשה, וצריכים סייעתא דשמיא על זה, יהי רצון שנוכח לסייעתא דשמיא.

לעילוי נשמת

מרת **פנינה פערל גטקר** ע"ה
ב"ר יעקב אריה זצ"ל
נלב"ע כ"ו סיון תש"ס - תנצב"ה

לעילוי נשמת

הרב רבי **אברהם אדלר-נשר** זצ"ל
ב"ר אליהו חיים זצ"ל
נלב"ע כ"ו סיון תשכ"ט - תנצב"ה

לעילוי נשמת

ר' **ישראל ארנטורי** ז"ל
בן ר' **אלחנן הכהן** הי"ד
נלב"ע כ"ה סיון תשס"ח - תנצב"ה

לע"נ הרה"צ רבי **יצחק ב"ר זאב וואלף גרודזינסקי** זצוק"ל - נלב"ע כ"ה סיון ורעייתו הרבנית מרת **חיה מלכה** ע"ה בת רבי **אברהם** זצ"ל - נלב"ע כ"ג סיון

הגיליון **נדבת משפחת ארנטורי** שיחיו לרגל השמחה במעונם **בנישואי הבת** שתחי' עב"ג החתן החשוב **חנוך קסטנר** נ"י זכו לבנות בית נאמן בישראל לתפארת המשפחות ולדורות ישרים מבורכים!

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו מרן ראש הישיבה הגרי”ג אדלשטיין שליט”א

פרשת קורח תש”פ לפ”ק * גליון 34 * עיה”ק ירושת”ו * כתבי תלמידים

‘ומדוע תתנשאו על קהל ה’

‘ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי’

בענין מכירי כהונה

שנינו בגיטין (ל) המלוה מעות את הכהן והלוה להיות מפריש עליהן מחלקן, מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין, כלומר שהמלוה יכול להתנות עמהן שיקח כנגד החוב מתרומ”ע שיהיו לו אח”כ, התרומה ימכור לכהנים והדמים יהיו שלו, ומקשינן בגמ’ הא אכתי לא זכו בהן הכהן והלוה והיאך יקחם לעצמו והרי עדיין ממון השבט הן, ומוקמינן לה **במכירי כהונה ולויה**, דמיד כשמפריש התרומ”ע זכו בהן הכהן והלוה ושפיר יכול הישראל ליטלן בפרעון חובו.

ודעת התוס’ בב”ב (קכג:) דהיינו טעמא דמכירי כהונה, משום **דהוי מתנה מועטת ואסור לחזור בו** ואפ”ל בדברים בעלמא, ואע”פ שאם רצה יכול לחזור בו, מ”מ **כל כמה דלא הדר הוי מוחזק**, עכ”ל, (ע”ש דמהני לענין ירושת בכור פי שנים ואכמ”ל).

ובקוב”ש ביאר דודאי דהתוס’ מודו דמכירי כהונה קנה מיד **משום דגמר ומקני**, ומה דיכול לחזור בו, משום דבדעתו היה להקנותו רק בתנאי שלא יחזור, אבל אם יחזור לא הקנה, אכן כשלא חזר בו נמצא שקנה למפרע ושפיר הוי שלו ומוחזק בידו.

אך אין זה מובן, שהרי מה דמהני גמר ומקני בלא קנין, הוא במקום שיש גמירות דעת שלמה להקנאה, **אך אם בדעתו לחזור אם ירצה, שוב חסר בכל הגמירות דעת לקנין**, ואין כאן ‘גמר ומקני’.

***

ולכאורה נראה דלהתוס’ באמת **לא זכה הכהן ממש**, רק יש כאן איסור לחזור מהנתינה ואם רצה יחזור, ואף אחר שהפריש התרומ”ע יכול לחזור, דהטעם שצריך ליתן למכירי כהונה, הוא רק משום דהוי כעין הבטחה ליתן לו, ושוב יש כאן מחוסר אמנה אם יחזור בו, אבל אין כאן דין ממון שיהיה שייך בו גזלה, **רק אית ליה תרעומת עליו וסגי בבקשת מחילה שלא יקפיד**, ואלא דכיון דעוולה היא לחזור בו סברי התוס’ דשוב בודאי לא יחזור, והוי כמוחזק בידו.

אכן אכתי י”ל”ב היאך מועיל דין זה לשלם חובו במתנו”כ, והרי לענין תשלום החוב לא סגי בהאיסור לחזור מהמתנה ושמסתמא לא יחזור בו, אלא בעינן שיהיה ממון ממש, ואף **דגזל השבט אין כאן ע”פ מ”ש הראשונים** דשאר כהנים לא קפדי, כיון שאסור לחזור בו ממכירי כהונה ויודעים הם שבלאה”כ לא יתן להם המתנות, **אך עדיין איך יחשב פריעת חוב ע”כ, כר, ליפטר מחובו**.

ואמנם י”ל דאי”ז פרעון חוב ממש, כי אם שפוטרו הישראל המלוה מן החוב ע”י נטילת המתנות שחייב ליתן לו, שכך הסכימו ביניהם, אך א”כ יקשה **דלא קיים הישראל במתנות אלו מצות נתינה**, שהרי מעולם לא באו לרשותו כהן, רק נטלן הישראל ברשותו, וצ”ב.

והנראה בזה בג’ דרכים, וכדלהלן;

***

האופן הראשון י”ל – דאולי אה”נ לא נתקיימה כאן מצות נתינה, ואלא דמאחר שיש חיוב מצד היורש ליתן המתנות לכהן זה, וכפי שסיכמו שיהיה זה לפרעון חובו, שוב אדרבה, **יש איסור ליתן המתנות לכהן אחר**, ולכך יש לו לקח המתנות לפרעון החוב. [א.ה. אכן ילה”ק לפי דרך זו, שיזכה הכהן בידו במתנות אלו, לקיים מצות נתינה, ושוב יקח הישראל ממנו לפרעון חובו, ויל”ע אי שייך בזה אפוכי מטרטא למ”ל, וצ”ע].

כרוב כבודו של אדם כך גדלה אצלו חמדת הכבוד

הנה כל מחלוקתו של קרח על משה לא באה אלא מחמת נגיעה של כבוד, שדרש את הנשיאות לעצמו, והרי **קרח היה מכובד מכל שבט לוי, שהרי היה מבני קהת שהם נושאי הארון – שזוהי הדרגה הכי גדולה בשבט לוי, ואעפ”כ נחלק על משה מפני חמדת הכבוד**.

וזוהו מפני קושי חמדת הכבוד, שכבר **אמרו חז”ל** (אבות ד, כא) הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, היינו מן העולם הבא וגם מן העולם הזה, והנה יש כמה מיני קנאה, יש קנאה שהיא מחמת עשירות, או בריאות, או הצלחה שיש לחברו יותר ממנו, אבל קנאה מחמת כבוד היא הקנאה הקשה ביותר, כי תאוות הכבוד היא תאוה גדולה מאד, וכמו שכתב **המסילת ישרים** (סוף פרק י”א) **כי הכבוד דוחק את לב האדם יותר מכל התשוקות והחמדות שבעולם**.

וככל שאדם מכובד יותר, כך גם חמדת הכבוד יותר חזקה אצלו, וכמו שאמרו חז”ל לענין חמדת הממון (קהלת רבה ג, א) יש לו מנה רוצה מאתיים, יש לו מאתיים רוצה ארבע מאות, כך גם בחמדת הכבוד, **כמו שמצינו אצל המן** שסיפר לאשתו את כבוד עושרו ורוב בניו ואת אשר גידלו המלך, ואף על פי כן אמר **‘וכל זה איננו שווה לי’** בזמן שמרדכי אינו משתחוהו לי, לכן גם קרח אף על פי שכבר היה מכובד, והיה מנושאי הארון ומכובד מכל שבט לוי, אף על פי כן השפיעה עליו חמדת הכבוד לחלוק על משה רבינו.

(משיחות רבינו שליט”א)

‘ותפתח הארץ את פיה ותבלע כו’

פי הארץ – עדות על אמיתת התורה

סופם של קורח ועדתו היה שהאדמה פצתה את פיה ובלעה אותם ואת כל רכושם, ובאבות (ה, ו) אמרו כי **‘פי הארץ’** הוא אחד מעשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות, והיינו שהיתה בריאה מיוחדת מששת ימי בראשית לבלוע את קורח ואת כל עדתו, **ובזה היה גמר הבריאה – בערב שבת בין השמשות**, וכל זמן שלא נברא **‘פי הארץ’** עדיין היה חסר בשלמות הבריאה. **וצריך להבין** מה הענין בבריאת פי הארץ כבר מששת ימי בראשית, ולמה זה נצרך לשלמות הבריאה, וכן מדוע היו צריכים לקרר ועדתו נס מיוחד של שינוי הטבע.

וכתבו המפרשים כי הטעם בזה מפני **שקרח הכניס פקפוק באמיתת התורה**, שאמר כי משה בדאי הוא, והרי את כל התורה קיבלו ממשה רבינו, ואם ח”ו משה בדאי כיצד אפשר להאמין שכל התורה היא אמת, וקרח הכניס בלב העדה כפירה עם פיתויים, והשפיע על ציבור גדול מאד, עד כדי כך שגם ראשי סנהדראות התפתו ונמשכו אחריו, וכל ישראל ראו שאנשים חשובים כאלה הולכים עם קרח ומפקפקים במשה רבינו, וכבר היה חשש שישפיע על הציבור שלא יאמינו בתורה מן השמים, והרי בלי תורה אין העולם יכול להתקיים.

ומאחר שהעולם נברא בשביל התורה, ורצון השי”ת שהתורה תשלוט בעולם, לכן **לכתחילה נברא העולם עם בריאה כזאת של ‘פי הארץ’ כדי להבטיח שלא תהיה כפירה באמונת התורה**, ואם יבוא זמן שיהיה חשש שכלל ישראל לא יאמינו בתורה, מיד ישתנה הטבע ותפתח הארץ את פיה, ומזה הטעם הוצרכו לנס מיוחד של שינוי הטבע, כדי שכולם יראו בבהירות מוחלטת שמשה אמת ותורתו אמת.

מומזבא בגמרא (ב”ב עד, א) שבלועי קורח אומרים משה אמת ותורתו אמת, והיינו מפני שחטאם היה כפירה בתורת משה, ועל זה התשובה היא לחזק האמונה בתורת משה.

(משיחות רבינו שליט”א)

טבעו, הרי אין הטבע משתנה, ומשנתגלה שאין בו טבע זה סימן שכבר מתחילה לא גמר להקנות, ושפיר מהניא חזרתו.

ולפ"ז שפיר מבוארים דברי התוס' במכירי כהונה, **דהוי כמתנה מועטת שסמכה דעתיה דמקבל, ואסור לחזור בו, והוא נגד טבע היוסר לחזור, ושוב גמר הישראל ומקני** וזכה הכהן באמת ע"ז, ומ"מ אם חזר מהניא חזרתו לברר דמעיקרא לא גמר ומקני, ולא קנה הכהן.

ומטעם זה מהני מכירי כהונה לפרוע חובו, דשפיר נתקיים בזה נתניה ושוב משתמש בו הכהן כשלו לפרוע חובו, וכן מהני להחשב מוחזק לענין ירושת בכור, דהא כל שלא חזר בו יש כאן גמיר' דשלמה להקנות, והוא קנוי להכהן לגמרי להוריש לבניו.

(משיעורי רבינו פרק יש נוחלין, ע"ש עוד)

'בארצם לא תנחל' כו' אני חלקך ונחלתך'

הרי זה נתקדש קדש קדשים

ידועים דברי הרמב"ם בסוף הל' שמיטה ויובל בענין קדושת שבט לוי להיות משרתי ה' ונחלתו, וסיום דבריו שם - **"ולא שבט לוי בלבד"** אלא כל איש ואיש **מכל באי העולם** אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני השם לשרתו ולעובדו לדעה את השם והלך ישר כמו שעשהו האלוקים ופרק מעל צווארו עול החשבונות הרבים אשר ביקשו בני האדם **הרי זה נתקדש קודש קדשים** ויהיה השם חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוויים הרי דוד עליו השלום אומר השם מנת חלקי וכסי אתה תומיך גורלי".

והנה מכבר ראיתי שכל לשונות הרמב"ם בהלכה זו מפורשים בגמרא ומדרשים, ומה שכתב שכל איש מבאי העולם אשר נדבה רוחו וכו' הרי זה נתקדש קודש קדשים, מפורש כן בגמרא (ב"ק לח, א) **שאפילו גוי העוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול**, וקדושת כהן גדול נקראת קודש קדשים כמו שכתוב אצל אהרן (דה"א כג, יג) **"ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים"**, ולזה יכול לזכות אפילו גוי, אם הוא עוסק בדברי תורה שמותר לו ללמוד, וכגון אם לומד דיני שבע מצוות בני נח, הרי הוא מתקדש כמו כהן גדול. **זהו כח קדושת התורה!**

(משיחות רבינו של"ס"א)

עוד אופן אפשר לומר - ע"פ מ"ש **בנתיבות** (סי' רמ"ג סק"ח) לבאר הא דמשגרין מתנות כהונה לחר שוטה וקטן (יבמות צט:), והק' **בקצה"ח** (שם סק"ד) איך מהני והא בעינן מתנה וליכא, וביאר הנתיבה"מ דמיקרי מתנה ע"י אכילתם והנאתם מהן, **דלא בעינן דוקא זכיה אלא סגי בשימוש הכהן בהם לצורכו** ובזה מתקיים דין הנתינה (וכ"ה ביד אפרים סי' ס"א סק"ח).

ולפ"ז י"ל דה"נ, **בזה שנפרע חובו של כהן ע"י המתנות, חשיב שנשתמש בהן הכהן לצורכו**, שע"ז נפטר מתשלום החוב, ואף שלא זכה בהן נתקיים שפיר דין הנתינה בשימוש.

***

אכן נראה לבאר באופן נוסף דברי התוס', והוא מסתבר טפי, דהנה **בכתובות** (קב.) מצינו דאדם מחייב עצמו בשטר, וביארו **התוס'** דאף שאין מטלטלין נקנין בשטר מ"מ מהני להשתעבד בשטר, משום דהואיל וטרח למכתב שטר גמר ומשעבד נפשיה, וכדמצינו דברים הנקנים באמירה משום דגמר ומקני, והביאו התוס' דוגמא לכך מהגמ' **בב"מ** (מט.) **דהנותן מתנה מועטת קנה חברו אף שלא באת לידו משום דגמר ומקני** ע"ש.

וצ"ב הא במתנה מועטת שפיר יכול לחזור בו, ורק שאיסור יש בדבר, אבל לא נקנה כלום בכך, וא"כ היאך נלמד משם לשטר, הא ודאי כונת הגמ' שבשטר מתחייב לגמרי ואין יכול לחזור בו, ולא דמי כלל, ועי' קוב"ש ודבריו דחוקים.

ונ"ל, דהטעם דבמתנה מועטת גמר ומקני, הוא משום דסמכה דעתו דמקבל שלא יחזור הנותן, דשארית ישראל לא יעשו עולה, ואין הסמיכות דעת מצד שכך הדין, אלא **דכן הוא טבע ישראל שלא יעשה עולה, ועל כך סמך המקבל שיעמוד הנותן בדיבורו, וזהו הטעם דגמר ומקני, משום דטבעו הוא שלא יחזור בו** ולכך גומר ומקנה בלב שלם וקנה המקבל לגמרי.

אכן לעולם יכול הוא לחזור בו, ומשום **דאם חזר בו הרי זה סימן שאין בו טבע זה של מידות טובות, שהרי אם היה בעל מידות טובות לא היה חוזר בו**, וכיון שחזר הוכיח סופו על תחילתו שלא בלב שלם נתן המתנה ומשום שאצלו אין טבע זה, וכיון שכך, שוב מעיקרא לא גמר ומקני ולא קנה המקבל.

ואמנם לענין התחייבות בשטר אין לומר כן, שאם חזר בו שוב גילה שלא גמר ומקני מעיקרא, **דהתם הסיבה שגמר ומקני אינה מחמת הטבע, כי אם מחמת המעשה שטרח לכתוב שטר**, ובזה י"ל דשפיר נשתנה רצונו, ואף שבתחילה הקנה בלב שלם חזר בו אח"כ, וזה ודאי לא מהני לחזור אחר שגמר להקנות, ומשא"כ במתנה מועטת שהגמירות דעת באה מחמת

מתלמידיו של אהרן

שנינו באבות (א, יב) הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, וצריך ביאור מה שאמר 'אוהב שלום', מה שייך ציווי על אהבת שלום, שהרי לכאורה זה תלוי במציאות, אם באמת הוא אוהב שלום או לא, אמנם הביאור בזה, שכל אדם בטבעו הישר הוא אוהב שלום, רק שיש חשבונות ונגיעות המקלקלים את טבעו, ועל זה בא הציווי לסלק הנגיעות ולהחזיר את הטבע הישר.

ומה שאמר 'רודף שלום', היינו שעושה פעולות של שלום ומשפיע שלום על סביבתו, ויש אנשים שגם בלי פעולות משפיעים שלום על סביבתם, כמו שאמרו על מרן הרב מפוניבז' זצ"ל שמלבד שהיה איש שלום, גם לא היה שייך מחלוקת בסביבתו, וזהו ענין רודף שלום.

ואמר עוד "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", כי רק על ידי אהבת הבריות ורדיפת שלום אפשר לקרב לתורה, ובמיוחד מי שמשמש בתפקיד של השפעה צריך לדעת כי התנאי הראשון הוא שיהיה לו אהבת הבריות, שרק באופן זה אפשר להשפיע ולקרב התלמידים לתורה, ואם אין אהבת הבריות לא יתכן להשפיע ולקרב כראוי.

לעילוי נשמת הגאון רבי אריה לייב ב"ר נחום איסר היימן זצ"ל

ניתן לקבל את הגיליון במייל : MIMAGED111@GMAIL.COM

כמו כן לתרומות והנצחות, ולשליחת ד"ת, עובדות והנהגות ממרן שליט"א ניתן לפנות לכתובת הנ"ל.

דברי רבנו ראש הישיבה מרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א ביארצייט למרנא המשגיח רבי ירוחם זצ"ל

נאמר לכינוס בני המשפחה והתלמידים בארה"ב

ביום היארצייט יום ד' י"ח סיון ה'תש"פ

בני המשפחה היקרים, נכדים ונינים, ותלמידים של זקננו הגדול המשגיח רבי ירוחם זכר צדיק לברכה, בואו ונחשוב מה הוא הי' ומה השפיע לכל העולם בהנהגותיו, הדבר הראשון אאמו"ר זצ"ל הי' תלמיד מובהק של רבי ירוחם לא זזה ידו מתוך ידו, מה שהי' מדבר הי' אומר 'הוא' עשה כך, מי זה 'הוא' רבי ירוחם, כל חייו נסובו סביב רבי ירוחם, הי' תקופה שהוצרכו להקים מועצת גדולי התורה בארץ ישראל ומרן הגר"י אברמסקי זצ"ל ביקש מאאמו"ר זצ"ל שיבוא להיות חבר במועצת, ואמר לו רבי דוד אני צריך אותך איתי, הוא ידע והכיר את פקחותו, אולם אבא השיב אינני יוצא החוצה מהישיבה, הרב"ה שלי לא יצא מהישיבה, רבי ירוחם לא יצא מהישיבה, וגם כשיצא לדאצ'ה שם היתה הישיבה, הוא לא יצא מהישיבה כלל, הוא והישיבה היו דבר אחד, והוא חידש שיכול לצאת לדאצ'ה עם הישיבה וזה ישאר ישיבה גם כך, זה הוא יכול הי' לעשות, לא כולם יכולים לעשות זאת, זה הי' הסבא המשגיח זצ"ל.

מרן הגר"ש שקופ זצ"ל הי' נוסע לאמריקה לאסוף כספים להחזקת ישיבתו, ובאחד הפעמים כשבגרודנא היתה אז תקופה קשה, הציעו לו שישאר להיות ראש ישיבה באמריקה, וידאגו לו לכל צרכי הישיבה, והוא שקל זאת, שלח אליו הסבא איגרת [או מברק] וכתב לו את הפסוק [שמות כה, טו] בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו, לא עוזבים את ארון ה' אפילו לא לרגע אחד, ועליך לשוב לישיבתך בגרודנא, אלו היו חייו של רבי ירוחם, כל חייו חי בישיבה. זהו חידוש אחד בדרכיו.

חידוש נוסף שחידש אי' בגמ' ברכות סג: שהרי אדם קורא קריאת שמע שחרית וערבית וערב אחד אינו קורא דומה כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם; וצ"ב מדוע נחשב שלא קרא מעולם, וביאר המשגיח זצ"ל כמו שאדם אף שיש בו אברים רבים הרי הוא כולו גוף אחד, כך ימיו של אדם משך שבעים שנות חייו אינם ימים נפרדים זה מזה שמצטרפים לסך שבעים שנה, אלא הם חפצא ויחידה אחת של שבעים שנה, אלו הם חייו, ואם חסר יום אחד שלא קרא בו קריאת שמע כבר חסר לו את המציאות הזו שבימי חייו קרא קריאת שמע, ונעשה כקריאת שמע על כל יום בפני עצמו, הימים הם כבר נפרדים זה מזה, ואין לו את שלימות החיים עם קריאת שמע.

אאמו"ר זצ"ל הי' משכים לבוא לישיבה בשעה ארבע בבוקר, אחד מתלמידיו שהי' מלווה אותו סיפר שאמר לו היום הוא הי' אצלי (הכונה לבעל דבר) וניסה להניאני באמתלא של קור וגשמים, לא ענית לו, ולמחר הקדמתי לשעה שלש, וחכם אחד אמר על אאמו"ר זצ"ל שהשטן עזב אותו ונתיאש ממנו, כי ראה שהוא רק מפסיד ולמחר יקדים לשעה שתיים, ואמר שאם יום אחד יוותר כבר ישבר כל הקביעות, כל הימים הם בריאה אחת, זה הנחיל לנו הסבא רבי ירוחם זצ"ל.

וכבר נתבאר דזהו ענין ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם, מתי נחשב לאגודה אחת כשהמטרה היא לעשות רצונך בלבב שלם, אבל אם אינו כן הרי מצינו במואב ומדין שהיו שונאים זה לזה ונתאחדו יחד כדי להלחם עם כלל ישראל [כמש"כ רש"י ר"פ בלק], זה לא נחשב אחד כל יום את רצונותיו שלו, לתאוה יבקש נפרד [משלי יח], אחד זה נקרא רק כשיש מטרה אחת.

וכך הוא גם בצורת החיים, אדם שזוכה לבוא עם ימיו שכולם שוים לטובה, זהו שלימות, ומצינו [יעו"ב ב"ר נח, ג] באסתר המלכה שזכתה למלוך על קצ"ז מדינות מפני שהיתה בת בתה של שרה אמנו שחיתה מאה ועשרים ושבע שנים, ובשרה נאמר [בראשית כג, א] שני חיי שרה, ודרשו חז"ל כולם שוים לטובה, הכל הי' מציאות אחת, ומפני ששאיפתה כל ימיה הי' לעשות רצונו, ודאי מתעלים ולא נשארים על אותו המקום, אבל המטרה היא אחת לעשות רצונו.

תלמידי רבי עקיבא מתו כולם בין פסח לעצרת, ובגמ' [יבמות סב:] מבואר התביעה עליהם שלא נהגו כבוד זה בזה, ובמדרש [ב"ר סא, ג] אי' שהיתה עיניהם צרה אלו באלו, וכבר דיברנו בישיבה בביאור הענין זמן זה של בין פסח לעצרת נאמר עליו בתורה [ויקרא כג, טו] שבע שבתות 'תמימות' תהינה, ובמדרש אי' אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, שבע שבתות אינם כדי להגיע לשבועות עם חמישים ימים, אלא עם יחידה אחת של

שבע שבתות, כי ימים אלו שהם הכנה לשבועות עליהם להיות תמימים, וצריך להיות כולם שוין לטובה, שבמשך כל הזמן יש רק מטרה אחת לעשות רצונו של מקום, ואם לאו הרי הוא בעל מום ואינו תמים.

ובתלמידי רבי עקיבא ה' תביעה דהנה אי' בגמ' [ב"ב ע"ה] שלעתיד לבוא כל אחד נכוה מחופתו של חברו, ונכוה היינו כשרואה את גדולתו של חברו חושב ומתיסר מדוע הוא לא זכה להגיע לגדלות כזו, הרי אפשר להגיע ולזכות לזה כמו שחבירו זכה, זוהי מידה טובה, אבל אם מפריע לו מה שחבירו גדול, זה כבר עיניהם צרה זה בזה, כבר אין כאן מטרה אחת משותפת, כלל ישראל הוא אחד, והחיים הם יחידה אחת, וצריך שהחיים יהיו מיוחדים עבור דבר אחד לעשות רצונו, מתעלים, ולהתעלות זהו רצונו, אבל זה נשאר הכל דבר אחד שלם, וכל אחד נכוה מחופתו של חברו מחשבתו היא הוא כל כך גדול, יכולתי אני גם לזכות לזה.

ואי' בגמ' [ב"ב שם] שפני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה וזקנים שבאותו הדור היו אומרים אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה, והביאור בזה שעל עצמם היו אומרים כן, אם אנו רואים כיצד זכה יהושע וכל זכיותו היא דבקתו במשה רבנו, וכל כחו ממנו הוא, וכלבנה שכל אורה וכוחה מהחמה, כך יהושע כל כולו ממשה רבנו, אם כן מדוע אנחנו לא השגנו מדריגה זו, ואמנם מצד אחד כפני לבנה זה מדריגה קטנה, אבל מאידך גיסא יש בזה גם גדלות, שיהושע יש לו רק את משה, דבר אחר אין לו.

זה ה' המשגיח רבי ירוחם זצ"ל, שכל חייו היו מקשה אחת, וגם אצל חתנו מו"ח רבי ישראל חיים קפלן זכר צדיק וקדוש לברכה, ראו מידה זו, כל שבת ה' אומר את השמועס', ולא ה' דבר אחד שלא מהסבא, הוא חי עם הסבא כל ימיו, ובזה צריכים להתאמץ, תלמידים שהי' להם רב'ה כזה, וגם אלו שראו את תלמידיו שלא ה' להם בחייהם דבר אחר מלבד רבם, וחיו כל ימיהם עם מטרה אחת, לרצות להיות כמו הרב'ה, אפשר ללכת בדרכיהם ולזכות לזה, ודאי אין זה דבר קל, אבל כשיודעים זאת צריכים לעשות כן ולדעת שכך צריך להיות, להיות כל החיים עם מטרה אחת, לעשות רצונו בלבב שלם.

וכשזוכים לזה זוכים למדריגה זו שמצינו באברהם אבינו ע"ה [בראשית כד, א] ואברהם זקן בא בימים, שבא עם כל ימיו, לא חסר לו אפילו יום אחד, בודאי התעלה במשך ימי חייו, ההתעלות היא רצונו של מקום, אינו חפץ שנעמוד על מקומנו בלא להתעלות, אבל המטרה צריכה להיות קבועה בלי לזוז ממנה כמלוא נימה, והיא לעשות רצונו בלבב שלם.

ידוע מהגר"א ז"ל [הובא בספר מעלות התורה לרבי אברהם אחי הגר"א] שאף שמנין המצוות הוא תרי"ג, למעשה ישנם אלפי מצוות, רק שהקב"ה לא הטריח לצוותינו על יותר מתרי"ג, אבל מהתורה אפשר ללמוד ולדעת רצונו, והמשל בזה לאב המבקש מבנו האחד להכין עבורו כוס משקה וכדו', שמע כן בנו האחר ונזדרז הוא להכין ולהביא, אף שהרי לא נתבקש, מפני שידוע שאביו חפץ בזה, ורוצה הוא למלא רצונו של אביו, כך מי שחי ותשוקתו היא רק ענין זה לעשות את רצונו של מקום, הרי יש לו מצוות רבות ונוספות על תרי"ג מצוות, שמרומז בתורה שרצונו של מקום שיהי' כך.

וזהו ענין החילוק בין בנים לעבדים, כי עבד אינו עושה דבר שלא נצטוו בו, עבד עושה רק מפני שחייבוהו וציווהו לעשות, אבל בן אינו עושה כי הוא מחוייב, אלא הוא עושה כדי למלא רצונו של אביו, וכל דבר שידע בו שהוא רצונו של אביו ימהר לעשותו.

ודברים אלו צריכים להתאמץ וללמוד אף שאין זה דבר קל, להשכיל ולהבין ענין זה של תכלית ביאת האדם לעולם הזה, ולשמור על ימיו במקשה אחת ולא להפרידם ולעשותם ימים רבים ומחולקים זה מזה, וכשזוכים לזה, אזי החיים הם מאושרים, שני חיי שרה כולם שוים לטובה, וכך ה' אצל הסבא המשגיח זצ"ל, הוא חי ששים ואחד שנה, והגיע למעלה עם כל ששים שנותיו, ישנם כאלו שחיים ששים שנה אבל למעלה הם באים עם חמישים ופחות מכך, אבל הוא הגיע עם כל ימיו.

מהיארצייט הזה י"ח סיון צריכים לצאת עם הלימוד הזה, ללמוד מה הוא ה', ומסתמא הנכדים שמעו זאת מהוריהם איך ה' נראים תהלוכותיו וצורת חייו, שמעו זאת ממו"ח זצ"ל, ומרבי שמחה זיסל זצ"ל, מכולם שמעו את הדברים האלה איך הוא חי, רבי שמחה זיסל ה' ממש כמו הסבא, ראו בו את דמותו, וכשנמשיך כך זה יהי' זכות גדולה, ונזכה לקיים בזה את רצון ה', שזה המטרה של כל החיים לעשות רצונך בלבב שלם, ובאופן זה האדם הוא תמים, אבל אם אינו כן הרי הוא בעל מום.

הקב"ה יעזור לנו שביום הזכרון שהוא מסוגל ללמוד מדרכיו, יזכה כל אחד לחשוב מה הוא ה', ואיך הוא יכול לקיים את זה, וכמה הוא יכול לקיים את זה, ומי שיזכה לקיים את זה יזכה להיות אדם שלם בא בימים, וכל שנותיו יהיו לטובה, שיהי' בהצלחה, כל טוב.

דברים שאמר זקן המשגיחים מרן המשגיח הגר"א חדש שליט"א

על אביו ובשם אביו מרן המשגיח הגה"צ רבי מאיר חדש זצוק"ל

הוא היה אומר האדם צריך לגדול בתורה ויראת שמים ומידות טובות

שמתנהג שלא כשורה, עדיף שתעשה את עצמך כאילו אינך רואה את המעשה, כי אם תגיב באופן מידי ויבין הבחור כי נתפס בקלקלתו, התחושה שלו תהיה שהוא כבר 'שרוף' בעיניך, ובמקום לגרום לו להשתקם ולהיטיב את דרכיו, הוא כבר לא יקבל ממך, אבל בהזדמנות אחרת, תמצא כבר איך להעביר לו מסר של חינוך". זו החשיבה שתמיד אפינה את אבא – אין כל עניין להוכיח כל עוד אין אתה רואה את הטוב שיצמח מכך, ואם הטוב יושג דווקא בהתעלמות – אזי תתעלם. ואמר, משגיח הוא לא שוטר, שוטר מידת הצלחתו תלויה בזה שיתפוס על חס ומשגיח בדיוק הפוך.

המשנה באבות פ"ב מ"ה "ולא הקפדן מלמד" כותב רבינו יונה "אין צריך לרב להיות כעסן ולא רוחו קצרה אך רוחב לב", ז"א בזמן שהתלמיד לא מבין הרב צריך להיות ברוחב לב עם אורך רוח וסבלנות, והרבינו יונה על המשנה באבות פ"ד מ"א "איזהו גיבור הכובש את יצרו" שנא "טוב אָרְךְ אַפִּים מִגִּבּוֹר וּמִשַּׁל בְּרוּחוֹ מִלֵּכָד עִיר" רואים שמושל רוח זה דרגה גבוהה כי יש גבורת הגוף ויש גבורת הלב והכובש את יצרו גיבור כי מושל ברוחו, וז"ש "לֹא בָחַל וְלֹא בָלַח כִּי אִם בְּרוּחִי" הד"ד "ורוח איש יכלכל".

אומרים בתפילה "ואני זאת בריתי אותם אמר ה' - רוחי אשר עליך, ודברי אשר שמתני בפך, לא ימוש מפך...". יש פה 2 בחינות לברית עם הקב"ה שלתורה צריך גם רוח ורוחב לב שזה מידות טובות וגם דברי ואז לא ימוש מפך.

בפי' וארא כתוב על בני ישראל "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח" כותב האוה"ח שלא היו בני תורה, כי התורה מרחבת ליבו של אדם, ולהם היה קוצר רוח.

מספרת הגמ' בשבת על הלל הזקן ששאל אותו אדם הרבה שאלות וענה לו באורך רוח, והאדם אמר לו "אתה הוא הלל שקורין אותך נשיא ישראל? א"ל הן, א"ל אם אתה הוא לא ירבו כמותך בישראל" ועדיין הלל לא כעס, וענה לו בסבלנות, "מפני מה?" ואמר לו שהפסיד 400 זוז ואמר לו הלל "הוי זהיר ברוחך, כדי הוא הלל שתאבד על ידו ד' מאות זוז וד' מאות זוז, והלל לא יקפיד".

בתורה מרגלא בפומיה, השאיפה הראשונה של בחור בישיבה צריכה להיות לדעת ש"ס, לתפוס כמה שיותר, אפי' בבקאות מינימאלית, אבל לדעת ש"ס, בחור שיודע ש"ס או שהוא אפי' בכיוון, הוא כבר נראה אחרת, הוא בפארנעס אחר, ואכן הוא זכה להעמיד לא מעט תלמידים שיודעים ש"ס, כמובן, שר"מ שיודע ש"ס, זה עולם אחר, אם מצד היכולת שלו להרביץ תורה בגלל ידיעותיו, ואם בגלל היכולת שלו להשפיע, בגלל ההערכה שתלמידיו מעריכים אותו, אבל לא רק ר"מ, אם זה אבא לילדים שיודע ש"ס, ברור שכל הבית נראה אחרת, פוק חזי בשוקא, איך נראים הילדים של בעלי-בתים שיודעים ש"ס, ואידך זיל גמור.

ואיך זוכרים ש"ס? האבא הביא גמ' בכתובות דף כ' "אמר רב חסדא ש"מ מרבי מאיר האי סהדותא עד שיתין שנין מידכר, טפי לא מידכר? ולא היא! התם הוא דלא רמיא עליה אבל הכא כיון דרמי עליה אפילו טובא נמי", ז"א שצריך ללמוד על מנת לזכור יותר מ-60 שנה כעדות ששנים ראו עדות זה מספיק לזכור עד 60 שנה אבל אם אמרו להם אתם חייבים לזכור את מה שראיתם הם יזכרו יותר מ-60 שנה וכך בלימוד תזכרו גם לעולם הבא.

הוא היה אומר "והיה ברכה" המשמעות של והיה ברכה אצלו זה היה אחרת שזה ציווי, וכך גם התביעה מהתלמידים, בכל מקום שאתה נמצא תהיה ברכה למקום, תאיר פנים, ידוע המימרא שלו לבחור שהתהלך בישיבה זעוף פנים, "אתה בור ברשות הרבים", תפרגן לאחרים, בכלל צריכים לדעת שהרבה מהבעיות שאנו רואים בדור הזה, נובעות מחוסר פירגון, ומחוסר שמחה בהצלחה של השני.

מה התפקיד של העיניים? בפשטות לראות, כתוב בנשמת "ועינינו מאירות כשמש וכירח" ז"א אדם בכל מקום שמגיע צריך להאיר ולא להיות עצוב.

בחינוך אבא היה תמיד דוגל בחינוך מתוך נועם, תמיד בחן את מהלכיו, האם ואילו תועלת תצמח מהם, ורק אז פעל בשום שכל. כך אמר לי – "לעולם אל 'תתפוס' בחור 'על חס', גם אם אתה עד בשעת מעשה לבחור

הגמ' בעירובין מספרת על רבי פרידא שלמד 400 פעם עם תלמיד בסבלנות עצומה וזכה לעוד 400 שנה וגם בני דורו קיבלו עוה"ב ז"א שכל הדור זכה בזכות אדם אחד שהיה לו אורך רוח ורוחב לב.

וזה ה' אמר למשה על בצלאל "וימלא אותו רוח אלוקים בחכמה" וכן אצל יוסף ויהושע נאמר "איש אשר רוח בו" אחרי שמשה מבקש מה' "יפקוד אלוקי הרוחות" מנהיג לעם ישראל, למה נאמר אלוקי הרוחות ולא אלוקי השמים או הארץ? כותב רש"י שצריך מנהיג שיהא סובל כאו"א לפי דעתו, ואצל יהושע כתוב "מלא רוח חכמה", ואצל כלב גם נא' "עבדי כלב עקב אשר הייתה רוח אחרת", וכן אצל עם ישראל בתרומה כתוב "כל איש אשר נשאו ליבו וכל אשר נדבה רוחו", מנהיג ואדם גדול זה אחד שיש לו רוח ורוחב לב, וזה היה אבי המשגיח זצ"ל עם תלמידיו, שביטו היה פתוח לרווחה לבני הישיבה, והוא חונכם לגדלות האדם הכל בפראנס.

המשגיח הגר"ד סגל שליט"א סיפר לי שהיה מגיע בבחורותו להתפלל בראש השנה בישיבת חברון והיה נכנס לבית של המשגיח זצ"ל וכל פעם התפלל מחדש איך שהכול הפקר, הבית פתוח לכולם, רבי מאיר ז"ל – אמר רבי דן סגל – הרחיב את ה'אני' שלו והכניס לשם (לאני שלו) את כל התלמידים ובעצם כל יהודי.

היה בחור שהיה צריך להעביר אותו ישיבה (כי לא היו זורקים) המשגיח קרא לבחור, אמר הבחור לחבריו, תראו שאני יישאר בישיבה, הבחור נכנס לאבי ודיבר איתו בחוסר דרך ארץ, ואבי השאיר אותו בישיבה כי לא הקפדן מלמד שלא יהיה פה גם נגיעה אישית בגלל שדיבר לא יפה לכן אני זורק אותו.

במידות ידוע הסיפור כשאבי עזב את הישיבה בעת המלחמה הוא וחברו, וחברו שכח משהו בישיבה וחזר לקחת את זה ואבי חיכה לו וכשחזר הבחור עצרה עגלה ואמרה שיש מקום אחד החבר קפץ לעגלה והשאיר את אבי, אמר אבי באותו רגע היה לי מאוד קשה עם המעשה שחברי עשה לי, אבל אמרתי לעצמי "וכי כך עושים לבן לוויה" גם אני הייתי יכול לעלות לעגלות הקודמות שעצרו ולא עליתי, וזה מה שהייתי עושה אם זה היה קורה לי שוב ולא הייתי בורח לחבר, והמעשה הזה רומם אותו לדרגות גבהות של בן אדם לחברו.

סיפר לי הרב שלמה הופמן זצ"ל כשהגיע כבחור צעיר להיבחן אצל אבא על מנת ללמוד בישיבת 'חברון', שאלו אבא מה ההבדל לדעתך בין ישיבה גדולה לישיבה קטנה? ואני עניתי לו, כך סיפר, כי ההבדל שבישיבה קטנה יש שיעורים יומיים, ואילו בישיבה גדולה יש עצמאות בלימוד, ואין שיעורים יומיים. אבי שמע והסכים, אבל כוונתו הייתה להבדל אחר ואמר כך – "בישיבה קטנה, ככל שיש לך יותר 'עסק' עם המשגיח, הרי הדבר אינו מעיד בהכרח על דבר טוב, ולעתים יש בזה להעיד דווקא על בעיות, אולם בישיבה גדולה – ככל שיש לך יותר קשר עם המשגיח סימן שכן עלייה אתה".

באמונה שאלתי את אבי זצ"ל למה צריך לעבוד על בטחון ואמונה הרי זה הדבר הכי נח שיש, להשליך הכל על ה'! אמר לי נכון מאוד אבל השאלה היא מה המסקנה שיצא לך, אם אתה נשאר לחוץ ולא רגוע זה לא ביטחון, אבל אם אתה רגוע ושלי זה מנוחת נפש הבוטח וזה ביטחון.

דוד המלך ע"ה אומר בתהילים שיש אפשרות **לטעום** בטחון בפרק ל"ד "לדוד בשנותיו" כתוב על הבטחון בה' "דרשתי את ה' וענני ומכל מגורותי הצילני: הביטו אליו ונהרו ופניהם אל יחפרו: זה עני קרא וה' שמע ומכל צרותיו הושיעו: חנה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם: **טעמו** וראו כי טוב ה' אשרי הגבר יחסה בו: יראו את ה' קדשו כי אין מחסור ליראיו: כפירים רשו ורעבו ודרשי ה' לא יחסרו כל טוב:.... קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע": ועל כל אחד לנסות לטעום בטחון בה' יתברך.

כמן כן שאלתי את אבי, כמה פעמים צריך לעשות השתדלות בכל דבר? אמר לי אבי זצ"ל תנסה או תבקש פעמיים ואם לא הצלחת אז תעזוב.

אבא זצ"ל אמר שעולם הפוך ראיתי שבסוף זמן בישיבה יש קצת רפיון ובתחילת זמן יש חיזוק, והיה צ"ל הפוך בסוף הזמן חיזוק ובתחילת הזמן רפיון כי חוזרים מהחופש !!!

אנחנו מתפללים שהקב"ה ימלא משאלות ליבנו לטובה הבעיה שאנחנו לא יודעים מה טוב לנו לשאול אז נבקש מהקב"ה שהוא יתן בליבנו לבקש שגם המשאלות שלנו עצמם יהיו טובות. ה' יזכנו.

פרשת קרח

ללון בעומקה של הלכה - לחתור ולהתעקש על האמת

א

"לכן אתה וכל עדתך הנועדים על ה' ואהרון מה הוא כי תלינו עליו" (טז, יא) ומפרש רש"י 'אתה וכל עדתך הנועדים אתך על ה', כי בשליחותו עשיתי לתת כהונה לאהרן, ולא לנו הוא המחלוקת הזו'.

כתוב כאן שמשה אומר לקרח 'לא לנו המחלוקת הזו' אנחנו לא צד כאן במחלוקת כי אנו פעלנו על פי ציווי ה', ואתם אלו שנועדים על ה' וחולקים עליו, דהיינו שמצידו של משה לא היתה שום מחלוקת כלל.

וכך עולה גם מדברי רש"י בתחילת הפרשה שכתב 'ויקח קרח - לקח עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה וכתרגומו ואיתפליג', היינו שלמד מלשון התרגום שהפירוש הוא 'לקח עצמו' לצד אחד שיצר כאן חלוקה לשני צדדים.

ובמסכת סנהדרין (ק"א) מביאה הגמרא את הפסוק 'ויקח משה וילך אל דתן ואבירם', ומסיימת שם 'אמר ריש לקיש מכאן שאין מחזיקין במחלוקת דאמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח וכדעתו', כלומר שלומדים מפרשת קרח שיש לאו מיוחד שאוסר עלינו להחזיק במחלוקת.

ואמנם העניין צריך ביאור, שלכאורה מדברים אלו נראה כי לא היתה כאן כל מחלוקת אמיתית, אלא קורח הוא זה שנחלק לצד אחר, וכמו שאמר משה 'לא לנו המחלוקת הזו', אלא שבמשנה במסכת אבות נראה לא כך, ששם אומרת המשנה 'כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים', ומבארת המשנה שמחלוקת לשם שמים זו מחלוקת בית שמאי ובית הלל, ואילו מחלוקת שאינה לשם שמים זוהי מחלוקת קורח ועדתו.

ונראה אם כן כי מחלוקתו של קורח נחשבה למחלוקת, ונכון שלא היתה לשם שמים, כמש"כ רש"י שלא נחלק אלא משום שהתקנא בנשיאותו של אליצפן בן עוזיאל, אבל ודאי לא כמו שמשמע בפרשתנו כי לא היתה כאן כל מחלוקת כלל מצידו של משה, ואם כן יש להבין מהו באמת המושג של מחלוקת שכמוהו אנו מוצאים כל כך הרבה פעמים. וכמו"כ צריך ביאור מדוע 'כח הקיום' של המחלוקת מותנית בכך שהיא תהיה לשם שמים.

ב

איתא במסכת קידושין (ל"ב) 'לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער מאי את אויבים בשער, אמר רבי חייא בר אבא, אפילו האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, שנאמר "את והב בסופה" אל תקרי בסופה אלא בסופה'.

כתוב כאן שהדרך בתורה הוא כך, ששנים שיושבים והוגים בתורה אפילו אב ובנו נעשים אויבים זה לזה, ואפילו הכי אינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה לזה, וכשמסתכלים בשטחיות הדבר הוא תמוה, והלוא רק לפני רגע היו נראים שניהם כאויבים ואיך יתכן שכעת השלימו ביניהם.

אלא הפשט הוא שבמחלוקת אמיתית שני הצדדים מעולם לא היה להם שום דבר זה נגד זה, וגם בשעת הוויכוח עדיין היו אוהבים, כי למעשה לשני הצדדים גם יחד ישנה מטרה משותפת, שהיא לדעת את האמת מהי, ואין כאן וויכוח בעצם, אלא שניהם עמלים יחד לגלות את האמת, כאשר לכולם יש מטרה משותפת הרי שלבסוף כשימצאו הוכחה לאחד הצדדים, הרי מייד יסכימו ויקבלו זאת, כי מצידם כבר הגיעו למטרה. ולכן ב"ש וב"ה שכל מטרתם הייתה לדעת את האמת בתורה, הרי שמצד עצמם שניהם הודו זה לדבריו של זה, וזוהי דרכה של תורה שמתווכחים ורבים עד שמבררים את האמת, ולאף אחד אין משהו אישי נגד ה'בר פלוגתא', כי סוף כל סוף שניהם מאוחדים ופועלים יחד לגלות את האמת.

אבל מחלוקת שאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, כי מתי שכל המטרה בוויכוח היא היפך האחדות מאחר וכל חפצו של האחד הוא לגלות שהצדק עימו, ואילו השני טועה, בוויכוח כזה לעולם לא יהיה קיום לשני הצדדים, כי אין כאן מטרה משותפת 'לשם שמים' שיאחד ויחבר ביניהם, ולכן בצורה כזאת כל צד נופל ומתבטל מאליו, בעוד שכאשר הוויכוח הוא לשם שמים, בית הלל עצמם מסוגלים לקיים את דברי בית שמאי ובית שמאי את דברי בית הלל, כי סוף כל סוף כאשר מחפשים את האמת אולי באמת היא כדבריהם, ולכן רק וויכוח כזה סופו להתקיים, כי בעצם השורש אין ביניהם כל מחלוקת, וכמו שנאמר "האמת והשלום אהבו", אבל קורח לקח 'עצמו' לצד אחד, הוא

היה חייב להיות צודק - לא היה צד שני, ולכן אין סופה להתקיים - לא יכולים להיות שני הצדדים קיימים.

על כל פנים למדנו כאן שדרכה של תורה היא בצורה של 'את והב בסופה' בתחילה לוחמים ומתווכחים ורק בסוף משלימים, אבל כשהחברותא אומר משהו לא נכון חייבים להיות כמו אויבים בשער, אי אפשר ללמוד בלי שום אכפתיות ובלי שום הרגש, אלא צריך ללחום ולהתווכח על האמת, ורק בסוף להיעשות אוהבים אבל בשעת הלימוד צריך ללחום עד שהדברים נעשים ברורים ובהירים.

ג

והנה בספר התבונה לגאון רא"ל מאלין הביא בהקדמה מכתב מהגאון רבי ירוחם זצ"ל וז"ל, **'מי כמוכם יודע צורת ישיבתנו בכלל מהי. ללון בעומקה של הלכה ולימוד בעיון רב וכבר אתם יודעים עניינים נכבדים שראיתם ושמתם עד"ז ואתם חברים אהובים יפה כוונתם. אמנם כן שזאת היא צורת ישיבתנו הקדושה להרחיב העיון ולחדד השכל תמיד לקיים 'ושננתם לבניך - שיהיו דברי תורה מחודדים בפיה' היכול להתבונן בגודל מעלת הדברים שיהיה אדם משכיל בכל דרכיו ולא לחיות חיי פשוט שזאת היא סכנת האדם כ"ל'.**

ר' ירוחם אומר כאן כי צורתה של הישיבה ומטרתה היא כדי להתחדד בלימוד וללמוד איך ללמוד בעיון רב, אך הוסיף שם שצריך גם 'ללון בעומקה של הלכה' דבר זה הוא מדברי הגמרא בעירובין (סגב) שאחר שנפלו ישראל במלחמת העי בא מלאך ה' ליהושע ואמר לו אתמול בטלתם תמיד של בין הערביים וכעת אתם מבטלים תורה, שאל אותו יהושע על איזה מהם באת, וענה לו המלאך שבא על ביטול תורה ואומרת הגמרא 'מיד וילן שם יהושע בעמק מלמד שלן בעומקה של הלכה'.

הגמרא לא אומרת מייד ישב ועסק בתורה, אלא 'שלן בעומקה של הלכה' זאת אומרת שיש לימוד רגיל, אבל יש גם מושג של **ללון בעומקא של הלכה**, להיות שקועים בלימוד בהבנת הסוגיא ולא לצאת עד שמבינים, ועל לימוד זה אומר רבי ירוחם כי זוהי צורתה של ישיבה, להיות

שקועים בעומקה של הלכה, כי נקודה זו היא חשובה ביותר ע"מ להגיע לחידוד השכל, כי זהו דבר שבא רק על ידי רוב הוויכוחים בין בני החבורה ולא מלימוד גרידא, ובשביל להגיע לזה אי אפשר רק ללמוד מתי שצריך וכאשר נגמרים הזמנים הרשמיים ללכת לנוח, אלא צריך ללמוד עם אכפתיות, שיהיה חשוב לנו לצאת עם הבנה ברורה בסוגיות, זה נקרא ללון בעומקה של הלכה לרדת עד לנקודה הכי עמוקה והכי דקה, וזה שייך רק כאשר לנים בעומקה של הלכה, שעמלים על פשוט כמו שצריך ובסוף מרגישים שמבינים, ואז מפתחים גם אכפתיות ממה שלומדים, הדברים נהיים חשובים לנו ואם מתווכחים אתנו על דברים שחשובים אז באמת נהיים כמו 'אויבים בשער', הלימוד הופך ללימוד אם רצון בוער לדעת מה האמת.

אמנם במקביל לעבודה זו של לימוד עם אכפתיות ועם רצון לדעת את האמת, חייבים להקפיד על מה שהוזכר בתחילת הדברים, כי הוויכוח צריך להיות סביב האמת, ויש בזה דרגה מסוימת של לימוד התורה לשמה שמכוון בלימודו לדעת את האמת שבתורה ולא לשם דברים אחרים, אבל גם בזה יש בחינה מסוימת של מתוך שלא לשמה בא לשמה כמבואר בנפש החיים, שמתחילה אדם לומד ומתווכח להראות שהצדק עימו, ומתוך זה יפתח אכפתיות כזאת שיגיע בסוף ללימוד כולו לשמה.

אך אם זאת חייבים לשמור על נקודה קטנה של 'לשמה' - שיהיה משולב ברצון כל שהוא לגלות את **האמת** בתורה, ואז זה לימוד המתקיים, כי אם כל החפץ הוא רק להיות צודק, אז רק מנסים לערבב כל מיני סברות ובצורה כזאת גם ללימוד שלא לשמה לא מגיעים, כי כל המטרה היא לנצח בוויכוח, ולכן חשוב מצד אחד להתווכח ולרצות להיות צודק כדי להתחדד ולהתרגל בלימוד ישר, אך בד בבד עם הרצון לנצח בוויכוח, להתווכח ולריב רק על **האמת** ולא לריב סתם לריב מתוך תאות נצחון, ואז גם מגיעים אל האמת, וגם התורה היא תורה שמתקיימת.

ויהי רצון שנזכה ללמוד כראוי שצריך ושתהיה בינו רק קנאת סופרים שמרבה חכמה ולא קנאה של צרות עין שמוציאה את האדם מן העולם.

רשימות תלמידים

משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת בית יהודה

פרשת קרח תש"פ

ויקח קרח וגו' [ט"ז, א']

ופירש רש"י, ד'ויקח קורח' היינו שלקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה.

ויש ללמוד מזה, שיש לאדם כח ויכולת לתפוס ולקחת את עצמו, לטוב או חלילה לרע, ואין הדבר תלוי אלא בו, וכמו שפירש רבנו יונה ב'שערי תשובה' (ש"ב סימן כ"ו) את מאמר התנא באבות פ"א מ"ד 'אם אין אני לי מי לי', שאם האדם לא יעורר את נפשו, מה יועילוהו המוסרים, ע"ש.

ויקח קרח וגו' [ט"ז, א']

עיי' בפירוש רש"י, וזה לשונו - מה עשה, עמד וכינס מאתים חמישים ראשי סנהדראות וכו', והלבישן טליתות שכולן תכלת, באו ועמדו לפני משה, אמרו לו 'טלית שכולה תכלת חייבת בציצית או פטורה', אמר להם 'חייבת', התחילו לשקק עליו, אפשר טלית של מין אחר, חוט אחד של תכלת פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה, עכ"ל.

והנה מה דשאלו על טלית שכולה תכלת אם חייבת בציצית, ולא שאלו כן על טלית שכולה לבן, היינו משום דלא באו לשקק על עיקר המצוה ליתן חוטי' בכנפות הבגד, אלא רק על מצות התכלת, שהיא על צבע התכלת, על זה מצאו מקום לשקק, דכיון שכל הבגד צבוע תכלת, למה צריך שיהיו גם חוטי הציצית צבועין בצבע תכלת.

אלא דלפי זה אין מובן מה ששאלו אם טלית זו חייבת בציצית או פטורה, דהא גם לפי דבריהם בודאי חייבת היא בציצית, וכל טענתם אינה אלא לענין צבע החוטי', ומאי קאמרי 'חייבת בציצית או פטורה' (ועיי' ברא"ם מה שכתב בזה).

ורצו לומר, דטענת ראשי הסנהדראות היתה, דכיון דתכלת ולבן מצוה אחת היא, לא שייך שיהא חיוב של תכלת בלי חיוב של לבן, וכמו כן לא שייך שיהא חיוב של לבן בלי חיוב של תכלת, ומכיון שלפי טענתם בגד זה פטור מתכלת, אם כן גם חיוב לבן אין בו. ונראה להוסיף, דאף אם נאמר דשייך חיוב של תכלת בלי חיוב של לבן, יש מקום לטעון דלהיפך לא שייך, דכיון דעיקר מצות ציצית היא בשביל זכירת המצוות הבאה על ידה (כמו שכתב בטור או"ח סימן כ"ד), וזה נעשה על ידי פתיל התכלת שדומה לים וים דומה לרקיע וכו' (כמו שכתב הב"ח שם בשם הזוהר, וכן הוא בפירוש הרמב"ן סוף פרשת שלח), אם כן מכיון שבגד זה אינו חייב בתכלת, שהוא עיקר המצוה דציצית, שוב אינו חייב אף בלבן.

ויקח קרח וגו' [ט"ז, ב']

בתרגום יונתן בן עוזיאל כאן איתא, וקמו בחוצפא, ואורו הילכתא באנפוי דמשה על עיסק תיכלא, משה אמר, אנא שמעית מן פום קודשא יהא שמיא מברך, דציצית יהון מן חיוור, וחוטא חד דתיכלא יהי ביה וכו', ע"כ.

ואמר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דבדברי התרגום אלו ד'חוטא חד דתיכלא יהי ביה', מבואר כשיטת הרמב"ם בפ"א מציצית ה"ו, דרק חצי חוט צריך להיות של תכלת והשאר לבן, ויהיה פירוש 'חוטא חד', אחד משמונת חצאי החוטי' שבכל כנף, שכל אחד מהם נקרא 'חוט' (וכמו שכתב רש"י בסוף פרשת שלח, שמגין גימטריא של ציצית שש מאות, 'ושמונה חוטי', וחמשה קשרים, הרי תרי"ג), או כשיטת הראב"ד שם דהשנים תכלת והששה לבן, דהוו להו חוט אחד שלם תכלת ושלושה חוטי' שלמים לבן, ודלא כשיטת רש"י והתוס' במנחות דף ל"ח ע"א דמצוה לתת שני חוטי' שלמים תכלת, ושני חוטי' שלמים לבן. [והעירו דבפירוש רש"י כאן כתב גם כן, שראשי הסנהדראות אמרו למשה, אפשר טלית של מין אחר, 'חוט אחד של תכלת' פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה, וזה לכאורה דלא כשיטתו במנחות שם דבעי שני חוטי תכלת בכל כנף].

וישמע משה ויפיל על פניו [ט"ז, ד']

עיי' בפירוש האבן עזרא, וזה לשונו - 'ויפול על פניו', ברצונו. ויש אומרים, כדרך הנבואות, עכ"ל. והובא פירוש זה גם בפירוש הרמב"ן להלן פסוק ה',

וזה לשונו - ויש אומרים, כי 'וישמע משה ויפול על פניו', לדרוש את השם לדעת מה יעשה, ואז נאמר לו 'בוקר ויודע השם' וגו', עכ"ל.

וצ"ע בזה, דהא זהו אחד מהחילוקים שמנה הרמב"ם בפ"ו מיסודי התורה בין נבואת משה לנבואת שאר הנביאים, שכולן כשמתנבאים איבריהן מזדעזעין וכח הגוף כושל, ומשה רבנו עומד על עמדו שלם, וכן הוא בספרי פרשת וזאת הברכה (פיסקא שנו"ז) - הפרש יש בין נבואתו של משה לנבואתו של בלעם וכו', משה לא היה מדבר עמו אלא כשהוא עומד שנאמר 'ואתה פה עמוד עמדי' (דברים ה'), ובלעם היה מדבר עמו כשהוא נופל שנאמר 'מחזה שדי יחזה נופל וגלוי עינים' (להלן כ"ד), ע"כ. ואם כן איך יתכן לומר שמשה רבנו נפל על פניו מחמת הנבואה.

אמנם בהמשך דברי הרמב"ן כתב, וזה לשונו - ודעתי בזה, ובמה שאמר לאהרן 'קח את המחטה ושים קטורת' [להלן י"ז, י"א], שהיתה עליו יד השם בהם, והוא הנקרא 'רוח הקודש', כענין בספרי דוד ושלמה שהיו ברוח הקודש וכמו שאמר 'רוח השם דיבר בי ומילתו על לשוני' (שמואל ב' כ"ג) וכו', ומפני שאינו מדרך נבואתו של משה, לא הוזכר בהן דבר השם, עכ"ל. ואם הכוונה שלא נאמרה נבואה זו למשה בדרגת נבואת משה, אלא רק בדרגת 'רוח הקודש', שהיא למטה מן הנבואה [כמו שכתב הרמב"ן בפרשת תצוה כ"ח, ל'], אם כן לשיטת הרמב"ן גופיה לא תיקשי הקושיא הנ"ל, דיש לומר דמכיון שנבואה זו לא היתה בדרגת נבואת משה, לא נהגו בה החילוקים שבין נבואת משה לנבואת שאר הנביאים. אמנם האבן עזרא עצמו הביא פירוש זה גם על הכתוב בפרשת חוקת 'ויבא משה ואהרן מפני הקהל אל פתח אוהל מועד ויפלו על פניהם' [כ'], שנפלו על פניהם כדי לדרוש את השם בנבואה, וקשה לומר דגם שם לא היה זה נבואה ממש, וצ"ע.

אכן בפירוש הרשב"ם כאן כתב, וזה לשונו - 'ויפול על פניו', לתפילה, ושמ נאמר לו מה שאמר לקורח, ע"כ. וכן הוא לשון ה'חזקוני' כאן - 'ויפול על פניו', נתבייש, וכבש פניו בקרקע לתפילה, ושמ נאמר לו מה שאמר לקורח, ע"כ. והיינו, דהך נפילה לא היתה מחמת הנבואה, אלא שנפל על פניו לתפילה, כמו להלן פסוק כ"ב 'ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלקי הרוחות' וגו', ורק שבשעה שנפל נאמרה לו הנבואה ד'בוקר ויודע השם את אשר לו' וגו'. [ועיי' בפירוש הרמב"ן בפרשת לך לך י"ז, ג'] שפירש הכתוב 'ויפול אברהם על פניו ויצחק', שנפל על פניו לכיון דעתו לתפילה, והביא דוגמא לזה מדכתיב להלן 'ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות' וגו', ולא הביא מה שנאמר כאן 'ויפול על פניו', וזה כשיטתו כאן דנפילה זו לא היתה לתפילה, אלא נפילה של נבואה היתה].

ודתן ואבירם יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם [ט"ז, כ"ח] עיי' בפירוש רש"י, וזה לשונו - 'ונשיהם ובניהם וטפם', בא וראה כמה קשה המחלוקת, שהרי בית דין של מטה אין עושין אלא עד שיביא שתי שערות, ובית דין של מעלה עד עשרים שנה, וכאן אבדו אף יונקי שדים, עכ"ל.

והנה להלן כתיב 'ולא יהיה כקורח וכעדתו כאשר דיבר השם ביד משה לו', ובפירוש רש"י שם הביא מדרשו, שלא יהיה עוד אדם החולק על הכהונה בענש כקורח בבליעה וכעדתו בשריפה, אלא יהיה לוקה בצרעת, כאשר דיבר השם ביד משה בסנה, שלקה אז בידו בצרעת, כדכתיב 'והנה ידו מצורעת כשלג' (שמות ד'), ע"ש.

ומבואר, דאף דבכלל חטאם של קורח ועדתו היה גם עון המחלוקת על הכהונה, ועל זה הוא שנענשו בבליעה ובשריפה, מכל מקום מה דאבדו גם יונקי השדים היה מחמת עצם המחלוקת, ומזה רואים כמה קשה כל מחלוקת.

אמנם מכל מקום צ"ע במאי דאיתא בגמ' סנהדרין דף ק"י ע"א דכל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר 'ולא יהיה כקורח וכעדתו', דהא מחלוקתם של קורח ועדתו לא היתה מחלוקת גרידא, אלא היתה גם מחלוקת על הכהונה, ואם כן היכי ילפינן מהך קרא ד'ולא יהיה כקורח וכעדתו' שכל המחזיק במחלוקת עובר בלאו.

שוב ראינו שהרמב"ם והרמב"ן נחלקו בספר המצוות בשורש השמיני בפשט הכתוב 'ולא יהיה כקורה וכעדתו', אם הוא רק שלילה, שהחולק על הכהונה לא יענש כקורה וכעדתו, אלא יענש בצרעת, או שהוא לאו גמור על החולק על כהונת אהרן, אמנם בין הרמב"ם ובין הרמב"ן כתבו שם להדיא דמה שאמרו בגמ' בסנהדרין דכל המחזיק במחלוקת עובר בלאו, אינו אלא על צד האסמכתא ועל דרך תוכחת, אבל עיקר הכתוב במחזיק במחלוקת הכהונה בלבד.

כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה וגו' [ט"ז, כ"ח]

עיי' בפירוש רש"י, וזה לשונו - 'לעשות את כל המעשים האלה', שעשיתי על פי הדיבור, לתת לאהרן כהונה גדולה, ובניו סגני כהונה, וליצפן נשיא הקהתי, עכ"ל.

והנה ברמב"ם פ"ד מכלי המקדש הט"ז והי"ז מבואר, דממנין כהן אחד שיהיה לכהן הגדול כמו המשנה למלך, והוא הנקרא 'סגן', ועוד ממנין 'קתיקולין' להיותן לסגן כמו הסגן לכהן גדול, ע"ש. ומבואר דליכא אלא 'סגן' אחד, והשני אינו אלא סגן לסגן. ולפי זה צריך לומר, דמה שכתב רש"י כאן דבניו של אהרן היו 'סגני כהונה', אין הכוונה שהיו שניהם 'סגנים' ממש, אלא האחד היה 'סגן', והשני היה 'קתיקול', שהוא סגן לסגן.

ועיי' בובחים דף ק"ב ע"א דאחד מן החמש שמחות שהיתה אלישבע יתירה בהן על בנות ישראל הוא, שהיה בנה 'סגן'. ופירש רש"י שם, דהיינו 'אלעזר'. ולהאמור צריך לומר, דחשיב התם רק את אלעזר, שהיה 'סגן' ממש, ולא חשיב את איתמר, שהיה רק סגן לסגן.

אכן במדרש ויקרא רבה פ"כ סימן ב' איתא, דאלישבע ראתה חמשה כתרים ביום אחד, יבמה מלך, אחיה נשיא, בעלה כהן גדול, שני בניה שני סגני כהונה, פינחס בן בנה משוח מלחמה, כיון שנכנסו בניה להקריב ונשרפו, נהפכה שמחתה לאבל, ע"ש. ומבואר דשני בניה, דהיינו נדב ואביהוא, היו סגני כהונה. וכן הוא להלן במדרש שם (סימן י'), דנדב אביהוא שחצים היו, הרבה נשים היו יושבות עגונות ממתניות להם, מה היו אומרים, אחי אבינו מלך, אחי אמנו נשיא, אבינו כהן גדול, ואנו שני סגני כהונה, אי זו אשה הוגנת לנו, ע"ש. וזה כפירוש רש"י כאן דשני בני אהרן היו סגנים, וצריך לומר כנ"ל, שלא היו שניהם 'סגנים' ממש, אלא האחד היה 'סגן', והשני היה 'קתיקול'.

וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה [ט"ז, ל"ג]

והנה בגמ' סנהדרין דף ק"י ע"א איתא, במתניתא תנא, קורח מן השרופין, ומן הבלועין. מן הבלועין, דכתיב 'ותבלע אותם ואת קורח' [להלן כ"ו, י'], מן השרופין, דכתיב 'ואש יצאה מאת השם ותאכל את החמישים ומאתים איש' [להלן פסוק ל"ה], וקורח בהדיהו, ע"כ. וכן איתא במדרש כאן (פ"ח סימן י"ט), שקורח לקה יותר מכולם, שנשרף ונבלע, ונידון בכך בשתי מיתות, שליטתו האש תחילה, וקפלתו האש ככדור, והאש מגלגלת בו, עד שהביאתו לפי הארץ עם הבלועים, ע"ש. ואמר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דלפי שיטת תנאים זו, על כרחך צריך לומר, שלא מת קורח תיכף בשריפת האש, אלא עדיין היה חי, ומכל מקום חשיב 'מן השרופין', לפי שאם לא היה נבלע היה מת מכח השריפה.

עוד העיר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דדברי המדרש הנ"ל שליטתו האש וקפלתו ככדור לכאורה לא אזלי כמאן דאמר בגמ' סנהדרין דף נ"ב ע"א דבשריפת עדת קורח היה שריפת נשמה וגוף קיים, דמשמע שלא שלטה האש בגופן כלל.

ויעמוד בין המתים ובין החיים ויפצור המגפה [י"ז, י"ג]

עיי' בפירוש רש"י, וזה לשונו - אחז את המלאך והעמידו על כרחו. אמר לו המלאך, הנח לי לעשות שליחותי. אמר לו, משה ציווני לעכב על ידך. אמר לו, אני שלוחו של מקום, ואתה שלוחו של משה. אמר לו, אין משה אומר כלום מליבו אלא מפי הגבורה, אם אין אתה מאמין, הרי הקדוש ברוך הוא ומשה אל פתח אוהל מועד, בא עמי ושאָל וכו'. דבר אחר, למה בקטורת, לפי שהיו ישראל מליזים ומרננים אחר הקטורת לומר 'סם המות' הוא, על ידו מתו נדב ואביהוא, על ידו נשרפו חמישים ומאתים איש, אמר הקדוש ברוך הוא, תראו שעוצר מגיפה הוא, והחטא הוא הממית, עכ"ל.

והנה בפירושו הראשון של רש"י כאן מבואר, שהשם ציוה למשה לעצור את המגיפה על ידי הקטורת, וכן נראה גם מלשון רש"י בפירושו השני ד'אמר הקדוש ברוך הוא' תראו שעוצר מגיפה הוא, הרי שעשה כן על פי השם.

ועיי' בפירוש הרמב"ן לעיל על הפסוק 'וידע השם את אשר לו' [ט"ז, ה'], וזה לשונו - ודעתי בזה, ובמה שאמר לאהרן 'קח את המחתה ושים קטורת', שהיתה עליו יד השם בהם, והוא הנקרא 'רוח הקודש', כענין בספרי דוד ושלמה שהיו ברוח הקודש וכמו שאמר 'רוח השם דיבר בי ומילתו על לשוני' (שמואל ב' כ"ג) וכו', ומפני שאינו מדרך נבואתו של משה, לא הוזכר בהן דבר השם, עכ"ל. וזה כמו שנתבאר בדברי רש"י כאן, שהשם אמר למשה לעצור את המגיפה על ידי הקטורת, אלא שהרמב"ן כתב שלא היה זה מדרך נבואתו של משה, כי אם ברוח הקודש, ולכן לא הוזכר בהן דבר השם.

אולם בגמ' שבת דף פ"ט ע"א איתא, שכשעלה משה למרום נתנו לו מלאכי השרת מתנות, ואף מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר 'ויתן את הקטורת ויכפר על העם', ואומר 'ויעמוד בין המתים ובין החיים' וגו', אי לאו דאמר ליה, מי הוה ידע. ופירש רש"י שם, וזה לשונו - 'ואי לאו דאמר ליה', מלאך המות. 'מנא ידע', הלא בתורה לא נכתב, עכ"ל. וצ"ע בזה, דהא בדברי רש"י כאן מבואר שעשה זאת על פי השם, ואם כן מה שייך לשאול 'מנא ידע' [ועיי' במהרש"א שם (דף פ"ח סוף ע"ב) מה שכתב בזה].

והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר [י"ח, כ"ו]

בברכות דף מ"ז ע"א אמר רבי אבהו אמר ריש לקיש, מעשר ראשון שהקדימו בשבילים פטור מתרומה גדולה, שנאמר 'והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר' - 'מעשר מן המעשר' אמרתי לך, ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר.

והנה בפירוש הר"ש בתרומות פ"א מ"ה ובביכורים פ"ב מ"ג כתב, שכשם שמעשר ראשון שהקדימו בשבילים פטור מתרומה גדולה, הכי נמי מעשר שני שהקדימו בשבילים פטור מתרומה גדולה. וב'תוספות' יום טוב' שם כתב דלמד הר"ש כן מסברא, מפני ששם מעשר אחד הוא. והמהרי"ט אלגאזי בריש הלכות חלה הוסיף, שאינו כל כך דחוק לומר דילפינן מעשר שני ממעשר ראשון, דהא הוקש מעשר ראשון למעשר שני, כדאמרין בספרי בפרשת ראה דהוקשו אהדדי לענין דאין מעשרין משנה לחברתה.

אולם הרמב"ם בפ"ג מתרומות ה"ג כתב, וזה לשונו - ישראל שהפריש מעשר ראשון כשהוא שבלים קודם שידוש ויפריש תרומה גדולה, ונתנו ללוי, אין הלוי חייב להפריש ממנו תרומה גדולה אחר שידושנו, אלא תרומת מעשר בלבד, עכ"ל. ומדנקט שהפריש 'מעשר ראשון' כשהוא בשבילים, ולא כתב דהוא הדין בהפריש 'מעשר שני' כשהוא בשבילים, משמע דסבירא ליה דדוקא ב'מעשר ראשון' איתא להך דינא דרבי אבהו אמר ריש לקיש, וצ"ע בטעם הדבר.

והנראה לומר בזה, דהנה יש לחקור בהך ילפותא ד'מעשר מן המעשר' ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר, אי ילפותא בעלמא היא דמעשר ראשון פטור מתרומה גדולה, או דנאמר בזה דלא חיילי תרי חיובי הפרשת תרומה, אלא רק חד חיובא, ומשום הכי אין הלוי חייב להפריש ממנו תרומה גדולה, אלא מפריש ממנו תרומת מעשר לחוד.

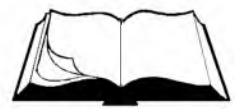
והנה בירושלמי חלה פ"א ה"ג מייתי להך דינא דרבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש, וקאמר עלה - בשמירח ואחר כך הפריש תרומת מעשר שבו, אבל אם הפריש תרומת מעשר ואחר כך מירחו, לא בדא, ע"כ.

ויש לומר הביאור בזה, דגדר הפטור דמעשר ראשון שהקדימו בשבילים מתרומה גדולה הוא כהצד השני שבחקירה הנ"ל, דלא חיילי תרי חיובי הפרשת תרומה, וזה שייך דוקא בשמירח ואחר כך הפריש, דכיון דלא חיילי תרי חיובי הפרשת תרומה, סגי ליה בחד הפרשה דתרומת מעשר, אבל בהפריש תרומת מעשר ואחר כך מירחו, דבשעת חלות חיוב הפרשת התרומה הגדולה - דהיינו בשעת מירוח - כבר נפטר מחיוב הפרשת תרומת מעשר, ולא רמי עליה אלא חיוב הפרשת תרומה גדולה לחוד, שפיר מתחייב הוא בהפרשת תרומה גדולה, כיון דהשתא לא הוי אלא חיוב אחד של הפרשה.

ואשר לפי זה פשוט, דדין זה שייך רק במעשר ראשון, דאיכא ביה דין הפרשת תרומת מעשר, אבל במעשר שני דליכא ביה אלא חיוב הפרשה אחד של תרומה גדולה, לא שייך דין זה, דלא עדיף ממעשר ראשון שהפריש הימנו תרומת מעשר קודם מירוח, או שהפרישה ממקום אחר עליו, דלא מיפטר מהפרשת תרומה גדולה.

מִי יֵדָע מִי יֵדָע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 398 שאלות המצוות בימי מגיפת הקורונה (ו) ושאלות המצוות סיון תש"פ

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

תשובה: כיון שניטל ממנו חוש הריח, הרי"ז ברכה לבטלה, וממילא נחשב הפסק לברכת "הגפן" (ע"י "ביאור הלכה" סי' רח"צ סעיף ה' ד"ה אין, בשם הגר"ע לענין ברכת "בורא מאורי האש", שאם בירך ברכת "מאורי האש" ולא יצא, ממילא הוי הפסק בין "בורא פרי הגפן" לטעימה, ע"י שם. וה"ה לענין ברכת "בשמים"), וצריך לחזור ולברך ברכת "הגפן" (וע"י בהגה"ת הגר"ע סו"ס רע"א שאם קידש על היין ונמצא חומץ או מים, ברכת הקידוש לא הוי הפסק לברכת "הגפן" ויש לחלק).

לבישת מסכה מצד ימין

◀ **שאלה:** כשלושים מסכה בגלל המצב, האם דינו כמו מלבוש שיש ללבושה קודם על צד ימין לפני צד שמאל?

תשובה: כיון שלבושה בגלל המצב, 'אחשביה' (הגר"ח קניבסקי שליט"א), ולכן לכתחילה יש להניחה קודם על אוזן ימין ואח"כ על אוזן שמאל.

מסכה לכהן בשעת עבודה במקדש

◀ **שאלה:** האם מותר לכהן ללבוש מסכה בשעת עבודה במקדש, או יש בזה איסור משום ריבוי בגדים?

יסוד השאלה הוא, דאיתא בגמרא (זבחים י"ט.), שאם כורך צלצול (בד) קטן על מכה יש בזה איסור ייתור בגדים, ע"י שם, האם גם במסכה אמרינן כן.

תשובה: כיון שאחשביה למסכה, יש לזה שם בגד (הגר"ח קניבסקי שליט"א), ולפי"ז יש בזה איסור ייתור בגדים (וע"י ספר "אילת השחר" שם שדן אם משקפים נחשבים ליתור בגדים).

טבילת כלי במקוה של אנשים

◀ **שאלה:** בגלל הקורונה סגרו את המקוה של הכלים, האם אפשר לטבול את הכלים במקוה המיועדת לטבילת האנשים?

תשובה: מקוה המיועדת לאנשים יש בה הרבה קולות, וכמבאר במשנ"ב (סי' פ"ח ס"ק ד') בשם האחרונים שארבעים סאה מים שאובים כשרים לטבילה זו, ע"י שם, אבל לטבילת כלים צריך את כל דיני מקוה בשלימות, ולכן אסור לטבול כלי במקוה בלי לשאול את אחראי המקוה האם מקוה זו כשרה גם לטבילת כלים.

הורדת שערות שנתלבנו מחמת צבע או חומר

◀ **שאלה:** בגלל המצב צבע את דירתו בעצמו, וניתן צבע לבן על כמה שערות, וניסה לנקותו ע"י חומר חזק והשערות הפכו ללבנות. האם מותר להוריד את השערות שהתלבנו הן בגלל הצבע והן בגלל החומר?

תשובה: אסור לאיש ללקט אפילו שיערה אחת לבנה מתוך השחורות משום "לא ילבש גבר...", ואסור לאיש לצבוע שערות לבנות כדי שיהיו שחורות, אפילו שיערה אחת (שו"ע יו"ד סי' קפ"ב סעיף ו', וכן בשו"ע או"ח סי' ש"מ סעיף א').

ואין חילוק אם השיער הלבין מחמת הזקנה או מסיבה רפואית, או אפילו אם נשפך עליהן איזה חומר שגרם להן להלבין, הן להלבין, הן לשחורן שערות לבנות, אבל השערות שנדבק עליהן לכלוך בצבע לבן, בזה אין משום "לא ילבש" כיון שבעצמותן הן שערות שחורות (הגר"ח קרליץ זצ"ל, "חוט שני" ח"ד עמ' שפ"ג).

ולפי"ז בנד"ד, אין להוריד את השערות שנהפכו ללבנות מחמת החומר שניתן עליהן משום "לא ילבש", אבל השערות שרק נצבעו לבן ע"י הצבע יכול לתולשן או לצובען בצבע שחור.

בעקבות בתי הכנסת שהיו סגורים למשך כחודשיים,

יש להתחזק בהלכות כבוד בית הכנסת, ולדקדק ולשמור בהם הליכות והלכות

סעודת מצוה בבית הכנסת

◀ **שאלה:** האם מותר לעשות סעודת מצוה בבית הכנסת?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' קנ"א סעיף ד') לצורך בית הכנסת מותר לאכול ולשון בתוכו וכו' וכשנבקצים לעבר השנה בבית הכנסת מותר לאכול שם.

כתב "מגן אברהם" שדוקא בסעודת עיבור השנה שאין בה קלות ראש לאפקי סעודת מצוה שיש בה שכרות, ומ"מ נוהגים להקל

לע"נ
מרח רבינו שמריהו יוסף נסים קרליץ זצוקללה"ה
נלבי"ע כ"ג בתשרי תש"פ

***

לע"נ

נשמה טהורה הנערה רחל ע"ה

בת יבדלחט"א הרב יהודה אריה הלוי דינר

נלבי"ע כ"ה מרחשון תש"פ

***

השלמת קריאת שני וחמישי

◀ **שאלה:**

א. בפריז ירד הרבה גשם בבוקר, ובמנינים בחצר (בגלל הקורונה) לא היה שייך לקרוא בתורה, האם אפשר להשלים את הקריאה של יום שני או חמישי בתפילת מנחה אחה"צ?

ב. אם ירד גשם כל היום, האם אפשר להשלים את הקריאה למחרת ביום שלישי או ביום אחר?

ג. אם אי אפשר להשלים ביום אחר, האם אפשר לקרוא את הפרשה בציבור בלא ברכות לפנייה ולאחריה?

ד. האם מותר ליחיד לקרוא את הפרשה בספר התורה?

תשובה:

א. באותו יום שני או חמישי אם לא קרא בבוקר אפשר לקרוא אחה"צ לפני מנחה ביחד עם העולים שיברכו לפנייה ולאחריה (משנ"ב סי' קל"ה ס"ק א'), ובהרבה מקומות בחו"ל שבאים הרבה אנשים ליירחי כלה' מכמה מדינות והיו בדרך במשך הבוקר, קוראים קריאת התורה אחה"צ לפני מנחה (ה"חתם סופר" זצ"ל היה על אם הדרך בשחרית ביום ב', ובשעת מנחה הגיע לאחת הקהילות, וקרא שם בתורה בעשרה, וכ"כ בשו"ת "מהרי"א אסאד" או"ח סי' נ"א, ובשו"ת "תשובה מאהבה" ח"א תש"כ).

ב. רק באותו יום שייך להשלים, אבל למחרת לא שייך לקרוא כלל ("ביאור הלכה" סי' קל"ה סעיף ב' ד"ה שבת), ומה"ש אין שום היתר לקרוא בתורה ביום ראשון כדי להציל פוקרים מחילולי שבת כשעושים בר מצוה בשבת (שו"ת "משנה הלכות" ח"ד סי' ל"ג).

ג. ואפילו לקרוא בתורה בלי ברכות לפנייה ולאחריה אסור לעשות בציבור, זולת מקומות שמקובל לנהוג כן מצדיקי קדושי עליון כגון קריאת משנה תורה בליל הושענא רבה.

ד. לאדם יחיד מותר לקרוא בתוך ספר תורה, וידוע שמרן ה"חזון איש" זצ"ל היה נוהג לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום מתוך ספר תורה, וכן מובא בשם האר"י ז"ל (ע"י ספר "פסקי תשובות" סי' קל"ה אות א').

נטילת ידים בכלי חד פעמי

◀ **שאלה:** בגלל מצב הקורונה נלקחו הנטילות בהרבה מקומות, האם אפשר להשתמש בכלי חד פעמי לנטילת ידים לאכילת פת?

תשובה: כתב השו"ע (סי' קנ"ט סעיף א') כל הכלים כשרים לנטילת ידים, ואפילו כלי גללים וכלי אבנים וכו'. ומפרש המשנ"ב (ס"ק ג') שאפילו כלים אלו אינם חשובים כלי לענין קבלת טומאה אפילו מדברי סופרים, עכ"פ כלים הם וכשרים לענין נטילת ידים, ע"י שם.

לפי"ז לענין נטילת ידים בכלי חד פעמי, כיון שנעשו לשם קבלה ולשם כלים, ואין בקבלת המים בהם שום ריעותא אין בידינו לפוסלים, אמנם יש לבדוק שאין סדק למטה (קובץ "מבית לוי" ח"ג עמ' ע', וע"י שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"א תש"י ל"ט שלבגי קידוש לא ראוי להשתמש בהם, שצריך שתהא נאה וחשובה, ואם אין לו כוס אחרת יש להקל).

לכתחילה אם יש לו כוס אחרת מוטב להשתמש בה כדי לצאת ידי כל הדעות (דיש מחמירים, שכיון שיש בדעתו לזרוק אותה אין עליה שם כלי, ע"י שו"ת "מנחת יצחק" ח"י תש"כ).

הבדלה לחולי קורונה

◀ **שאלה:** אחד הסימנים של חולי הקורונה הוא שאין להם חוש ריח, חולה שבידו "ברוך... מיני בשמים" ולא הריח כלום, האם נחשב הפסק לברכת "בורא פרי הגפן"?

ולעשות סיום הש"ס בבית המדרש מפני שאין להם מקום מרווח, ויש להם על מי לסמוך (משנ"ב ס"ק כ').
ומזה נשתרש המנהג להקל ולערוך שאר סעודות מצוה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות (ע"י שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"א תשי"א, ו"ש"ב הלוי" ח"ט תשי"ב כ"ט כגון סעודה שלישית, ועכ"פ אין לעשות שם אלא כשאין מקום אחר, ע"י שם. וכן נוהגים לערוך קידוש לבר מצוה או לחתן, אף שלא ברור אם יש מצוה בדבר, ע"י שם. בכל אופן אין לעשות בבית הכנסת סעודת חתונה, כיון שיש בה אווירה של שמחה וחדוה, ואינה אווירה של כובד ראש (הגר"י אלישיב זצ"ל, "קובץ תשובות" ח"א ס"ט ז').

דיבורים בבית הכנסת

שאלה: על אלו דברים מותר לדבר בבית כנסת?
תשובה:

- א. צרכי מצוה: על צרכי מצוה מותר לדבר כגון עניני צדקה ופדיון שבויים (שו"ע ס' קניא סעיף א').
- ב. דברי מוסר: דברי מוסר נחשבים לדבר מצוה ומותר, ובכל זאת האר"י ז"ל היה נזהר מאוד שלא לדבר בבית הכנסת רק תפילתו, ואפילו דברי מוסר לא דיבר, שמא יימשך ממנו דברי חול (משנ"ב ס"ק י').
- ג. שאילת שלום: מותר לשאול בשלום חברו בבית הכנסת, ואפילו לגשת למקומו לצורך כך (משנ"ב ס' ס"ו ס"ק א').
ואם רואה צורך להאריך בדיבור יותר, כמו לברר כיצד חברו מרגיש ומדוע היה חסר, מותר, אבל יזהר לדבר רק את מה שמוכרח (הגר"י קרליץ זצ"ל).
- ד. הצעת שידוך: מותר להציע שידוך בבית הכנסת, שגם זה נחשב לצורך מצוה, אך יש להימנע מלדבר על סכום ההוצאות וההתחייבות, אא"כ זה יעזור להמשך השידוך (הגר"י קרליץ זצ"ל, ובשו"ת "להורות נתן" ח"א תשי"ו).
- ה. הצעת מלמד, מגיד שיעור או משגיח: מותר להציע בבית הכנסת מגיד שיעור או שאר משרות תורניות, שגם זה נחשב למצוה (הגר"י קרליץ זצ"ל).
- ו. ייעוץ רפואי: מותר לרופא הנמצא בבית הכנסת לענות על שאלות רפואיות, ואפילו לצורך מיחושים בעלמא, שכל זה נחשב צרכי מצוה (הגר"י קרליץ זצ"ל).
- ז. לקרוא לחברו: מותר לקרוא לחברו הנמצא בבית הכנסת או בבית המדרש משום שמישהו מחפש אותו בחוץ, או שמישהו מחפשו בטלפון שבחוץ (שו"ע ס' קניא סעיף א').
ומ"מ יאמר זאת בקול נמוך, ובזה יראה שיש לו מורא מן השכינה, לפי שאין דרך היושבים בבית המלך להגביה קולם לפני המלך (ספר "פלא יועץ" ערך מורא), וילך למקומם וידבר אליהם בנחת ובכבוד ראש (שם ערך בית הכנסת).

ללוות, להלוות או לחתום ערבות

מותר ללוות או להלוות בבית הכנסת, וכן הלווה ממלא טופס או חותם על צ'ק, וכן לחתום ערבות לחברו, שהכל נחשב צורך מצוה (הגר"י קרליץ זצ"ל), ובלבד שיעשה זאת בקצירת האומר.

מכירת חמץ בבית הכנסת

מכירת חמץ הנהוגה בערבי פסחים נחשבת לדבר מצוה, ובכל זאת יעשו זאת בפינה הסמוכה לפתח ובדרך של צניעות וכבוד, ולא ברעש ובקולות כדרך התגרים (שם).

מכירת ספרים

שאלה: האם מותר למכור ספרי קודש בבית הכנסת?
תשובה: אע"פ שהמוכר עושה זאת להנאת עצמו, כיון שהקונה עושה כן לצורך מצוה מותר (שו"ת "רב פעלים" או"ח ח"ב ס' כ"ד).

נשיקת יד רבו או בניו בבית הכנסת

אסור לנשק בניו הקטנים בבית הכנסת, כדי לקבוע בלבו שאין אהבה כאהבת המקום ברוך הוא (רמ"א ס' צ"ח סעיף א'), וכן את בניו הגדולים אסור לנשק, ונקט בקטנים שדרך האבות להראות להם אהבה יתירה ("אורח נאמן" שם ס"ק ה'), ואפילו שלא בשעת התפילה אסור לנשקם בבית הכנסת (הגר"י קניבסקי שליט"א, בספר "אשי ישראל" פרק י"א ס"ק ס"ד).
אבל לנשק ידי אביו ורבו שחייב בכבודם, מותר, שגם זה בכלל מצוה ("בן איש חי" שנה א' פ' ויקרא אות י"א).

יריקה בבית הכנסת

מותר לירוק בבית הכנסת ובלבד שישפשפשו ברגליו (שו"ע ס' קניא סעיף ז'), האר"י ז"ל היה נזהר מריקיה (משנ"ב ס"ק כ"ד), ומסתברא דמידת חסידות הוא (שעה"צ ס"ק ט"ו).
ובכל זאת מי שמקפיד בביתו לא לירוק על הרצפה, גם בבית הכנסת אסור לו לעשות כן (שעה"צ שם) שח"ו לא יזלזל בבית הכנסת יותר מביתו.

קדושת בית הכנסת בעזרת נשים

שאלה: האם יש קדושת בית כנסת בעזרת נשים או מותר לעשות שם הכל?

תשובה: עזרת נשים יש בה קדושה, ויש לנהוג בה קדושה כמו בבית הכנסת (פמ"ג ס' קניא ס"א, שו"ת מהרש"ם ח"א תשי"ו), אבל קדושתה קלה משל בית הכנסת (שו"ת "אבני נזר" ס' ל"ג, שו"ת "בית שלמה" תשי"א, "ערוך השולחן" ס' קניא ס"ק ז'). והא דכתב ב"חכמת אדם" (ככל פיו סעיף א') שאין לעזרת נשים קדושה כלל, ע"י שם, י"ל שכוונתו שקדושתה קלילה משל בית הכנסת (שו"ת "משנת יוסף" ס' י"ט).

שאלות המצויות

בצק לחלות ולפיציות

שאלה:

- א. הכין בצק בשיעור שיש בו חיוב חלה, אבל מחלק אותו לשנים, חלק לאפיית חלות, וחלק להכנת פיציות (מוסיפים בו קטשופ וגבינה צהובה, האם יש להפריש חלה עם ברכה)?
  - ב. בצק שמחלקים אותו כדי שחלק ממנו יתפח בצורה אחת, וחלק אחר יתפח בצורה אחרת (משום שיש נ"מ לצורת האפייה), האם יש להפריש חלה עם ברכה?
- תשובה: איתא בשו"ע (יו"ד ס' שכ"ו סעיף ב') שאם עשה בצק על מנת לחלקו פטור מחלה. ובנד"ד היות שיש קפיצא להפריד בין בצק לבצק דעת כמה מהפוסקים שגם זה נחשב ע"מ לחלק (והם סוברים שאפילו אם יש בדעתו לעשות חלות קטנות פטור מחלה, ע"י "פתחי תשובה" שם ס"ק ב', רק אגן לא סברי כן). ולכן יש להפריש חלה ללא ברכה.

כתב בכתובה ז"ל בטעות

שאלה: כתבו בכתובה 'החתן משה בן יעקב ז"ל', ולמעשה האבא בסי"ד עדיין חי, האם הכתובה כשרה או שיש לתקנה או לכתוב כתובה אחרת?

תשובה: כתב הרמ"א (ח"מ ס' מ"ט סעיף ז') אם יש שני יוסף בן שמעון וכתוב בשטר יוסף בן שמעון שליט"א, שלוה מזה שאביו שמעון עדיין חי, ולא מהשני שאביו שמעון כבר מת, ע"י שם. וכתב הש"ך (ס"ק י"ד) שאין הכרח, דשמא שליט"א הולך על יוסף ולא על אביו, ע"י שם, וא"א לגבות ממנו את החוב, ע"י שם.
[וע"י רש"י (פ' נח"י, כ"א) שכתב: "שם אחי יפת הגדול" ויש ספק האם "הגדול" הוא על "יפת" או על "שם", שכתוב בתחילת הפסוק, וע"י רמב"ן (שם) שהעיר מ"ישיעיה בן אמוץ הנביא", הרי ע"כ שלעולם קאי התואר על המדובר, וע"י הגה"ת "חתם סופר" (על שו"ע שם) שמיישב שיטת רש"י. וכמו"כ יש נדון על 'מתתיהו בן יוחנן כהן גדול', האם הכוונה שמתתיהו הוא הכהן הגדול או יוחנן הכהן הגדול, ואומרים בשם בעל ה"צפנת פענח" שזה תלוי בפלוגתת הרמ"א והש"ך הני"ל].
ולפ"ז בנד"ד, הרי בודאי לא שייך לומר שז"ל קאי על החתן, שהרי הוא בעל השטר, וע"כ קאי על אביו, וא"כ מצד ממונות יכול החתן לטעון שאין זה השטר שלו היות שאביו חי, ולכן צריך לכתוב כתובה אחרת או לפחות לעשות תיקון בכתובה.

תשלום על גיזום בחצר

שאלה: פעם בחצי שנה גוזמים את הגדר והעשבים בחצר כדי שלא יבואו לשם נחשים ועכברים, האם התשלום הוא על השוכר או על המשכיר?

תשובה: הכלל הוא שכל ההוצאות של שימוש יומיומי כגון ניקיון וחשמל שגובים מכסף קבוע של ועד הבית, השוכר צריך לשלם, אבל כל דבר שאינו קבוע, וועד הבית עורך גבייה מיוחדת לצורך זה, נחשב כחלק מהבנין והתשלום על המשכיר.

שכר פועל ונתן קבלה בתאריך אחר

שאלה: בשעת לידה לקחו תומכת לידה בתשלום, וכדי לקבל החזר מקופ"ח היא נתנה להם קבלה, אך רשמה תאריך מוקדם יותר (משום שאסור היה לה לעבוד בתאריך הלידה), קופ"ח לא אישרה את ההחזר כיון שהתאריך לא תאם את זמן הלידה, האם חייבים לשלם לתומכת לידה, או היות שבלי קבלה מתאימה לא ניתן לקבל את ההחזר פטורים מהתשלום?

תשובה:

- א. את חלק התשלום שממילא לא מקבלים עליו החזר מקופ"ח, בודאי צריך לשלם.
- ב. על החלק שאמורים היו לקבל החזר, תלוי כל אחד לפי מה שהוא, דהיינו, אם גם בלי קבלה היה שוכר תומכת לעזור בשעת הלידה, צריך לשלם לה תשלום מלא.
- ג. אם בלי לקבל קבלה לשם החזר מקופ"ח לא היה שוכר את התומכת צריך להעריך כמה היה מוכן לשלם עבור זה, ואת הסכום הזה צריך לשלם.
- ד. אם מסתפק אם היה שוכר תומכת יש לפשר ביניהם על הסכום ולמחול זה לזה.

מתיקות ההלכה

הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים (תהלים י"ט - י"א)

ממורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רצ ציהכ"נ "לצרי קיר" ואזור מרכז צ"צ

ניתן לקבל במייל d036194741@gmail.com

מהלכות תפילה בנשים

ברכות קריאת שמע

נשים פטורות מלברך את הברכות שלפני קריאת שמע בשחרית וערבית (משנ"ב סימן ע' ס"ק ב'), דכמו שפטורות מק"ש שהוא מ"ע שה"ג, כמו כן פטורות מן הברכות). ומכל מקום יכולות הנשים מבנות אשכנז לברך אם רוצות (משנ"ב סימן ע' ס"ק ב', עפ"י הרמ"א סימן י"ז סע' ב'), והמנהג שגם בנות ספרד מברכות (כף החיים סימן ע' ס"ק א').

קריאת שמע

נשים פטורות מקריאת שמע מפני שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, ונכון הוא ללמדן שיקבלו עליהן עול מלכות שמים ותאמנה לפחות פסוק ראשון של קריאת שמע (שו"ע ורמ"א ס' ע' א', ומשנ"ב שם, וכן משנ"ב ס' ק"ו ס"ק ד'), ביחד עם 'ברוך שם וגו' (פמ"ג א"א סוס"ק א').

תפילת שחרית מנוחה ומעריב

חייבות להתפלל תפילת שמונה עשרה שחרית ומנוחה (שו"ע סימן ק"ו ס"ב), אע"פ שאשה פטורה ממצות עשה שהזמן גרמא בכל זאת בתפילת שחרית ומנוחה חייבת כמו אנשים הואיל ותפילה היא בקשת רחמים (משנ"ב ס"ק ד'), בין בימות החול ובין בשבתות וימים טובים (צל"ח ברכות דף כ"ו ע"א שלא חילקו בין התפילות). ותפילת מעריב הנשים לא קיבלו עליהן ורוב הנשים אינן מתפללות (משנ"ב שם), ובכל זאת אשרי האשה שיכולה להיזהר בתפילת מעריב (ע' רבינו יונה כאגרת התשובה. הדרש השלישי סע' ע"ט, ערוך השולחן ס' ק"ו סעיף ז', וכף החיים ס' רצ"ט אות ס"ב).

סיכום תפילת הנשים המחוייבות

ברכות התורה, ברכות השחר, פרשת התמיד, ברוך שאמר, אשרי, ישתבח, אמת ויציב, שמונה עשרה (משנ"ב כנ"ל, קובץ תשובות ח"א להגרי"ש אלישיב זצ"ל).

סדר עריפות בתפילה

אשה שאין באפשרותה להתפלל כל התפילה כסדרה, סדר העדיפות הוא: תפילה קצרה הכוללת שבח בקשה והודאה, תפילת שמונה עשרה, ברכת אמת ויציב, ויסמיכו ברכת הגאולה לתפילת שמו"ע. ברכות השחר, ברכת התורה, פסוקי דזמרה (דהיינו ברוך שאמר, אשרי, ישתבח), פסוק ראשון של ק"ש וברוך שם וכו'. פסוקי דזמרה בשלימותו, ג' פרשיות של קריאת שמע עם ברכותיה (ספר אשרי ישראל, פרק ז', סע' י"ח).

מטופלת בילדיה

אשה הטרודה ומטופלת בגידול ילדיה הקטנים תאמר תפילה קצרה הכוללת שבח בקשה והודאה (שיחות החפץ חיים ח"א אות כ"ז, ושו"ת מחזה אליהו ס' י"ט ס"ק י"ד, בשם החזון איש כיון שהיא טרודה ואין דעתה מיושבת עליה, וכמבואר בשו"ע סימן צ"ח סעיף ב', ובצירוף דעת המג"א סימן ק"ו, שמעיקר הדין יוצאת עם בקשה בעלמא, וע"ע ספר הליכות בת ישראל פרק ב' ס"ק ב' בשם הגר"י קמניצקי זצ"ל שנשים פטורות משום שהיו כמשמשי חולה שפטורים מתפילה).

עד מתי יכולה להתפלל

אשה המטופלת בילדיה מותר לה להתפלל אחר עבור זמן התפילה, עד לפני חצות היום (דהו כאנוסים להתפלל בזמנה, ועכ"פ במצות תפילה יצאו כמבואר בשו"ע או"ח סימן פ"ט סעיף א', שו"ת מחזה אליהו ס' י"ט ס"ק י"ד).

תפילה קצרה

הני נשים שאי אפשר להן להתפלל תפילת שמונה עשרה או שמנהגן מביתן להקל בשאלת תפילת נשים יש לומר דסגי בתפילה קצרה

ברכת על נטילת ידיים

נשים נוהגות לברך בבוקר 'על נטילת ידיים' גם אם אינן מתפללות (הליכות שלמה פרק ב' ס"ק ח').

אכילתה לפני התפילה

• כיון שנשים חייבות בתפילה אסורות לאכול קודם התפילה ולכן אשה שרוצה לאכול קודם תפילתה תאמר תחילה תפילה קצרה הכוללת שבח, בקשה והודאה (כגון ברכת התורה), שבזה יוצאת יד"ח תפילה (שו"ת מנחת יצחק ח"ד ס' כ"ח ג'). ושו"ת אגרות משה או"ח ח"ד ס' ק"א אות ב') וטוב שתאמר תחילה גם פרשה ראשונה של ק"ש (ספר הליכות בת ישראל פרק ב' הערה י' בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל), ולאחר מכן תאכל, ויכולה לנהוג כן אף אם בדעתה אח"כ להתפלל כל תפילת שחרית (אגר"מ שם).
• נשים שמרגישות צורך לאכול משהו בבוקר יכולות לומר בקשה קצרה ולאכול קודם התפילה, ואפילו יש להן צורך לאכול ארוחה רגילה יכולות לאכול גם כן פת ואחר כך להתפלל.

התעסקות בצרכי הבית

• לכתחילה אין לאשה להתעסק בעבודות הבית כגון כביסה, בישול, ניקוי לפני שתתפלל שחרית. אבל מותר לה להתעסק בצרכי ילדיה ואף לבשל ולכבס אם יש צורך קודם התפילה כיון שזה צורך מצוה (שיח תפילה שער י"ח).
• הפעלת מכונת כביסה מותרת קודם התפילה כי אין זה לוקח זמן ועל ידי זה נחשב להתעסקות בצרכיו (שם).

להכין אוכל לבעלה

אשה שצריכה להתפלל תפילת שחרית ולא הספיקה להתפלל עד ששב בעלה מתפילתו, אם רוצה הבעל לאכול מיד, תכין לו את ארוחתו, ואינה צריכה לומר קודם לכן אפילו בקשה קצרה, הואיל והיא משועבדת בזה לבעלה (הליכות שלמה פרק ב' סעיף ו').

ברכת התורה

נשים מברכות ברכת התורה (שו"ע או"ח סימן מ"ז סעיף י"ד) יש מפרשים הטעם משום דחייבות ללמוד הדינים שלהן (הב"י ומג"א), ולפי זה יכולות להוציא את האיש. ויש סוברים הטעם כמו שמברכות על כל מצות עשה שהזמן גרמא (הגר"א שם), ולפי זה אין יכולות להוציא את האיש (ביאור הלכה שם).
ואשה המסופקת אם ברכה לא תחזור לברך. (שע"ת שם ס"ק א', וברכ"י ס"ק ח').

ברכות השחר

נשים מברכות ברכות השחר (משנ"ב סימן ע' ס"ק ב', וע"ע ערוך השולחן סימן ע' ס"ק א').

אמירת הקרבנות

נשים צריכות לומר פרשת הקרבנות כמו אנשים (ביאור הלכה סימן מ"ז סעיף י"ד ד"ה נשים), ואינן נוהגות לאומרם (ע' מור וקציעה ס' מ"ז שתמה על האגור, וע' תהלה לדוד שם ס"ק ט', ובפמ"ג שם א"א ס"ק י"ד, וע"ע קובץ תשובות להגרי"ש אלישיב זצ"ל ח"א ס' שצריכות לומר פרשת התמיד).

פסוקי דזמרה

י"א שנשים חייבות לומר פסוקי דזמרה וברכת 'ברוך שאמר' לפנייהם וישתבחו' אחריהם (משנ"ב סימן ע' ס"ק ב' שהוכיח כן מדברי הגרע"א. וע"ע שו"ת שם בשם שו"ע הרב שזהו רק רשות. וע"ע שו"ת הלוי שם), ולכל הפחות 'ברוך שאמר', 'אשרי', 'ישתבח' (הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

קריאת שמע על המטה וברכת המפיל

נשים קוראות קריאת שמע שעל המטה ומברכות ברכת המפיל כאנשים (שענה"צ ס' רל"ט ס"ק ט"ז, עפ"י הפמ"ג והאליה רבה. ודלא כהמג"א שפותרתן משום הזמן גרמא, עי' ערוך השולחן שם סעיף ו', רוב הנשים שלנו נזהרות בברכת המפיל וע"ע כף החיים ס"ק ג').

תפילת הדרך

נשים חייבות בתפילת הדרך כמו אנשים (שו"ת לבושי מרדכי מה"ת יו"ד ס' ל"ה).

אכילה ושתייה אחרי הדלקת נרות

אחרי שהדליקו נרות שבת, חלים על האשה כל דיני שבת, ומוטלת עליה גם חובת קידוש, ולכן אסורה באכילה או שתייה עד שתקדש (משנ"ב סימן רע"א ס"ק י"א), ואם צמאה למים, תוכל לשתות מים עד השקיעה (מנחת שבת, מנחה חדשה ס' ע"ז סע' ב', דעת תורה ס' רע"א סע' ד').

ואם היא חלשה שצריכה לאכול ולשתות תתנה בשעת הדלקת הנרות שאינה מקבלת השבת בהדלקה ותאכל ותשתה עד סמוך לשקיעה (ע' קצות השולחן ס' ע"ט ס"ק ג').

סעודות שבת ויו"ט

אשה חייבת בשלוש סעודות בשבת כמו איש ולכן אם שכחה 'רצה' בב' סעודות הראשונות חייבת לחזור על ברכת המזון (שו"ע סימן רצ"א סעיף ו', ומשנ"ב שם) ואע"פ שזהו מ"ע שהז"ג בכל זאת חייבת משום דאיתקיש זכור ושמור), אבל סעודת יו"ט הן פטורות (דביו"ט לא מצינו היקש), ולכן אם שכחה 'יעלה ויבוא' בסעודת יו"ט אינה חוזרת על ברכת המזון חוץ מליל א' של פסח (שו"ת רע"א ח"א תש' א'). ויש חולקים (אנ"ם ח"ד ס' ק') ומספק אינן יכולות לחזור.

לחם משנה

ולכן אשה חייבת נמי בלחם משנה כמו איש (משנ"ב ס' רע"ד ס"ק א') ויוצאת ידי חובה לחם משנה ע"י ששומעת את הברכה מפי המברך ואוכלת פרוסה מאחד מן הלחמים האלה.

אכילתה קודם קידוש

• אשה שרגילה להתפלל תמיד תפילת שחרית קודם שתאכל, מותר לה לשתות לפני התפילה בלי קידוש, אבל אם היא רגילה לאכול מיד אחרי שאמרה איזו בקשה, ואינה מתפללת שחרית כלל או שמתפללת אחרי שאכלה, כיון שאמרה בקשה עם קומה ממיטתה, מוטל עליה חובת קידוש, ואסור לה אפילו לשתות מים לפני שתקדש (שו"ע סימן רפ"ט ומשנ"ב ס"ק ו' וביה"ל ד"ה חובת), ואם אוכלת אכילה ארעית קודם התפילה, ופעמים משום חולשה אף אוכלת פרוסת עוגה יש סוברים דמסתבר שאינן צריכות לקדש (הגרש"ז אויערבך זצ"ל מובא כעש"כ ס' נ"ב ס"ק מ"ה).

• אשה נשואה משועבדת לבעלה, שצריכה לאכול עמו דוקא, ולכן בשבת כל זמן שבעלה טרם סיים להתפלל, יש אומרים שאין זה זמן אכילה גם לה, ומותרת לאכול בלי קידוש (שו"ת אנגר"ם או"ח ח"ד ס' ק"א ב'). וי"א שאסור לה לאכול בלי קידוש, שהרי יכולה לאכול מיני תרנגולת כמו שבעלה עושה כשיש קידוש בביה"כ"נ ואח"כ תאכל הסעודה יחד עם בעלה. ועוד מנ"ל שיש כוח בזה להתיר לאכול בלי קידוש (עש"כ שם ס"ק מ"ו, הליכות שלמה פרק ב' ס"ק ט').

חיוב הבדלה

אשה לכתחילה תשמע הבדלה מן האיש המבדיל, ועם כל זאת אם היא מתפללת מעריב עליה לומר 'אתה חוננתני'. ואם אין לה מי שיוציאה ידי חובת הבדלה (ואפילו יש שם איש שכבר יצא לעצמו הבדלה, לא יוציאה) תבדיל לעצמה ותשתה מן היין כדי שלא לבטל מצות הבדלה (משנ"ב סימן רצ"ו סוס"ק ל"ה ובשענה"צ ס"ק ל"ד, שעש"כ פרק נ"ח ט"ז), וגם יכולה לברך על הבשמים והנר (ע' ביאור הלכה ד"ה לא יבדילו, וכוונתו רק לפי שיטת השו"ע שאינה מברכת על מצות עשה שהזמן גרמא, בעל שבת הלוי זצ"ל).

(לצאת דעת הרמב"ם פ"א הל' תפילה ה"ב, שיוצאים ידי חובת תפילה על ידי אמירת שבת, בקשה והודאה), הוא דוקא על ידי ברכות או תפילה שיש בהן שבת בתחילתן, והודאה בסופן, ועל ידי שמברכים ברכת התורה בכוונה לצאת ידי מצות תפילה יתקיים חיובם שפיר, שיש בה שבת בתחילתה 'אקב"ו לעסוק בדברי תורה', תפילה באמצעותה 'והערב נא וכו'', ושבת בסופה דהיינו 'בא"י המלמד תורה לעמו ישראל'. וכן עפ"י ברכת המזון יוצאות אם מתכוונות למצות תפילה לדעת הרמב"ם שסבר עיקר תפילה דאורייתא (שו"ת מחזה אליהו ס' י"ט ס"ק ט"ו).

תפילה בשעת עבודה

אשה שלא הספיקה להתפלל לפני שהלכה לעבודה, אסור לה להתפלל בזמן העבודה, שהיא גוזלת את בעל הבית (ואם היא מורה, גוזלת לתלמידות ולחורים שלהם), שאסור להתעסק באותו זמן בדברים פרטיים, אפילו הוא דבר מצוה. והרי זה מצוה הבאה בעבירה, ומוטב שלא להתפלל כלל, מלהתפלל באיסור. אמנם אם יש זמן פנוי באמצע העבודה, שבין כך וישובת בטל, ואין לה מה לעשות, אם באמת לא מפריעה לעבודה כלל יכולה להתפלל באופן שיכולה להפסיק כשצריכה שוב לעבוד, כגון ברכות השחר ופסוקי דזמרה, אבל לא שמו"ע, וברגע שצריכה לטפל שוב בעבודתה, תפסיק להתפלל (ע' שו"ת תפילה סוף שער י"ח).

זכרה באמצע שכבר התפללה

התחילה להתפלל והיה ברור לה שעדיין לא התפללה ובאמצע תפילתה נזכרה שכבר התפללה, חייבת להפסיק מלהתפלל אפילו באמצע ברכה (שו"ע סימן ק"ז סעיף א', דאין אומרים להתפלל חצי חובה וחצי נדבה), אבל אם היתה מסופקת אם התפללה והתחילה בתנאי, ונזכרה באמצע שהתפללה יכולה להמשיך להתפלל לשם נדבה כיון שהתחילה על תנאי (משנ"ב שם).

שכחה 'יעלה ויבוא' בראש חודש או חול המועד

אם שכחה 'יעלה ויבוא', אף אם אינה רגילה תמיד להתפלל, חוזרת ומתפללת שנית (הליכות שלמה פרק י"ג סעיף י"ד ס"ק ג"א).

אמירת הלל

נשים פטורות מאמירת הלל מלבד ההלל שבהגדה של פסח, ומכל מקום בנות אשכנז רשאיות לאומרו בברכה (ביאור הלכה סימן תכ"ב סעיף ב' ד"ה הלל ומשנ"ב סימן תע"ט ס"ק ט').

תפילת מוסף

נחלקו הפוסקים אם הנשים חייבות בתפילת מוסף (משנ"ב שם) ואף הסוברים דפטורות, רשאיות הן להתפלל (צל"ח שם, וכתב דאפילו לדעת השו"ע דנשים לא מברכות על מ"ע שהז"ג יכולות להתפלל, וכן המנהג, וכ"כ כף החיים ס' רפ"ו סעיף ז', ושו"ת שבת הלוי ח"ד ס' י"ב).

שכחה להתפלל מנחה בע"ש או קיבלה שבת לפני מנחה

אשה ששכחה להתפלל מנחה או קיבלה שבת בהדלקת נרות ועדיין לא התפללה מנחה תתפלל מעריב פעמיים (ע' משנ"ב ס' רס"ג ס"ק מ"ג) ואם לא רגילה להתפלל מעריב, אינה יכולה להשלים המנחה מחר בשחרית, וכן אי אפשר להתפלל רק שמו"ע אחד במעריב לשם תשלומין של מנחה כיון דלא תפילת תשלומין רק לאחר תפילה חיובית (הגרש"ז אויערבך זצ"ל), ולכן בכח"ג עדיף לה להתפלל פעמיים מעריב אם אפשר בכדי שתוכל להשלים תפילת מנחה (ע' ספר אש"י ישראל פרק ל' ס"ק מ"ח, ופרק ל"ו ס"ק ט"ו, ושש"כ פרק מ"ג ס"ק ק"י, וספר הליכות בת ישראל פרק ב' ס"ק ג').

אשה ששכחה להתפלל מעריב

אשה הנוהגת להתפלל מעריב בקביעות ושכחה להתפלל, מסתבר שאינה צריכה להשלים בשחרית, אבל מותרת להחמיר על עצמה ולהשלים (הליכות שלמה פרק י"ג סעיף י"ד).

אשה – להיות שומרת

אשה האוכלת ארוחת ערב עם בעלה, אינה מועילה לשמור את בעלה ולהזכירו להתפלל מעריב, כשם שהאיש האוכל אין שמירתו מועילה (ואף שאינה חייבת בתפילת מעריב, ונמצא שאינה עסוקה בדבר שאסור לה, מכל מקום לענין שמירה אין זה מועיל משום דאכילה או לימוד משיכחים לאדם את תפקידו להזכיר (הליכות שלמה פרק ב' סעיף י"ד).

זימון בנשים

אשה הסועדת עם שלושה אנשים חייבת להצטרף עמם בזימון, ולענות להם (שו"ע סימן קצ"ט סעיף ו'), אבל אם יצאה לטפל בילדיה היא פטורה משום עוסקת במצוה וכו', ואין צורך להמתין לה.

לעילוי נשמות

רבי מאיר ביתן ז"ל
נלב"ע כ"ג סיון תשנ"ב

מר הגאון רבי מיכל יהודה בן רבי משה דוד ליפקוביץ זצוק"ל
נלב"ע כ"ו סיון תשע"א

רבי שמעון יוסף אדלשטיין זצ"ל
בן מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי ירחמיאל גרשון שידלחט"א
נלב"ע ל' סיון תשע"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

גיליון 124, פרשת קורח תש"פ

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

כוח הליצנות - הרס ליראת שמים

את השכל הישר ולצאת מאותו שאול תחתית הוא נצרך לכלים שנראים מעבר לכוחותיו, כמו שנפל בלב הים הגדול ומנסה בכוחותיו הדלים להימלט מהסערה ולהגיע לחוף מבטחים ולכן אמרו בסוטה (כג, א) "ליצנות אחת דוחה מאה תוכחות", ולמרות שבתוכחות מונחים דברי טעם אשר בצורה לוגית מתקבלים על הדעת, אך מי שנפל לבור הליצנות דומה למגן המשוש בשמן שכל החצים ובליסטראות לא יוכלו לחדור אליו "כי כל עצמו של השחוק אינו אלא מסיר הלב ממוחשבות עיוניות וישרות" (מסילת ישרים שם).

וכפי שנראה בפרשה כאשר אשתו של און בן פלת העמידה אותו על טעותו בזה שנמנה על עדת קורח, והמליצה לו לכל יתערב במחלוקת הגדולה בין משה רבינו לקורח ועדתו משום שמכל מקום הוא לא יצא מורווח, שהרי אם משה אמת ותרנו אמת, הרי שאהרן יהיה הכהן הגדול וישיאר און במעמדו ולא יהיה כהן גדול ואף אם קורח צודק לא ירוויח מאומה כיון שקורח יהא הכהן הגדול ומחמת כן שידלתו בדברים שלא יילך למעמדי הליצנות שהקהיל קורח ברבים.

ולמרות שאמרה דברי חכמה ברורים, לא הצליחה למנוע מהיסחפותו אחר דברי הליצנות שהשמיע קורח. ורק הודות לערמוניותה שישבה בפתח ביתה

ואוכלתן, כיון ששחטה אמר לה תני לי הזרוע והלחיים והקיבה, אמרה אפילו אחר ששחטתי אותן לא ניצלתי מידו, ואמרה הרי הן עלי חרם, אמר לה אם כן הכל שלי הוא שכן אמר הקב"ה "כל חרם בישראל לך יהיה", נטל והלך לו והניחה בוכה היא עם שתי בנותיה. וכך בכל מעשיהם בוזים לעצמם ותולים מעשיהם בציווי הקדוש ברוך הוא.

אמנם מתעוררים רחמים כלפי אותה אלמנה מסכנה, אך עיון בדברים ממעיט בגודל צרתה כפי שנראה מלמעלה, שהרי לא היתה חייבת כלל לחרוש או לזרוע בכלאים. לאחר מכן ביקשה להניח מעט מהתבואה בפאת השדה שעל-ידי כן אף תתעשר "עשר בשביל שתתעשר". ולבסוף לאחר שעשתה הכל חרם, מה כבר מפריע לה שאהרן לוקח את זה, הרי בין כה וכה אין זה שלה.

אלא כאמור כשאומרים דברים בדרך ליצנות, השומע לא מתחיל לחשוב על תוכן הדברים, ומיד מושפע בלא ששם לב לשטות שבדברים. הוא כל-כך שוקע בדברים "כמי שטובע בים הגדול שקשה מאד להימלט ממנו... עד שכבר אין הטעם והדעה מושלת בו, והרי הוא כשיכור או שוטה" (מסילת ישרים ה).

כיון שהליצנות עושה את האדם רדוד ובכדי להפעיל

"אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובמושב ליצים לא ישב - זה קורח" (פירוש שוחר טוב תהלים א, א)

השאלה המפורסמת שהציג קורח לפני משה רבינו מדוע בית מלא ספרים חייב במוזהא וטלית שכולה תכלת לא נפטרת מציצות (במדבר רבה יח, א), אינה מובנת מיוחדת. כמו שישאל אדם, האם משאית הנושאת על גבה מאות גלגלים, צריכה לשים ארבע גלגלים תחתיה בכדי שתוכל לנסוע?! הרי כל בר דעת מבין שגלגלים בתא המטען, יהא מספרם גבוה אשר יהא, אין בכוחם להניע את המשאית כל עוד אינם מוצבים במקומם בתחתית המשאית.

וכן משאית הנושאת מיכל ענק של דלק, האם לא צריך לתדלק את המשאית עצמה, ואם יאמר הנהג שאינו ממלא דלק כיון שכל המטען עמוס בדלק, בוודאי לשוטה יחשוב וידמה לסבל הנושא על גבו ככרות לחם שחייב לאכול, ואינו שבע מהכירות שעל גבו.

וכך הוא בית מלא בספרי תורה, כשאין המוזהא ניצבת על מקומה בפתחו, וטלית שכולה תכלת שלא שזור בכנפיה ציצית תכלת.

והרי קורח "פיקח היה" (במדבר רבה יח, א) ואיך העלה על דעתו טענה נבזית שכזו ואף לא התבייש להשמיעה קבל עם ועדה כאחד הטיעונים המרכזים נגד משה רבינו.

העולה מזה, שלמרות שכל בר דעת מבין שאין ממש בטענות סרק, אך זו כוחה של ליצנות, שאף אם אומרים דברי שטות והבל, אם נאמרים בדרך ליצנות, הם נשמעים.

וכעין אותן טענות שטותיות, העולות אף בסיפור הדמוני על האלמנה (שוחר טוב שם) בה הציג קורח כיצד על כל צעד ושעל העלה משה איסורים שהקשו על האלמנה ולבסוף נישלו ממנה את כל ממונה לטובת אהרן ובניו, ולמרות שלא ייתכן מעשה שכזה שהרי עדיין לא נכנסו לארץ ולא התחייבו במעשרות, הדברים התקבלו על הדעת בעת ההיא.

"אמר להן, אלמנה אחת היתה בשכונתי ועמה שתי נערות יתומות והיה לה שדה אחת, באה לחרוש אמר לה משה לא תחרוש בשור ובחמור יחידיו. באה לזרוע אמר לה שדך לא תזרע כלאיים. באה לקצור ולעשות ערימה, אמר הניחו לקט שכחה ופאה. באה לעשות גורן, אמר לה תני תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני. הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו.

"מה עשתה עמדה ומכרה את השדה וקנתה שתי כבשים כדי ללבוש גיזותיהן ולהינות מפירותיהן, כיון שילדו בא אהרן ואמר לה תני לי את הבכורות שכך אמר הקב"ה כל הבכור אשר יולד. הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו את הולדות. הגיע זמן גיזה וגזזה אותן, אמר לה תני לי ראשית הגז שכן אמר הקב"ה וראשית גז צאנך תתן לו.

"אמרה אין בי כח לעמוד מול האיש הזה, הריני שוחטתן

הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה • במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

סועד שהתפלל מנחה אחר פלג

מצוות, כמבואר בשער הציון (תרע"ט, ז) שבערב שבת חנוכה יש להתפלל מנחה קודם פלג, כדי "שלא ייראה קצת תרתי דסתרי כשהוא מודליק בעוד היום גדול וסומך על הקולא שמפלג ולמעלה נידון כלילה" ולאחר מכן מתפלל מנחה. ומה שכתב בבאור הלכה שקריאת המגילה ומנחה הוא תרתי דסתרי, הוא רק לכתחילה (שיעורי מרן הגר"ש - ברכות רצב).

תוספת שבת לנער שהגדיל בשבת

שאלה האם נער שנעשה בר מצוה בשבת, יוצא ידי חובה בקידוש הנעשה מבעוד יום בפלג המנחה.
תשובה אינו יוצא ידי חובה ועליו להקדש ולקדש לאחר צאת המוכבים, כמבואר בשולחן ערוך (אורח חיים נג, ז) "קטן שהגדיל בשבת לא נידון כגדול משעה שקיבל תוספת שבת". וזה לשון שו"ת הב"ח (קמ"ה) בשם המהר"ל "תוספת שבת הזו מועלה בקדושת היום, אבל לא שייך להוסיף על ימי הנער".

שאלה האם מי שהתפלל מנחה לאחר פלג המנחה יכול לסעוד ולברך ברכת המזון קודם השקיעה, או שנחשב תרתי דסתרי בזה שהתפלל של חול והזכיר רצה בברכת המזון בתוך אותו הזמן.
תשובה יכול לברך ולהזכיר רצה, כיון שתרת דסתרי לא נידון במצוות שונות כתפילה (מנחה) וברכת המזון (רצ"ה), אלא רק כשהם באותה המצוה כחזרת רצה על שבת ועלה ויבוא על ראש חודש שחל בראשון בתוך אותה הברכה (משנה ברורה קפח, א), או תפילת מנחה וערבית בתוך אותו הזמן.

ומחמת כן פסק רבינו זצ"ל שאין להניח בו זמנית תפילין של יד הכתוב בכתב האר"י ושל ראש הכתוב בכתב בית יוסף משום שהם אותה המצווה, אך המניח תפילין בכתב האר"י יכול לעלות לתורה לספר הכתוב בכתב ב"י.

אכן לכתחילה יש להיזהר מתרתי דסתרי אף בשתי

שו"ת הלכה למעשה

קריעה בשעת יציאת נשמה

שאלה האם איש הצלה הנמצא בשעת יציאת נשמה, חייב בקריעה.

תשובה אמנם מדינת דגמרא (שבת קה, ב) כל העומד בשעת יציאת נשמה מן ישראל חייב בקריעה, אך המנהג שלא לקרוע אלא בשולי הבגד ולמרות שבכל קריעה שחייבים לא יוצא די חובה כשקורע בשולי הבגד, כאן נהגו להקל כמבואר בש"ך (שם, ד). ואמנם אם המת שאינו קרובו מחלל שבת, אין חובה לקרוע עליו (צינוי הלכה – אבולות פג).

משולחן רבני בית ההוראה

נישוק הציצית דרך מסיכה

שאלה כשחובש מסיכה מפני הנגיף, כיצד ינשק הציציות ב'ברוך שאמר' וכן בפרשת ציצית בק"ש. האם יש עניין להצמידם למסיכה, או שפטורים בגלל המצב.

תשובה יש ענין לקרב הציצית למסיכה כיון שעל ידי כך מראה חביבותם ונחשב כמנשק לענין זה אפילו שיש הפסק בין השפתיים לציצית.

(משיב: הג"ר יעקב סקצ'ילס שליט"א, מו"צ בית הוראה הכללי, מח"ס 'אהל יעקב').

תשובה ענין נשיקה בברוך שאמר ובזימור לא נזכר בקדמונים.

במג"א (טא א) הביא רק לאחוז הציצית בברוך שאמר, וכן בשו"ע (סא כה) נזכר רק לאחוז הציצית בשעת וראיתם, וענין הנשיקה נזכר רק בדורות מאוחרים יותר (קיצור ש"ע יד, ב, כח"ח כד יח), ולכאורה הפשט הוא משום חביבות כעין שמצינו בשו"ע (כה ג) לגבי תפילין, וכן שמעתי שאחד שאל את הגר"ב פינקל שליט"א איפה כתוב לנשק את הציצית, וענה אם אווזים הציצית, איך אפשר שלא לנשקם? אך לנשק דרך המסיכה לא נראה לי סימן של חביבות. האם אתה מנשק את ילדיך דרך המסיכה?!

(משיב: הג"ר צבי רוטשטיין שליט"א, מו"צ בית הוראה הכללי).

אור הזהב באהלי יעקב

ישמח לב מבקשי התורה ושוחרי ההלכה
עם השלמות סדרת הספרים הנפלאה

אהל יעקב - יורה דעה

ד' חלקים, על סדר השולחן ערוך

אוצר בלום של פסקי הלכות וביאורי דינים
בלשון צחה וקולחת ובאופן השווה לכל נפש
בהיקף עצום של כלל שיטות הפוסקים עד הלכה למעשה

→ בדגש מיוחד על ההלכות השכיחות והמצויות בבתי ישראל →

ועמיהם עוד ב' חיבורים ערוכים לפי סדר השולחן ערוך

אהל יעקב - תשובות הפוסקים

ובו תשובות שקיבל הגאון המחבר שליט"א מאת גדולי פוסקי דורנו שליט"א

אהל יעקב - פסקי הוראה

ובו פסקים, תשובות
וחידושי הלכות בנויים לתלפיות

מאת הגאון רבי יעקב אהרן
סקצ'ילס שליט"א

מו"צ בבית ההוראה יד הרמ"ה
ובבית ההוראה הכללי ירושלים ת"ו

להשיג בחנויות הספרים המובחרות | או בטלפון 052-765-4468

וסקקה את שערות ראשה לעין כל, ועדת קורח אשר שמרו את עיניהם סרו מביתה, הצליחה למנוע את המפגש ביניהם.

און עצמו לא יצא אליהם מהבית, לא מחמת שקיבל והסכים לדברי אשתו, אלא כיון שהיא השקתה אותו יין והניחה אותו לישון (ולקוט שמעוני במדבר טז, א), אך בלא זה, למרות הסבריה הנכונים, לא היה מצליח לעמוד מול ארס הליצנות שפעפע בקרבו.

ומנגד עמדה אשתו של קורח, אשר היא שהלהיבה את רוחו למחלוקת מותוך דברי ליצנות, ומבואר בילקוט מעם לועז (שם) שאמרה לו להלביש את תלמידיו בטליתות שכולן תכלת ויעמידם לפני משה. וייתכן שאף שקורח פקח היה, אך לאחר שכבר שמע מאשתו את הליצנות עם הציציות והבית מלא ספרים, שוב לא היה בכוחו להפעיל את שיקול הדעת הנכון במאוזני השכל, לאחר שנלכד בערמוניות הליצנות.

החמור שלא הקשיב לתחנונים

ומחמת שהליצנות כה מרחיקה את האדם מקבלת כל תוכחה או דברי חכמה, אומר הרמב"ל (שו"ת) על לצים "אין להם תיקון אלא השפטים" והדרך היחידה לצאת מהרגל הליצנות היא רק על ידי צרות וקשיים הנותנים לאדם רצינות לחיים ומעוררים לצאת מהזולות והרדידות בה חיו, כנאמר (ישעיה כה, כב) "ויעתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם" ודרש רבי אלעזר (עבודה זרה יט, ב) "כל המתלוצץ ייסורים באין עליו" מידה כנגד מידה לאחר שהסיר עול מלכות שמים מעליו. עד שהגיע למצב שהוא נמנה עם אותם ארבע כתות שאינם מקבלים פני שיכיה (סוטה כב, א).

אכן הלץ אינו מבין שפה אחרת מלבד צרות ושפטים, ובלא זה הוא מתנגד לכל הערה או מוסר המופנה אליו ומתעקש להישאר בליצנותו, כנאמר "עם עקש תתעקש" (בבא בתרא מ, ב). ופירושו שכיון שזו השפה בה הוא מדבר, רק כך הוא מבין דברים בדיוק כשם שצדפתו לא יבין בקשות שיופנו אליו ברוסית.

המשיל זאת הרבי מקוצק לבעל עגלה שקורס נסיעה ניגש לחמורו ולחש באוזניו 'חמורי היקר, אנה היום אל תעשה בעיות כיון שצריכים להגיע לעיר בזמן. ובכל זאת החמור לא זז. הוא לוחש לו שוב, אך החמור בשלו. ניגש העגלון ומתחנן 'אנא, חמורי, אל תאלץ אותי להכותך', אך... ללא הועיל.

נטל העגלון את השוט והחל להצליף מכות נאמנות בגבו של החמור עד שהתחיל לדהור במעלה השביל. ומתוך שכאב ליבו על שהוצרך להכותו, שאל את חמורו מדוע לא זזת תיכף כשדיברתי אליך בהתחלה. תמה החמור ושאל 'מה? האם דיברת בכלל?!'.

וכפי שהחמור אינו מבין שפה אחרת מלבד שפת השוט, כך גם העיקש לא מבין שפה אחרת, רק שפת עקשנות, הלץ אינו מבין שפה אחרת אלא שפת שפטים. עיון בלשון החריפה במסילת ישרים "כוח הלצון הורס כל ענייני המוסר והיראה" מראה שכביכול לא הצליח למצוא הגדרה מדויקת לכוחה ההרסני של הליצנות, והוא משום שהוא שורש הטומאה ובשונה משאר תאוות שעוד ניתן להבין מדוע האדם נמשך אחריהם ומה תועלת יש לו מזה כאוכל או שאר תענוגים שיש הנאה בחושים, אך בליצנות אין שום הנאה חושית וכל כולה רק טומאה.

וכיון שכל מהותה להרחיקו מכל עבודת ה' וכל ליצנות - אפילו הקטנה ביותר - מוסיפה שמן למגון המושח המונע לקבל התוכחות, על כן יש לברוח כמטחוי קשת אף מליצנות קלילה המושכת את האדם כעבודת העגלה אל עבר פי פחת. ואמנם אין ללכת אל העבר השני ולשרות בעצבות וכפי שאמר הרבי מקוצק שאמנם לא מצאנו בתורה עבירה להיות בעצבות, אך אין דבר הגורם לריבוי עבירות יותר מהעצבות והמרירות. ואמנם אין מוצא להיות בשמחה, אך אין דבר הגורם לקיום המצוות יותר מהשמחה.

אכן השמחה מחיה את האדם הבאה בד בבד עם רצינות ושיקול הדעת, מבואה לרוממות הרוח ומדרבנת את האדם לעבוד כראוי את מי שעוז וחדווה במקומו.

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה
0722-133-466

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:
Beithorah@gmail.com

אזמרה לשמך

פסקי הלכות ותשובות מפי מוריננו הגדול רבי עמרם פריד שליט"א

בירורי עניינים ופסקי הלכות

הנושאים הנידונים

- רחיצת הפה בנטילת מים אחרונים
- דיני קריאת הפטרה מנביא הכתוב בקלף, וקריאה מתוך חומש
- הפסקה באמצע לימוד ללוויית המת
- לנגן ולשיר פסוק משיר השירים
- צער בעלי חיים בהמתת בעל-חי גוסס

רחיצת הפה בנטילת מים אחרונים

בגמרא (יומא פג'): מסופר על אדם רמאי בשם כידור שקבל מעות בפיקדון מרבי יוסי ורבי יהודה ואחר כך הכחיש ולא רצה להחזיר, והגמ' מספרת שלבסוף החזירה אשתו של כידור את המעות ללא ידיעת בעלה על ידי שנתנו לה ר"י ור"י סימן שאכל עמה עדשים, והם ידעו זאת משראו שאריות עדשים בשפמו. וכששמע בעלה שהחזירה את המעות, כעס והרגה.

ועל כך אומרת הגמרא: 'היינו דתנן: מים ראשונים האכילו בשר חזיר, מים אחרונים הרגו את הנפש'. ומפרש רש"י: 'מים אחרונים הרגו את הנפש - זו היא אשתו של זה, שאילו נטל מים אחרונים **דרך הנוטלים ידים לקנח את שפמם בידיים טופחות**, ולא היו עדשים נראין'.

ומבואר ברש"י שכשנוטלים מים אחרונים - הדרך לקנח את הפה, ויש לדון האם כוונת רש"י שקינוח הפה הוא חלק מדין מים אחרונים.

וכתב המהרש"ם בדעת תורה או"ח סי' קפא' שדבר זה לא נזכר בפוסקים.

וכתב הכף החיים (סי' קפ"א ס"ק ב'): 'אין ליתן ידו על שפמו בעוד שהם לחות ממים אחרונים, כיון דאלו המים חלק הסטרא אחרא', וכן כתב בבן איש חי (שנה ראשונה פרשת שלח): 'יזהר שיהיו מים האחרונים מעט ולא ירבה בהם כי המה חלק הסט"א, ואם ידיו מזוהמות הרבה מן התבשיל וכן פיו ושפמו שצריך להם מים הרבה ברחיצתם טוב שירחצם קודם נטילת מים אחרונים וכו' עיי"ש.

מאידך, בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' סג') כתב 'ד'הנהוגים לרחוץ מים אחרונים - **צריך לרחוץ גם פיו** ולנקות מה שדבוק בו משירי מאכל, וכן ראיתי נוהג כבוד מר אממ"ו הכתב סופר זצ"ל וכן נראה מרש"י יומא פג', עכ"ל, והוא כהנ"ל.

ואפשר שהטעם שהפוסקים לא הזכירו דין זה בסי' קפא', כיון שמבואר שם שהאידינא אין מלח סדומית מצוי בינינו,

ומה שנוטלים מים אחרונים היום היא ע"פ קבלה, וטעם זה לא שייך ברחיצת הפה. ועוד אפש"ל שאין ראייה מרש"י שצריך לרחוץ פיו רק שכן דרך האנשים.

דיני קריאת הפטרה מנביא הכתוב בקלף, וקריאה מתוך חומש

בתי כנסת שאין ברשותם נביא הכתוב בקלף, יש כמה אופנים לקריאת הפטרה, האחד מהודר מחבירו.

ויש בזה ארבע דרגות -

א. האופן המובחר הוא לקרוא הפטרה מתוך נביא שלם שנכתב בקלף ובדיו כדינו.

ב. לקרוא ב'ספרא דאפטרטא', שהוא ספר שכתובים בו ההפטרות בכתב אשורי על הקלף ובדיו.

ג. קריאה מתוך נביא שלם מודפס (אין צורך בתנ"ך שלם).

ד. קריאת הפטרה מתוך חומש רגיל.

(מקורות הדין - לבוש סי' רפד' ומג"א שם ושו"ע הרב שם וערוה"ש שם, חזו"א סי' ס')

וישנם שני הבדלים בין קריאת הפטרה מתוך נביא בקלף לבין קריאה מתוך חומש -

א. כשקוראים מתוך חומש יש להקפיד לכתחילה שהעולה למפטיר הוא זה שיקרא את הפטרה בקול.

ב. וכן הציבור צריכים לקרוא בלחש עם הבעל קורא שקורא בקול רם. מה שאין כן כשקוראים הפטרה מתוך קלף, יכול לעלות למפטיר אף מי שאינו יודע לקרוא בטעמים, והבעל קורא יקרא [ולא העולה], והציבור שומעים בשתיקה (סי' רפד').

הפסקה באמצע לימוד ללוויית המת

אדם היושב על תלמודו ושומע שיש לווייה, אינו חייב להפסיק מלימודו ולצאת ללוות. ואע"פ שבגמ' בכתובות (יז') ובשו"ע (יו"ד סי' שסא') מבואר שצריך ללוויית המת עד שיהיו שישים ריבוא מלווים למי שקרא ושנה, וא"כ לכאורה יצטרכו להפסיק ללמוד ולצאת ללוות כל יהודי שקרא ושנה. אך יש כמה היתרים בדבר:

שימו לב!

מספר טלפון חדש בבית הרב
0733260800

לקבלת העלון למייל

שלחו הודעה לכתובת - 6191265@GMAIL.COM

צער בעלי חיים בהריגת בעל-חיים גוסס

עכבר וחולדה שנלכדו במלכודת וכן שקצים ורמסים שנדרסו ברגל והם סובלים ועומדים למות, ובעל חיים חולה כגון תוכי חולה שעומד למות, אם הם סובלים עדיף להורגם מיד כדי שלא יסבלו ולא לחכות שימותו מאליהם.

ומקור הדין, הנה הגמ' בבבא בתרא (כ'). דנה לגבי הנחת אבר המדולדל בבהמה בחלון באופן שישימש לסתימת החלון לחצוץ בפני הטומאה, והדין שצריך לבטלו שם שלא יטלנו, דאם עתיד ליטלו אינו חוצץ. ושאלת הגמ' - 'פסיק שדי לה לכלבים' (שנחשוש שיחתוך את האבר המדולדל ע"מ להאכילו לכלבים), ומתרצת, 'כיון דאיכא צער בעלי חיים - לא עביד'.

והקשו התוספות (שם ד"ה 'כיון'), 'וא"ת כולה בהמה שקיל ושדי לכלבים', וכן הקשו הרשב"א והרמב"ן ורבינו יונה בעליותיו והר"י מיגש שם, ומקושייתם מבואר שאין איסור צער בעלי חיים לתת בהמה שלימה לכלבים כדי שהכלבים יהרגוה ויאכלוה, ולכאורה נראה שהטעם הוא מפני שאיסור צער בעלי חיים הוא רק כאשר הבהמה חיה וסובלת, אך לא כאשר ממיתים אותה (ואף שלא בדרך שחיטה, ואף שלא לצורך האדם).

והנב"י (תנינא יו"ד סי' י', יג', ובמהדו"ק יו"ד סי' פג') מוכיח מהגמ' בחולין (ז'): דאיתא שם לגבי פרדות המזיקות דאמר רבי - 'עקרנא להו, איכא צער בעלי חיים. קטילנא להו, איכא בל תשחית'. ומזה שהגמ' לא כתבה שיש איסור צעב"ח בקטילת הפרדות אלא רק בעיקורן מוכח שבהריגתן אין איסור זה.

ובתוס' סנהדרין (פ). מתחיל בעט': ד"ה 'בשור' כתבו שעדיף שלא לכווס לכיפה שור שצריך להמיתו ואדרבה עדיף להמיתו בקופיץ, ומשמע שבהריגה אין כל כך צער בעלי חיים.

וכן בע"ז (יג'): לגבי 'לשווייה גיסטרא' (לחתוך הבהמה לשנים) איתא בגמ' שם שלא לעשות כן לבהמת קדשים, משום 'לא תעשון' או משום שנראה כמטיל מום בקדשים, אך לא חששו לצעב"ח בהריגה.

אולם עי' בחינוך מצוה תנא', וברמב"ם מורה נבוכים ח"ג פרק מח' שביארו בטעם השחיטה, וצ"ע בזה.

ולמעשה מבואר שיש ראיות שבהריגה אין איסור צער בעלי חיים, ואף שיש חולקים בדבר יותר נראה להלכה שסתימת הסוגיות שאין איסור בזה. ולכן עדיף להרוג מיד בעל חי סובל מאשר לתת לו למות מתוך סבל מתמשך.

ואף שבספר קב הישר פ"ז הביא מהזוה"ק (יתרו סח): שלא להרוג שום בריה על חנינם, וכן ידוע מהאריז"ל, אמנם כאן שזה לצורך הבע"ח שלא יסבול עדיף להורגו.

א. אם אינו יודע מתי מתחילים ללוות ממש (כי בשעת ההספדים זה עדיין לא נקרא הלוויה ואין חובה לבוא אז עד שמתחילים ללכת אחר המיטה).

ב. באבהע"ז סי' סה' בב"ש ס"ק ג' כתב שאם שומע שיש לווייה, אף שאינו רואה - חייב ללוות, אך בהעמק שאלה שאילתא יד' אות ב' ו-לד' אות ב' הוכיח שדוקא אם רואה את הלווייה מחויב להפסיק וללוות, אך בשומע אין חיוב.

ג. בתוס' בכתובות יז' ד"ה 'מבטלין' כתב בשם הר"י מקורביל שכל מה שמבטלין ת"ת להלווית המת הוא רק כשלומד תורה, אבל אם משמש ת"ח ש'גדול שימושה יותר מלימודה' אין מבטלין ללווית המת. והלומד גמרא בעיון הוי כשימוש ת"ח (עי' ברכות מז' וברש"י שם, רש"י בסוטה כב', ב"מ לג', ב"ב קמה', ועי' או"ש פ"א מת"ת)

לנגן ולשיר פסוק משיר השירים

איתא בגמ' סנהדרין (דף קא'): 'תנו רבנן: הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר, והקורא פסוק בבית משתאות בלא זמנו - מביא רעה לעולם. מפני שהתורה חוגרת שק, ועומדת לפני הקדוש ברוך הוא, ואומרת לפניו: רבונו של עולם! עשאוני בניך ככנור שמנגנין בו לצים וכו'.

ומבואר בגמ' שאסור לנגן ולשיר פסוקים משיר השירים. וכתב המשנה ברורה (סי' תקס' ס"ק יד'): 'כתב בליקוטי מהרי"ל שלא כדין הוא שמשוררין במשתה אודך כי עניתני וכה"ג לשמחת מריעות כי אז התורה חוגרת שק ואומרת עשאוני בניך כמין זמר [סנהדרין ק"א ע"ש], אך בבהכ"נ לרגלים מצוה לזמר וע"כ מסיק המ"א דלא שרי בשבת לזמר אלא אותן שירים שנתקנו על הסעודה אבל פיוטים אחרים אסור, ע"כ.

וכתב היד רמה (שם): 'ת"ר הקורא פסוק משיר השירים וכו', ויש לפרש דהני מילי מאן דקרי ליה דרך שחוק אבל מאן דמיכוין לשבוחי ביה לקב"ה דרך ניגון שפיר דמי. ומילתא צריכא עיונא'.

וכן מבואר בספר חסידים (סימן קמז') 'אותם ההולכים ואומרים המקראות דרך לצים והם בפיהם כשיר של עגבים עתידה תורה שתצעק עליהם ואומרת רבש"ע בניך עשאוני ככנור וכו', ע"כ. וכ"מ בט"ז סי' תקס' ס"ק ה'.

ומשמע מדבריו שכל האיסור לזמר פסוקים הוא רק כשזה בדרך ליצים וכשירי עגבים, וכן מבואר ביד רמ"ה הנ"ל שכל האיסור הוא דרך שחוק, אבל אם מזמר בדרך שבח לקב"ה ומתעורר מתוך זה לעבודת השם, מותר.

מסביב לשולחן

עורך - הרב שלמה רוזנשטיין

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעיון בהלכה באגדה ובסוסר

עיקרי הענין

הרב מאיר שולביץ

משולחן גבוה

מן שר התורה רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

הליכה באמצע הדרך בשעת מגיפה

שאלה: מה שאיתא בגמ' (ב"ק ס' ע"ב) "דבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרך, מפני שמלאך המות מהלך באמצע הדרכים, דכיון דיהיבא ליה רשותא מסגי להדיא. שלום בעיר אל יהלך בצידי דרכים, דכיון דלית ליה רשותא, מחבי חבוי ומסגי". האם למעשה צריכים להזהר בזה, דבתשובות הרשב"ש (סי' קצה, וציון לזה הפתחי תשובה יו"ד קטז ס"ק ח) הקשה מה תועיל לו הניסה בימי דבר ר"ל ממקום למקום אם נגזר עליו בר"ה למיתה. ובסו"ד כתב הרשב"ש שאין הפשט כפשוטו ללכת בצידי הדרך, אלא שבשעת שלום צריכים לחיות בדרך בינונית, לא להקפיד יתר על המידה לאכול תמיד רק דברים בריאים, ומאידך גם לא לאכול דברים המזיקין, אבל בשעת דבר הצד מיתה עומד במי שחי בדרך אמצעי, ולכן ילך אדם עד הקצה ויקפיד ביותר על דברים בריאים (וזוהי הכוונה "צידי דרכים"), וא"כ א"צ להקפיד כפשוטו?

תשובה: פתמע"ד (פוק חזי מאי עמא דבר). (שאלת רב)

פחד ודאגה, ובזמן מגיפה

יש אנשים שמתפחדים תמיד ומתייראים מכל מיני פורעניות כגון ממחלות וממלחמות ומאנשים רעים וכו', והם כל ימיהם בפחדים ודאגות מכל מיני דברים שמא יהי' כך ושמא כך, ויש שמרוב פחדים מתייראין לנסוע למקום אחר, ויש שמתייראים לצאת מביתם ר"ל, וזו הנהגה מאד לא טובה כמ"ש בברכות (ס א)... וכל זה בא ממיעות אמונה שאם הי' מאמין באמונה שלמה שהכל בא מהקב"ה, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אי"כ מכריזין עליו מלמעלה, א"כ מה לו לפחד אם ח"ו נגזר עליו אין חכמה ואין תבונה לנגד ה' ואם לא נגזר אין לו מה להתיירא, ואנחנו תמיד כל רגע ביד ה', בין בזמן מלחמה ובין בזמן שלום, והרבה דרכים למקום, ואין לפחד רק מהקב"ה, ולפחד שמא יעבור על א' מהעברות ח"ו או לא יקיים המצות, וחוש מזה אין לפחד כלום.

ואע"ג דמצינו זהירות, כמ"ש (ב"ק ס' ב') דבר בעיר כנס רגליך, רעב בעיר פזר רגליך, זהו מדין השתדלות בכל דבר מה שאפשר, אבל הפחדים והדאגות אין להם מקום, ובסנהדרין (ק' ב') אמרו כל ימי עני רעים, זה שדעתו קצרה (פרש"י) משים ללבו כו' ודואג על כל מה שעתיד לבא עליו) וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו רחבה (פרש"י) ואינו משים ללבו דאגה (כ"כ), ואין לדאוג רק על התורה ומצות כנ"ל... (ארחות יושר)

קודם שהביאו הקטורת ולכן אמר לו מלאך מות הנח לי לעשות שליחותו אעפ"י כן היה מועיל ועכבו מלעשות שליחותו.

ד' אמירת פטום הקטורת כסגולה לעצור המגיפה. כתוב בזוהר חדש - שיר השירים מאמר הקטורת אות שנה, מה קתיב באהרן, ויַעֲמֵד בֵּין הַמִּתִּים וגו'. דכפית ליה לְמִלָּאךְ הַמּוֹת, דְּלֹא יִכֹּל לְשַׁלְטָאָה כָּלָל, וְלֹא לְמַעַבְדַּי דִּינָא. סִימָנָא דָּא אֶתְמַסֵּר בִּידְנָא, דְּכָכָל אֶתְר דְּאֶמְרֵי בְּכֻנְהָ וּבִרְעוּתָא דְּלָבָא עוֹבְדָא דְּקִטּוֹרֶת, דְּלֹא שְׁלֵטָא מוֹתָנָא בְּהוּאָה אֶתְר, וְלֹא יִתְזַקֵּר, וְלֹא יִכְלִין עוֹרָג וְלֹא שְׂאֵר דְּרָגִין אֶתְרִין לְאֶתְקַרְבָּא בְּהִדְיָהוּ. (ואמנם בדברי הזוה"ק מופיע שאמרו רב אחא וחבורתו את הפרשה דמיירי מעצירת המגיפה ע"י הקטורת בפרשת קרח שאהרן הכהן עצר את המגיפה, ואילו בספר קב הישר איתא הסגולה שיאמר פרשת הקטורת קח לך סמים נטף וברייאת פטום הקטורת, וכן נראה בזוה"ק פר' ויקהל שהסגולה היא לקרות כל יום 'עובדא דקטורת'. ועי' בערוך השולחן סי' תקעו סעיף ט. ובאליה רבה (סי' קלב): כתב פסקי תוס' בזמן המגפה ח"ו יש לומר פטום הקטורת. גם קודם תפלת מנחה אחר פרשת התמיד קודם אשרי, ובלילה אחר תפלת ערבית). ובביאור העניין כתב המב"ט בבית אלוקים (שער התפילה פרק טז) וז"ל: וראוי לירא וחרד דבר השם לכבוד גלות המגפה בצדקה המצילה ממות. ותשובה ומעשים טובים, ויחשוב בעצמו כשעבר כבר חמת המגפה שאולי הוא היה מאותם שנגזר עליהם מיתה אם לא היו בורחים מהמדינה והושם גלותו וטלטלו חלף מיתתו, ובתוך זמן המגפה יחוש שמא הוא מאותם שנגזר עליהם מיתה אף אם ינוסו או יתחבאו, וירבה בתפלה וצדקה ותחנונים לפני האל יתברך בתשובה ומעשים טובים, ואומרים בכל יום פטום הקטורת בקר וצהרים כי הוא מסוגל לענין הדבר, וכמו שמצינו (שבת פ"ט) כשעלה משה למרום שכל א' מהמלאכים מסר לו דבר שנא' עלית למרום שביט שבי לקחת מתנות באדם, ואף מלאך המות מסר לו דבר שנאמר (במדבר י"ז) ויתן את הקטרת ויכפר על העם וגו' ואי לאו דיהב ליה מנא הוה ידע, וכיון שהקטרת מכפר על העם בזמן המגפה, כמו כן קריאתו יועיל, על דרך (הושע י"ד) ונשלמה פרים שפתינו, ויש בו רמז בענין החלבנה המעורבת בשאר עשרת הסמנים עם היות ריחה רע ושאר הסמנים ריחם טוב, ויש בטבע נדיפת ריחם לבסם ריח הרע שבחלבנה עד שיהא ריחו טוב כמותם, וזה רמז למלאך המות שהוא דמיון החלבנה והוא מתערב לקהל שיש ביניהם דבר של קדושה להזיקם, וכשהם טובים וישרים בלבותם ושבים בתשובה שלימה אין מלאך המות יכול לשלוט בהם אלא הם שולטים בו עד שמלאך הרע בעל כרחו עונה אמן, כמו החלבנה שאין כח בטבעה להוציא ריחה הרע בהיותה מעורבת עם שאר סממני הקטרת העשירה, ולכן ראוי להיות האדם זריז ונשכר בהתפללו ברבים כי הם מוכנים לינצל מחמת הדבר, כי מלאך המות בין עשרה מישראל צדיקים הוא דמיון החלבנה בסממני הקטרת שאין לה יכולת להבאיש ריחה כנזכר. עכ"ד ועיי"ש עוד בענין מאה ברכות בכל יום לעצור את המגיפה.

ה' לפני ביאת המשיח יהיה צרות ומי שבוטח בה' ונמצא בא"י אינו תחת המזל. שמעתי מהגה"צ רבי אביש צינורט שליט"א, שהביא דברי הזוהר הקדוש פרשת תרומה דף קע"ב ע"ב, שכל המגיפות שולטות רק באלו ששולט בהם המזלות, אבל ישראל מעל המזל. וז"ל הזוהר: אֶבְל סְמוּךְ לְיוֹמֵי מִשְׁחָא, יְשֻׁלוּט הַאי חֲלוּנָא, בְּהַאי כְּכָבָא, עַל עֲלָמָא. וְעַל דָּא יִשְׁלִטוּן

עיקרי העניין המגפה בהלכה
א' מקור העניין להסתגר בזמן מגיפה ודעת הרשב"ש בזה. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף ס"ב, ת"ר: דבר בעיר - כנס רגליך, שנאמר: ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר, ואומר: לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך, ואומר: מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה. מאי ואומר? וכי תימא, ה"מ בליליא, אבל ביממא לא, תא שמע: לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך; וכי תימא, ה"מ [היכא] דליכא אימה מגואי, אבל היכא דאיכא אימה מגואי, כי נפיק יתיב ביני אינשי בצוותא בעלמא טפי מעלי, ת"ש: מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, אף על גב דמחדרים אימה - מחוץ תשכל חרב. רבא בעידן רתחא הוי סכר כוי, דכתי': כי עלה מות בחלונינו וכו' ת"ר: דבר בעיר - אל יהלך אדם באמצע הדרך, מפני שמלאך המות מהלך באמצע הדרכים, דכיון דיהיבא ליה רשותא מסגי להדיא; שלום בעיר - אל יהלך בצדי דרכים, דכיון דלית ליה רשותא, מחבי חבוי ומסגי. ת"ר: דבר בעיר - אל יכנס אדם יחיד לבית הכנסת, שמלאך המות מפקיד שם כליו; וה"מ היכא דלא קרו ביה דרדקי, ולא מצלו ביה עשרה. הרבה למדו מן הגמ' זאת מקור לך שבשעת מגיפה אל יצא מביתו. וזהו לכוונה דמכיון שניתן רשות למשחית להשחית אינו מבחין בין צדיק לרשע, ולכן ג"כ נאמר להם במצרים שאיש לא יצאו מפתח ביתו עד בוקר.

ב' לצאת לבית הכנסת. הנה בשו"ת הרשב"ש לאחד מן הראשונים, סימן קצה כתב שהכוונה רק שיחיד לא יצא מביתו אבל בעשרה אדרבה יצא מביתו וילך להתפלל: וז"ל: ומה שאמרו דבר בעיר אל יהלך אדם לבית הכנסת יחיד מפני שמלאך המות מפקיד שם כליו והני מילי דלא קרו בה דרדקי ולא מצלו בה עשרה, הוא ענין תורני. וכונת זה המאמר הוא, שביטול הכנסת שאין שם מלמדי תנוקות וראוים הם לעונש, וכמו שאמרו בפ"ב דשבת בעון ביטול תורה בנים מתים שנאמר לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקח, ושהעולם מתקיים בהבל פיהם כדאיתא בפרק כל כתבי הקודש, וכן בית הכנסת שאין מתפללין בו עשרה חייבים הם עונש כמו שאמרו בפרק השולח ובפרק שלשה שאכלו כיון שהקב"ה בא לבית הכנסת ואינו מוצא שם עשרה מיד כוונס, זהו כונת שמלאך המות מפקיד שם כליו, כלומר שזה מחייב מיתה. והתקנה היא שלא ילך יחיד אלא בצבור להתפלל ולחזור בתשובה, שתפלת צבור נשמעת כדאיתא בפ"ק דכריתות מדאמר רחמנא חלבנה בקטורת וכו' כדאיתא התם. והש"י יחול עלינו ועל כל עמו ישראל ברחמים אמן עכ"ל.

ג' קטורת לעצור את המגיפה. בגמ' ערכין דף טז עמוד א, 'ולשון הרע בקטרת, דתניא ר' חנינא: למדנו לקטרת שמכפרת, דכתיב: ויתן את הקטרת ויכפר על העם, ותנא דבי רבי ישמעאל: על מה קטרת מכפרת? על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי; והנה בפירוש ר' חיים פליטאל לאחד מן הראשונים עה"פ כאן בפרשה (יב) ויתן את הקטורת ויכפר על העם. פרש"י סימן עז מסר לו מלאך המות כשעלה לרקיע שהקטורת עוצר את המגיפה כדאיתא במסכת שבת בפרק ר' עקיבא. ויעמוד בין החיים ובין המתים, ואמר לו מלאך המות בעצמו לעשות כך כשתהיה מגיפה אז (תהיא) [תביא] קטורת והמגפה נעצרת. וז"ל זהו דווקא כשהיו מניחין אותו הקטורת קודם שהייתה שהמגפה מתחלת אז היה מועיל הקטורת לעצור המגיפה אבל אם התחיל המגיפה לא היה מועיל הקטורת לעצור המגיפה וכאן כבר התחיל

חיון ומרעין בישינ על עלמא, ויתחדתון זינין בישינ, דא
בתר דא, וישראל יהון בעקו. וכד יתדחקון גו חשוקא
דגלותא, כדון ינהר לון קודשא בריך הוא נהירו דיממא,
ויקבלון מלכותא קדישי עלינו, ויתבטל מלכותא מידא
דעממין עובדי כוכבים, וישלטון עליהו ישראל, ויתקיים
(ישעיה ל) והיה אור הלבנה וגו'. ותרוממו: אבל סמוך
לימות המשיח ישלט החלון הזה בכוכב הזה על העולם,
ועל כן ישלטו חיות רעות על העולם, ויתחדשו מינים
רבים זה אחר זה, וישראל יהיו בצרה. וכשידחקו בתוך
חשכת הגלות, אז הקדוש ברוך הוא יאיר להם את אור
היום, ויקבלו המלכות קדושים עליונים, ויתבטל
המלכות מידם של העמים עובדי כוכבים, וישלטו עליהם
ישראל, ויתקיים והיה אור הלבנה וגו'. והנה הרמ"ק
בספרו אור יקר על הזוהר הנ"ל כתב על מה שכתב הזוהר
וישראל יהון בעקו, תימה דהא אמרן שאין ישראל תחת
ממשלת הכוכבים ואם כן למה ימשך להם מתחת ידי
הכוכב הזה נזק וצער, וכתב: ויש לומר שאלו הם ישראל
שהם תחת השרים בגלות שבהכרח גמור הם קצת תחת
ממשלת הכוכבים ומתנהגים בהנהגת האומה שהם גולים
בה כדפירש דוד ואמר אשר גרשוני היום מהסתפח וכו'
לאמור לך עבוד וכו' ע"ל. ומבואר מדבריו שאלו
המתגוררים בחו"ל הם ח"ו נמצאים בהאי חששא, אבל
הנמצא בא"י ושם בטחונו בה' בוודאי ניצל.

עיון הלימוד

הרב מרדכי קרליבך

סגולת התורה מעל סגולת הקטורת

בשבת [דף ח:]: אמר רבי יהושע בן לוי במעשה דנתינת התורה למשה
בשמים, שכל המלאכים נעשו למשה אוהב, וכל אחד מסר לו דבר, ואף
מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר ויתן את הקטרת ויכפר על העם, ואומר
ויעמד בין המתים ובין החיים וגו', אי לאו דאמר ליה מי הוה ידע, ע"כ, וכן
הוא ברש"י פרשת קרח פ"ז פ"א עה"כ וכפר עליהם, וזו מסר לו מלאך
המות כשעלה לרקיע, שהקטרת עוצר המגפה.

והבן איש חי בפירושו בניהו תמה מה ראה מלאך המות לפייסו עתה
ולמסור לו דבר להראות לו בזה אות אהבה, ועוד היאך מסר לו דבר שהוא
נגדי אליו, כי הוא מלאכתו להמית, ומסר לו דבר המעכב אליו, וצ"ע.

וכתב ליישב, דמאחר שראה מלאך המות שישאר זכו בתורה ובטל ערעור
המלאכים, ולא היו יכולים לעכב אותה בשמים, אמר עתה בתורה תתבטל
מלאכתו ושליוחותיו, כי כיון דזכו בה משורת הדין אי"כ מצילים עצמם מן
המות על ידה, כמו שהיה אצל דוד המלך ע"ה בשבת [דף ל:], וכן במכות
[דף י.] במעשה דרב חסדא, דבעת שפוסק בתורה אי אפשר למלאך המות
ליטול נשמתו, וכמו שאמרו שם דדברי תורה קולטים.

ומאחר שהיה יראה פן ישראל יצילו את עצמם מן המיתה ע"י עסק התורה,
אשר יוכל כל אחד לעשותו בקל להנצל מן המיתה, לכן פייסו למשה
שיסתפקו בסגולת הקטורת, כאומר לו למשה, הא לך דבר זה שדוחה את
המות, ולא תעסוק לדחות המות ע"י עסק התורה, ומה שהמלאך המות
נתפייס בזה, כי העסק של הקטורת רחוק הוא במציאות, כי צריך בכהן
גדול וצריך שיהיה טהור, ויארך הזמן עד שיעשה הסגולה, עכ"ד.

לעניות נראה ליישב על דרכו, דהנה איתא בזוהר [פר' וירא ע' קא] וז"ל
בקצרה, מעשה בר' אחא שהלך לכפר טרשא, לחישר עליהו כל בני מתא
ואמרו ליה דשארי מותנא [דבר] במאתא, אמר להו ניזיל לבי כנישתא
ונתבע רחמי מן קדם קוב"ה, עד דהוו אזלי אתו ואמרו פלוני ופלוני מיתו
וכו', אל"ר רבי אחא אפרישו מנכון ארבעין בני נשא מאינון דזכאין [ארבעים
צדיקים], יתיר עשרה עשרה לארבעה חולקין, ואנא עמכון, עשרה
לזווייתא דמתא, ועשרה לזווייתא דמתא, וכן לארבע זווייתא דמתא,
ואמרו ברעות נפשכון עניינא דקטרת בוסמין, וכד תסיימו אמרון אלין
פסוקיא ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה וגו', וכן עבדו ואתבטל.

ואמרו שם בזוהר וז"ל, חלש לביה דרבי אחא, דאמרו [נתנמנמ], שמע
[בחלומן] דאמור ליה, כד עבדת דא עביד דא, זיל ואימא לון דיחורון
בתשובה דחייבין אינון קמאי, קם ואחזר להו בתשובה שלימתא, וקבילו
עלייהו דלא יתבטלון מאורייתא לעלם, ואחליפו שמא דקרתא וקרון לה
מתא מחסיא, ע"כ, והיינו דאף שסגולת הקטרת הועילה, מ"מ לא עבור
סגולת הגטורת באה במגיפה, אלא כדי שיעשו תשובה ויעסקו בתורה.

הלא מעתה נראה דמלאך המות רצה שיתעסקו ישראל בסגולות בעשיית
הקטורת ובאמירתו בלבד, כדי שלא יתעסקו ישראל בעיקר בסגולה
האמיתית, הלא הוא עסק התורה, והנה ודאי פעמים שצריך דוקא להתעסק
תחילה בסגולת הקטורת, כמו שהיה במעשה דמשה רבינו, וכן במעשה
ריושלמי הנ"ל, דר' אחא ראה שמתים שם במהירות מאד, והוצרך לכך,
מ"מ רווח לו למלאך המות בפתרון זה כדי שישכחו את מעלת עסק התורה.

הגאון רבי אשר וייס שליט"א
ראש ישיבת דרכי תורה

הנהגה הראויה בזמן התפרצות מגיפה

הנה יש לעיין בגדר הכללי של סכנה, באיזה דרך נגדיר גדר סכנת נפשות, והאם כל סכנה
רחוקה דינה כסכנה לגבי דיני התורה, ובפרט יש לעיין בענינו מה רמת הסיכון המחייב נקיטת
אמצעי זהירות כדי להימנע מן הסכנה.

ובמשנה בתענית (י"ט ע"א) מבואר דכשיש מכת דבר מתענין ומריעין, ומבואר שם דאיהו דבר,
כל עיר שיש בה חמש מאות רגלי והוציאה ג' מתים בג' ימים, וכך נפסק בשו"ע (או"ח סי' תקע"ו
ס"ב), אבל פחות מכך, אין זה דבר. אך נראה פשוט שאין זה אלא דין מסוים בהלכה דמתענין
ומריעין, ואין זה ענין למה דקיי"ל דחייב אדם להתרחק מן הסכנה בין לעצמו בין לאחרים, וז"פ.
ובעיקר גדר הסכנה כבר ביארתי (שו"ת מנחת אשר ח"ג סימן קכ"א) דבשלשה תחומים שונים,
ההלכה עוסקת בגדר הסכנה:

א. בהלכות ברכות מצינו שתי הלכות שונות. בברכות (נ"ד ע"ב) שנינו: "ארבעה צריכין להודות,
יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים, ויצא".
ונחלקו הראשונים בתרתי: לדעת הרמב"ם (הל' ברכות פ"ה ה"ח) כל חולה שנתרפא וכל הולכי
דרכים צריכים להודות, אך לדעת הטור (סימן ר"ט) לא נאמרו הדברים אלא בחולה שיש בו
סכנה ובהולכי מדברות. ובשו"ע (שם ס"ז) כתב דבצרפת ובאשכנז לא נהגו לברך אלא הולכי
מדברות אבל בספרד נהגו כך הולכי דרכים לברך. וכך נראה לגבי חולה, דבשו"ע (שם ס"ח)
סתם כשיטת הרמב"ם והרמ"א פסק כשיטת הטור דרק חולה שייב"ס צריך לברך הגומל.

ובירושלמי (ברכות פ"ד ה"ד - ל"ד ע"ב) "כל הדרכים בחזקת סכנה... כל החולי בחזקת
הסכנה", ולכאורה יש מזה ראייה מפורשת לשיטת הרמב"ם. אלא שכתבו הב"י ליישב שיטת
הטור דלשיטתו מיירי לגבי תפילת הדרך, ואכן בס"ק ק"י (סעיף ד') מודי כו"ע דכל הולכי דרכים
מברכים ולא רק הולכי מדברות, הרי לן דשאני גדר הסכנה לגבי תפילת הדרך דאף בסכנה
מועטת צריך לברך, מברכת הגומל שאינו מברך אלא בסכנה גמורה דהיינו חולה שייב"ס והולכי
מדברות.

ב. ולגבי דין פיקו"נ ביארתי שם, דשאני סכנה ליחיד בדרך מקרה מסכנה לרבים כתופעת טבע,
ואף שבמקום אחד (סי' שט"ז ס"ק כ"ג) כתב המגן אברהם שאחד מאלף לא היו בכלל פיקו"נ
לדחות את השבת, לגבי יולדת כתב (סימן ש"ל סק"ג) דהוי חולה שייב"ס אך מ"מ צריך לעשות
שינוי כיון שאף אחד מאלף אינה מתה, ומקור סברא זו במגיד משנה (הל' שבת פ"ב הי"א), הרי
דאף שאחד מאלף אינה מתה מ"מ הוי חולה שייב"ס ומחללין עליה את השבת, דכיון שלידה
היא תופעת טבע מה לן שאלף יולדות תחייבה כשידעין שאחת תמות, ומצווים אנו לעשות כל
שבידינו כדי להציל את אותה האחת מרדת שחת.

ג. וק"ו הדברים לגבי המצוה להמנע מן הסכנה, דאם מחללין את השבת בסכנה רחוקה כל
שהיא תופעה קבועה ומוכרחת לבא, ק"ו שיש להתרחק מסכנה זו, ומשוי"כ פסקתי בתוקף
גדול (עיין קובץ זכרון שבתי ואריה קובץ ג' מבי רב סימן ה' - ז') שיש חיוב גמור לחסן את
הילדים בחיסון המשולש למחלות החזרת, החצבת והאדמת, ואף אם מבחינה סטטיסטית
אחוז תמותת הילדים הוא נמוך, אין בכך כל נפ"מ, דכיון שידעין בודאות שאם נמנע מלחסן
ימותו ילדים, אף אם ימותו אחד מתוך אלפים, חובה גמורה רובצת עלינו למנוע את המות הזה.
ויתירה מזו מצינו בשו"ת בנין ציון (ח"א סימן כ"ג - כ"ד) דמחד גיסא דחה בתוקף את דברי אלה
שרצו לבטל את המציצה בפה באמרם שיש בכך סכנה לרך הנימול, ובס"י כ"ד שם דחה
בתוקף גדל וחזק את מי שטען שיש לבטל את המציצה לגמרי ח"ו, אך מאידך כתב (בסוס"י
כ"ג) "אכן עכ"ז אין להעלים עין גם מהסכנה אשר ע"פ הרופאים החדשים אפשר שתתהו" ע"י
מציצה ואפילו באחד מני רבבות כאשר נחלה המוצץ או יש מכה טר"י בפיו ויש לשמור מאוד
ולהפקיד משמרת לבל יקרב למלאכת המילה ובפרט להמציצה איש אשר חולי בו.

הרי לן דיש לחוש לסכנה אפילו באחד מני רבבות, ונראה ברור לדעתי, דכיון שהחולי היא
תופעת טבע הכרחית וודאית אם נקל ראש ומוהל חולה יעשה מציצה בפה נגרום בכך
לתחלואת תינוקות ומקצתם ימותו, יש לאסור זאת בתוקף ואין כלל נפ"מ באחוזי התמותה.
וכאשר היה חשש מהתפרצות מגפת החולירע במחנה ישראל הקילו חכמי ישראל ביותר
באכילה ביוה"כ, עיין שו"ת חתם סופר (ח"ו סי' כ"ג) ובשו"ת מצפה אריה (להגאון ר' אריה ליב
ברודא אב"ד לבוב או"ח סימן מ"א) שכך הורה הגאון בעל שואל ומשיב בשעת המגיפה בשנת
תרל"ג. וידוע שהגר"י סלנטר פסק שאף הבריאים יאכלו ביוה"כ, מחשש דאף החולים ירצו
להחמיר ויבואו לידי סכנה, והארכתי בזה במק"א ואכמ"ל.

ובאגרות הגרעק"א (אגרת ע"א) מצינו אגרת שכתב לתלמידיו הגה"צ ר' אליהו גוטמאכר
כשהתפשטה מחלת החולירע ובאגרת זו תיקן תקנות, הורה הוראות והציע עצות למנוע
התפשטות מחלה נוראה זו, ובין השאר כתב שיש להתרחק מקירבה יתירה בין בני האדם
ולפיכך תיקן שלא יתפללו ביחד יותר מט"ו אנשים, ויערכו רשימה מי אלה שישתתפו בכל מניני
התפילה, ואם אנשים יעברו על התקנה יש להעמיד שומר מן הפאלצ"י (המשטרה הנוכרית)
לאכוף תקנה זו על הציבור.

וממנו ילמדו וכן יש לנהוג גם בימינו אלה, להקפיד הקפדה יתירה על ההוראות של גורמי
הרפואה המוסמכים ועל כל התקנות של משרד הבריאות ולא לחרוג מהם. ואלה שנגזר
עליהם להיות בבידוד אל יצאו מפתח ביתם ולא יסכנו את הרבים. ויסוד הדבר דבשעת דבר
ומגיפה יש להתהלך בצידי הדרכים ולהתרחק באופן קיצוני מן הסכנה. ונעתור בתחנון
ובתפילה לפני בורא רפואות ומצמיח ישועות לרחם עלינו ועל פליטתנו, ולמנוע משחית
ומגיפה מעלינו ומעל כל עמו בית ישראל ונאמר אמן.

(מנחת אשר - בתקופת הקורונה, ס' א. עיי"ש הרחבה נוספת)

המגפה ההלכה

הרי שלך לפניך קיבל פקדון, פירות מסוגים שונים, ולא נזהר בשמירתם, ומשמשו בהם חולי קורונה ר"ל, ומעתה הפירות לא ראויים לדעת המפקיד לאכילה, יש מקום לדון בזה, ולומר הרי שלך לפניך, וכמו שפסק המג"א סי' תמ"ג והש"ך חו"מ סי' שס"ג, כי אף שומר יכול לומר כן, [ודלא כמיהר"ל הסובר דלא שייך בשומר דין הרי שלך לפניך].

זאת ועוד, כיון שאפשר לחטות את הפירות לכו"ע, ע"י חומר חיטוי, נחשב דבר זה לגרמא. ועדיין יש לדון ע"פ החת"ס הסובר כי שומר שפגע חייב גם: "על צד רחוק ונפלא".

סגר גלגל מגיפה ר"ל היו צבתיים ולא יצאו, אכן רצו לעשות מניין מירפסות וכדו', וחסר להם ס"ת, ושכן אחד יש לו ס"ת, אכן לא רוצה להוציאו לקרוא בו בשום אופן מטעמו הכמוס עמו, יש מקום לחייבו ע"פ מש"כ רמ"א רצ"ב סעי' כ"א יכולים ב"ד לטוף לאחד להשאיל ספריו, וביאר הגר"א מדין כופין על הצדקה.

סילוק אדם החשוד בקורונה, רצו לסלקו מבית הכנסת עד אשר יוכיח כי אין הוא חולה. אכן, יש לדון בזה ע"פ הפת"ש חו"מ סי' קנ"ג, לענין ספק נזיקין שנסמך מגדולי רבתינו סוברים דספק נזיקין לקולא והיינו אם יש ספק אם הוא מזיק או לא מותר לו להתנגח כרצונו, אכן אין ראיה מזה כלל, דהתם אם יזיק יטלס, אבל בדין דידן מה יטלס אם יזיק ח"ו.

נעדרות נזיקות שונא מי שהיה חולה ב"מ, ונישק את חבירו, [אמר לי מו"ר הגר"ח פ"כ אין לנשק ס"ת בזמן החורף רק ע"י טלית מפני הסכנה, דלא גרע ממטבע דאין להכניס לפיו]. וע"י זה נחלה חבירו ושכן חיים לכל חי, האם המושק ראוי לעלות לדוכן שהרי הרג נפש בגגה, ויש לצדד כיון דאין זה פ"ר שידבק וגם היה שוגג, ואין פ"ר שימות הנדבק - יכול לעלות לדוכן.

לא תקפוצו מי שמונע צדקה מחבירו וכו' צריך לזה, ועדיין לא נתן מעשר כספים עובר על לאו ומבטל עשה, אכן בזמן המגפה ר"ל, לא רוצה אדם לפתוח דלת לפני אדם, מטום סכנת הידבקות, נראה דלא עבר על לאו זה מתירי רכשי' א. כיון דאין עשה שהרי לא מחויב להסתכן עבור עשה זה א"כ אין לאו. ב. כיון שסוגר דלתו ביתו מפני סכנה ולא מטום שקופץ ידו מאחייו.

ברם, ראה בפרישה [רמז] שכתב ופירש מה שכתב הרמב"ם בפ"י ממתנות"ע דאין נזק בא מן הצדקה, היינו אף אם מסכן עצמו קצת לצורך צדקה אין נזק בא לו.

עיון הלימוד

הרב מרדכי קרליבך - המשך

שמעתי מהגאון ר' אליהו דיסקין שהג"ד הלל כגן סיפר בזכרוננו, שכאשר הבולשביקים סגרו את הישיבות, נאנח הגאון רבי שמעון שקאף ואמר, שהוא פוחד מאד מדברי הרמב"ם בפירושו המשנה שיליה ברכות, [ובאמת מיד אח"כ הגיעו הגרמנים ימ"ש], וז"ל הר"מ עה"כ 'עת לעשות לה' הפרו תורתך', כשנגזרת עת עונש ונקמה, יבואו סיבות לבני אדם שיפירו תורה, כדי שתחול עליהם הגזירה כשהם חייבים, וענין זה ארוך ורחוק, עכ"ד. ועל דבר זה ידוע כל הדוויים, כי בדרך כלל כאשר האדם חולה ותשוש הרי שהוא סיבה להקל מעליו את עמל התורה, והרי באמת כן הוא שאין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו, אך אילו ידע האדם שאפשר שמצב זה הוא עצמו עונש לאדם, שלא יהיה לו פנאי לעסוק בתורה, כי אז היה משנס את מתניו ומגביר חיילים לעמל התורה, כי אז ממילא היה גם סר הסיבות המבטלות אותו מן התורה, והוא מאיים מאד.

וכזאת בר"מ [פ"ט תשובה ה"ב] עמד בזה וז"ל בקצרה, מתן שכרן של מצוות והטובה היא חיי העולם הבא שנאמר למען ייטב לך והארכת ימים, והנפקה שנוקמים מן הרשעים שעזבו ארחות הצדק הכתובות בתורה, היא הכרת שנאמר הכרת תכרת הנפש ההיא עוונה בה, מהו זה שכתוב בכל התורה כולה אם תשמעו יגיע לכם כך ואם לא תשמעו יקרה אתכם כך וכל אותן הדברים בעולם הזה, כגון שובע ורעב ומלחמה ושולום.

ותי' הר"מ וז"ל, אין הטובות מתן שכר, ולא הרעות סוף הנקמה, אלא הקב"ה נתן לנו תורה זו עץ חיים, והמקיימה זוכה לחיי עוה"ב, והבטיחו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ונהנה בחכמתה תמיד, שייסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה, כחולי ומלחמה ורעב, ונוכל לישב פנויים ללמוד

'קטורת מכפרת עם תשובה ותורה'

במחלוקת קורח ועדתו אומר הקב"ה למשה ואהרן 'הבדלו מתוך העדה הזאת' לפני 'ואכלה אותם כרגע'. משה ואהרן מתפללים לקב"ה ומבקשים 'האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף' 'אתה לפניך גלויות כל המחשבות וידוע אתה מי החוטא'. אמר להם הקב"ה 'יפה אמרתם, אני יודע, ומודיע מי חטא ומי לא חטא'.

אכן, 'ותפתח הארץ את פיה ותבלע... ואת כל האדם אשר לקרח'. 'ואש יצאה... ותאכל את החמישים ומאתיים איש'. בעלי המחלוקת נבלעים ונשרפים. להראות וללמוד קבל עם ועולם עונשם של בעלי מחלוקת 'כדי שלא יהיה כקרח'.

אבל כל זה לא עזר, כבר מייד למחרת בבוקר, 'וילוו כל עדת בני ישראל' 'על משה ואהרן לאמר אתם המיתם את עם ד'. אתם גרמתם שכל אלו מתו. בכלל לא ברור שהצדק אתכם ולא עם קרח ועדתו. ושוב נקהלים כולם על משה ואהרן.

עכשיו 'יצא הקצף' 'החל הנגף' ופורצת מגיפה נאלץ משה להשתמש ב'רז שמסר לו מלאך המוות כשעלה לרקיע, שהקטורת עוצרת את המגפה'. הוא מצווה את אהרן 'קח את המחטה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה וכפר עליהם'.

'וירץ אל תוך הקהל' אהרן רץ עם הקטרת 'ויעמוד בין המתים ובין החיים' וזה פועל 'ותעצר המגפה'. רש"י מביא את המכילתא 'למה בקטרת', למה עצר הקב"ה את המגפה בגלל הקטרת, 'לפי שהיו ישראל מליצים ומרננים אחר הקטרת, לומר סם המוות הוא, על ידו מתו נדב ואביוהו, על ידו נשרפו מאתיים וחמישים איש. אמר הקב"ה תראו שעוצר מגפה הוא, והחטא הוא הממית'. הקטרת כשלעצמה איננה הסיבה היא רק הכלי המבצע, היא יכולה להמית ולהחיות ומה שממית הוא החטא.

רבנו יצחק עראמה זצ"ל בספרו 'עקידת יצחק' מביא את דברי הזוהר הקדוש על רב אחא כשהגיע למקום אחד אמרו בני העיר: אדם גדול בא לכאן, נלך אצלו. באו ואמרו לו: יש לנו צרה, מזה שבעה ימים מתהלכת מגפה בעיר והיא מתחזקת בכל יום. אמר להם: נלך לבית הכנסת ונבקש רחמים מהקב"ה. עודם הולכים באו ואמרו לו שהמגפה מתעצמת. אמר להם: כיוון שהשעה דוחקת, זה לא זמן עכשיו להתפלל. אלא הביאו לי ארבעים אנשים צדיקים חלקו אותם לארבעה מנינים, כל מנין ילך לזווית אחרת של העיר וכולם יאמרו בכוונת הלב פרשת קטרת הסמים שצווה משה לאהרן ופרשת הקורבנות.

אחרי שיעשו כך שלשה פעמים יכלו לאותם שעומדים למות ויאמרו בקול רם את הפסוקים: 'ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה וגו' ויעמוד בין המתים וגו'. וכן עשו ובטלה המגפה. שמעו קול אומר: 'איחל לעליון, שדין שמים אינו שורה כאן שהם יודעין לבטלו'. חלש ליבו של רב אחא וחלה. שמעו אומרים לו: 'כשם שעשית זאת, עשה זאת: לך אמור להם שישבו בתשובה, שהם חייבין לפני. עמד והחזיר בתשובה שלימה וקבלו עליהם שלא יתבטלו מן התורה לעולם. והחליפו שם העיר וקראוה 'מתא מחסה', עיר שחס עליה הקב"ה.

למדנו מדברי הזוהר הקדוש, כותב ה'עקדת יצחק', שקריאת פרשת הקטרת לבדה אינה מספיקה כדי שהגזירה תבטל לגמרי. כדי שקטרוג המגפה יתבטל לגמרי צריך יחד עם זה לחזור בתשובה ועוד צריך לקבל על עצמם שלא יבטלו מהתורה לעולם. שהרי כך למדנו בפרשת קרח ועדתו. גם אחרי שאהרן נתן את הקטרת עדן היה צריך לעמוד בין המתים ובין החיים. היה צריך להגיד לחיים תסתכלו על המתים, תראו מה מחלוקת גורמת ותחזרו בתשובה. ואחר כך 'וישב אהרן אל משה' לחזור לבית המדרש ללמוד תורה ולא להתבטל ממנה לעולם.

בעוונותינו, מאז שחרב בית מקדשנו ובטל התמיד ואין אנחנו יכולים להקטיר קטורת, ולא נותרה בידינו אלא העצה של 'ונשלמה פרים שפתינו' תקנו לנו חז"ל אמירת פרשת התמיד ואמירת 'פטים הקטורת' שהיא חלק מקרבן התמיד. שהרי כל העוסק בתורת הקורבנות כאילו הקריב קורבנות. ולכן אנו גם מתפללים ומבקשים 'שיבנה בית המקדש במהרה בימינו' שנוכל להקריב קורבנות. ואנחנו מוסיפים ומבקשים 'ותן חלקנו בתורתך', כי עד שיבנה בית המקדש, עד שנוכל להקריב בו קורבנות, צריכים אנו לעסוק בתורת הקורבנות לקיים 'ונשלמה פרים שפתינו', לשם כך זקוקים אנו 'ותן חלקנו בתורתך'.

הטור מביא 'ובסידור רב עמרם כתב לאחר שיסיים ש"צ עושה שלום נוהגים לומר אין כאלוקינו וכו' עד 'אתה הוא מושיענו אתה הוא שהקטירו אבותינו לפניך את קטורת הסמים'. בשערי תשובה על השו"ע שם הביא את דברי שו"ת 'נודע ביהודה' שכתב: 'הושתעם שאומרים תחילה אין כאלוקינו לפי שהקטורת מעשרת. לכן אומרים אין כאלוקינו שלא יאמר כוחי ועוצם ידי וכו'. היות ואמרו חז"ל שבעבודת הקטורת הייתה מביאה לעשירות ומי שעסק בקטורת התעשר. חששו שמי שיאמר היום 'פטים הקטורת' ויתעשר, יתלה הדבר ב'כוחי ועוצם ידי' שעל ידי שאני 'אמרת פרשת הקטורת והתעשרתי'. לכן הקדימו 'אין כאלוקינו'. להוציא טעות זו מליבם ללמדנו ולהשריש בליבנו את האמונה התמימה שהכול מאיתו יתברך.

אחרי פרשת הקטרת אנחנו מוסיפים את דברי הגמרא: 'כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא' ואת מעלתם של תלמידי חכמים המרבים שלום בעולם. אולי להזכירנו כמו שהוכיח ב'עקדת יצחק' שהקטרת לבדה אינה מספקת, צריך לזה תשובה וצריך לזה לימוד תורה בכל יום, מבלי להתבטל ממנה. ולכן תלמידי חכמים העוסקים בתורה ניצולים ממחלוקת ומרבים שלום בעולם.

נזכור ונדע כי יחד עם אמירת פטים הקטורת נעזר את ליבנו לשוב בתשובה שלימה לדעת כי ד' הוא האלוקים ואין עוד מלבדו ולקבל על עצמנו ללמוד תורה ושלא נתבטל ממנה לעולם.

אין סומכין על הנס

לא יעמוד אדם במקום סכנה

מובא בגמ' שבת ל"ב ע"א "לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושין לו נס שמא אין עושין לו נס, ואם עושין לו נס מנכין לו מזכויותיו", לומדים זאת מהפסוק "קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך", דהיינו כיון שהרבית חסדים עלי קטנו ונתמעטו זכויותי. וכך מובא ברמב"ם הלכות רוצח פ"ב ה"ו. וכן נפסק בשו"ע חלק יור"ד סימן קט"ז ס"ה "צריך אדם להתרחק מכל דבר סכנה ולא יסמוך על הנס היות ומצוים אנו על שמירת הגוף והנפש".

כמו"כ כתב הרמב"ם בהלכות שמירת נפש פ"א ה"ה "הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות וכל העובר עליהם ואומר הריני מסכן בעצמי מכין אותו מכת מרדות", וכ"ה בשו"ע חלק חו"מ סימן תכ"ז סעיף ט', והוסיף ואמר והנזהר מהם תבוא עליו ברכת טוב. וכתב הט"ז (שם) דלא די שיציל עצמו מנזק אלא עוד נותנין לו שכר ע"ז. בבאר הגולה (שם) כתב הטעם "שהזהירה תורה על שמירת נפשו מטעם שהקב"ה ברא העולם בחסדו להיטיב לנבראים שיכירו גדולתו ולעבוד עבודתו בקיום מצוותיו ותורתו, והמסכן את עצמו כאילו מואס ברצון בוראו ואינו רוצה לא בעבודתו ולא במתן שכרו ואין לך אפקרותא יותר מזה". הרדב"ז על הרמב"ם הלכות סנהדרין פ"ח ה"ז כתב "שאין נפשו של אדם קנינו אלא קנין הקב"ה ולכן לא יכול לעשות בנפשו מה שהוא רוצה", וכך מפורש ברמב"ם הלכות רוצח ושמירת נפש פ"א ה"ד "שאין נפשו של זה הנהרג קנין גואל הדם אלא קנין הקב"ה". בס' לאור ההלכה מהגרש"י זיין זצ"ל במאמר "משפט שילוק" מגדיר זאת "כח החיים של גוף האדם איננו שלו של האדם לא זו בלבד שהאדם אסור לאבד את חייו, אלא שאין החיים שלו כלל, אם הוא מוכר או נתן או משכן את בשר גופו לחתיכה ולקציצה למי שהוא הרי זה כאילו מקנה דבר שאינו שלו שאין הקנין נתפס כלל. "ה' נתן וה' לקח" איננה מליצה של תנחומין גרידא אלא שזוהי הגדרת מציאות, נתן הקב"ה את החיים לאדם שישתמש בהם אבל לא שיהיו קנויים לו לעשות בהם כאדם העושה בתוך שלו, לקחת את החיים בחזרה אפשר רק למי שנתנם להקב"ה ולא לאדם עצמו **איננו בעל הבית במובן זה על עצמו**" עכ"ד.

והנה מלשון הרמב"ם והשו"ע "מכין אותו מכת מרדות" נראה שאיסור לעמוד במקום סכנה אינו אלא מדרבנן, אמנם הלבוש בחו"מ סימן תכ"ו כתב דמי שעבר ע"ד חז"ל שאסרו משום סכנה עור על איסור דאורייתא דכתיב "השמר לך", וכ"ה בסמ"ע סימן תנ"ז סק"ב דהוא נלמד מהפסוק "השמר לך ושמור נפשך מאד", וכך כתב בבאר הגולה בחו"מ סימן תכ"ו שאעפ"י שלשון השו"ע מכין אותו מכת מרדות מ"מ י"ל שהוא איסור דאורייתא רק שאין לוקין עליו ל"ט מלקות (עי' דרכי תשובה יור"ד קט"ז ס"פ נ"ו). וכך כתב בשו"ת שם אריה (בלחובר) חלק יור"ד סימן כ"ז דבנכנס למקום סכנה ברורה ומסכן נפשו כגון בקיר נטוי וגשר רעוע י"ל דלוקין ע"ז מקרא דהשמר לך דהוה לאו, אבל בשאר דברים שאסרו משום סכנה כגון שלא ישתה בלילה וכן דברים האסורים משום גילוי דהוא רק חשש סכנה אין לוקין רק מכת מרדות כשאר איסורים דרבנן. בשו"ת נודע ביהודה חלק יור"ד מהדורא תנינא סימן י' כתב דמההלך במקום סכנה הוא עובר על דברי תורה דכתיב "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", וכן מובא בשו"ת חתם סופר אבן העזר חלק ב' סימן קע"ד ובחידושיו למסכת עבודה זרה ד"ל (עי' שו"ת הרשב"ש סימן א' תבואות שור סימן י"ג שו"ת אבני צדק יור"ד סימן מ"ט שו"ת מרחשת סימן כ' ובקיצור שו"ע סימן ל"ב ס"א).

החינוך במצוה תקמ"ו על מצות עשיית מעקה כתב וז"ל "עם היות הקב"ה משגיח בפרטי בני אדם ויודע כל מעשיהם וכל אשר יקרה להם טוב או רע בגזירתו ובמצותו לפי זכותם או חיובם אעפ"כ צריך לשמור עצמו מן המקרים הנהוגים כי הקב"ה ברא עולמו ובנאו על יסודות עמודי הטבע וגזר שתהיה האש שורפת והמים מכבין הלהבה, וכמו"כ יחייב הטבע שאם תפול אבן גדולה על ראש האיש שתרחץ את מוחו והקב"ה חנן גופות בני האדם ויפח בהם נשמת חיים בעלת דעת לשמור מכל פגע", ומסיים החינוך "אמנם יש קצת מבני אדם אשר המלך חפץ ביקרם לרוב חסידותם ודבקות נפשם ודרכיו בה אבל רוב בני האדם בחטאם לא זכו אל המעלה הזאת, וע"כ תצוינו התורה לשמור משכונתינו ומקומתינו לבל יקרנו מות בפשיעתנו ולא נסכן את נפשותינו על סמך הנס, ואמרו חז"ל בתורת כהנים אמור פרשה ח' **שכל הסומך על נס אין עושין לו נס**, ולכן גם בהלחם ישראל מלחמת מצוה עפ"י ה' היו עורכין מלחמתן ועושין כל עניינם כאילו יסמכו בדרכי הטבע לגמרי וכן ראוי לעשות".

אסור להכניס עצמו לסכנה ולסמוך על הנס

מובא בגמ' ברכות ל"ב ע"ב "ת"ר מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך בא שר אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום המתין לו עד שסיים תפילתו, לאחר שסיים תפילתו א"ל ריקא והלא כתוב בתורתכם "רק השמר לך ושמור נפשך מאד" כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום, אם הייתי חותך את ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי, א"ל המתן לי עד שאפייסך בדברים וכו', מיד נתפיים אותו השר ונפטר אותו חסיד לביתו לשלום". ומקשים האחרונים איך החסיד הכניס את עצמו לסכנה?, ותירץ בעץ יוסף יש לומר כיון שראה החסיד שהשר הקדים לו שלום כבר ידע שיש בשר הזה מדת ענוה ולכן בטח שלא יהרגנו עד שישמע טענתו [עי' בחידושי הצ"ח (שם) ובט"ז או"ח סימן ס"ו סק"א ובמגן אברהם סימן ק"ד סק"א]. יש שתירצו דאם עסוק בתפילה רשאי להחמיר על עצמו משא"כ בשאר

היה פוסק בשביל ההגמון", הרי אם אדם מחמיר על עצמו **בתפילה** אעפ"י שמסתכן בנפשו בטוב עושה כמו שעשה דניאל אעפ"י שגזר המלך שלא יתפללו. ויש שתירצו דדוקא למלכי אומות העולם פוסק ולא לשר אומות העולם משום שהשר מפחד להרגו מפני אימת המלכות כי אין לו משפט מות.

מובא בגמ' ברכות ל"ג ע"א "מעשה במקום אחד שהיה ערוד והיה מזיק את הבריות באו והודיעו לו לר' חנינא בן דוסא, א"ל הראו לי את חורו הראוהו את חורו, נתן עקבו ע"פ החור יצא נשכו ומת אותו ערוד", ועי' במהרש"א בח"א שהקשה איך עמד ר"ח במקום סכנה וסמך עצמו על הנס?, הירושלמי מפרש בענין אחד שעמד רחב"ד בתפילה ובא חברבר והכישו ולא הפסיק תפילתו ומצאו אותו חברבר מת. העיין יעקב על עין יעקב מתרץ את קושיית המהרש"א די"ל דשונה רחב"ד שהיה מובטח בעצמו שהצלה מצויה על ידו שהרי יצאה בת קול ואמרה כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וכן התפלל על החולים, וה"נ **סיכן בעצמו כדי להציל את שאר הציבור מסכנה והיזק חכות רבים תלי בו**. וביתר ביאור דהיות והערוד היה מזיק לבריות ובנשיכתו יש משום סכנה ורב"ח עשה זאת משום חשש פק"נ דבני המקום, דהגם דאין סומכין על הנס מבואר בגמ' שבת ל"ב דאז אם קרה נס מזכין מזכויותיו וכל זה שעושה זאת לחינם שהוא הנגה האסורה ומנכין לו מזכויותיו שנזקק למעשה נסים, אבל במעשה דרחב"ד שעשה כן כדי להציל לבני העיר מהסכנה מותר לעשות כן דפק"נ דוחה לכל התורה וא"כ כיון שהוא עושה מצוה לא שייך לומר שמנכין מזכויותיו.

והנה בגמ' קידושין כ"ט ע"ב מובא שהיה בבית המדרש של אביי שד המזיק וידע אביי שצריך לבוא לעירו רב אחא ב"ר יעקב ואמר לבני העיר שלא יזמינו אותו לביתם ויצטרך רב אחא ללון בבית המדרש ומתוך חסידותו אפשר שיתרחש נס ויהרג המזיק, וכן היה דלן רב אחא בבית המדרש ונדמה לו אותו מזיק כתנין עם שבע גולגלת והתפלל רב אחא על אותו מזיק והרגו, ובמהרש"א (שם) כתב להעיר איך הכניס אביי לרב אחא למקום סכנה, ועוד גם אם יתרחש נס מנכין לו מזכויותיו, ותירץ המהרש"א דסמך אביי שיהרוג רב אחא למזיק ע"י תפילתו וזה לא נקרא נס. יוצא מדבריו דכל שהוא ע"י תפילות הצדיק לא שייך ענין דאין סומכין על הנס. לפי"ז כתב בס' משנת פיק"נ סימן ד' ליישב מה שרחב"ד נתן רגלו ע"ג חור דהערוד די"ל שהתפלל אז רבי חנינא שהערוד לא יזיקנו ולכן אין בזה משום אין סומכין על הנס. (עי' שד"ח מערכת אין סומכין על הנס).

מדוע אומרים הגומל לחייבים טובות?

כל אדם השב מהפלגה באוניה, או מהליכה במדבר, וכן חולה שהבריא ואדם שיצא מבית האסורים, מברך ברכת "הגומל". יש לברר מדוע נוסח הברכה הוא "הגומל **לחייבים** טובות". אמנם, ניתן להבין מדוע תקנו חז"ל שהחולה אשר שב לאיתנו והיוצא מבית האסורים יאמרו: "הגומל **לחייבים**", שהרי משמים גלגלו עליהם צרה זו כדי שיפשפשו במעשיהם (מהר"ם מינץ סימן י"ד), אך מדוע תקנו נוסח זה גם ליורדי הים ולהולכי המדבריות, שלא אירע להם דבר רע כל שהוא שבעטיו ניתן לכנותם "חייבים"? על שאלה זו מתרצים מהר"ם שייק (או"ח סימן פ"ח) ו"אבני נזר" (או"ח סימן ל"ט), כי המכניס את עצמו למקום צרה, לא נהג כהוגן, ומשום כך הוא נחשב כ"חייב", ואף אם עשה כן לצורך פרנסה וכדומה, עליו להשכיל ולידע, כי עצם העובדה שהקב"ה סיבב את הדברים שהוא ייאלץ לסכן את עצמו, די בה כדי להגדירו כ"חייב". בשו"ת בנין ציון (ח"א סימן קל"ז) כתב דמה שאין סומכין על הנס במקום סכנה דוקא כשיש סכנת נפש לפנינו, אבל אם הסכנה עדיין איננה לפנינו אז סומכין על הנס, אבל בשו"ת אמרי שפר (סימן כ"ג) דחה זאת דלא מסתבר לומר כשאין הסכנה באותו רגע ממש אין לחוש לחשש סכנה.

עיון הלימוד

הרב מרדכי קרליבך-המשך

בחכמה ולעשות המצוה כדי שנזכה לחיי העוה"ב, ואם לא נקיימה יכלו ימיהם ולא יוכלו להתעסק בה ולא לזכות לחיי העוה"ב.

וכ"כ החינוך [בהקדמה] ששכר העולם הבא פשוט מסבאר, שידוע ונגלה לכל בעל שכל כי יש לנפשות השארות אחר כלות הגופים, ואין חולק גם כן כי לפי טובתה של נפש וחכמתה וכושר פעליה תענוגה יותר וכו' ועל כן לא תאריך התורה לעולם במה שהוא ידוע מן הסברא האנושית וכו', ע"כ הבטיחתנו התורה בקיום המצוות בטוב העוה"ז שלא נהיה טרודים במזונות ונוכל להשתדל בעבודת ה', עכ"ד החינוך.

וביחוד מעלת עסק התורה אשר היא מצלת מן המיתא כמבואר בשבת [דף ל:], ובמכות [דף י']. איתא דדברי קולטין ממלאך המות, ואין סגולה כתורה, כתבתי זה בשבח עסק התורה, כעת כאשר מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, על כי פרצה המגיפה בכל העולם כולו, והמם מהומה גדולה בחולי הקורונה, רח"ל, ודברים אלו יש בהם חיזוק לכל תקופה שיש קושי ללמוד, כעת חיה אשר אנו יושבים בדד בבית.

הנושאים הבאים

חקת-הלך אחר הרוב, ושחט את הפרה (יט ה), אתיא

מפרה אדומה, (חולין יא א).

בלק-הפסקה

פנחס- מחטיא את חברו, צרור את המדינים (כה יז),

שהמחטיא חברו גדול מן ההורגו, (תנחומא).

מטו"מ- ביזת שלל המלחמה, וחצית את המלקוח בין

הפרשה המחנכת

קורח 25

חינוך והגות על פי משנתו של הרש"ד הירש

עורך הרב שלמה רוזנשטיין

המהומות בארה"ב והערעור על המנהיגים

ערעור על סמכותם ומעמדם של מנהיגים, היה מאז ומעולם מניע משמעותי בקרב העמים להרס וחורבן, לאבדן עמים וממלכות, ולמלחמות אחים עקובות מדם, חרב איש ברעהו, פירוק שדרת השלטון ושינוי שיטות מלוכה וממשל.

בהיסטוריית אומות העולם אנו מוצאים מהפכות כנגד שליטים – הן במקרים שהם היו עריצים ומנותקים מהעם ומצוקותיו, והן כאשר הם דווקא שירתו את העם, אולם, הייתה למישהו סיבה או רצון אשר נבעו בדרך כלל מקנאה עיוורת, לגרום למהפכה שלטונית ולערער על המנהיגות.

ישנו צד שווה לשיטת הערעור על המנהיגות – שאותה אנו פוגשים גם בימינו ביבשת האמריקאית, הצתת ושללה רוח המון העם בסיסמאות הכוללות תמיד תמהיל של מרכיבים זהים. הדם שלנו אינו הפקר, אנו לא פחות טובים ממך, אתה מתגאה עלינו, מדוע אתה חושב שאתה טוב יותר. אינך מתחשב מתחשב במצבינו, אנו מקופחים, אתה חי על גבינו.

מייצרים בליל סיסמאות שעיקרן קודם כל אהבה עצמית והערכה עצמית גבוהה – יותר ממה שהיא במציאות, פריטה על נימי הקיפוח ואבדן המעמד האישי שהיה יכול להיות טוב יותר ללא קיומו של המנהיג, וקנאה למצבו האישי של המנהיג שחי טוב יותר מהמון העם.

המהפכה הבולשביקית

בהיסטוריה, כפריים נבערים מדעת מצוידים בקלשונים ומקלות, עטו על אחוזותיהם של פריצים שסיפקו להם עבודה ופרנסה – משום שמובילי המרד טיפחו בהם את רוח האהבה וההערכה העצמית, והשנאה לשליט החי בנעימים. החלק המצער הוא, שברוב המקרים, מובילי המרד תפסו את ההנהגה והתנהלו באופן דומה לאלו שאותם הם הורידו מהשלטון.

הדוגמה המובהקת היא ללא ספק המהפכה הבולשביקית שאירעה לפני קצת יותר ממאה שנים, כאשר בשם ברית הפועלים והאיכרים – הפטיש והמגל

– כנגד האצילים השולטים על הקרקעות, הקימו את השלטון הקומוניסטי ברוסיה, ולאחר מכן במדינות רבות במזרח ומרכז אירופה. היה זה רצון האיכרים והפועלים להגיע לשוויון המיוחל שהבטיחה בעוז שיטתו של קרל מרקס. את התוצאה הטראגית כולנו מכירים, רדיפת האזרחים של הבולשביקים ושליטת זכויות הפרט ומעמדו של הפרט, הובילו למסעות הטיהור של לנין ויורשו סטלין אשר רצחו מיליונים מבני עמם.

הכזבים של קורח ושילהוב ההמונים

קורח ועדתו, ערערו באותן שיטות על מנהיגותם של משה רבינו ואהרן הכהן, אלא שלהבדיל מהמקרים לעיל, הם הוסיפו חטא על פשע בערעור על המנהיג אשר נבחר על ידי הקב"ה לשליחות אלוקית, ואשר היה העניו מכל האדם שעל פני האדמה ובאופן אישי אף סירב בכלל לקבל את ההנהגה – באותו מעמד גילוי על יד הסנה הבוער.

וישמע משה, משה שמע – הוא הבין את המטרה ואת המניע של הטענות וההאשמות שהוטחו כלפיו, היתה זו כפירה ביסוד האלוהי של שליחותו. ואילו סברו כן מחמת טעות עיונית, היה אפשר ללמד ולהעמידם על טעותם. אך הם הגיעו לידי כך מתוך קנאה ורדיפת כבוד. במסווה של ייצוג עינייני הכלל הם ביקשו לספק את האינטרסים של עצמם ולצורך זה באו בהוכחות כוזבות ומסנוורות המחניפות לאהבה העצמית של כל העם, וכך ניסו לדחוק את רגלי משה ואהרן ולשלול מהם את מעמדם.

הנחות היסוד למרדו של קורח הן כוזבות, והמסקנות – ביישומן לנסיבות הנידונות – הן כוזבות לא פחות. גם כאן המוטיב המרכזי היה – חנופה כוזבת לעם. כל העדה אינם קדושים כבר עתה, הם אמנם "אנשי-קדש" (שמות כב, ל) אנשים בעלי תפקיד קדוש, "קדושים תהיו", יעודם הוא להיות קדושים ובעצם הייעוד הזה הם "קדשים לאלהיהם" והם "עם קדוש לה'". אך עדיין אינם "קדושים" אלא עליהם לעלות ולהתעלות בלא הרף לקראת ייעודם הקדוש שיהיה לנגד עיניהם כמטרה רחוקה של שאיפתם. וכדי שיתקיים כל זה, הוקם בתוכם המקדש המכיל את התורה – העדות, שניתנה להם מאת ה'.

עוולות אישיות וציבוריות רבות נעשות בעטיה של רדיפת כבוד אישית, רודף הכבוד מתעטף לעיתים באיצטלות של קדושת מטה או שליחות חשובה. אך רמיסת האחר, הפגיעה האישית והציבורית – הלא ערכם רב יותר, אלא אם כן נדונו מעשיו של רודף הכבוד על פי כל כללי הלכות בין אדם לחבירו ובין אדם למקום, והחליט בית הדין כי כשרים מעשיו.

אין לך דבר גס יותר, מתכונתו של רודף הכבוד, שמבדיל עצמו ומסתייג מאנשים אחרים, במידה הגובלת בזחיות הדעת. אדם כזה מופיע בחשיבות ערך מירבית, ואת הזולת מסלק לצדדים, כמי שאין בו מתום. הוא עוד סבור, שדרכו זו, להתכבד בקלון חבריו, תנחיל לו הוקרה וגילוי כבוד.

משנתינו אינה סבורה כך. כבוד אמיתי, נכס הוא, והוא ננחל בידי מי שרודף אחריו במידה הפחותה ביותר, בידי מי שאינו בז בלבו לשום אדם, בידי מי שמכבד את כולם כבריות. כברואי ה', ומכיר בזכות כולם לכבוד, בעבור כבודו של בוראם. נמצא, אדם זה מכבד, עם כיבוד האדם, גם את בורא האדם, ועליו אמר ה': "כי מכבדי אכבד". אולם, מי שבז לבני האדם אף הקב"ה יקל בערכו ובכבודו – "ובווי יקלו"!

איזהו עשיר

גבול הרדיפה אחרי ההנאות, קיים עם השביעה וסיפוק הרצון להנאה האמיתית או המזויפת. אך הרדיפה אחרי אמצעיהן של ההנאות – אחרי העשירות למשל, שאינה מבטיחה כשלעצמה כל הנאות כי אם מכשירה רק הנאות עתידיות, זו מטבעה אינה מוגבלת. רדיפה כזו, אינה יודעת שבעה.

בנקל, תעפיל התשוקה לגריפת הבצע – למידות טרופות כאלה, עד שהיעדרו של האין יעלים ויאפיל לחלוטין על השמחה וההתרצות ב'יש', והרי זה מצער, כי משוש ליבו של האדם הוא ב'יש' שלו, בחלקו, זהו אושרו היחיד, אוצר חמודותיו האמיתית.

עשיר שאינו שמח בחלקו, דל הוא, ובדלדול הוא נמק בתוך תוכי אוצר גזיו. אם מבקש איפוא האדם לא רק לצבור עושר, כי אם גם להיות עשיר במהותו, מוטב לו שיצטמצם בגבולות החיוני והסביר.

העוגן לעושר, נעוץ בעקרון של השמחה בחלקו, החלק שייצד לו השם כחלקו שהוקצב במידה יפה ונאמנה לשם מילוי מצוות חייו בעולמו. ההכרה בכך, כוחה יפה וטוב כדי לשוות לאותו החלק – באשר הוא – ערך יקר הוד ועתיר נכסים, ערך שלא ישווה ולא יומר בשום תמורה ובשום תחליף.

אכן, עשיר הוא זה שמשיג את מה שביקש. אז הבה איפוא – אל תבקש יותר מכפי הניתן לך והנה הפכת לעשיר.

אותם מאתים וחמישים מתמרדים – עצם הופעתם הייתה ראייה לסתור את קטרוגם, כי היה בקיומם משום הוכחה ניצחת שיש צורך בנציגים המורמים מעם. ועל אחת כמה וכמה כשמדובר בדברים שאינם נעשים מתוך העם ועל ידי העם, אלא בדברי ה' השלוחים אל העם, איה האדם והאומה היכולים להעז פנים ולשאול מדוע בחר ה' בך, דוקא בך. היכן היסוד לעזות הפנים המופנית על ידי כך כלפי ה', בזה ולא באחר בחר לשליחותו. שליח ה' האמיתי – ומשה יותר מכל – הוא הראשון המוכן להודות שאיננו ראוי, והוא יבקש מאת ה' לבחור לו שליח שהוא ראוי וטוב ומוכשר ממנו. אך אם ה' לא נענה לו ואף על פי כן בחר בו ולא באחר, כמי שראוי ומוכשר ביותר לשליחותו, מי יפנה אליו בשאלה, ומדוע תתנשאו על קהל ה'?! טענת "תתנשאו" כופרת ביסוד האלוהי של שליחותו, היא עושה את משה בדאי ואת עובדת שליחותו לשקר.

ערעור על מנהיגותם של גדולי האומה, היה גם בשולי המחנה ובעיקר על ידי המבקשים לחדש או לשנות ממורשת ישראל הנמסרת מדור לדור על ידי מוסרי השושלת. המוטיבציה – תהיה תמיד רצון לשלוט, הדירבון יהיה תמיד תוך פריטה על נימי רגשות קיפוח, העצמת האהבה העצמית באופן מוגזם ולא מציאותי, והמצאת 'שלים' סביב ההנהגה. מכל אלו יש להשמר, שהרי הם קורח ועדתו שבכל דור ודור, הם באים והולכים, ומשה אמת ותורתו אמת.

ובשולי הדברים, 'הערה בונה' לכל הבאים מתוקף רצונם העז לשפר התנהלות או לתקן עוולות בתוך המחנה, הדרך לעשות זאת היא לא בערעור על ההנהגה ח"ו או ביצירת אלטרנטיבות רגעיות. הדרך לתקן ולשפר, תיעשה אמנם לעיתים בעבודה קשה ועקבית – אך בתוך המסגרות הקיימות, סופה וסיכוייה להתקיים, טובים עשרת מונים מהדרך הקלה של שלחוב ההמונים והצתת אש המרד.

איזהו מכובד

ובהקשרים דומים, השבוע נלמד בפרקי אבות על החכם הגיבור והעשיר, המשנה מלמדת אותנו, מי הם החכמים, הגיבורים, והמכובדים האמיתיים.

נתחיל דווקא מהסוף – המכובד. ראו נא את הפסוק שמביאה משנתינו אודות המכובד האמיתי מול המכובד המזויף – שנאמר כי מכבדי אכבד ובווי יקלו, דהיינו שדבר ד' וכבודה של השכינה מעורב בהבדל בין 2 המכובדים ההופכים.

מי שכבר צבר שנות חיים וניסיון, בוודאי יכול ללמוד ולהבין מי הם בעיניו המכובדים – אשר מכבדים את עצמם. ומי הם המכובדים הרודפים אחר הכבוד באבדן חושים מוחלט, כאשר בדרך הם רומסים, פוגעים, ומשאירים בסערת השעטה שובל של ענני אבק שעושים רושם רב בעת התפרצותם, אך נמוגים כל פעם מחדש בדיק כפי שאבק שאין בו כלום נמוג ומתאדה, או שוכך לאדמה.

הגליון מוקדש לעלוי נשמת

בן ציון בן בנימין
שרה ב"ר מנחםגליון רמ"ו, פ' קרח
כח סיון ה'תש"פ
רמת השרון

רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

ישאל ש'אבדנו כולנו אבדנו' שכל הקרב אל משכן השם ימות, ולא כל אחד יכול להתקרב אל המשכן.

לכל אחד התפקיד שלו
בעבודת השם

השם אמר 'את שבט לוי הקרב אתך' שהם יהיו שומרי משמרת המקדש, שישמרו שלא יתקרבו ישראלים אל המשכן, אח"כ כתוב כמה פעמים 'והזר הקרב יומת' שישמרו שלא יתקרבו. וכתוב בגמרא שיש לויים שהתפקיד שלהם הוא לשמור ויש לויים שהתפקיד שלהם הוא לשיר בבית המקדש את השיר של יום, 'לדוד מזמור' וכן שאר מזמורים, וכתוב בגמרא שר' יהושע בן חנניה היה מן המשוררים ופעם אחת ראה את ר' יוחנן בן גודגדה בבוקר שהוא פותח את השערים של בית המקדש שהיו כבדים מאוד והוא הלך לעזור לו, אמר לו שלא יתקרב, 'חזור לאחור' שאתה מן המשוררים ואני מן השוערים. מכאן רואים שלכל אחד יש את התפקיד שלו בעולם.

מעשה עם הבית הלוי והעשיר

וכן היה פעם ר' יוסף בער (הבית הלוי) נכנס לביהכ"נ בעיר שלו בערב יוה"כ וראה אדם אחד עשיר שישב ולמד מוסר ותהלים בהתלהבות אז העיר לו שעכשיו זה לא הזמן להתפלל, ואמר לו אותו אחד שעויה"כ היום והוא רוצה להתכונן ליום הקדוש, אז אמר לו ר' יוסף בער שילך לביתו אל אוצר כספו, ויחלק הרבה הרבה לצדקות, כי הקב"ה נתן לו כסף כדי שיתן צדקה וזה היעוד שלך בחיים, עכשיו לחלק צדקה, זה היעוד שלך בעבודת השם.

מעשה בנדיב ר' יוסף
גוטסגנדה

היה יהודי בתל אביב ששמו יוסף גוטסגנדה וזכרו לברכה, הוא נישא לקרובת משפחה שלי שתח"י לאוי"ט, היה לו מפעל בתל אביב, הוא היה יהודי אמיד, לא עשיר גדול מאוד אבל אמיד. אשתו אמרה לי שהיו לו שני ימים בשנה שכמעט אי אפשר היה

שגורם למיתה, שהרי הקטורת לא הייתה על פי ציווי השם, והרי כבר ידעו את כח הקטורת שהרי לפני כן נשרפו נדב ואביהו כשהקטירו את הקטורת שזה דבר גבוה מאוד.

כעס העם היה על בחירה
במבחן הקטורת

לכן התלונה הייתה למה הסכימו למבחן כזה שעל ידו נהרגו ר"ן (מאתיים וחמישים) מקריבי הקטורת. אותם ר"ן אנשים היו אנשים צדיקים, נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם. הרמב"ן אומר שהיו כולם בכורים מתוך שבטי ישראל. בתחילה עבדו במשכן והתלוננו על כך שרק הכהנים כעת עובדים עבודה ולכן גם הסכימו למבחן הקרבת הקטורת ששייך בכהנים. ועל ידי הקרבת הקטורת רצו להכנס לספק כדי לזכות להתקרב לקב"ה כ"כ ולמסור נפשם לקב"ה ולהרגיש בעולם הזה כבר עכשיו את התחושה של להיות בגן עדן, את ההרגשה של קרבת אלוקים.

כוונתם הייתה בקרבת אלוקים
במחיר חייהם

הנצי"ב מוולוז'ין בספרו העמק דבר, מפרש את הכתוב 'החטאים האלה בנפשותם' שרצו את קרבת האלוקים הזו על פני נפשם. כמו"כ כתוב שמהמחנות עשו ציפוי למזבח, דבר גבוה כ"כ. והרי כתוב בגמרא שמזבח עושים מדברים הראויים למזבח. למשל אם אדם רשע תורם תרומה לבית המקדש לא משתמשים בתרומה לקורבנות או דברים אחרים הקרבים על המזבח, אלא עושים מזה בית הכסא, או בית הכסא לכהן גדול בז' ימי פרישתו לפני יום הכיפורים. ומהמחנות של ר"ן המקריבים לקחו דווקא לצפות את המזבח, שהייתה בזה כוונה טובה וקדושה.

על כך עם ישראל התלונן, מדוע בחר משה דווקא בסימן זה לדעת מי הצודק, סימן שמכלה והורג, אעפ"י שהם עצמם, ר"ן המקריבים, עשו זאת מבחירה. על זאת עם ישראל התלוננו שהפסדנו 250 צדיקים מעם ישראל. ואז הקב"ה אמר להם 'הרומנו מתוך העדה. טרם משה הספיק להתפלל, ויפלו על פניהם להתפלל - והחלה המגפה. משה מיד אמר לאהרן שיקח את המחטה ויטובב בין העם כי 'החל הנגף' ואז נעצרה המגפה שבה מתו 14,700 איש. אז, לאחר המבחן המכריע של מטות ושקדים שפרח מטה אהרן, התלוננו בני

ב' שיחות:

❖ 'כולם קדושים'

❖ 'המבדיל'

*הבהרה: סתירת המשנה לרוב אינם במקור אלא נוספו בעריכת הגליון

כלם
קדושים

שיחה משנת תשע"ה

שנאמרה בביהכ"נ גאולת ישראל
רמז"ש מתוך הספר 'גאון יעקב' ג'
חלקים על פרשיות השבוע והמועדים.

**"ויקנהו על משה ועל אהרן ויאמרו
אלהם רב לכם כי כל העדה כלם קדושים
ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'"**
(טז, א-ג)

בפרשת קורח כתוב"ה שהקב"ה אומר למשה ואהרן, "הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע". שקורח הסית את כל השבטים למרד נגד המנהיגים משה ואהרן, ואז בפעם הראשונה שמשה מתפלל ואומר (פס' כ"ב): "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף" הקב"ה קיבל את תפילתו וביטל את הגזירה ואמר שיזונו כולם לצד ומתו קורח ומאתיים וחמישים מקריבי הקטורת ומכל עם ישראל לא נפגע איש. לאחר מכן כתוב שלמחרת - "וילנו כל עדת בני ישראל מקהרת על משה ועל אהרן לאמר אתם תמתם את עם ה'" כעת כולם ידעו שמשה ואהרן הם שנבחרו להנהיג את כלל ישראל והם הקדושים, א"כ על מה התלוננו? אלא שהעם התלוננו על משה ועל אהרן שבחרו מבחן כזה, מבחן הקטורת,

^א ד"ת שנאמרו בשב"ק פ' קרח תשע"ה בביהכ"נ גאולת ישראל רמז"ש, עם הגהות מו"ר זצ"ל.

^ב במדבר טז, כ"א

^ג במדבר יז, ו'

^ד במדבר יז, כז

^ה שם, יח, ב'

^ו ערכין י"א ע"ב

למדנו מכאן כי ממשלת היצר היא היא החושך, וכשם שהחושך הגשמי אין הוא גוף של חושך מציאותי אלא רק הסתרת האור, כך גם החושך הרוחני הוא הסתרת האור של קרבת ה' אשר התורה היא הנר המפיץ את האור הזה, וזוהי הסברת עמקו של המשל 'עולם הזה דומה ללילה'. וכך היה מורגל בפיו של הרב דסלר זצ"ל אורו של הקב"ה זורח על כל אדם ואדם במידה שווה, אך באיזו מידה האור נקלט בנפשו של האדם? תלוי במידה שהוא מנקה חלונות ליבו מלכלוך חומירות העולם הזה וטומאת היצר שלא יתירו את חדירת זוהר האור.

ואמרו חז"ל 'סומא חשוב כמת' כי מאחר שאין לו שייכות לאור הרי מבחינת הגוף חייו אינם חיים והוא כמת, כך 'הרשעים בחייהם קרויים מתים', כי מאחר שאינו עוסק כלל בליטוש וניקוי הזוהמה מחלונות ליבו הרי אין לו כבר שייכות לאור והרי הוא כסומא החשוב כמת.

לפי האמור ניתן להבין כי "המבדיל בין קודש לחול" הוא היינו הך "המבדיל בין אור לחושך" כי מה שהוא קדוש הוא אור. ולמרות שפרוד והבדלה הם דבר שלילי לפי השקפת התורה אבל פרוד והבדלה בין אור לחושך הוא דבר טוב ורצוי מאוד, ולכן בכריאה של יום שני לא נאמר טוב למרות שגם בו נאמר ויבדל אלוקים בין האור ובין החושך, אלא בודאי הסיבה היא כי בין האור לחושך חייבת להיות הבדלה, ועל זה נאמר "כי חייבת טוב".

ובמדרש בראשית נאמר "ותהו ובוהו ... וחושך זו מלכות יו"ן" ולכן היה נס חנוכה ע"י התעצמות האור לרחות תרבות יוון, לכן עלינו מוטל להודו ולהסיר הלכלוך מחלונותינו ולהרעיף אור תורה שיהיה נר לרגלנו.

"אשר אבחר בו מטהו יפרח", וכתוב בבעל הטורים ד' במסורה, הכא, ואידך: 'צדיק כתמר יפרח', ג' "יפרח כשושנה" (הושע), ד' "יפרח בימיו צדיק" (תהילים ע"ב).

ואפשר לומר ע"פ דברי חז"ל גבי ד' מינים שבלולב שהם כנגד ד' סוגים שבישראל, א' טעם וריח כאתרוג, ב' טעם בלא ריח, ג' ריח בלא טעם, ד' לא טעם ולא ריח כערבה. וזהו "כתמר יפרח" היינו טעם בלא ריח, שנית "יפרח כשושנה" היינו ריח בלא טעם, ג' יפרח בימיו צדיק, התם לא נזכר לא טעם ולא ריח אלא רק ע"י התחברות לצדיק כמו ערבה, וד' מטהו יפרח, במטה אהרן שנאמר בו "ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים" היינו גם פרי טעם כשקדים וגם פרח לריח.

ומי גרם לכך שהמטה היבש יהיה לדרגה משוכחת זו, אוהל העדות הוא זה שגרם לכך, בא ללמדנו שכל אדם מישראל אפילו הוא ריקן כערבה ויבש כמקל הרי בכוחו להידיבק בתורה, ובתוך אוהל העדות, בבית המדרש, יהפך למשובח ומעולה שבסוגי ישראל, וכאתרוג בעל טעם, ריח ומעשים טובים.

בשבת כהוראת החזו"א. וכשהגיע זמן הקידוש בליל שבת, הרגישו בהעדרו של החזו"א בין המסוכין, הלכו ומצאוהו בחדר חשוך יושב לבדו ושאלוהו מדוע הוא יושב בחושך?!

וענה החזו"א בחומרה "וכי אני יושב בחושך? אדרבה אתם שם נמצאים בחדר החשוך, ואני כאן אור לי, כי כאן מתקיימת קדושת השבת". הנה קבלנו בזה, הבנה אחרת למושגים של אור וחושך הבנה נעלה יותר ומעמיקה יותר, מושגים רוחניים.

"נר לרגלי דבריך ואור לנתיבותי", הנה מפורש בפסוק זה של נעים זמירות ישראל מהו "נר" ומהו "אור", "דבריך" היינו דבר ה' שהוא האור- אור השכינה, דברי תורה הם דבר ה'. ומהי הכפילות של נר ואור, ומהי הכפילות של לרגלי ולנתיבותי? וביאר בעל האור החיים, כי נר הוא לקרוב ואור הוא למרחוק, כי האדם זקוק להדרכה בשני דברים, א' מה לעשות ומה לא לעשות באופן פרטי לגבי אותו הרגע וזהו "לרגלי", ב' מה צריכה להיות ההשקפה מבחינת כיוון המחשבה והשאיפה, וזהו "לנתיבותי" נתיב החיים.

ושתי ההדרכות יש ללמוד ולראות באור התורה, כי התורה כוללת א'- פרטי פרטים של מצוות עשה ומצוות לא תעשה וזה "נר לרגלי" כמו נר המאיר את מקום מדרך כף רגלו בריכוז האור לנקודה מסויימת "נר מצווה", ב'- "ואור לנתיבותי" כמו זרקור השופך אלומת אור על מרחקי השבילים ומראה את הכיוון הנכון, כך כוללת התורה גם השקפות והדרכות לקבוע את כיוון שאיפות האדם ודרך חייו בעולם הזה.

אך במקביל לאור יש גם חושך, ובמסילת ישרים פרק ג' הביא את מאמר הגמרא "תשת חושך ויהי לילה" זה העולם הזה שדומה ללילה. והוסיף שם הרמח"ל לבאר כי הנה חושך הלילה שני מיני טעויות אפשר שיגרורם לו לעין האדם, או יכסה את העין עד שלא יראה מה שלפניו כלל או שיטעה אותו עד שיראה עמוד כאילו הוא אדם ואדם כאילו הוא עמוד.

החושך גורם לשני סוגי טעויות

כך חומרות וגשמייות העולם הזה, הנה הוא חושך הלילה לעין השכל וגורם שתי טעויות, א' אינו מניח לו שיראה המכשולות בדרכי העולם והוא מה שאמר הכתוב "דרך רשעים כאפילה לא ידעו במה יכשלו", ב' והוא קשה מהראשון, והוא שמטעה ראייתם עד שרואים הרע כאילו הוא ממש טוב והטוב כאילו הוא ממש רע, ומתוך כך מתחזקים ומחזיקים מעשיהם הרעים, כי אין די שחסרה מהם ראיית האמת, אלא שנראה להם למצוא ראיות גדולות וניסיונות מוכחים לסברותיהם הרעות ולדעותיהם הכוזבות, וכל זה מפני היותם תחת החושך וכבושים המה תחת ממשלת יצרם.

המנקה חלונות ליבו זוכה לזריחת אור הקב"ה עליו

לתפוס אותו, שכל אותו הזמן ישב וחילק צדקה, כמעט שלא הספיק לאכול וללמוד באותו זמן, היו מגיעים אליו כל הזמן עניים. היה זה בעיוה"כ ובפורים. הוא היה נותן נדמה לי מאה דולר לכל אחד.

מהפרשה רואים שכל אחד צריך לדעת את הייעוד שלו. אם הוא עשיר הקב"ה נתן לו כדי שיחלק לעניים. ויה"ר שנזכה לקיים את המצוות ולעשות נחת רוח לרבש"ע, כל אחד לפי הייעוד שלו, והצדיקים שבפרשה יהיו מליצי יושר עלינו, אמנן.

המבדיל

מכתבי הרב זצ"ל

מתוך הספר 'לקט שיחות וביאורים' הודפס בספר 'גאון יעקב'

"נר לרגלי דבריך ואור לנתיבותי" (תהלים קיט, קה)

המושגים אור-חושך מובנים לכל אחד פשוטם כמשמעם, והיינו אור שהוא מצב שבו האדם מסוגל לראות את סביבתו, דהיינו שהמכשיר שנקרא עין יכול להיות פעיל ולראות כל מה שמעוניין כדי להנות ולהשתמש כפי רצונו, וחושך הוא מצב שהאור מוסתר. האור זקוק לאיזושהו גורם, גוף המקרין ומזריח וזה יכול להיות השמש או הירח או שלהבת האחווה בלפיד.

החושך הוא העדר האורה

החושך אינו זקוק לאיזה גוף או גורם המוליד חושך, כיוון שהוא נוצר ממילא כשיש גוף המסתיר את קרני האור, זאת אומרת העדר האור הוא החושך, אם זה על ידי כדור הארץ שמסתיר את השמש לאחר השקיעה ככתוב "ולחושך קרא לילה", או שזה תריס חלון האוטם את כניסת קרני השמש להיכנס לבית.

מושגי ה'אור' וה'חושך' של החזון איש

אבל כל זה הוא במונח המילולי הפשוט, אך ישנה הבנה מעמיקה בנושא והיא על פי מעשה בחזו"א זצ"ל שהתארח בשבת אחת בפ"ת לרגל שמחה משפחתית, בבית המארח כמו אצל הרבה משפחות בני תורה אז, עדיין לא חדרה הכרה אודות אי השימוש בחשמל

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

פרשת קרח תש"פ • גליון שפ"ג

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

הפרשת תרומה למפרע

כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודבש ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתים (וי"ח י"ב)
הנה שמעתי מהרב מרדכי מאיר פרידמן שליט"א (שהוציא לאור
תשובות מוה"ר קערט זצ"ל) עובדא בהגאון רבי עקיבא שרייבר זצ"ל
(אב"ד פרעשבורג, בעל הדעת סופר) שנפגש עם הגאון מטשעבין זצ"ל, ודנו
בהא דאיתא במשנה בדמאי (פ"ז מ"ד) באומר שהתרומה יחול במוצאי
שבת למפרע, ותיקשי הא הוה כבוש וכבוש הוה כמבושל.

ונבאר הקושיא ובמה שיש לדון לתרץ:

א. הצעת המשנה

הנה ביאור הקושיא, דאיתא במשנה בדמאי (פ"ז מ"ד) הלוקח יין
מבין הכותים אומר, שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה,
עשרה מעשר ראשון, תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד.

ופירש רש"י (סוכה כ"ג ב', חולין י"ד א') דאיירי באופן שהוא סמוך
לשבת ואין לו כלים טהורים להניח בתוכם התרומה, או שהיה ערב
שבת עם חשיכה שאין לו שהות להפריש תרומה, ולכן למאן דאמר יש
ברירה מפריש תרומות ומעשרות על ידי ברירה, והיינו שאומר שני
לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה וכו', ועל ידי זה יכול לשתות
היין מיד ואחר כך במוצאי שבת יקח שני לוגין מהכלי להפרשת
תרומה, ויתברר למפרע דשני לוגין הללו שהפריש לאחר השבת הרי הן
תרומה למפרע והשאר חולין.

ב. קושיא הנ"ל

מעתה הקשה הנ"ל, דהרי עכשיו הוברר למפרע שחלה התרומה כבר
מערב שבת, והיה כאן שני לוגין של תרומה כבושין בתוך החבית כל
השבת, אם כן נמצא שיין ההיתר בלע מיין התרומה והיאך יהיה מותר
לזר לשתות.

ואין לומר שהטעם התרומה בטל ברוב, דהרי תרומה היא אחד
מחמישים ואם כן אין כאן שיעור ק"א לבטל התרומה.
[א"ה. ודוחק לומר דצריך שישתה כל היין בתוך השבת עצמה קודם שיעור כבוש].

לדון בקושיא הנ"ל

הנה יש לדון ליישב בכמה אנפי:

א. חוץ מהטעם הנבלע

הנה שמעתי בשם הגר"י רבנובץ שליט"א, דקאמר הגאון מטשעבין
דמה שמוזג יין במוצאי שבת, ובו חייל תרומה למפרע, היינו חוץ
מהטעם שנבלע הימנה.

ולפי זה יכול אדם לעשות תרומה ולומר שיבשלנה עם חולין וכל מה
שיפלט לחולין לא יחול על זה שם תרומה. [והיינו רק למאן דאמר יש
ברירה].

ועיין בט"ז (יו"ד סי' שכ"ד ס"ק ט"ו) ובגדול מרבבה (תניינא בסוף השו"ע).

ב. הנדור מן הבשר

הנה שמעתי ראייה לזה, דהנה איתא במשנה בנדרים (נ"א ב') הנודר

מן הבשר מותר בטעם. [נורק אם אמר קונם בשר ויין שאני טועם או
שאני אוכל, או שאמר קונם בשר או יין זה עלי, אסור בתבשיל שיש בו
טעם בשר או יין].

חזינן דהנדר חל רק על הבשר ולא על הטעם היוצא מן הבשר, והכי
נמי נימא הכי לענין הפרשת תרומה.

אבל באמת אינה ראייה, דהתם קאסר אנפשיה אכילת בשר, תדע,
למאן דאמר אין ברירה גם בתרומה אינו יכול להפריש בלא טעם
היוצא, והיאך האי מאן דאמר יפרש המשנה בנדרים.

ג. משקין בתוך משקין

תו שמעתי לדון בעיקר הקושיא, דיש לדון אם במשקין בתוך משקין
יש כבוש, ומהפרי מגדים (משב"ז יו"ד ריש סי' ק"ה) משמע דיש כבוש
במשקין, אבל בחוות דעת (סי' צ"א, א"ה לא מצאתי) משמע דנקט דליכא
כבוש. [א"ה. ועיין בשדי חמד (חמץ ומצה סי' ג' אות ז'), ובערוך השולחן (יו"ד סוף
הלכות דם) יתרון אור על דמאי (פ"ז מ"ד)].

אבל באמת אינו מעלה ארוכה, דמכל מקום הנאד יאסר מחמת
שהיה כבוש עם תרומה, ויאסר לישראל אם היין טהור, וגם לכהנים
אם היין טמא.

ד. ינקי תחומין מהדדי

הנה אמרינן בגמרא ביצה (ל"ז ב') בשנים שלקחו בהמה בשותפות,
וחלקוה, הוי כרגלי שניהם לענין תחומין, אף למאן דאמר יש ברירה,
דהרי ינקי תחומין מהדדי.

ופירש רש"י, דבהמה בחייה בבין השמשות כל אבריה בחייה יונקים
זה מזה, ומשחשכה ינק כל אבר ואבר משל חברו ואין כאן לברור.

מעתה תיקשי, אמאי לא אמרינן דעל ידי ברירה הוברר דזה היה
חלקו משעה ראשונה. [א"ה. היינו דאם אמרינן (כנה"ל באות א') לענין תרומה
שמפריש במוצאי שבת, שמפריש התרומה חוץ מהטעם הנבלע ממנו, אם כן
הכי נמי נימא דחלוקת השותפות היינו שלכל אחד חלק בהבהמה חוץ מהחלק
שהשני יונק ממנו].

ואולי שאני דין ברירה דחלוקת שותפות מדין ברירה דמברר בפיו.
ואין הסברא ברורה.

ואולי כיון דמחזי דלא שייך בזה ברירה, אסרו בכהאי גוונא מדרבנן,
ולא דמי ללוקח יין דמחזי טפי כברירה. אך בפשוטו משמע בהא
דתחומין דאסור מן התורה.

דבר שיש לו מתירין

הנה איתא במשנה בביכורים (פ"ג מ"א) דתרומה שנתערב בחולין,
בטל באחד ומאה.

אמנם בטל רק לזרים, אבל לכהן אינו בטל, דהרי כהן יכול לאכול
כל התערובת בטהרה, ואם כן הוה דבר שיש לו מתירין ואפילו באלף
לא בטל. וגם בכהן טמא, הרי עומד ליטהר ואם כן אכתי הוה דבר
שיש לו מתירין ולא בטל.

מעשה יש לתמוה, אמאי לזרים בטל התרומה באחד במאה, הרי לכאורה גם לזרים לא יתבטל, דהרי מכיון דלכהן יש לו מתירין, חשיב דבר שיש לו מתירין לכל העולם.

ונבאר הקושיא ע"פ דברי המגן אברהם והגרע"א וחוות דעת:

א. כל אחד כדינו

הנה ראשית כל יש לדון מהו באופן דלכמה אנשים הוה יש לו מתירין ולכמה אנשים הוה אין לו מתירין, האם אמרינן דמכיון דלאחד הוה יש לו מתירין, אם כן לכולם חשיב יש לו מתירין אע"פ שבשבילם אין היתר. או דילמא אמרינן דדיינינן בכל אחד כדינו, דלמי שיש לו מתירין לא בטל ולמי שאין לו מתירין בטל.

ובמגן אברהם מבואר כהצד הראשון, אבל בחוות דעת מבואר כהצד השני. [עיין לקמן שהבאנו דבריהם].

מעשה בשלמא להחיות דעת אתי שפיר, דמכיון דלזרים אין לו מתירין, בטל ברוב, אמנם למגן אברהם אכתי תיקשי.

ב. לחלק בתרומה בין איסור זרות לאיסור טומאה

הנה הגרע"א (גליון או"ח סי' ש"ח סעי' א') הוקשה לו האי קושיא, וכתב ליישב דכוונת הרמב"ם [שממנו הוכיח המגן אברהם יסוד הני"ל] היינו דוקא דאם אותו שם איסור לא נתבטל כלפי איש אחד, הכי נמי לא יתבטל כלפי איש אחר, אבל בשני שמות לא דיינינן מגביר לגבירא.

ואם כן הכל אתי שפיר, דיש חילוק בין איסור זרות לאיסור טומאה, דבשלמא לענין איסור זרות, הוה בעצמותו אין לו מתירין, ואין לומר דהאי איסור לא נתבטל כלפי אדם אחר, דזה אינו, דנהי דלכהן לא נתבטל איסור טומאה, [דהוה דבר שיש לו מתירין], אבל הרי אין לכהן איסור זרות. ולכן תרומה שבטל ברוב מותרת לזרים.

משא"כ לענין איסור טומאה, כגון אם הזר יהא טמא, יהא אסור לו לאכול התערובת, כיון דאיסור טמא איכא גם בכהן, והרי לא נתבטל האיסור לגבי כהן מכיון דהוה דבר שיש לו מתירין. ולכן תרומה שבטל ברוב באמת אסורה לכולם לאכול בטומאה.

[וגם לענין בכורים יהא אסור לזר לאכול בכורים בטומאה].

ג. דברי המחצית השקל

הנה עולה מדברי מחצית השקל (או"ח סי' ש"ח סעי' שם) שמחלק דהא דלאדם פרטי הוה יש לו מתירין, אינו אוסר על אחרים, ורק כאשר היש לו מתירין הוא להכלל.

והלכך בגוונא דהמגן אברהם בתבשיל שנתבשל בשבת, כיון דהוה יש לו מתירין לגבי הכלל, הלכך אסור גם למבשל עצמו.

אבל מאכל של קודש מותר לזרים אע"פ שלגבי כהן טמא הוה ליה יש לו מתירין, דהאי פרט לא יאסור על הכלל.

ואם כן נימא דהכא נמי אתי שפיר, דהא שמותר רק לכהנים לא משוי יש לו מתירין לגבי כולם.

אמנם הרי כתב במחצית השקל בהא דביכורים לא בטל ברוב, דחשיבא יש לו מתירין לכלל, דהיינו כלל הכהנים דצריכים לאכול כדינם, דהא דיש לו מתירין לכל הכהנים מיקרי דבר שיש לו מתירין לכל העולם, כיון דהם משפחת כהונה שלמה וכמו דאמרינן (והר"ת ו') א' דכהנים עם בפני עצמן.

מעשה שוב קשה אמאי חתיכה של תרומה [או קודש] בטלים ברוב לזרים, הרי יש כאן יש לו מתירין כלפי הכהנים לאכול כדינם. [א"ה. אלא יש ליישב כהני"ל באות הקודם].

ביאור דעת המגן אברהם

הנה הבאנו לעיל דמבואר במגן אברהם דאם הוה יש לו מתירין לאחד, חשיב יש לו מתירין לכולם. ונבאר דבריו:

א. מבשל בשבת במזיד

הנה איתא בשולחן ערוך (סי' ש"ח סעי' א') המבשל בשבת במזיד, אסור להמבשל ליהנות מאותה מלאכה לעולם, אבל לאחרים אסור רק עד מוצאי שבת.

והנה אם התבשיל שבישל בשבת נתערב בתבשילים אחרים שבישלם בהיתר בערב שבת, יש לדון האם אמרינן בזה ביטול ברוב.

ולכאורה יש לחלק בין אחרים ובין המבשל עצמו, דבשלמא לאחרים לא יתבטל האיסור ברוב, דהוה דבר שיש לו מתירין, דהרי מותר לאחרים לאכול התבשיל שנאסר במוצאי שבת, ודבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל.

משא"כ להמבשל עצמו לכאורה יתבטל האיסור ברוב, דהרי בשביל המבשל אינו דבר שיש לו מתירין דהרי אסור לו לאכול התבשיל לעולם.

אמנם כתב במגן אברהם (שם סק"ב) דאינו כן, דלא רק לאחרים אסור מפאת דהוה דבר שיש לו מתירין, אלא גם לו אסור, דכיון שחל עליו שם דבר שיש לו מתירין לאחרים ולא נתבטל עבורם, אם כן אף לדידיה לא בטל. [מיהו אם נתערב לאחר השבת, מותר גם לו. וכמו כן בנתערב בשבת, למוצאי שבת יהא מותר לכולם].

ב. נתערבו ביכורים חוץ לירושלים

הנה איתא במשנה בביכורים (פ"ב מ"ב) דאם נתערבו ביכורים בחולין חוץ לירושלים, אסורים, דאינם בטלים ברוב גם לזרים מכיון דהוי דבר שיש לו מתירין. [א"ה. כן מבואר בהדיא בחוות דעת יו"ד סי' ק"ב ביאורים סק"ח דאיירי בחוץ לירושלים].

וכתב במגן אברהם (שם) דמהכא מוכח כיסוד הני"ל, דהרי אע"ג דלזרים הוה דבר שאין לו מתירין, דהרי אין להם היתר לאכול הביכורים בירושלים, מכל מקום הרי לכהנים הוה דבר שיש לו מתירין, דכהנים יכולים להעלותו ולאכול בירושלים, ואם כן אמרינן דאף לזרים אסור.

ג. איירי בתוך ירושלים

אמנם באמת דעת הרמב"ם (פ"ו הלכות מעשר שני ה"ד, דרך אמונה שם אות צ"ט) דחוץ לירושלים לא הוה דבר שיש לו מתירין, והטעם דהוה טרחא להעלותו לירושלים, ואם כן בטל ברוב. [והא דמעשר שני הוי יש לו מתירין, זה רק מפאת דיכול לפדות].

אלא מבואר ברמב"ם דדינא דמתניתין דביכורים הני"ל דאמרינן דביכורים לא בטל ברוב, איירי בתוך ירושלים, והיינו דלגבי כהן חשיבא יש לו מתירין שיאכלנו בקדושה ובכל הלכות אכילת בכורים, וכיון שכן מיתסר גם לזרים.

הלכך גם לפי זה איכא ראיית המגן אברהם מדברי הרמב"ם, דחזינן דמכיון דלחלק מהאנשים הוה דבר שיש לו מתירין אם כן חשיב כן גם לכולם, והכי נמי לענין מה שנתבשל בשבת במזיד, מכיון דמיתסר לאחרים מפאת יש לו מתירין, הכי נמי אסירא למבשל עצמו.

ד. איסור חוץ לירושלים לא בטל ואיסור זרות בטל

הנה בביכורים יש לזר שני איסורים, חדא, דאסור לאכול מחוץ לירושלים ואסור לאכול בטומאה, ושנית, דאיכא איסור זרות.

מעשה לענין האיסור לאכול ביכורים חוץ לירושלים, אם נאמר דהוה יש לו מתירין לכהנים, דהרי יכולים לעלות לירושלים, [ועין אות ב' הני"ל], אם כן יהא אסור לזר לאכול חוץ לירושלים. וכן לענין האיסור טומאה, הרי יש לו מתירין לכהנים ליטור ולאכול הביכורים בטהרה.

אמנם לענין האיסור זרות, הרי להאמור לעיל (סימן הקודם אות ב') בדברי הגרע"א, נמצא דבאמת זר טהור מותר לאכול בירושלים האי ביכורים שנתערבו, דהרי לענין האיסור זרות אין לו מתירין, מכיון דלכהן אין איסור זרות.

ואם כן הא דתרומה שבטלה ברוב מותרת לזרים [א"ה. ובה איירי המשנה בביכורים פ"ב מ"א ומובא ביבמות ע"ג א' דביכורים בטל ברוב], היינו דוקא לזר טהור, אבל לזר טמא יהא אסור דלענין איסור טומאה חשיב יש לו מתירין.

ה. מהו ההבדל בין כהן לזר

מעשה מה שמבואר ברמב"ם (פ"ד מהל' ביכורים ה"ו) דבתערובת אסירא לזרים היינו דוקא לזרים טמאים, ומה שמבואר ברמב"ם (שם) דכהן יאכלנה היינו כהן טהור.

אך קשה על כל זה, דכיון דרק כהן טהור יכול לאכול ולא כהן טמא, אם כן גם זר בכהאי גוונא יאכל, דכל איסור זר היינו רק בטומאה, וזה אסירא גם לכהן.

ונצטרך לדחוק, דלא יאכלו זרים טמאים והוא הדין כהנים טמאים, ויאכל כהן טהור והוא הדין זר טהור.

אך העירו דקשה דהא במשנה בביכורים (פ"ב מ"ב) תנן בהדדי דביכורים אסירי ותרומה שריא, והרי אי איירי לטמאים תרווייהו אסירי ואי לטהורים תרווייהו שריא.

ו. איסור טומאה רק בכהן

תו העירו להקשות על דברי הגרע"א, דאיתא במנחת חינוך (מצוה רפ"ב אות ט"ו) ופרשת דרכים (דרד החיים דרוש י"ט ד"ה והנה) דזר לית ביה איסור טומאה ורק איסור זרות, ואם כן זה דלא כהגרע"א דכתב בתרומה טמאה שנתבטל ברוב, דזר אסור לאוכלו בטומאה מכיון דהזר איסור דטומאה יש לו מתירין לכהנים אם כן גם לזר לא בטל, אמנם להאמור בזר ליכא איסור טומאה כלל.

[ולומר דדוקא כאשר יש איסור זרות ליכא טומאה משא"כ בכהאי גוונא דבטל האיסור זר, הוא דוחק, דהא קאמרי כיון דכתיב לענין איסור טומאה "מזרע אחרך", וגם אכתי לא יעלה ארוכה לקושיא דלעיל (באות הקודם)].

שיטת החוות דעת

הנה דעת החוות דעת (י"ד סי' ק"ב ביאורים סק"ח) דלא כהמגן אברהם, דלא אמרינן כלל האי יסוד דאם מותר לחלק מהאנשים, אם כן חשיב יש לו מתירין גם להאנשים שאין להם מתירין, אלא לעולם אמרינן דאם לאותו אדם אין לו מתירין אם כן באמת בטל ברוב.

ואם כן בהמבשל במזיד בשבת, בשבילו התבטל בטל ברוב, מכיון שאסור לו לעולם ובשבילו אין לו מתירין כלל.

א. מוכח מהא דביכורים לא כך

וכי תימא הרי במגן אברהם הנ"ל הוכיח יסודו מהמשנה בביכורים, דביכורים לא בטל ברוב אע"פ דלישראל אין לו מתירין, ואלא על כרחך חזינן דמכיון דלכהן יש לו מתירין, לא בטל לכולי עלמא, אינו כן, דהתם בביכורים הביאור הוא אחרת.

ב. שני איסורים

דהנה יש לחקור, אם יש על חתיכה שני איסורים, אחד יש לו מתירין ואחד אין לו מתירין, האם אמרינן דשני האיסורים בטלים מכיון דאיכא איסור אחד שאין לו היתר ואם כן למעשה לא יהא מתירין, או דילמא מפלגינן, שהאיסור שיש לו מתירין אינו מתבטל והאיסור שאין לו מתירין מתבטל.

וכתב בחוות דעת כהצד השני, [וכן מבואר בצמח צדק (סי' ס"ט), הובא בתשובות הגרע"א (קמא סי' ס"ח)], ולפי זה ביאר דהתם גבי ביכורים יש לזר שני איסורים כשאוכל חוץ לירושלים, איסור זרות [וטומאה] וגם איסור דחוץ לירושלים, ואם כן נהי דאיסור זרות נתבטל מחמת שאין לו מתירין, מכל מקום איסור דחוץ לירושלים שהאיסור הוא גם לזרים לא נתבטל, כיון שאיסור זה גופא יש לו מתירין דיכול להעלותו לירושלים, ולא איכפת לן שאיסור אחר בהביכורים אין לו מתירין.

ובאמת הגרע"א (שם) עמד על זה וכתב דיהא מוכח מהמגן אברהם דילף מביכורים לנידון דתבטל שנתבשל בשבת, דלא סבירא ליה כהצמח צדק, והלכך הביא המגן אברהם שפיר ראה.

ג. סיכום פלוגתא מגן אברהם וחוות דעת

נמצא, דדעת המגן אברהם דמגברא לגברא אזלינן, אבל באותה חתיכה אם תשאר אסורה חשיב אין לו מתירין ושרינן דלא כדעת הצמח צדק.

משא"כ דעת החוות דעת בהיפוך, דמגברא לגברא לא אזלינן, אבל באותה חתיכה אף אם תשאר אסורה מכל מקום לא שרינן האיסור דיש לו מתירין, וכדעת הצמח צדק.

[אמנם גם לדעת החוות דעת, מתניתין דבכורים שאוסרת לזרים, איירי דוקא חוץ לירושלים שיש לו מתירין לעלות לירושלים, או בזר טמא שיש לו מתירין שיטהר, אמנם בזר טהור בירושלים דליכא היתר כלל בטל ברוב].

ספק טבל שנתערב

הנה בתשובות הגרע"א (תנינא סי' קכ"ח) אייתי דכתב בפלתי (סי' א' סק"ו ד"ה ובחידושי) דספק טבל דרבנן, מיתסרא, דהוה דבר שיש לו

מתירין, דהרי יכול להפריש שנית, ואם כן אזלינן לחומרא גם בספק דרבנן.

אמנם הגרע"א נחלק על הפלתי, דלענין ספק טבל לא שייך לדון בדבר שיש לו מתירין, דאנו אמרינן שמא כבר הפריש ואם יפריש שנית הוא מפסיד בהפרשתו. [ודוקא לענין ביטול אמרינן כיון דיכול להפריש ממקום אחר על המעורב, אינו מפסיד כלום על ידי התערובות מאלו היה בעין].

ובחזון איש במעשרות (סי' ז' ס"ק ט"ז) סבירא ליה כהפלתי דהוה דבר שיש לו מתירין, דהרי להצד דהוה טבל לא מקרי הפסד, ולהצד דחולין באמת לא קא עביד מידי, ואע"ג דיאסר אחר כך לאכול התרומה שהפריש, מכל מקום אכתי לא מקרי דבר שיש לו מתירין. ונראה דכונת החזון איש, דמכל מקום להצד דהוה חולין, הא דאינו אוכל התרומה אינו מצד הדין.

הנה נראה דפלוגתא הפלתי והחזון איש כנגד הגרע"א, נוגעת לנידון פלוגתא הר"ש משאנן והרמב"ם דלקמן. ושורש הנידון אם הפסד שאינו מחוייב בעצמותו חשיבא הפסד.

א. חמץ בפסח אסור במשהו

הנה אמרינן דחמץ בפסח במשהו ואינו בטל ברוב, וכתב ברמב"ם (פס"ו מהלכות מאכלות אסורות ה"ט) דהיינו מפאת דהוה דבר שיש לו מתירין, שהרי לאחר הפסח תהיה כל התערובת מותרת.

והקשה בחכם צבי (סי' פ"ו) לדעת הפוסקים דכל דאסור מפאת משהו בפסח אסור להשהות, אם כן כד אמרינן דאינו בטל הא חייב לבערו ואם כן לא הוה דבר שיש לו מתירין.

וראיתי בחזון איש (אוי"ח מועד סי' קי"ג ס"ק כ') דכתב ליישב שיטת הרמב"ם, דמכל מקום לא מצינן לומר דיתבטל, דאם שרי השתא הא שרי גם לאחר הפסח, ואם כן לא מצינן למיעבד כן דנמצא דשרינן עכשיו אע"ג דלאחר זמן יש לו מתירין.

נמצא דשורש הנידון, בהא דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל, אם בעינן דאף אם לא יתבטל עכשיו, יהא לו היתר לאחר זמן, וזה דעת החכם צבי, או דילמא אמרינן דלא יתכן להתירו עכשיו אם אז יהא מותר לאחר זמן נמי, וזהו דעת החזון איש והפלתי.

ב. דברי ר"ש משאנן

הנה בתוספות רשב"א משאנן (ריש פסחים) הקשה לדעת ר' יוחנן דלית ליה חומרת משהו, ואמאי אינו אסור במשהו, הא הוה דבר שיש לו מתירין.

ותירץ דאם נאסרנו עכשיו יהא אסור להשהות, [לרש"י דסבירא ליה דתערובת חמץ אסור בשהיה], והלכך לא הוה דבר שיש לו מתירין. והנה זהו כדעת החכם צבי. [ולרבינו תם דסבירא ליה דתערובת חמץ שרי להשהות, כתב הר"ש משאנן דאירי בתבטיל המתקלקל].

אמנם לדעת הרמב"ם דחמץ בפסח אסור במשהו מפאת דבר שיש לו מתירין, לא נימא כסברת החכם צבי. נמצא לפי זה דיהא נידון דידן בספק טבל בפלוגתא קמאי.

ג. מהו המחלוקת אם אסור משהו

וכי תימא דלא פליגי, דנימא דלדעת הרשב"א משאנן, הא לדידן אסור במשהו היינו מפאת דבר שיש לו מתירין, דסברתו הנ"ל הוא רק לדעת ר' יוחנן דלא אסר במשהו, אמנם אינו נראה כן, דלא משמע דבהאי סברא גופא פליגי אמוראי אליבא דהרשב"א משאנן, אלא סברא דידן שאסור משהו משום חומרא דחמץ.

ולהרמב"ם הא דלר' יוחנן לא אסרינן משום דבר שיש לו מתירין, צריך תלמוד. ואם נימא דבאמת בדעת ר' יוחנן מודה הרמב"ם להחכם צבי דלא הוה דבר שיש לו מתירין, אם כן יש לומר כך גם להר"ש, [ונדלא כמו שכתבנו בקטע הקודם], אמנם אם נימא דמדרי' יוחנן מוכחא כהחכם צבי, נמצא דלכל קמאי דמפרשי טעמא דידן משום חומרא דחמץ, קם דינא כהחכם צבי.

ד. שמן של חנוכה בטל ברוב

הנה כתב הגרע"א בהלכות חנוכה (גליון סי' תרע"ז) דשמן של נרות חנוכה שנתערב בטלים ברוב, וכי תימא דחשיב דבר שיש לו מתירין דהא יכול להשהותו לשנה הבאה, אינו כן, דהרי משום חשש תקלה אסור להשהותו, ואם כן חשיב אין לו מתירין.

והנה זה כהרשב"א משאנץ וכהחכם צבי, אך למה שכתב הפלתי וחזון איש בדעת הרמב"ם לא יהא הדין כן, דהרי לשיטתם לא יתכן להתירו עכשיו אם אז יהא מותר גם לאחר זמן, והכא נמי הרי אם יתבטל ברוב ונתירו, אם כן יש לו היתר להדליקו לשנה הבאה.

ספק טבל שנתערב

הנה בתשובות מנחת אלעזר (ח"א סי' א') דן בתבשיל [פלאדין] העשויה מביצים ומזונות הנעשה ביום טוב, ושכחו ונתנו בתוכו ביצה שנולדה ביום טוב בו ביום.

האם נאסר לאפותו מחמת איסור מוקצה בהביצה, או דילמא שרינן מכיון דהביצה בטל ברוב.

א. מותר לאפותו שלא יתקלקל

הנה לכאורה נימא דאסור לאפותו ביום טוב, מכיון דאסור מחמת הביצה שהוא מוקצה, ולא בטל הביצה ברוב, דהרי הביצה הוה דבר שיש לו מתירין, דיכול לאוכלו לאחר היום טוב.

אמנם אם יניחוהו בלא לאפותו עד לאחר יום טוב יתקלקל המאכל, והיכא שהמאכל מתקלקל אם ישהנו לא אמרינן דהוה דבר שיש לו מתירין (כמבאר בשו"ע יו"ד סי' ק"ב סעיף ד'), ואם כן נימא דמותר לאפותו.

ב. אופה מיום טוב לחול

אך אם מותר לאפותו, הרי כשיהיה אפוי כבר לא יתקלקל ויוכל להתקיים עד אחר יום טוב, ואם כן ממילא הוי דבר שיש לו מתירין ולא בטיל.

אמנם כיון שאם יאפנו יהיה אסור לאוכלו עד למחר מטעם דבר שיש לו מתירין דכיון שטאפה אינו מתקלקל עוד, אם כן שוב אסור לאפותו משום איסור יום טוב דהוי אופה מיום טוב לחול כיון שאסור לאוכלו בו ביום משום דבר שיש לו מתירין.

ג. גלגל החוזר

מעתה היכי דיינינן לה, דלכאורה הוה גלגל החוזר, דאם תאמר שאסור לאפותו משום אופה מיום טוב לחול ובהכרח להניחו עד יום מחר, וכשיעמוד כן בלי אפיה יתקלקל לגמרי, ואם כן הוי מאכל שמתקלקל דלא הוה דבר שיש לו מתירין, ושפיר בטל הביצה בתוכו וחזי לבו ביום, ואם כן מותר לאפותו.

אמנם אם נאמר דמותר לאפותו שוב שייך איסור דבר שיש לו

מתירין, דהא על ידי האפיה יוכל להתקיים שפיר עד למחר ולא יהיה כלל מתקלקל. ואם כן שוב המוקצה לא בטל ברוב ואיסור דבר שיש לו מתירין רביע עליה כשיאפנו, וממילא אסור לאפותו מכאן ואסור אופה מיום טוב לחול.

ד. האם אסור לאפותה

הנה בפשוטו כיון דאסירא לאפותה לצורך מחר אם כן הוי מתקלקלת, דגם באפיה אין לה תקנה, ואין כאן גלגל החוזר אלא בטילה ברוב ומותר לאפותה ולאוכלה היום. [וכן צידד שם המנחת אלעזר בסוף דבריו].

אמנם אכתי יש לעיין, דלכאורה איכא תקנתא באפיה, דהא שרי לאפות מקצתה היום ומקצתה למחר, ונמצא דלמקצתה יש מתירין, אלא שאם כן יהא אסור לאפות הכל, דמהפך השתא במוקצה, וכדאמרינן בסוגיא בביצה (ד' א') דמשום הכי ביצה שנולדה ביום טוב אע"פ שמותרת בשבת אסירא לצלותה ביום טוב מחמת האיסור מוקצה, ואם כן תתקלקל ואם כן בטילה ברוב, אך אזי יהא שרי לאפות מקצתה להיום ומקצתה למחר והוה יש לו מתירין ושוב אסור לאפותה. ואכתי הוה גלגל החוזר.

ה. תליא בפלוגתא הנ"ל

הנה נראה דזה יהא תליא בפלוגתא החכם צבי והחזון איש, דלהחזון איש לא יתכן להתיר היום דאם כן מותרת נמי למחר והיאך יאכל היום, ואע"פ דבזה יפסד לגמרי לית לן בה, והרי זה כדן משהו בחמץ. אך להחכם צבי שפיר יש להתיר היום אע"פ דבזה יהא נמי מותר למחר, דאם לא נתיר היום הא יתקלקל.

ו. יום טוב בערב שבת

אך כל זה רק אם נימא דבפ"ת אחת מותר לאפותה ביום טוב אע"פ שחצי ממנו לצורך מחר, [ענין בשער הציון סי' תק"ו אות נ"ו], אך אם נימא דגם זה אסירא, [וכדצייד שם בשער הציון], אם כן שוב אסור לאפותה אף חלקה לצורך מחר, ושרינן רק לצורך היום, ושוב חשיבא כנתקלקל התבשיל.

אמנם אכתי הנידון קיים, היכא דהוי יום טוב בערב שבת ועשה עירוב תבשילין, ומותר לאפות לצורך מחר, דבשבת שריא ביצה שנולדה ביום טוב, אלא דאם כן אינה בטילה ברוב ושוב אסור לבשלה היום משום מוקצה וגם מפאת דליכא הואיל. וגוונא זה יהא תלוי בפלוגתא קמאי ובתראי שהבאנו לעיל.

עניני שבת

וכתב במשנה ברורה (שם סי' כ"ד) בשם הפרי מגדים, דיש לומר דלא יכול לברך על העירוב, דעל ידי הברכה חזינן דעושה לשם עירוב ומכין ליום השני. [אמנם ראיתי בתוספות שבת (שם) דכתב דודאי מברך ולא דמי לאומר הרי זה עירוב דזה הוי בכלל הכנה משא"כ בברכה].

מעתה תיקשי, דהרי משמע דלכתחילה יכול לערב כך, [דהרי תנן ועירובין ל"ח א'] כיצד יעשה, והא דמי לערום.

ג. האם אפשר בענין אחר

וכי תימא דנמי דאי אפשר בענין אחר, אך הא יכול להניח בערב יום טוב. וכי תימא שחושש שיאבד, שיניח פעמיים ויקח השניה מספק.

וגם יכול לערב בראשון ברגליו, דלא אדע אם יש ברכה במערב ברגליו, ובאמת במשנה ברורה הקשה למה לי פעם ב' הא יערב ברגליו, ותיירץ דאיירי על ידי שליח, ואם כן הרי יכול לבוא בעצמו ולא על ידי שליח. ודוחק לומר דאי אפשר לו דאין זה אלא טרחה. ובשלמא במתניתין דכיצד יעשה לחכמים דרבי מאיר, לא קשה דבלאו הכי לא יברך דהוי רק ספק, אבל למאי דקיימא לן כרבי אלעזר צריך עיון.

ד. לא יעשה המצוה

הנה שמעתי ליישב, דבעירוב לא שייך לומר דהוה דינא דערום לא יתרום, דאם כן לא יעשה כלל המצוה, והוה ליה כשופר ואינו יכול לברך דהוה אלם, דמכל מקום יתקע בלא ברכה.

אך לענין לא דמי, דשופר חיובא רמיא עליה, משא"כ הכא יש לו עצה בהילוך או בעירוב מאתמול. וצריך תלמוד.

ברכה על טבילה כלים

הנה איתא בשולחן ערוך (סי' שכ"ג סעי' ז') דיש אומרים דלא יטביל כלי נכרים בשבת. וכתב ברמ"א דאיכא תקנתא, דאם הוא כלי שראוי למלאות בו מים, ימלאנו מים מן המקוה ועלתה לו טבילה, דאינו ניכר שעושה לשם טבילה.

וכתב במגן אברהם (שם סי' י"ג) בשם רשב"ץ, דלא יברך על הטיילה, דאינו מוכח שעושה לשם טבילה.

ויש לדון האם לכתחילה מותר לטבול בלא ברכה:

א. לכתחילה לא יקיים בלא ברכה

הנה כתב במשנה ברורה (שם סי' ל"ו, ושער הציון סי' ל"ג) דפשוט דהאמור היינו דוקא אם אין לו כלי אחר לצורך שבת דאם לאו הכי אסור מפני שמפסיד הברכה בידים, ולא עדיף ממה דקיימא לן דערום אסור לתרום מפני שאסור לברך.

ב. לענין עירוב נראה לא כך

אמנם יש להקשות דלענין עירוב מצאנו לא כך, דהנה איתא בשולחן (סי' תט"ז סעי' ב') המערב לשני ימים טובים של גליות או לשבת ויום טוב, אף על פי שהוא עירוב אחד לרוח אחת לשני הימים, צריך שיהיה העירוב במקומו מצוי בליל הראשון ובליל ב' כל בין השמשות.

ואם רצה לערב בפת, צריך לערב באותה הפת עצמה שעירב בה בראשון, דבכהאי גוונא אין צריך לומר כלום שכבר קרא שם עירוב ואם כן אינו מכין כלום.

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשון של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין. ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן. ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

עמודי הבית

משנת הבית היהודי מהגאון האדיר
רבי אברהם גנחובסקי זצוק"ל
מראשי ישיבת טשעבין

גליון מס' 1 - חודש סיון תש"פ

דבר העורך

לנחלת הכלל בכל תפוצות ישראל, בארץ הקודש ומחוצה לה, עם צאת לאור עולם הספר הנפלא "עמודי שבעה" שבו נפרסה משנתו של הגאון זצ"ל בכללי הנהגת הבית, כאשר השיחות הרבות תורגמו ונערכו ביד אומן להפליא, בפרקים מסודרים דבר דבר על אופן, העריכה אף היא משובבת כל לב, ומרתקת את הקוראים בשקיקה.

זכה הגאון הגדול זצ"ל ונתקיים בו בחוש באופן פלאי כי "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם", פעולותיו והדרכותיו שפעל בהם בחיי חיותו במתי מעט, נפרצו ונהפכו לנחלת הכלל לאחר מותו, ומשנתו מפעיימת הלבבות לבית היהודי זורח ומאיר באלפי בתי ישראל בכל מקומות מושבותיהם, ובכך ממשיך ביתר שאת ועוז משאת חייו "הבאת שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו - ותלמוד תורה כנגד כולם".

בגליון הנוכחי נפתח בעז"ה צוהר למשנתו המיוחדת ומפעיימת הלבבות של רבינו זצ"ל לבית היהודי, נטעם במעט מצוף נועם הליכותיו והוראותיו התורתיות, וגם נחכים עם עצות והדרכות מחכימות למעשה, אשר ישפיעו לטובה על כל אחד מהקוראים.

קריאה מהנה!

העורך

הבשורה הטובה על בית ישראל כי "עוד ישמע בערי יהודה ובחצוצות ירושלים קול חתן וקול כלה" קיבלה בתקופתינו משמעות מרגשת עם החזרה לאחר ימי הספירה לעונת החתונות' בשעה טובה ומוצלחת, כאשר בחסדי שמים אט אט השיגרה חוזרת למחוזותינו, החתונות נערכות שוב במקהלות עם ה' בערי יהודה ובחצוצות ירושלים, בקול המון חוגג ונרגש, כמקדמת דנא.

למאות בוגרי ישיבת טשעבין צרובים זכרונות ערבים ומיוחדים הקשורים בתודעתם לתקופה זו של 'עונת השמחות', כאשר מדי שנה בשנה היו נאספים ציבור החתנים שיח' שעמדו לקראת הקמת ביתם בשעטומ"צ, לשמוע שיחות מרוממות ומחכימות בהדרכת ביתם, מפי ממלל רברבן, הגאון האדיר והצדיק המופלא רבי אברהם גנחובסקי זצוק"ל מראשי ישיבת "כוכב מיעקב - הגאון מטשעבין". היו אלו שיחות מיוחדות ומחכימים במיוחד, וכפי עדות תלמידיו הרבים, הדיבורים הללו הותירו רושם עז למשך כל ימי חייהם, ורוממו את השגותיהם לידע הדרך הישרה בהנהגת ביתם, אשר תפארת היא לעושיה, ובה יצליחו את דרכם.

שיחות אלו שליוו את התלמידים לדורותיהם, נהפכו זה עתה

במשנת רבינו לבית היהודי:

יכבוד אשתו' חיוב או מילי דחסידותא | ההגדרות ההלכתיות בחיוב כבוד אשתו | עזרה בבית על חשבון הלימוד | ביתו של היהיר והמתנשא | הדרך היחידה לשליטה בבית | מה להעדיף כבוד אשתו או אמו | ההבדל בין שיעור האהבה לכיבוד | האם ניתן לצוות על אהבה שבלב | כיצד מייצרים אהבה | ביצוע יתוח לב פתוח בליבה | האהבה האמיתית והאהבה המזויפת | האם לספק מותרות ולוקסוס מיותרים | דיבורים בלי רגש ורגש בלי דיבורים | מקומה של הבדיחה בבית | הפיוס במשנת חז"ל כשאין לו ממון עבודה | תגובה חכמה כשמתבקש לחוות את דעתו בעניינה | המעלות שבחסרונות והחסרונות שבמעלות | כשהאשה מתלוננת על הוריו | שלילת הביקורת לגמרי | התכונות והמהות השונים בין האיש לאשה | איחורים ואי עמידה בלוי"ז | טיפים ועצות פרקטיות לזמני לחץ בבית | ההבדל בין 'אימה' ליאימה יתרה' | מה שהכי חשוב במתנה לאשה | הגורמים לצעקות ופרצי כעס בבית | הרווחים מדיבורים וניהול שיחות בנחת | התנאי להנפקת 'רשיון' לנישואין | מה ואיך חשוב לשתף בחוויות אישיות | הקשר בין העזרה בבית לחידושי תורה | מהו ריבוי שיחה עם האשה | הדרך המחוכמת להשגת הנצחון | עצה נפלאה לחוסר תקשורת בבית | ועוד ועוד

שיב שרלם טזכרה זכרה

סיפורים שונים ומפליאים על שינויים חיוביים ומהפכות מבורכות בבתי ישראל נקשרו מסביב הספר "עמודיה שבעה" מאז צאתו לפני למעלה משנה. רבים מגדולי הרבנים והמדריכים החלו להמליץ למכריהם ושומעי לקחם על הספר כ"חובה" לכל בית יהודי. מה הם המאפיינים המיוחדים במשנתו של הגאון האדיר רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל לבית היהודי? מה היו דרישותיו של רבינו מתלמידיו שומעי לקחו? מה נוכל לקחת 'צידה לדרך' טיפים ועצות פרקטיות אלינו הביתה? ומהו סוד ההשפעה העצומה של הספר? על כך ועוד בכתבה שלפניכם.

שם הספר "עמודיה שבעה" - על שום מה?

פלאי פלאים כיצד תבע משומעי לקחו שיא השלימות והפרישקייט בהנהגת הבית! כיצד היה מבקש לחזור כסדר במשך החיים על שבעת הכללים, לרענן אותם בכל שלב ושלב מהחיים, וליישם בפועל! וגם על עצמו היה מעיד שבכל פעם שמתבונן שוב בכללי הרמב"ם, אף שכבר למד אותם הרבה יותר ממאה ואחת פעמים, מבין הוא יותר ויותר את עומקם ומשמעותם של הדברים.

בימי מחלתו בערוב ימיו, נכנס למסירת השיעור כשהוא ישוב על כסא גלגלים, כשהוא מספר לתלמידי הישיבה כי אליבא דאמת מרגיש הוא שאינו צריך לכך והיה בכוחו לבוא על רגליו, אלא משום שהרבנית דואגת עליו מאד וביקשה ממנו שישב על כסא גלגלים, ע"כ קיים את בקשתה. והוסיף, שהוא מספר זאת במיוחד כדי שידעו התלמידים בעתיד, כאשר יזכו להקים את ביתם ידעו על החיוב לכבד את האשה ובקשותיה, גם כשנראה לאיש שאין צורך בדבר.

היה פעם שלאחר שיחת הדרכה לחתנים שמסר בישיבה, התלווה אליו אחד מחשובי תלמידיו, והסביר לו הרב על מה שהרים את קולו ברייתחא גדולה בעת ההדרכה: "עשיתי זאת בכוונה תחילה, כדי שהדברים יכנסו ללשד עצמותיהם של התלמידים, אסור שישכחו את הדברים שאמרנו".

[עוד הוסיף להדריך אותו: "האיש צריך לוותר בבית על 'עקרונות' שיש לו, למשל, אם אתה רגיל לא לקחת מונית, והאשה מחמת סיבה כל שהיא כן רוצה, תוותר על עיקרון זה, זה מאד בריא".]

מספר תלמיד שלפני נישואיו ביקשו ליסע לחו"ל להיות מסדר קידושין [מחמת סיבה מסוימת לא היה שייך לכבד את הרב דשם, והיה צורך להביא אחד מראשי הישיבה], ענה לו רבינו כי עליו להימלך בביתו, ואם לרבנית יתחשק לנסוע לחו"ל, יעשה זאת בשמחה. לאחר כמה ימים השיב לו רבינו כי לרבנית אין חפץ בנסיעה זו, והוסיף לו כי בזה הוא נותן לו 'דורון דרשה' לנישואיו, לידע איך לנהוג בביתו ובכל עניני דעלמא יעשה תמיד כרצונה, ולא יפסיד מאומה מזה, ויראה תמיד שירויח מזה בכפלי כפליים.

השוק מלא בספרים שונים ומגוונים בנושא הבית היהודי, במה מתייחד ספר "עמודיה שבעה" מהרב גנחובסקי זצ"ל, שהתקבל כ'בשורה' בבתי יראי ה' וחושבי שמו?

הספר החדש פונה לראשונה דווקא לציבור האיכותי, תלמידי החכמים ובני התורה, חסידים ואנשי מעשה. המציאות היא שציבור זה אינו מוכן - ובמידת מה בצדק - לקבל הדרכות והוראות להנהגת ביתם רק מגדולי תורה וחכמיה והמדריכים לאורם. לא מ'מומחים' ו'יועצים' למיניהם.

שוק הספרים הרווי בספרים שונים ומגוונים על הנהגת הבית היהודי, רובו ככולו מ'מומחים' ובעלי נסיון' החולקים עם הציבור מנסיונם בתחום זה, ולפיכך אין בספרים האלו משום מענה לציבור היראים, בני התורה ועמליה. גם במקרה שיראו בספרים אלו דברים נכונים ומועילים, לא יראו בהם אלא כ'המלצה' בלבד, ותו לא.

זוהי איפוא בעצם הבשורה הגדולה שבספר הנוכחי "עמודיה שבעה", שהוא הספר הראשון היוצא לאור לציבור הרחב על משנת הבית היהודי, עם כל ההיקף

על שום שכל שיחותיו והדרכתיו של רבי אברהם זצ"ל נסובו על שבעת הכללים שהעמיד הרמב"ם בספרו יד החזקה כיסוד מוסד לפסק הלכה למעשה בהנהגת הבית. כדרכו של הרמב"ם, מלוקטים שבעת כללים אלו מהש"ס ודברי חז"ל הק'. [מה שמעניין, שבכל ספרי רבותינו פוסקי הדורות, הטור והשו"ע המ"ב וכיו"ב, לא נמצאו במפורש כללי הנהגת הבית, מלבד בספר הרמב"ם].

אליביה דרבינו זצ"ל, כל הדרכה בהנהגת הבית חייבת שתתבסס על שבעת כללים אלו. פעם סיפר כי מחבר אחד הביא לפניו ספר ערוך ומסודר על הנהגת הבית לבקש את ברכתו והסכמתו, וכאשר עיין בספר וראה שלא הזכיר כלל מדברי הרמב"ם, הגיב לו כי הוצאת ספר על הדרכת הבית מבלי להתבסס על כללי הרמב"ם, כמוהו כהוצאת ספר על הלכות מוקצה בלא להזכיר את השו"ע בסי' ש"ח...

בהעמקה הראויה בשבעת הכללים הקצרים של הרמב"ם גילה הרב זצ"ל תורה שלמה המקיפה את כל התחומים המרכזיים הנוגעים בבתי ישראל דבר יום ביומו, כפי שהם מופיעים באריכות שופעת בין גילי הספר.

האם מלבד מסירת השיחות הדרכה לחתנים היה מתעסק בהבאת שלום בבתי ישראל?

לאורך כל ימי חייו נכספה וגם כלתה נפשו להשכין שלום בבתי ישראל ולהביא אורה אל בתיהם, לגרום הערכה ביניהם ולייקר את דמותו של האברך בפני בני ביתו, ופעל וייעץ רבות בתחום זה.

לא ניתן לשער כמה היה מצטער כששמע על מאן דהו שאין שורה השלום בביתו, אף אם לא הכיר אותם כלל, ובחכמתו הרבה ניסה לפעול ככל האפשר להשיב השלום על כנו. היה פעם במקרה שכזה שדאג להעביר סכום נכבד ע"מ שייסעו להתאזרר בשוויץ למשך תקופה, בלא שהכיר כלל את בני הזוג, והמשיך להתעניין על שלומם תקופה ארוכה.

הוא לא פעל רק במקרים שבהם היה צריך להציל את הבית, אלא בכלל היה דואג לשפר ולייעל ביותר את האווירה הראויה בבתי ישראל. היה מעורר רבות את שומעי לקחו להתחזק לקיים ציווי חז"ל הק' בכיבוד האשה ושאר הכללים. אברכים שבאו לקראת ימים נוראים או בשאר הזדמנויות, ושאלוהו מה כדאי לקבל כקבלה טובה, יכלו לשמוע ממנו את התשובה המפתיעה כי הקבלה הטובה ביותר הוא בכך שיתחזקו בענין כבוד ביתם, לקיים את שבעת כללי הרמב"ם במלואם.

שמענו מאחד מגדולי הרבנים שנזדמן לביקור בבית הרב זצ"ל לאחר פטירתו הטראגית של אחד מראשי הישיבות זצ"ל בתאונת רכבת, ודיברו על כך שצריך להתחזק לאור המצב, ושאלו את רבינו: במה? לאחר שהרהר רבי אברהם בדבר, השיב בפסקנות: יש להתחזק בענין כבוד האשה כפי ציווי חכמים!

היה פעם כשביקש מאברך להתחזק בענין כבוד הבית, הגיב הלה בפליאה כי ביתו מתנהל בשלום ובמישור בכל העת ולשם מה צריך לחיזוק, השיב לו רבינו בחכמה ובמתקנות: בכל זאת, זה כבר לא כמו בימי השבע ברכות...

בכללים ופרטים, משולב בהמון דוגמאות מעשיות ושכיחות, ועצות פרקטיות במיוחד, בחיי היום יום, למעשה ממש, וכולם ממקור קדוש יהלכון, מדיבורים של חכמת התורה מאחד מגדולי ישראל, כנודע לכל הפלגת גאונותו של רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל, אשר כל רז לא היה אניס ליה, ועוד נתפרסם במיוחד כחכימא דיהודאי, בגאונות נדירה ומפליאה של מידות טובות והטבה לזולת.

בהחלט ניתן להמליץ עליו כי "הרב גנחובסקי מחייב את התלמידי חכמים", בכך שהוראותיו והדרכותיו מחייבים דווקא את ציבור היראים והשלמים ביותר, להגיע לרמה ההלכתית והמוסרית הגבוהה בהנהגת ביתם, כפי שדרש תדיר משומעי לקחו, וכמובן שהוא עצמו היה דוגמא חי ומוחשי הטוב ביותר בהנהגתו בביתו, בבחי' לית דין בר נש, כפי שחשו תדיר מקורביו ובני ביתו כי בנועם מידותיו עד הקצה, הוא מזכיר יותר 'מלאך' מאשר בן תמותה.

ואכן, ישנם עדויות רבות ואמיתיות מתלמידי חכמים ועמלי תורה, ומהם מופלגים ביותר, אשר מעידים בפה מלא כי התוודעותם למשנתו של הרב גנחובסקי לבית היהודי, הביא להם שינויים רבים ומבורכים בביתם, ביניהם גם כאלו שזכו ל'מהפכה מבורכת' של ממש, כשהספר משמש כמשען הצלה בביתם, ללא גוזמא.

רגיל היה לשנן לתלמידי: "המתנהג בגסות הרוח בביתו, גם הסברות שלו בסוגיא המה גסות ולא ראיות... והמתנהג בעדינות ובנועם בביתו, גם הסברות שלו בסוגיא המה עדינות ומשובחות..."

כיצד ניתן לתמצת בשורות ספורות לקוראינו הנכבדים, מהו המאפיין ב'משנת הרב גנחובסקי לבית היהודי'?

הנקודות שמאפיינות את משנת רבינו המה רבות מאד, קשה עד בלתי אפשרי להגדיר במסגרת מצומצמת זו את הכל, אך ננסה להצביע על כמה נקודות בקצרה.

תחילה לכל יש לציין כי במשנתו, ההקפדה על כללי ההנהגה בבית הוא כחובת האדם בינו לבין קונו, כמו קיום חיוב שאר כל הלכות שבתורה, ללא קשר לתוצאות ולאופן התנהגות הצד שכנגד. גישה זו עוברת כחוט השני לאורך

כל דיבוריו, וכדמרגלא בפומיה שחיובי האיש בביתו אינם דומים לחיובים והסכמים ממוניים בין אדם לחברו, דוגמת שוכר ומשכיר, שאם צד אחד אינו עומד בחיובו, ההסכם נפקע ממילא והצד שכנגדו נפטר מההסכם. אלא גם אם הצד השני אינו עומד בחיוביו, עדיין נשאר הוא עם כל החיובים מצדו. אלא מה שקורה בפועל, שהמציב לעצמו גישה מחייבת זו, זוכה לתוצאות המבורכות ביותר, יותר מכל גישה אחרת.

פרק מרתק במיוחד במשנתו הוא חובת ההכרה והידיעה על כל ראש משפחה את כל השורשים המהותיים שחלוקים האיש והאשה במטבע ברייתם; החילוקים בשורשי נפשם, במהותם ובתכונותם, והפועל היוצא מהם על כל צעד ושעל ממש. ורק המודע לדברים אלו, יוכל להתאים את הנהגתו על מי מנוחות.

רבינו מגולל כל זאת באריכות מחוכמת, מרתקת ומשעשעת מלאה הומור. סבור היה שידיעה זו פתח והקדמת חובה לכל הנהגה ותגובה בבית, כי בכך ניתן להבין את כל מה שהשני עושה, וממילא לגלות הבנה להרבה מתגובותיו, מעשיו ודיבוריו. בכך מבינים הרבה ממהלכיו, עד כמעט יכולת, לצפות אותם מראש.

בנוסף לכך, היה מחייב כל אחד לבדוק בכל עת ובכל שלב בחיים, בכל הגילאים, אם קיימת בבית האוירה הנצרכת והראויה, **כי שכשאינן בבית את הרגש התקין המאחד את בני הבית, סימן הוא על אי תקינות במערכות הפנימיות של האדם, ועליו לעצור מיד, להיכנס לעומקן של דברים ולתקן את עצמו, וממילא הכל בבית יחזור להיות תקין.**

והיה ממשיל הדבר למכונה גדולה הפועלת ע"י ריבוי מערכות פנימיות הפועלות בכל העת, ומחוץ למכונה מתקנים נורה אדומה המהבהבת במקרה ואחת המערכות הפנימיות לא תקינה. הסימן ברור: כשהנורה מהבהבת - משהו בפנים לא תקין; כך הם הדברים בנמשל, כשאין את תכונת האיחוד והשלום בבית, סימן הוא שמהו בפנים אצל האיש לא תקין, יש לעצור ולתקן את הדברים, והכל יחזור לפעול שוב בכי טוב.

את הכלים המעשיים האיך לבדוק ומה לתקן יש בשפע במשנתו הסדורה. כשהבריה התיכון בכולם הוא שבירת רוח היהירות המתנשאת של האיש, שלא יטיל אימה יתרה, שחרור מלא מאוירה של שליטה ודיקטטורה בבית, הימנעות מוחלטת מביקורת על מעשיה ותגובותיה, קבלת מעלותיה וחסרונותיה כמו שהם בלא לבזבז אנרגיה בנסיגות נפל לחנך ולשנות אותה בשום תחום.

מרן שה"ת הגר"ה קנייבסקי שליט"א: תגידו לו שהוא לא תלמיד חכם!!!

שטעננו בפיו שאינו רוצה כלום בביתו רק דבר אחד, שהיא תקיים מה שאמרו חז"ל שאשה כשרה עושה רצון בעלה, יותר מזה הוא לא צריך כלום...

מרן הגר"ה שליט"א שישב על מקומו, נעמד פתאום ונתן דפיקה על השולחן ואמר לו: תגיד לו שהוא לא תלמיד חכם! הוא ניסה להגן עליו ולומר שמדובר ביהודי תלמיד חכם וכו', והגר"ח חוזר ואומר תגיד לו שהוא לא תלמיד חכם

המקור לזה ציין רבינו למה ששינו בתחילת מסכת דרך ארץ (זוטא) שדרכן של תלמידי חכמים להיות "שפל לאנשי ביתו", ואין ראוי שתלמיד חכם ידרוש שהיא תעשה את רצונו, זה גורם את ההיפך. אדרבה, ככל שהוא נוהג יותר בשפלות, כך האשה ממלאת יותר ביושר, עד שהיא מבוטלת לגמרי לרצונותיו.

על שולחן מלכים. מרן שה"ת שליט"א מקבל לידי את הספר הנפלא "עמודיה שבעה". בני ביתו העידו כי מרן שליט"א עבר על כולו, ובסיומו גילה קורת רוח מרובה מהספר ותוכנו.

קשרי ידידות נשגבים נקשרו בין הגר"א גנחובסקי זצ"ל ויבלט"א מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א, ובהדרגת רבינו משולבים עובדות נפלאות ומרתקות ממרן הגר"ח שליט"א בנוגע להנהגת הבית. ביניהם הסיפור הנפלא דלקמן:

לאחד מאלו שעוסקים בהבאת שלום בבתי ישראל, באו זוג להתייעץ בעניני שלום ביתם, הבעל היה תלמיד חכם וטענתו בפיו: אני לא רוצה כלום מהרבנית שלי רק דבר קטן, שתקיים את מה שחז"ל אומרים: "איזה אשה כשרה עושה רצון בעלה"... חוץ מזה אינני רוצה כלום, טענה מאד יפה לכאורה, הוא הרי לא רוצה כלום. ממש כלום, רק דבר אחד קטן... הלה אמר לו תראה אין לי מה לענות לך, אבל אני ילך למרן הדרך אמונה שליט"א ונשמע מה יש לו להגיד על דברך.

הוא מגיע לדרך אמונה שליט"א ומספר לו על התלמיד חכם

כמה עצות ותובנות כ'צידה לדרך' לקוראים הנכבדים?

לקרות היום בבית, ויחשוב לעצמו איך הסיפור הולך להסתיים חלילה - באלו כאבים ועגמת נפש, בזכות הצגת הדברים לעצמו מראש, יצליח להתגבר על הבעיה כאשר היא תתרחש.

והנה סיפור נוסף: שח חכם אחד שנתיעץ עמו על כך שאין אשתו מכבדתו כראוי וזה שובר אותו, אמר לו רבינו "אשה שניה!" לפשר תמיהתו, הסביר לו: לפני חרם דרבינו גרשום שהיה אדם יכול לישא ב' נשים ואחת מהם היתה מכבדתו כראוי ומספקת לו כל צרכיו והשניה היתה עושה ההיפך, האם היה נשבר כל כך, לבטח שהיה מתנחם באשתו הכשרה, וכך צריך להיות ההרגשה במקרה שלך; לשנות ולשנן שאשתך זו אשת חיל שהיא התורה, והיא אשתך הראשונה שמספקת לך כל צרכיך, ויש לך גם עוד אשה שהיא פחות מכבדת אותך, אבל אין זו סיבה להישבר. וכאשר משננין זאת עמוק בלב שוב ושוב, זה מסייע רבות להתמודד עם הבעיה הזאת ולקבל כח לחיים.

שמענו מאחד מגדולי תלמידיו, כי פעם נשמע מדבר בטלפון ומדריך אברך בעניני שלום ביתו, ובתוך הדברים נשמע אומר לאברך: השמעת על גוי פלוני ופלוני? [הרב נקב בשמו של אותו גוי], והרב ממשיך כאילו בתמיה עליו: וכי לא שמעת עליו? בא ואספר לך מי הוא, גוי זה הוא אחד מהגיבורים בעולם [אלוף האגרוף העולמי], ומה הוא סוד ההצלחה שלו שמנצח את כולם? השיטה שלו שהוא נותן הרגשה לצד השני שהוא הולך לנצח אותו, וכשהשני רגוע קצת ומרגיש מנצח, אז קם עליו ומתגבר עליו ומנצחו...

המשיך הרב ואמר לו: אתה בבית גם צריך להתנהג, תמיד תתן לצד השני הרגשה שהוא המנצח בבית, ועי"ז אתה תהיה המנצח האמיתי...

סיפור נוסף: אברך שנזדמן לנסוע נסיעה עמו בערבי פסח מספר, שמשום מה השמייע לו עצה והדרכה האין להתנהג בסבלנות בבית, וכה פתח במתק לשונו:

היה איש יקר שהכין את ליל הסדר, סייע גם בעריכת השולחן ובאמצע ההכנות נרדם. בעת השינה חלם שהוא סיים להכין ולערוך את השולחן לסדר, והנה אשתו מגיעה אליו ורוטנת: מה? וכי זה שולחן? כזה שולחן לליל הסדר? ממש נורא! ואז היא מושכת את המפה, הוא ניסה למנוע ממנה את משיכת המפה, היה ביניהם ויכוח לכאן ולכאן, והכעס היה רב מאד, היא ניצחה, הפכה וזרקה את הכל על הרצפה. ששון ושמחה. הם החליטו כי למחרת היום-טוב הולכים לבית דין, זהו, נגמר. ואז הוא התעורר מהחלום.

ומה קרה בפועל, כמעט כך התרחש אחרי שהתעורר, העייפות וההכנות גרמו למתח, אשתו הגיעה ורצתה למשוך את המפה והיו לה טענות על שבכלל רצה לעזור לה, 'מי ביקש ממך, אתה לא מבין בעריכת השולחן, אני חושבת על זה כבר יומיים וכו', אך כיון שחלם, למד את הלקח בחלום, הוא הבין להיכן מגיעים אחרי כזה ויכוח. לכן מיד כאשר החלה בתלונה אמר לה: "את צודקת", והיא היתה מאושרת, והכל נרגע. הרבה לעצמו "איזה מזל היה לי שחלמתי קודם לכן על הדבר".

סיים רבינו את הלקח מהסיפור, כי אם אדם יחשוב מראש מה יכול

חדש - לזיכוי הרבים!

א. לבירורים ודיונים במשנתו של רבינו זצ"ל
בהנהגת הבית היהודי, ניתן לפנות ולהתכתב
במייל המערכת: 0527161111@okmail.co.il

ב. המעוניינים לשמש כנציגי ישיבות / קרן
חתנים וכיו"ב, עם תגמול נאה, יכולים לפנות
0527161111 או 03-5780134

ג. כמו"כ קיים סבסוד ברכישת כמויות ספרים
(מעל עשרה ספרים) לזיכוי הרבים, בהיכלי
הישיבות והכוללים, וכן למדריכים ומרצים
בעניני הנהגת הבית וכיו"ב. שירות משלוחים
לכל חלקי הארץ.

ד. בחודש הספר העברי מחיר הספר מוזל
יותר ברשת ספרי אור החיים ושאר החנויות
המובחרות - הקודם זוכה!

קו "עמודי הבית" כללי הנהגת הבית היהודי

הקלטות משיעורי
הדרכה לחתנים
מהרב זצ"ל (בשפת האידיש)

סידרת שיעורים
מורחבת ומתורגמת
על ידי מערכת הקו

ממשנתו של הגאון האדיר
רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל
מראשי ישיבת טשעבין

מספר
הקו: 074-796-291-6

מחולל
מהפכות
בבתי
ישראל!

וידבר משה

דרשות הגאון ר' משה נתן יונגרייז זצוק"ל

פרשת קרח

ראש חודש - תיקון חטא קרח וחטא העגל

ליל שב"ק פ' קרח, ר"ח תמוז תשע"ז היכל אברהם

חטא העגל - סתירה ל'מועד' של ר"ח

א] במדרש (פסיקתא זוטא - קכ, א) איתא, מה ראה קרח לחלוק על משה, פרשת פרה אדומה ראה, ובחתי"ס על התורה (בריש פרשת חוקת) הביא לפרש, שקרח קרא תיגר על אהרן שאינו ראוי להיות כהן גדול כיון שחטא בעגל, והראיה שחטא היא שהצריכה אותו התורה להביא פרה אדומה, ודרשו חז"ל שהפרה מכפרת על העגל שתבא האם ותקנח צואת בנה. ויש להבין א"כ מה היה חטאו של קרח בזה, שהרי נכשל רק מתוך טעות בהבנת דברי חז"ל. [ובדרושי פרשת חוקת נתבאר העניין בהרחבה].

והנה בטור (או"ח סי' תי"ז) הביא מהירושלמי שנהגו הנשים שלא לעשות מלאכה בר"ח, והביא שבפרקי דרבי אליעזר (פמ"ד) איתא ש'לפי שלא רצו נשים ליתן נזמיהן לבעליהן במעשה העגל, לכך נתן להן הקב"ה שכרן שיהיו משמרות ר"ח יותר מהאנשים'. והוסיף, 'ושמעתי מאחי הר"י טעם לדבר, לפי שהמועדים נתקנו כנגד אבות, פסח כנגד אברהם וכו' שבועות כנגד יצחק וכו' סוכות כנגד יעקב וכו', וי"ב ראשי חודשי השנה שגם הם נקראים 'מועדים' כנגד י"ב שבטים, וכשחטאו בעגל ניטלו מהם, וניתנו לנשותיהם לזכר שלא היו באותו חטא'.

ויש להתבונן בדברים, מדוע דווקא ה'מועד' של ר"ח ניטל מהם לפי שחטאו בעגל, ולמה 'חטא העגל' סותר בעיקר את המועד של ר"ח, וצ"ב.

באותה שעה ירה בהן חיצים - בכבודי לא מחיתם בכבוד בשר ודם מחיתם

ב] והנה בגמרא בנדרים (לט, ב) איתא, דרש רבא ואמרי לה אמר ר' יצחק, מאי דכתיב (חבקוק ג, יא) 'שמש ירח עמד זבולה' שמש וירח בזבול מאי בעיין, והא ברקיע קביעי, מלמד שעלו שמש וירח מרקיע לזבול, ואמרו לפניו רבונו של עולם אם אתה עושה דין לבן עמרם אנו מאירים ואם לאו אין אנו מאירין, באותה שעה ירה בהן חיצים וחניתות אמר להם ככל יום ויום משתחווים לכם ואתם מאירים, בכבודי לא מחיתם - בכבוד בשר ודם מחיתם? ובכל יום ויום יורין בהן חיצין וחניתות ומאירים שנא' לאור חציך יהלכו.

וכתב הר"ן 'אם אתה עושה דין לבן עמרם - ממחלקותו של קרח, ומשמע להו דהאי קרא במחלקותו של קרח מדריש, משום דביציאת מצרים ובקריעת ים סוף משתעי בספר חבקוק, וכתיב ביה מחצת ראש מבית רשע, ומשמע להו דהיינו קרח, וכתיב בתריה שמש ירח עמד זבולה, וכ"ה בשאר המפרשים שהדין לבן עמרם הוא להעניש את קורח שחלק על משה, וביאר המהרש"א שזה הטעם שהשמש והירח עלו ל'זבול', משום ש'שם עבודת הקרבנות מכוון כנגד העבודה שלמטה אשר קרח וסייעתו חלקו על אמתתה'.

והוסיף עוד [כ"נ בביאור דבריו], שזהו שאמר משה לקרח (טז, כח - ל) 'בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות וגו' אם כמות כל האדם

ימתון אלה וגו' ואם בריאה יברא ה' וגו'. היינו שבתחילה סבר משה שיוודע להם שהקב"ה שלחו ע"י שהשמש לא תאיר בבקר, וכמו שאמר בתחילה 'בקר וידע ה' את אשר לו', אבל הקב"ה לא הסכים לכך וכמבואר בסוגיא שאמר לשמש ולירח על כבודי לא מחיתם וכו', ואמר להם משה שיידעו זאת ע"י שהקב"ה יברא בריאה חדשה שהאדמה תפתח פיה.

והנה ברש"י על הפסוק בקר וידע ה' וגו', כתב 'ומדרשו בקר, אמר לו משה, גבולות חלק הקב"ה בעולמו, יכולים אתם להפוך בקר לערב, כן תוכלו לבטל את זו, שנאמר 'ויהי ערב ויהי בוקר ויבדל', כך (דה"א כג, יג) 'ויבדל אהרן להקדישו וגו'. וכתב המהרש"א שיש לפרשו ע"פ הגמ' בנדרים, והיינו שאע"פ שהשמש לא רצתה להאיר כאות מחאה על כבודו של משה, מ"מ הקב"ה לא נתן לה משום ש'גבולות חלק הקב"ה בעולמו', כך אינכם יכולים לשנות את מה שקבע הקב"ה 'ויבדל אהרן לקדשו'.

עונש עדת קרח - בראש חודש

ג] והנה יש להתבונן בדברי חז"ל, שהשמש והירח יצאו למחות על כבודו של משה, מה ענין כבודו של משה לשמש ולירח שדווקא הם נחלצו להגן על כבודו של משה, וגם יש להבין מה ענין הקפידה הגדולה עליהם עד שכביכול הקב"ה ירה בהם חיצים שיחזרו ויאירו.

בגמרא בב"ב (עד, א) איתא המעשה ברבה בר בר חנה שהראה לו ההוא טייעא (-סוחר ישמעאלי) שני בקעים שהיה יוצא מהם עשן, אמר לו הטייעא: הקשב ותשמע דבריהם של בלועי קרח ועדתו, ושמע שהיו אומרים משה אמת ותורתו אמת והן בדאין, 'אמר לי כל תלתין יומי מהדר להו גיהנם להכא כבשר בקלחת, ואמרי הכי משה ותורתו אמת והן בדאין'. וכתב הרשב"ם 'כל תלתין יומין - כל ראש חדש'. ולמדנו א"כ שבכל ראש חודש קרח ועדתו חוזרים ונענשים בגיהנם, ומשמע שבר"ח יש משמעות מיוחדת לחטא של קרח, עד שחוזרים ונענשים כל ר"ח וצוועקים משה אמת, וצ"ב מה ענין ראש חדש לחטא קרח.

וכתב המהרש"א (שם) 'ואמר שכן הוא בכל ר"ח, אפשר לפי שהם אמרו כי כל העדה כולם קדושים, רצונם שראוי מכל י"ב שבטים מכל אחד להיות כהן גדול בחודש אחד, שיהיה מקריב כל אחד בחדשו, כעין הנציבים בימי שלמה, ודעתם לכהונה לי"ב שבטים כנגד י"ב מזלות, אבל ה' יתברך ב"ה בחר לו כהן אחד כי הוא אחד אמיתי'. ולדברי המהרש"א מבואר הטעם שבכל ר"ח מתחדש עונשם וצעקתם 'משה אמת', שהרי רצו לערער על בחירת אהרן הכהן, ובדעתם המעוותת חשבו שראוי לקבוע סדר הכהונות הגדולים לפי סדר המזלות.

ונראה לבאר את הדברים באופן נוסף, דהנה בחולין (ס, ב) איתא, 'רבי שמעון בן פזי רמי כתיב ויעש אלוקים את שני המאורות הגדולים, וכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן, אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד,

פרשת פרה היא חוקת 'התורה' ולא חוקת 'פרה', כיון שזה יסוד כל התורה.

פי הארץ - העמדת התורה שבע"פ

ה] וזהו בעיון יעקב בב"ב (שם) הביא לבאר מה שאמרו שכל ר"ח מחזירים את בלועי קרח ועדתו לגהנם, דהטעם משום שטענת קרח הייתה שיהיו הרבה כהנים גדולים וכמבואר במדרשים, אך האמת היא שאי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד, וא"כ שלא כדין חלק קרח, ולפיכך כל ר"ח שמביא הקב"ה קרבן על שמיעט את הירח שאמרה דבר הגון שאי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד, נידון קרח על מה שאמר דבר שאינו הגון היפך זה.

ובגמרא בשבת (קה, ב) איתא, אמר רב יהודה אמר רב כל המתעצל בהספדו של חכם ראוי לקוברו בחייו שנאמר ויקברו וגו' מלמד שרגש עליהן הר להורגן. וכתב בחידושי החת"ס (שם) ששמע מרבו הפלאה זצ"ל לבאר את הענין ע"פ מה שכתבו הראשונים ביישוב קושיית התוס' (פח, א ד"ה כפה) למה כלל ישראל הוצרכו לכפיית הר כגיגית הרי כבר אמרו נעשה ונשמע, וביארו [וכ"ה בתנחומא (פ' נח)] שעל התורה שבעל פה היה צריך כפיית ההר, ולפ"ז ביאר שלכן כל המתעצל בהספדו של חכם ואינו חש על תורה שבע"פ, ראוי לקוברו חיים, כענין כפיית ההר, והיינו שרגש עליהם אותו ההר להורגם, וביאר שזה גם הטעם של 'כליית קרח דתן ואבירם, שלא האמינו לדברי משה רבינו ע"ה שהיה אז כמו תורה שבע"פ ודברי חכמים', עכ"ד הנפלאים.

ולמדנו א"כ שעיקר חטא קרח היה בזה שכפר בתורת משה שהייתה באותה שעה כתורה שבע"פ, וזה היה הטעם שנבלע בארץ ונקבר בחייו, כמו שראוי שיקרה למתעצל בהספדו של חכם, וכפי שכתב הקב"ה הר כגיגית על כלל ישראל שיקבלו את התורה שבע"פ.

והענין של קרח היה 'בריאה חדשה' שהאדמה 'פצתה פיה', ובאבות (ה, ו) תנן 'עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואלו הן פי הארץ ופי הבאר וכו' והכתב והמכתב והלוחות', ומבואר בחז"ל (בבא"ב ח"ב דף ק"ג:) שהם דברים נפלאים ונוראים 'ובדא אשתכלל עלמא וקיימא על קיומיה', ונתבאר במקו"א (שבועות דרוש ב') שהכוונה בחז"ל ללוחות הראשונות שהייתה כלולה בהם התורה שבע"פ ע"ש.

ולפמשינ"ת שחטא קרח היה במה שכפר 'בתורת משה' שהיא יסוד תורה שבע"פ, נמצא א"כ שבריאיה זו של 'פי הארץ' היא בריאה מיוחדת שנבראה להעמיד את התורה שבע"פ, וזהו שהקב"ה כפה על כלל ישראל הר כגיגית שיקבלו את התורה שבע"פ וכן המתעצל בהספדו של חכם ראוי לקוברו בחייו, שפי הארץ בא להעמיד את קיום התורה שבע"פ, ומבואר היטב שגם פי הארץ נברא בערב שבת בין השמשות, שזה היה הזמן המיוחד שבין ששת ימי המעשה לשבת והוא הראוי להעמיד את יסוד התורה שבע"פ, וכמו שבאותו זמן נבראו הכתב, המכתב והלוחות, [ובמקו"א נתבאר גם בשאר הדברים שנבראו בע"ש בין השמשות שהם שייכים ליסוד זה].

ובגמרא בסנהדרין (לו, ב) איתא 'מיום שפתחה הארץ את פיה וקיבלתו לדמו של הבל שוב לא פתחה, שנאמר מכנף הארץ זמרת שמענו צבי לצדיק, מכנף הארץ ולא מפי הארץ' ע"ש. וזוהי ביאר האוה"ח על הפסוק (טז, ל) 'ואם בריאה יברא ה', כפל לומר בריאה יברא ה', שהכוונה בזה, שכשהארץ רוצה לומר שירה לפני ה' כדרך כל הנבראים שאומרים שירה לפני הבורא, היא אומרת בכנפיה,

אמר לה לכי ומעטי את עצמך, אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרת לפניך דבר הגון אמועט את עצמי וכו', אמר לה זיל לימנו כך ישראל ימים ושנים וכו', חזייה דלא קא מיתבא דעתה אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח ע"ש.

ו**כתב** החת"ס (שם בע"א) 'הביאו עלי כפרה על שמעטתי הירח - פירוש כי הקב"ה פייס הלבנה, שלעתיד לבוא בעולם התיקון, תתמלא פגימת הלבנה ויהיה אור הלבנה כאור החמה, וזוהי נתפייסה הלבנה, אך תלה הדבר בתיקון מעשינו, אך בעונותינו הרבים, אנו מאריכין הגלות בקלקול מעשינו, והלבנה מתרעמת על השי"ת שלא מיהר פיוסה, ונמצא אנו גורמים שיש התרעמות על הקב"ה, על כן בר"ח זמן חידוש הלבנה, אנו צריכין להביא קרבן על נפשותינו, על שגרמנו שלא נתפייסה הלבנה עדיין, עכ"ד הנפלאים. ולפ"ז מבואר שהזמן של ראש חודש הוא זמן לדון גם על חטאי קרח.

הגאולה העתידה - תיקון חטא העגל

ד] ונראה להוסיף בזה דברים, דהנה כידוע בספרים ובחז"ל [ונתבאר אצלנו בכמה דוכתא] כי אריכות הגלות נובעת מחטא העגל, שמלווה אותנו עד עצם היום הזה, והדברים ארוכים ומבוארים בדרשת בית דוד (דרוש ז') איך שע"י שבירת הלוחות שנגרמה ע"י חטא העגל - ע"ז, נסתלק כוח התורה שבע"פ, וגרם לע"ז ולמחלוקת עד עצם היום הזה, ורק כשיתוקן חטא זה שיתאחדו ישראל בתורה 'והיה ה' למלך על כל הארץ' תהיה הגאולה השלימה.

ובבית הלוי (פרשת כי תשא) ביאר מה שאמרו חז"ל בפרשת חוקת (מד"ר י, ט, ג) שאמר שלמה המלך 'על כל אלה עמדותי, ופרשה של פרה אדומה חקרתי ושאלתי ופשפשתי - אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני'. וביאר הבה"ל שהכוונה ששלמה אמר שהייתי סבור על כל המצוות שאני יודע את טעמם, אך ע"י שדרש וחקר להבין פרשת פרה 'והיא רחוקה ממני', הבין ש'רחוק מה שהיה ועמוק עמוק מי ימצאנה', ומפרשה זו הבין שאינו יודע גם בשאר המצוות, וזהו שאמר 'רחוק מה שהיה' שעתה התברר לו שגם מה שכבר היה הוא עמוק ורחוק ועדיין לא הגיע לטעמי המצוות.

וטעם הדבר שע"י פרשת פרה הבין שעדיין לא הגיע לתכלית ההבנה בכל המצוות, ביאר הבה"ל, שכל המצוות מקושרים ומשולבים אחת לאחת, וכולם תלויים זה בזה, וכמו שבאדם השפל יש בו רמ"ח אברים ושם"ה גידים וכולם קשורים ותלויים אחד באחד, כן הרמ"ח מצוות עשה ושם"ה ל"ת קשורים כאחד, והם כולם חפצא אחת ואי אפשר לירד לעומק הבנת מצוה אחת מהם בלא ידיעת כולם, וכיון שהגיע לפרה ולא ידע טעמה ממילא נמצא שחסר לו בידיעת כל המצוות.

וזוהי ביאר מה שאמרו חז"ל שמצוות פרה אדומה היא כנגד חטא העגל, אין הכוונה בזה שזהו תיקון לעגל וטעם למצוה, אלא עניין אחר בא ללמדנו, שחטאו ישראל בעגל למרות מעלתם וגדלותם המופלאה בהיותם 'דור המדבר' לאחר 'קבלת התורה', ודבר זה אירע משום שבני ישראל לא פעלו בתמימות, אלא עשו מתוך מחשבות עמוקות ושיקול דעת אישי מהו הטוב האמיתי, ומתוך כך טעו לפעול כנגד רצון ה'. ולזה באה פרשת פרה ללמדנו שהאדם צריך לעשות רצון ה' כחוק כאשר צוה ה' לא פחות ולא יותר, ולפיכך נבחרה פרה ללמדנו ענין זה ע"י העלמת טעמה, שמתוך שיש בה הרבה דברים שדומים לעגל, דבר זה ילמדנו על חטא העגל שנבע מהטעות שעשו מחמת סברות והבנות 'כביכול' במצוות התורה, והבנת שורש זה גופא, הוא תיקון חטא העגל, ולכן

ובזה מבואר נפלא המדרש (הנ"ל אות א) 'מה ראה קרח לחלוק, פרשת פרה אדומה ראה', חטא קרח היה בזה שראה פרשת פרה אדומה ולכן חלק על משה ולא הבין שמפרשת פרה שלא נתגלה טעמה צריך ללמוד את ההיפך, שהתורה כולה נאמרה בתבונה נפלאה למעלה משכל אנוש וכמו שנאמר 'זאת חוקת התורה' שזמה נלמד שכל התורה אינה ניתנת להבנה בשכל אנוש, ודו"ק.

ראש חודש - ציות לגזירת המקום

[ז] ואפשר להוסיף עוד, שהרי כידוע קביעת ראשי חדשים נמסרה לחכמי ישראל, והיא הביטוי המיוחד בזה שניתנה תורה לישראל והוא יסוד תורה שבע"פ, וכפי שקובעים כלל ישראל קביעת חדשים ועיבור השנה, כך נקבעת גם המציאות, וכדברי הירושלמי הידועים בכתובות (פ"א ה"ב) 'אמר רבי אבין אקרא לאלוקים עליון לקל גומר עלי' בת שלש שנים ויום אחד ונמלכין בית דין לעוברו הבתולין חוזרין ואם לאו אין הבתולין חוזרין'. וכבר נתבאר העניין במקו"א (בדרושי חנוכה, ועוד) שזהו מה שמבואר בסנהדרין (י, ב) דילפינן דיני עיבור השנה מברכת כהנים.

ומעתה מבואר עוד שדווקא בר"ח נידונים קרח ועדתו על מה שזלזלו ב'חוקת התורה' ובשעבוד המוחלט לתורה כפי שנמסרה למשה מסיני, שהרי הקביעות של ר"ח היא הביטוי החזק של 'מתן תורה', דהיינו שהתורה נמסרה לכלל ישראל ששלושים כפי שנמסר לנו מסיני 'לא בשמים היא', ולכן קרח שבא לדון מסברת עצמו ולערער על המסורה נידון דווקא בראש חודש.

והנה כפי שנתבאר גם חטא העגל שורשו באותו החטא, ומעתה אפשר לומר שראש חודש נקבע כמועד על מסירת התורה שבע"פ לכלל ישראל שבכוחם לקבוע ראשי חדשים, ולכן כשחטאו בעגל שהוא סתירה לשעבוד לתורה כנתינתה, נחסר מהם אותו הכוח ולפיכך ניטל מהם המועד של ראש חודש, וזה המכוון בדברי הטור (הנ"ל) שבחטא העגל ניטל המועד של ר"ח מהאנשים שחטאו בעגל וניתן לנשים שלא חטאו בו.

ואפשר להוסיף ולבאר עוד מה הטעם שצועק קרח משה אמת וכו' דווקא בראש חודש, שכשמגיע ר"ח ואין בו 'יום טוב' לגבי שביתת מלאכה, והיינו משום שחטאו בעגל וניטל מהם וכש"כ הטור, אז קרח צועק 'משה אמת ותורתו אמת', והוא כעין וידוי על חטא העגל שגרם לזה שר"ח לא יהיה מועד, והוא שייך בפרט לקרח וכפי שנתבאר שגם חטאו של קרח היה כהמשך הטעות של חטא העגל, ודו"ק.

אולם לעתיד לבוא תחזור ותתקון פגימת הלבנה, וכל זה ע"י שכלל ישראל יתקנו את אשר חטאו וכמו שביאר רבינו החת"ס, והכוונה בזה כפי שנתבאר שכשיושלם התיקון של חטא העגל במלואו שהוא שורש כל החטאים, אז תושלם גם פגימת הלבנה שמקורה מאותו שורש של חטא, ויחזור אור הלבנה להאיר כאור חמה כבשבעת ימי בראשית, במהרה בימינו אמן.

וכאן כשרצה משה להעניש הרשעים ההם, אמר ואם בריאה, פירוש אותה בריאה שכבר ברא ה' שהיא פי הארץ, ועל ידי מעשה נסתם, והיה כלא היה, עתה יחזור ה' לברוא אותה הבריאה שיהיה לה פה, ופצתה הארץ את פיה שהיה לה מקודם ובלעה אותם. ואולי כי זה יהיה לה תיקון למה שפצתה לבלוע איש צדיק עתה תפצה פיה לבלוע אויבי ה' עכ"ד.

ומעתה מבואר מה שהבאנו לעיל (אות ב) שהשמש והירח לא רצו להאיר לעולם עד שהקב"ה יעשה דין בקרח שנלחם עם משה, אך מאידך הקב"ה לא קיבל דבריהם וכביכול ירה בהם חיצים, ותמהנו בזה מה עניין זה שייך כל כך לשמש והירח, ולמה דבריהם חמורים שהקב"ה ירה בהם חיצים.

ולערכנו הכוונה בזה, שהשמש והירח ראו במעשה קרח חזרה על הטעות שהייתה בטענת הלבנה, שאע"פ שטענה דבר הגון מ"מ נענשה על כך שהמרתה את פי ה' מתוך סברות וטענות, ולזאת תבעו שקרח שנלחם בתורת משה המסורה מסיני ייענש, אך הקב"ה הענישם על כך והרבה בהם כביכול חיצים, שהרי זה גופא שמתערכים בהנהגת שמים ואינם מוכנים להאיר עד שייעשה דין בקרח - הוא מעשה קרח, שמערכים סברות ואין מקבלים את גזירת המלך והנהגותיו כפי שהם.

מה ראה קרח לחלוק - פרשת פרה אדומה

[ז] הנה איתא במדרש רבה (יח, ג) והובא ברש"י שקרח ועדתו 'עמדו לפני משה, אמרו לו טלית שכולה של תכלת חייבת בציצית או פטורה. אמר להם חייבת. התחילו לשחק עליו, אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה'. וכתב העיין יעקב (שם) שמבואר שעיקר המחלוקת של קרח היה כיון שמצוות התורה אינן על דרך השכל והסברא, ולא ידע שה' בחכמה יסד ארץ והכל בתבונה, ולכן חלק ואמר אין תורה מן השמים.

והביא עוד, שבחלק מדרשים הגירסא 'אלמלא היה יודע קרח פרשת פרה אדומה לא היה נחלק', והיינו משום ששם נאמר 'זאת חוקת התורה' - חוקה חקקתי גזירה גזרתי אין לך רשות לערער אחריה, ואם היה משכיל להבין עניין זה לא היה מערער אחר מצוות ציצית ומזוזה [וכבר נתבאר (אות ד) מהבית הלוי שמשם נלמד לכל מצוות התורה]. ועניין זה נלמד מהלבנה, שאע"פ שטענה דבר הגון שאין שני מלכים משתמשים בכתר אחד, אעפ"כ הקב"ה מיעטה משום שאין רשות לערער אחר חוקותיו של הקב"ה אפילו כשיש את כל הטעמים והסברות שבעולם.

ומבואר היטב שבכל ר"ח שהלבנה בתחילת המולד שעומדת בקטנותה, כעונש על כך שערערה על חוקיו של הקב"ה ואע"פ שאמרה דבר הגון, לכן אז גם מתעורר הדין על קרח שמתוך סברותיו רצה לכפור בחוקיו של ה' יתברך, ולזה נענש קרח שוב בגגה ואומר משה אמת ותורתו אמת שהרי כבר 'בתורת משה' היינו תורה שבע"פ שהייתה באותו דור.

לע"כ
הר"ר יהודה ב"ר ישראל זי"ע
גלב"ע כ"ג בסיון
ת.נ.צ.ב.ה.

לע"כ
הר"ר אהרון הלוי ב"ר שמואל חיים הי"ד
גלב"ע כ"ו בסיון
ת.נ.צ.ב.ה.

לע"כ
הגאון ר' מיכל יהודה ב"ר משה דוד זי"ע
גלב"ע כ"ו בסיון
ת.נ.צ.ב.ה.

אוצר החידושים והדעות לפרשת קרח

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

חידה: היכן אפשר למצוא רמז בפסוקי הפרשה שאשתו של קורח היא הסיתה אותו למחלוקת.

תשובה: רבי וידאל הצרפתי בספרו צוף דבש כתב ויקח קורח - לשון ליקוחים, שבסיבת אשתו אשר לקח לו לאשה חדשה, וכדרשם אולת בידיה תהרסנו. וכן פירש בספר צמח הצבי כי ויקח קורח, שהמקח של אשתו היה מקח רע, והאשה במקום להיות לאיש עזר כנגדו, לא היתה לו עזר אלא כנגדו.

חידה: מי מאנשי המחלוקת בקורח ועדתו לא שמע לעצת משה שיקחו מחתות ויקטירו ויתנו בהן אש ושימו עליהן קטורת'.

תשובה: המהרש"א בסנהדרין (קי"ע"א) ביאר דדתן ואבירם לא היו בכלל מקריבי הקטורת, כי חלקו גם על מעלות משה. וכ"פ באזנים לתורה כי משה רבינו לא נתן להם להקטיר. ולכאורה כן מבואר להדיא ברמב"ן. ובמשך חכמה מבאר כי קרח היה בעל מחלוקת כמו דתן ואבירם, וחיפש עלילות על משה כדי להמעיט מעמדו וחשיבותו, וגם קרח לא הקטיר קטורת.

חידה: במדרש במדבר רבה (בפרשתנו) מובא על אשתו של און בן פלת, הוי יתבא אבבא היא וברתה וסתרא למזייה (לשערותיה) כל מאן דאתא בשביל און בעלה כיון דחזייה הדור אדהכי והכי אבלעינהו היינו דכתיב (משלי יד) חכמת נשים בנתה ביתה זו אשתו של און בן פלת, היכן מרומז בפסוק עצמו שהתעסקה בשערותיה.

תשובה: י"ל משום לשון בנין דכתיב "בנתה ביתה", והוא ע"פ הא דאיתא בשבת צ"ה א' "גודלת ופוקסת משום בונה" ו"לפריך גמ' "וכי דרך בנין בכך" ומשני "אין, כדדרש רבי שמעון בן מנסיא, ויבן ה' אלקים את הצלע, מלמד שקילעה הקב"ה לחוה והביאה אצל אדם, שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא בניתא".

חידה: מה השייכות בין היתר בורר דאוכל מתוך פסולת לעדת קורח.

תשובה: בס' מאור השבת [ח"ב סי' יא עמ' תמח] כתב: שלהסוברים שיש איסור בורר בהוצאת שקית תה מתוך מי התה, יש עיצה להפריד את השקית מהשתיה ע"י שיחזיק את הכוס שהשקית בתוכו ביד אחת, ובידו השניה יחזיק את השקית, ויוריד את ידו הראשונה האוחזת בכוס, והיד השניה האוחזת בשקית התה תשאר מוגבהת באויר, ונמצא שבורר אוכל-הכוס עם השתיה, מתוך הפסולת - השקית שמותר בכה"ג כשבורר לצורך שתייתו לאלתר.

ושם [הע' נב], הביא שכן שמע מהאדמו"ר מגור בעל הפני מנחם זצ"ל, שאצל אביו בעל האמרי אמת זצ"ל, נפל פעם איזה שהוא דבר בצלחת של האוכל, ונתן עיצה זו הנ"ל, והוסיף ואמר רמז: שנאמר "מוריד שאול ויעל" דעל ידי שמוריד לשאול א"כ ממילא נמצא זה ויעל - עומד למעלה.

וכ' שם שמצא שמובא כבר רמז זה על הגה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זצ"ל [תורת יחזקאל, מ"תפארת ישראל" חוברת ב'] שאמר שגם בשמים משתמשים עם עיצה זו, שאם רוצים להציל מאן דהו מהגיהנם ואינו ראוי כל כך להוציאו, אזי "מוריד שאול" מורידים את הגיהנם בהשפלה למטה, ונמצא זה "ויעל" עומד למעלה.

חידה: מה משותף בין משה רבינו רבינו הקדוש ורב אשי.

תשובה: במשלי [יא, כח] כתוב: "בוטח בעשרו הוא יפול", ודרשו חז"ל (ילקוט שמעוני משלי רמז תתקמז) "בוטח בעשרו הוא יפול - זה קרח". והחתם סופר (עה"ת פ' תרומה עמ' קיח ד"ה במס' גיטין) הקשה מה שייך הנושא של עשירות לענין מחלוקתו של קרח שבטח בעשרו והתגאה בזה. ופירש הדבר לפי הגמ' בגיטין [נט.]. שמימות משה ועד רבינו הקדוש לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד, ומימות רבינו הקדוש ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. וברש"י שם כ' ש"תורה וגדולה במקום אחד" פי' שגדול בתורה ובעושר יותר

מכל ישראל, והביא שהמהר"ם שי"ף שם (גיטין נט. בהספד על רבו מוהר"ר חיים כ"ץ זצ"ל בפ' וארא) כתב: שהמשותף בין **משה, לרבי, ולרב אשי**, הוא ששלשתם סיימו חלק אחד מג' חלקי התורה, משה סיים את המקרא, ורבי סיים את המשנה, ורב אשי סיים את הגמרא, ולכן כל מי שנשלם חלק תורה על ידו באופן שלא יהיה ראוי לחלוק עליו בשום אופן צריך שיהיה משולם בתורה וגדולה מכל ישראל, ע"כ. ולפי"ז ביאר החת"ס את ענין מחלוקתו של קרח, שכיון שקרח היה עשיר מאוד, חשב הוא שעשיר הוא יותר ממשה, וא"כ אין מתקיים אצל משה "תורה וגדולה במקום אחד" - יותר מכל ישראל, ויכול לחלוק גם על תורתו.

חידה: היכן אפשר למצוא רמז בפרשה שתלמיד חכם עדיף אפילו יותר מכהן גדול.

תשובה: המהרא"ל צינץ בספרו מלוא העומר ביאר את הפסוק עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת, להורות לכהנים שלא ירום לבבם שהם משרתי ה', כי ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ. וזהו עבודת מתנה שלא בא לידיכם מכח בחירתכם, אלא מתנה שכך רצונו של השי"ת שהם מסוגלים יותר לעבודה.

חידה: למה אומרים לפני תקיעות את המזמור [בפרק מז] למנצה לבני קורח מזמור?

תשובה: נאמר בשם צדיקים כי בבני קורח ראו כח התשובה, דמשה רבינו אמר להקב"ה אל תפן אל מנחתם, היינו שלא לקבל אותם גם אם יחזרו בתשובה, ובכל זאת נמלטו בניו ויצאו ממעמקי השאול, וזהו חיזוק במצב שנעלו שיערי התשובה, ובכל זאת יכול להיחלץ. וכ"פ הגר"ל חסמן בספרו אור יהל ועוד ביאר כי יסוד קיום המלוכה הוא באחדות העם, ופירוד המלוכה הוא בפירוד הדעות, ומי לנו עדים נאמנים יותר מבני קורח שיבואו ויעידו עד כמה המחלוקת גרועה והרסנית ועד כמה פירוד הלבבות מכלה כל חלקה טובה. ובברכת יעבץ (ח"ד) פירש שמעמד בני קרח בא לחזק האמונה במלכותו יתברך, וכך בראש השנה באים לחזק אודות מלכות שמים וקבלת עול מלכותו.

חידה: איזה הלכה בהלכות בית דין למדין מהפרשה.

תשובה: א] במסכת חגיגה (טז) איתא אמר רבא ומנלן דאי מתפקר בשליחא דבי דינא, ואתי ואמר, לא מיתחזי כלישנא בישא, דכתיב העיני האנשים ההם תנקר. והיינו שאם הנתבע לדין תורה מחרף ומגדף את שליח בית דין, מותר לשליח למסור את הדברים לבית דין, ואין בזה חשש לשון הרע. וכן נפסק בשו"ע חו"מ (סי' נ"ח ס"ה) השליח נאמן כשניים להעיד שביזהו וכו'. הגה, והשליח ב"ד יכול להגיב לבי"ד, ואין בזה משום לשון הרע. והוא מבואר דמשה רבינו קיבל את הדברים מפי שליח ולא היה בזה משום לשון הרע.

ב] ענין נוסף איתא במאירי על מסכת ברכות (כז ע"ב) כתב כל שאפשר לאדם להרחיק מן המחלוקת ראוי לו להרחיק, וכל שכן הגדולים ובני המעלה וכל שכן הצבור, ואף כשהכרח מביאם לחלוק ולהעביר הנכבד משררתו אין ראוי להם ליתנה לאותו שבשבילו אירע לו דבר זה, אף על פי שהוא ראוי לכך מפני שבזו יש למועבר חלישות הדעת יתירה. והוא שאמרו כאן מאן נוקים נוקמיה לר' יהושע הוה ליה בעל דבר. וכן מצינו במחלוקת של קרח אמור אל אלעזר בן אהרן וירם את המחנות, ולא רצה הקב"ה לומר כן לאהרן עצמו, כדי ללמד דרך ארץ בכך אלא בוררים להם אחד גדול והגון בכל דבר וממנין אותו. ובמדרש במדבר רבה איתא אמר רבי ברכיה כמה קשה המחלוקת, שבית דין של מעלה אין קונסים אלא מבין עשרים שנה ומעלה, ובית דין של מטה מבין י"ג, במחלוקתו של קרח תינוקות בן יומן נשרפו ונבלעו בשאול תחתית. הרי מקור שבבי"ד של מעלה אין עונשין בפחות מבין כ', אולם בבית דין של מטה עונשין מבין י"ג שנה.

ג] עוד י"ל **חובת בית דין לשמור שזר לא יקרב למזבח**. נלמד מהכתוב (במדבר יח ד) "ונלוו עליך ושמרו את משמרת אהל מועד לכל עבדת האהל וזר לא יקרב אליכם", וכתב שם המשך חכמה וז"ל "וזר לא יקרב אליכם. אין לי אלא בלא תעשה. פירוש, שהזר לא יקרב, בעשה מנין, שמצוים לראות שלא יקרב זר, **והעשה הוא על הבית דין להשגיח שלא יקרב זר**, ת"ל (פסוק ה) "ושמרתם (את משמרת הקודש ואת משמרת המזבח) ולא יהיה עוד קצף (על בני ישראל)". כן הגירסא לפנינו בילקוט. אבל הרמב"ם בחיבורו ובספר המצוות כתב הגירסא באופן

אחר, ששמירת מקדש בעשה ובלא תעשה, ויעוין שם", ע"כ.

חידה: איזה צורה של תפילה עשו משה ואהרן שאנו עושים אותה פעמיים כל יום.

תשובה: משה ואהרן נפלו על פניהם כמו שאנו עושים נפילת אפים פעמיים בכל יום. (ויעוין ברמב"ן וברבינו בחיי).

חידה: איזה הנהגה השייכת לברכת כהנים למדים מפרשתנו?

תשובה: א] מפרשתינו אנו למדים שהכהנים צריכים לברך את ישראל באהבה שכן מצינו שאהרן רץ וקטורת בידו ועצר המגפה, כי אהרן שיש בו אהבת ישראל יש בכוחו לעצור את המגפה ולברך את עם ישראל. וקרח ועדתו לא השיגו את האמת ואמרו כי כל העדה כולם קדושים, ולא הודו בקשר המיוחד של הקב"ה עם הכהנים לברך את עמו ישראל.

ב] תשובה זו באופן נוסף, י"ל שהברכת כהנים תהיה **בשמחה**. וכמש"כ הכלי יקר (במדבר יז כג) וז"ל "ומה שניתנו לו עשרים וארבע מתנות, כנגד עשרים וארבעה ספרים, וכו'. ולמעלה בפרשת נשא (וכג) פירשנו שיש עוד עבודת מתנה והיא ברכת כהנים כה תברכו, כי בה יהיו כ"ה. וכאן היא רמוזה ביתור לשון הנה (פסוק ח) עולה ששים כמספר ששים גבורים סביב לה (שיר השירים ג ז) הרמוזים בברכת כהנים ושם נאמרו פנים מאירות יאר ה' פניו אליך, והיינו הנה **בשמחה**", עכ"ל.

חידה: מה המקור למה שקופצים במשה אמת ותורתו אמת, בשמחת תורה.

תשובה: בעל לקח טוב כתב שדורשי רשומות אמרו שמקור המנהג לקפוץ כששרים משה אמת ותורתו אמת בשמחת תורה נעוץ במאורעות שמדובר עליהם בפרשת קרח. ובמה שמתואר כהמשך להם במסכת בבא בתרא (דף עד) שם מספר רבה בר בר חנה, פעם הלכתי במדבר ונלוה אלי סוחר ישמעאלי והלה אומר לו בוא ואראך את בלועי קרח. הביאני האיש למקום שבו ראיתי שני סדקים באדמה ועשן היתמר מתוכם, הוא לקח גיזת צמר והשרה אותם במים, ואח"כ נעץ בה את קצה הרומח שלו והכניסה לתוך אחד הסדקים, וכשהוציאה היתה חרוכה. אז אמר לי הקשב לקולות הבוקעים ממעמקי האדמה, ושמעתי קולות האומרים משה אמת ותורתו אמת והם בדאין. הרי שקורח ועדתו מתיסרים במעמקי השאול ומביעים את חרטתם ואת רצונם לתקן את אשר עיוותו, ולעומת זה השמחים בשמחת תורה, מביעים בהתלהבות את אשרם הגדול שבחיי חיותם הם מכירים באמת הגדולה הזאת. וכדי להמחיש זאת מתנשאים הרוקדים אל על, לעומת השרופים הבלועים עמוק באדמה, ומביעים בכך את עוז רצונם להתקרב אל הבורא ולהתדבק בו.

חידה: איזה עץ גדל מהר יותר צלף או שקד, ומדוע זה לא קושיא על רש"י בפרשה?

תשובה: ולכאורה קשה על דברי רש"י ז"ל בפרשתנו שעל הכתוב (במדבר יז, כג) "ויהי ממחרת ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים", כתב "ויצא פרח. כמשמעו: ציץ. הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל: ויגמל שקדים. כשהוכר הפרי הוכר שהן שקדים, לשון (בראשית כא, ח) ויגדל הילד ויגמל, ולשון זה מצוי בפרי האילן, כמו (ישעיה יח, ה) ובוסר גומל יהיה נצה. ולמה שקדים, הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפירות, וכו'", ע"כ. הרי דכתב רש"י ז"ל דהשקדים הם הממהרים להפריח מכל הפירות.

אך י"ל דאין זו קושיא. דרש"י ז"ל כאן, קאי על שלב הפריחה, כמש"כ "הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפירות". ובזה אמנם השקד הוא הממהר ביותר. משא"כ הגמרא בשבת קאי על הענף והפרי, כדאיתא התם "עתידי אילנות שמוציאין פירות בכל יום, שנאמר ונשא ענף ועשה פרי, מה ענף בכל יום, אף פרי בכל יום".

וראיה לזה מהגמרא במסכת בבא בתרא (כח ב) דאיתא התם "אכלה תלתא פרי [ביום אחד], כגון צלף, ליהוי חזקה, התם פירא מיהא איתיה, ומגמר הוא דקא גמר ואזיל", ע"כ. וכתב רש"י ז"ל "צלף. פרי שלא ניכר בו היום ונגמר לסוף ג' ימים", ע"כ. הרי דבצלף דוקא בפרי יש מהירות הגדילה.

ענווה גורמת לצמיחה הגדולה ביותר

וניתן לומר בדרך דרש - דבר נאה:
הנה רבנו ניסים גאון [בברכות נו:]: מספר ששאל אותו תלמיד מבני ספרד מדוע אין מראים דלועין אלא ליראי שמים?
ואמר לו שאין לו קבלה על דבר זה וגם מעולם הוא עדיין לא נשאל על זה.
אבל אפשר לומר שהמיוחד בדלועין הוא - שמחד גיסא הם הגדולים ביותר מבין פירות הארץ, אך אעפ"כ הם לא מתנשאים, וככל שהם גדלים הם מוסיפים נמיכות.
ולכן יש בהם צד השווה ליראי שמים - שהרי עקב ענווה יראת ה', ולכן מראים אותם דווקא ליראי שמים.
ומסיים שם שהפירוש הזה היה ישר בעיני התלמיד ההוא, ובעיני כל התלמידים.

רואים שהצמיחה הגדולה ביותר עולה מתוך הנמיכות קומה הנמוכה ביותר - וניתן להוסיף גם מתוך החפירה הקטנה ביותר!

החורש כל שהוא וכו', למאי חזי? חזי לביזרא דקרא. [קג.]

משמע שזרע הדלעת הוא הזרע הכי קטן מבין הזרעים, עד שמסמל את החפירה קטנה ביותר של יכל שהוא.
הפלא הוא שענינו ראות זרעים רבים של תבואה שקטנים יותר ממנו?

הסביר הגאון **רבי יצחק פנחס גולדווסר** שליט"א שאמנם הזרעים האחרים יותר קטנים, אך כשרוצים לזרוע מהם, עושים חפירה יותר גדולה כי לא מקובל לזרוע אותם בבודדים, לעומת זאת את הדלעת מוצדק לחפור עבורה חפירה מיוחדת - ולכן שכשמדברים על החפירה הקטנה ביותר מתאים להביא את הדלועים כדוגמא.

האמת שיש כאן תופעה מעניינת - שדווקא הפרי בגדול הזה מסמל את החפירה הכי קטנה.

למה המילים פלוחות נפתחו למפרע?

המופלאה של אחיו הגר"ז זצוק"ל לבין הגר"א.
שאחיו יודע את כל התורה כולה כמו שתפילת 'אשרי' שגורה בפיו של כל יהודי שאומרה ג' פעמים ביום.
לעומת זאת הגר"א ידע את כל התורה גם למפרע! כמו אדם שספר מונח לפניו.

הנה אמרו חז"ל שאם היו בידינו לוחות הראשונות התורה לא היתה משתכחת.
רואים שבלוחות היתה סגולה מיוחדת לזכירת התורה - ולכן הם נקראו גם למפרע - שזה מסמל את הבהירות המופלאה שהם הקנו, עד שהדברים נחקקו על ליבו של כל אחד, כאילו הוא רואה אותם מול עיניו, ויכול לאומרם גם למפרע!

צריך לדעת שיש גם בזכירת מעמד הר סיני והדבקות בו, כח ועוז לזכירת התורה ומניעת שכחתה, שנובעת מהמדרגה ההיא של ראית הלוחות.

גופא א"ר חסדא מ"ס וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין, ואמר רב חסדא כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ, כגון נבוב בובן (רהב בהר) סרו ורס. [ק"ד.]

מרן הגר"ז סולובייצ'יק זצוק"ל מסביר שהיו שני ניסים בלוחות - א' בלוחות עצמם, והב' בכתב.
כמו שמשמע מהפסוק [שמות ל"ב ט"ז] "והלחת מעשה אלהים המה, והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת".
הנס בכתב היה - שהאותיות מ"ס וסמ"ך עמדו בנס.
והנס שבלוחות היה - שהם נקראו משני הצדדים.

אולם צריך להבין הרי מבואר בדברי ר' חסדא שהגם שהאותיות נקראו כל אות ישרה, אבל המילים היו למפרע, א"כ מה התועלת בנס הזה?

מתרץ הגאון **רבי שמואל יעקב בורשטיין** זצוק"ל בהקדם דברי **הגר"ח מואלאזין** זצוק"ל שהסביר את ההבדל בין גאונותו

כשמדובר על סאלה של חיים - זופים לעזרה מיוחדת משמים

בתוך עמל מפרך של עיון מחשבה וניתוח, השוואה והפרדה, ראייה והבנה.

ולפתע נוכח המהרש"ל כי הדונג שבנר מתמוסס ואוזל, ונר נוסף בבית אין...

דאגה עצומה אופפת את המהרש"ל: היתכן להישאר כך תלוי באוויר של ספקות? היתכן לעבור את הלילה ללא מסקנה?

המהרש"ל אינו יודע את נפשו, ופורש את ידו לשמים בדמעות: רבשיע! איני מסוגל להישאר בלי ברור הסוגיה - אנא תן לי אור! ומיד שקע שוב בסוגיה - מוחו העצום שוב חוצב סלעים ומפרק הרים!

הנר מאיר - דולק ומאיר...
עד אשר סיכם את הסוגיה בסיפוק נעלה כשנהרה על פניו - ונשא שוב את עינו למרום בהודאה!

כשבשמים רואים שרבי שלמה לוריא אינו מסוגל לעבור לילה בלי ברור הסוגיה - זו שאלת חיים - והוא חפץ להגיע אליה דווקא מתוך עמל! - 'מסייעין אותנו! 'מוליכים אותנו! עד בירור הסוגיה.

דאמר ר"ל מ"ד 'אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן' - בא ליטמא פותחין לו, בא ליטהר מסייעים אותו. [קד.]

הגאון **רבי ברוך מרדכי אזרחי** שליט"א מחדד שיש כאן שני מהלכים שונים, הראשון הוא מהלך של 'פותחין לו' - זהו הקטגוריה המבחילה של 'הבא ליטמא'.
אך יש את המעמד הנכסף של 'מסייעים אותו' - שבה זוכה מי שבא ליטמא, שמרעיף על עצמו שפע של סיוע דשמיא.

וממחיש זאת במעשה הנורא שכתב הגאון רבי שלמה לוריא זצוק"ל [בהקדמה לשי"ש מס' חולין]:

'יגם פעם אחת בא לידי ע"י נר מצווה ותורה אור' כאילו הראוני מן השמים ונתנו לי הורמנא ואמיץ כח ממלאכי הרקיע - ופתחו לי שערי אורה לומר עסוק בתורה, דין ואסור והתיר והורה, הוי גבור כארי שבחבורה כתוב עלי ספר".

המהרש"ל חתם ולא פירש - כנראה שהבין שמצווה לפרסם שה' עשה עימו נס בנר מצוה, אך לא לפרש מהו פשרו של הנס.

ומהו אותו נר מצוה?
מביאים בשם אחד מתלמידיו כי באחת הלילות בעודו שקוע בתלמודו בסוגיה קשה, כשרקותיו הולמות ומוחו הכביר נתון

האחריות להספיע לטובה על הסופרים

וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אחד מן האחין שמת - ידאגו כל האחין כולן, אחד מבני חבורה שמת - תדאג כל החבורה. [קו.]

בבתי אבות של ישיבת פונבז' אירע אסון - ואחד הנערים הסתלק לבית עולמו.

כאשר הגאון **רבי אליהו אליעזר דסלר** זצוק"ל ספד לו, הסביר מדוע כל בני החבורה צריכים להיות מודאגים ממיתתו של אחד מהם.

ואמר שהנקודה היא שלכל אדם יש בעולם תפקיד להרבות כבוד שמים - עיקר התפקיד מתמקד בסביבה הקרובה - להספיע עליהם לטובה ולרומם אותם בעבודת ה'.

בכל חבורה של יראי ה', יש לכל אחד תפקיד שמשתלב עם ההשפעה ההדדית של כולם זה על זה.

כשאחד מהם הסתלק זה אומר שעכשיו חסר חלק בהשפעה הקבוצתית, ומוטל על כל אחד להשלים את החסר, בתוספת חיזוק.

[הגרא"ל **מטעלז** זצוק"ל הסביר שזה הרעיון שעומד מאחורי המושג שנקרא 'ירוש' - שבני המשפחה הקרובה שהם היו אמורים להיות מושפעים ממנו יותר מכולם, ימשיכו את תפקידו של המנוח, בממון שהופקד אצלו לעבודת הבורא].

מה גם שיתכן ושהוא נלקח מתוך מטרה לזעזע אותם וכך להספיע עליהם להתעורר, כיוון שהם לא הושפעו ממנו בדרך הרגילה.

ואם כך אולי יש עליהם אשמה מסוימת, שהשפעה החיובית שקיבלו ממנו לא היתה מספקת.

ולכן צריך להתחזק יותר ויותר ביראת שמים פנימית ואמיתית ומידות טובות, ולהשלים את החסר.

זהירות מנפילות פתאומיות

והתניא ר"ש בן אלעזר אומר משום חילפא בר אגרא שאמר משום ר' יוחנן בן נורי: המקרע בגדיו בחמתו, והמשבר כליו בחמתו, והמפזר מעותיו בחמתו, יהא בעיניך כעובד עבודה זרה! שכך אומנתו של יצה"ר, היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה, והולך ועובד. [ק"ה:]

מבואר בגמרא שדרכו של היצר לגרור את האדם להתדרדרות רוחנית בתהליך איטי שנמשך לאורך זמן - ולא מפיל אותו בבת אחת.

וצריך להבין - איך בחטא העגל, סרו 'מהרי' מהדרך? דור דעה שזכו זה עתה לראות את האותות והמופתים באדמת מצרים ובים סוף, והיו במעמד הנשגב והנורא בהר סיני - נפלו פתאום לבירא עמיקתא של חטא עבודה זרה?

מסביר הגאון **רבי חיים שמואלביץ** זצוק"ל שאמנם בדרך כלל נדרש מאמץ ומיומנות מיוחדת כדי להפיל אדם ממקומו.

אך כאשר אדם כבר איבד את שיווי משקלו מכל סיבה שלא תהיה - אפשר להפיל אותו ארצה בקלות יתירה!

כך פעל היצר הרע בחטא העגל שהביא חושך ואפילה, ערבב את כל העולם, והראה להם את מיטתו של משה - עד שהם הגיעו לחוסר עשתונות, ומתוך שבר הנוראי הצליח להפיל אותם במהירות, ולא היה צריך את המסלול הארוך של 'היום אומר לו עשה כך'.

לכן על האדם לשמור על עצמו - שאם נקלע לאיזה 'ירידה' ממצבו [ולמי אין ירידות ר"ל!] יתחזק מאוד לשמור על שיווי משקלו שלא להיכנס לבהלה שעלולה לדרדר אותו לעבר פי פחת!

ויתאמץ להחזיק את עצמו במצב המורכב - שלא תתחזק הנפילה, וכך יש לו תקווה שלאחר הנסיון יחזור לדרגתו הראשונה ולמעלה הימנה.

המסר חייב להיות מובן

מידה כנגד מידה. [קה.]

הגאון **רבי אלחנן בונים וסרמן** זצוק"ל ממחיש את המושג מידה כנגד מידה במשל - נתאר לעצמנו ילד ששוהה עם אביו בלבד בחדר סגור וחשוך, ולפתע מושלכת עליו אבן!

הרי 'יהיה ברור לילד שרק אביו יכול להשליך עליו את האבן! ואם האבא שכ"כ אוהב אותו עשה את זה ודאי שיש לו סיבה טובה מאוד... וכנראה הוא רוצה להעביר איזה מסר... גם ברור לו שחייב להיות שהמסר אמור להיות מובן אפילו לילד ברמה שלו...!

כך גם כל 'יסורים' שה' - האב הרחמן שולח, ודאי שיש בהם מסר שניתן להבין אותו ולהפיק ממנו לקח, כל אחד בעצמו אם יפשפש וימשמש במעשיו.

אין הרבה דמעות על 'כשרים'

אמר ר"ש בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא: כל המוריד דמעות על אדם כשר, הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו. [קו:]

מן הגרא"ל **שטיינמן** זצוק"ל מדייק שבגמרא משמע שאין הרבה אנשים שבוכים כמו שצריך, וניתן לספור את הדמעות...

והוסיף שעפ"י דברי הגר"א [בהקדמה למעשה רב] ש'ישראל כשר' הוא מי שמקיים את המבואר בש"ס ובארבעת חלקי השולחן ערוך.

והרי כבר בסעיף הראשון נצטוונו לקיים 'שוויתי ה' לנגדי תמיד' - וכמה זוכים לקיים אותו תמיד?

א"כ גם אין כ"כ הרבה אנשים כשרים שאפשר לבכות עליהם...

זהירות מניסיונות

הבא ליטמא פותחים לו.

הגאון **רבי יוסף יוזל הורביץ** זצוק"ל [הסבא מנובהרדוק] אמר שאמנם מקובלנו שאין ה' מביא לאדם נסיון שאינו יכול לעמוד בו.

אך על ניסיונות שאדם מביא על עצמו זה לא נאמר...

ומהם צריך מאוד להיזהר!!!

יציאה עם ציץ בשבת

רבי מאיר אומר אף אם היתה שבת והוציאו בפיו. [קב.]

לאחרונה מתרחבת בעולם התופעה שאנשים מחדירים לגופם שבב זעיר תת עורי [צ'יפ] - שמשדר בכל רגע נתון את המיקום המדויק שלהם למערכת לוויינית, ויש מקומות שהשבב שמשמש תחליף לתעודות זיהוי ואמצעי תשלום.

ויש לדון האם מותר לצאת בשבת לרשות הרבים עם השבב הזה - מצד הוצאה מרשות לרשות?

הגאון **רבי יצחק זילברשטיין** שליט"א הביא הוכחה להתיר מהמשנה ברורה [שי"ב סק"ג] שמתיר בלבוש יהלום או זהב ולצאת עמו לרשות הרבים, כיוון שהוא בלוע.

זהירות מניסיונות

בא ליטהר מסייעים אותו. [קד.]

הגאון **רבי יחזקאל לוויןשטיין** זצוק"ל בשיחה שמסר לפני היציאה לבין הזמנים עורר שצריך להרבות בתפילה שלא להיכשל בניסיונות, כמו שמתפללים על אדם שנמצא בסיכון גופני! ורק כך נחשב ל'בא להיטהר' וזוכה לס"ד.

להמחשת הדברים סיפר שראה בדרך לישיבה מודעות רחוב גדולות, המכריזות על עצרת התעוררות, שישימו בה דברי חיזוק מגדולי הדרשנים.

אנשים הולכים לעצרות מסוג זה מתוך הנחה שהם מושלמים, וכדאי לשמוע את ה'בעיות' של הכלל... כדי להירגע, ולהמשיך לחיות בשלות הנפש... אך האמת היא שעיקר העבודה היא לחפש ולמצוא את נגעי עצמו - וכך לזכות שיסייעו בידו להיטהר.

לקבלת גיליון מורחב בתחילת השבוע וכן לתגובות הערות והארות

ניתן לפנות: peninim88@gmail.com

הפנינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים - נשמח לקבל פנינים נוספים מדברי רבותינו

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 251
סיון תש"פ

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מתארכת בו משפחה חשובה לשבת שבע ברכות. באותה משפחה היו כמה ששמו לב שצריך לבדוק ולברר מה מצב העירוב, כי אם הוא אינו מספיק טוב, לא יביאו איתם ילדים, ואולי גם הם עצמם ימנעו מלהגיע.

הם פנו למוקד העירוב לשאול מה המצב, אנשים אומרים שיש שם כשרות טובה, אבל האם זה באמת מתוקן כראוי למשפחות בני תורה. והמשיב הסביר להם שבס"כ אינו מגיע לרמת הכשרות הנדרשת בעירוב של שכונה חרדית רגילה. והאריך להסביר את הנקודות הטובות שבעירוב הזה, שרובו מתבסס על גדר טובה מסביב ליישוב, וכל החוטאים קשורים כהלכה, על גבי העמודים, ומצד שני את הנקודות הבעייתיות, שכל שאר ההקפדות שמקפידים בעירובי השכונות החרדיות, לא מסודרים שם, דברים שפוסקי זמנינו נקטו שהם פוסלים את העירוב. אז אמנם בעירובים העירוניים של הרבנות מקילים בהרבה דברים, אך ודאי שבמצב כזה גם לילדים לא ניתן לטלטל, גם הם צריכים רמת כשרות יותר מרבנות.

אחד מבני המשפחה ביקש ממוקד העירוב לעשות מאמץ לסדר את העירוב לקראת השבת הקרובה, שבה יבואו בני משפחתם, הוא נטל על עצמו לשלם, העיקר שיבוא נציג למקום ויטפל בכל הפרטים החסרים. ולאור זאת הגענו אל המקום, עברנו על העירוב, ועשינו תיקונים רבים, שבעז"ה ישמשו גם את שאר הציבור שיגיע לשם בתקופה הקרובה. בין התיקונים היו שם כמה דברים שנגרמו מחמת הצמחים הגבוהים שצמחו בסוף החורף, ונביא אותם במאמר זה, מפני שהם נוגעים להרבה עירובים בכל עיר ושכונה, ובעצם זה חלק מהתחזוקה השוטפת של כל עירוב, לשים לב שהצמחים לא מקלקלים את העירוב.

צמחים שגדלו בין הלחי לחוט, וביאור הדין של גג המפסיק

א. נושא אחד שהיה בכמה מקומות בעירוב ההוא, שגדלו ענפים רבים סמוך לעמודים ועמדו בין הלחי לחוט. והנה בדין זה יש לדון מדין גג המפסיק, שכתב המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) וז"ל שאם יש גג המפסיק בין החבל שלמעלה לבין הקנים [הלחיים] שלמטה, לא הוי צורת הפתח בזה, "כיון שהגג מפסיק בין החבל להקנים, ואין עושין צורת הפתח בענין זה", אלא צריך שיפתח נקב גדול בגג למעלה נגד הקנים, בענין שיהיו הקנים מכוונים תחת החבל "בלי הפסק".

העמוד והלחי עומדים בצמודים

מבואר בדברי המשנ"ב שאסור שיהיה דבר המפסיק בין הלחי לבין החוט, ולפי"ז הענפים שגדלו בין הלחי לחוט, פוסלים את צורת הפתח. אמנם יש שטענו לדון ולומר שיש לחלק בין גג לענפי עץ, שדוקא כשיש גג מעל העמוד, אין דרך לעשות צורת הפתח באופן זה, משא"כ כשיש ענפים שגדלים בשטח הפתוח, אי אפשר לומר שזה שלא כדרך עשיית פתח בחצר, הרי העצים מצויים בכל חצר, וזה דרך העולם שגם יהיו בסמוך לפתחים, וא"כ הם לא יפסלו למרות שחוצצים בין הלחי לחוט.

כשנתבונן בדברי המשנ"ב, ובמקור הדברים בדברי הט"ז ושאר אחרונים, יש שתי אפשרויות לבאר את החיסרון, האם הוא משום שאינו כדרך הפתחים שיש גג בין העמודים למשקוף, ולפי"ז יש לדון מה הדין כשהגג הוא דבר נורמלי שיהיה בתוך הפתח, או שמא הביאור הוא משום הפסק, שהרי מהלכות צורת הפתח צריך שהמשקוף ישב מעל העמודים, וכאשר עושים לחיים דהיינו עמודים נמוכים בגובה י' טפחים, ההיתר הוא משום שנחשב שהם עולים עד החוט, והמשקוף יושב על גביהם, ובפרט לפי מה שביאר המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ס') שהוא מדן גוד אסיק, שרואים כאילו העמודים עולים עד החוט, ולכן כשיש גג באמצע, הרי הוא עוצר את הגוד אסיק,

העמוד והלחי עומדים בצמודים

עירובים לשבתות שמחה בישובים לאור תקופת הקורונה

השאלות מהישרים ברחבי הארץ החלו להציף שוב את המוקד הטלפוני של מוקד העירוב, מעשרות ישובים ברחבי הארץ מהישוב חיספין ברמת הגולן שבצפון ועד העיר ערד שבדרום, והפעם לא בשביל משפחות נופשות, דברים שנעצרו בעקבות תקופת הקורונה, אלא עבור שבתות של שמחת שבע ברכות, לחתנים וכלות שמתחתנים בימים אלו במתכונת מצומצמת, נוסעים בני המשפחות למקום רחוק, רחוק מחיי שיגרת הקורונה, לשמוח שמחה שלמה עם החתן והכלה.

לא בכל מקום יש עירוב טוב, והמשפחות שמתקשרות מקבלות בדרך כלל [לפי הנתונים] הנחיות מה ניתן לעשות כדי שיהיה עירוב טוב למתחם הפרטי, שיוכלו לטלטל בתוכו מחדר לחדר ואל הדשא שבחצר, ללא להוציא דבר מחוץ לחצר המתחם.

שימת לב למחיצה תלויה גם בגדר הזקה

בשבוע שעבר, נתבקשנו לשלוח בודק אל המדרשה שבישוב חיספין. למרות שמדובר במקום שרובו מוקף גדר, בכל זאת הבדיקה לא היתה לחינם. באחת הגדרות הפונות אל האגם, נסחף החול שמתחת הגדר, ונוצר חלל מתחת הגדר בגובה ג' טפחים (כ 23/28 ס"מ), והיא נעשית מחיצה תלויה. ומחיצה תלויה, אין לה דין מחיצה. זאת אומרת, למרות שמרוחק הגדר נראית טובה וחזקה, וגם מקרוב אין חשש שיפלו תחתיה, ואדם מן השורה אומר מה הבעיה של המחיצה, הרי אי אפשר לעבור. אבל בהלכות מחיצה, הקטע שיש תחתיה חלל, היא כמי שאיננה כלל.

הנציג שבדק את המקום, עשה תיקון זמני, והוסיף שורת אבנים תחת הגדר, אך כמובן שדבר כזה טעון בדיקה, עד שיתקנו אותה עם ברזל המחובר בצורה חזקה. ממקרה זה אנו רואים שוב, את החובה לבדוק כל מקום, אפילו מקום שרבים מהציבור החרדי מתארחים בו, כמו כן הבדיקה צריכה להיות על ידי אדם מומחה לדינים אלו, שידוע לשים לב לפרטי ההלכה, גם בגדר שנראית שלימה וחזקה.

בירור עדכני ומפורט מהישובים ברחבי הארץ

החלק המיוחד שמגיע אלינו כעת בשאלות במצבים אלו, החלק שנוגע למוקד העירוב, שבשבתות אלו מוזמנות גם משפחות טובות, שתמיד אינן נוסעות לנופש לשבת, הם תמיד נזהרים שיהיה להם את שמירת השבת המהודרת בתנאים הנהדרים שיש בשכונה החרדית, עם מתכונת הגנרטור והמים, מוני המים ומצב שבת של המקרר, ועוד דברים שלצערינו קשה לשמור על כך במקומות הנופש. גם כשנוסעים להחליף אוירה ולהתרענן, אבל על שבת קודש מהודרת בשיא ההידור הם לא מוותרים. הם יסעו ליישוב לימי החול, ולשבת תמיד יהיו בחזרה בבית.

אבל כעת האח או האחיות מתחתנים או מחתנים, זקוקים להם לשמחת חתן וכלה, בפרט בתקופה זו שההשתתפות מאוד מצומצמת. משפחות כאלו פונות בשאלה ומבקשות לדעת את הנתונים ההלכתיים המדויקים. לא מספיק ששומעים מאנשים חרדים שיש שם עירוב טוב, הם מבקשים את המידע המיוחד של מוקד העירוב, את ההגדרה ההלכתית של כל עירוב, האם יש על מה לסמוך, ואם כן האם הוא טוב גם לגדולים, או שמא אינו טוב גם לא לילדים, לדעת מה הן הבעיות.

לצורך כך אנו שולחים ביקורות תדירות למקומות המבוקשים, כדי לדעת לענות לציבור לפי המצב העדכני. יש לציין שהחלק של הפיקוח השבועי, הוא דבר קשה במיוחד. המועצה מוכנה לפעמים להשקיע באופן חד פעמי לבנות עירוב טוב, אבל לתחזק אותו טוב, זה רק מעטים. כמו ההבדל הידוע בקושי בין גיוס תרומות להקמת בנין גדול, לבין החזקת כולל אברכים. בהזדמנות זו, נדגיש שוב את הידיעה הזו, לברר לפני ששוכרים מקום, מה המצב של העירוב שבו בתקופה זו, כדי שלא ניכשל, ושלא ניכנס למצב דחוק כשנשמע על כך ביום שישי לאחר חצות.

תיקון רמת הכשרות בישוב מבוקש

בשבוע זה יצאו שנים מהבודקים של מוקד העירוב, לתחזק ולסדר עירוב באחד מהישובים המבוקשים בציבור החרדי, שיש בו בית הארחה ידוע, וכעת

שכונתי מקפידים לפנות את הצמחים הגדלים לפני הלחי בשטח ברוחב ד' על ד' טפחים, להסיר כל חשש.

שאלות מגוונות בדיני התחומין לשיכונת רמות בירושלים

בשבועות האחרונים הגיעו עשרות שאלות בנושא התחום ברחבי הארץ מתוכם כמה שאלות בענין התחום של שכונת רמות, למי שנמנע מלסמוך על עירוב העיר שמחבר בין השכונות למרכז העיר. השאלות התחלקו לשני כיוונים, ובכל צד היה חידוש לעצמו. בערב שבת פרשת במדבר, השאלות נסובו על הליכה לכיוון צפון, האם מותר ללכת בשבת לקבר שמואל הנביא זיע"א. השואלים הסבירו מדוע פתאום יש הרבה שאלות בנושא זה, כי בשבת זו רבים ילכו לשם, שביום זה (כ"ט אייר) חל יום פטירתו [ו"א שחל ביום שישי, לכן יש מהדרים ללכת בשני הימים]. הדרך משכונת רמות לציון, אינה דרך ארוכה, ואפשר ללכת אותה ברבע שעה, ובכל זאת אותם אנשים שמו לב שצריך לברר את דין התחומין, למרות שמדובר בהליכה קצרה, כי גם היא יכולה להיות יותר מהשיעור המותר.

כידוע שיעור התחום אלפיים אמה, אינו שיעור גדול. רבים סבורים שמדובר בהליכה של שעה או יותר. אבל בפוסקים כתוב שזמן הליכת אלפיים אמה (הנקרא מיל) הוא כ-18 דקות. ויש להוסיף שבזמנינו זמן הליכת מיל הוא הרבה פחות, ובכ"כ כ-15 דקות, ובהליכה מהירה שיעורו 9-10 דקות בלבד. בודאי צריך לבאר איך השתנה הדבר, שאנשים הולכים יותר מהר, ואכמ"ל.

ולמעשה, כאשר מחשבים את התחום של רמות לפי ריבוע העולם, יוצא שהציון נמצא בתוך התחום. אבל דוקא לפי הצד ששכונות רמות מתחברות לעיר, שאז יש קולא בהליכה לעיר, יוצא שאין דין ריבוע בכיוון הזה, [כי העיר נראית כקשת עם שקע גדול, שרחבו יותר מד' אלפים אמה, ואין ממלאים אלא מעט מהחלל, ושאר הקצוות נחשבים רגל הקשת ומודדים אלפיים אמה מהצידה.

אמנם גם לפי חישוב ללא ריבוע, הציון נמצא בתוך התחום לשיעור חזו"א. ולפי שיעור רח"צ"ע בדיני היוצא מרגל הקשת. ולכן יש מניחים עירוב תחומין. בשבוע שלאחר מכן חל חג השבועות ביום שישי, סמוך לשבת, ורבים הלכו ללמוד בישיבות ובתי כנסת מרוחקים. ויש שהלכו לחג לכיוון אחד ולשבת לכיוון שני, והשאלה היא האם ניתן לעשות עירוב תחומין לשני כיוונים. התשובה היא שבים אחד לא ניתן לעשות לשני כיוונים, כי העירוב מגדיר את מקומו לאדם, ומקום יש רק אחד. אבל בשני ימים שהם שתי קדושות שונות, אפשר לחלק אותם, כמבואר בשו"ע (סי' תט"ז ס"א).

אבל כותב השו"ע שם (סעיף ג') שצריך שגם העירוב של היום השני, יהיה מונח במקום שמוותר ללכת אליו ביום הראשון. שאם לא כן אינו יכול להגיע לעירובו בכניסת השבת, מחמת האיסור של תחום היו"ט שעדיין נוהג בבין השמשות. ולדוגמה, משפחה משכונת גבעת שאול, שביקשו ללכת בשבת לרמות, וביו"ט שלפניו ללכת לכוותל המערבי, א"כ מניחים עבורם עירוב תחומין במרכז העיר על מנת להניח ללכת בכל שכונות המרכז עד הכותל, ולצורך שבת צריך להניח עבורם עירוב בשכונת רמות. העירוב הזה צריך להיות בתחילת רמות א' דוקא, במקום שנמצא בתוך התחום של שכונות המרכז ששם המקום שלהם בחג. לצורך כך פנינו לאברך העוסק בהנחת עירובי התחומין, וביקשנו שיניח עירוב מיוחד בתחילת שכונת רמות א'. וכעבור שעתיים הוא הודיע שהעירוב מסודר.

מאגר תורני לחיבורים בנושא עירובין

לבקשת רבים מהעוסקים בלימוד עירובין בכללים, שמחפשים את החיבורים התורניים בהלכות עירובין, ואינם מוצאים אותם, אנו פותחים בימים אלו בס"ד, מאגר חדש לכל החיבורים על מסכת עירובין ועל הלכות עירובין, שכל לומד יוכל להשיגם בקלות, וללא עלות.

התועלת היא כפולה, גם למחברים עצמם, שבדורנו עלות ההוצאה וההפצה גבוהה, ואין דרך להביא את פרי העמל של המחבר לידי שימוש. על ידי שתשלח את החיבור שלך למאגר זה, אנו מקווים שהחיבור שלך ישמש אלפי לומדים, שיעיינו בו ויתפללו בדבריו.

כמו כן, הוספנו אפשרות לאברכים שיש להם חבורות קצרות, ניתן לשלוח אלינו, והם יצורפו לקובץ החבורות, מחולק לנושאים, ויפורסם במאגר התורני.

מי שיש בידו חיבור שלו בכל נושא בעירובין, שיזדרז לשלוח אל המאגר במייל בכתובת: m548483320@gmail.com

חובה לציין שם מחבר, מספר טלפון, והגדרה קצרה של אופי החיבור, כגון על המסכת או בעניין מסוים, בשביל הקיטלוג במאגר. נא העבר הודעה לו לחברים. המערכת אינה מתחייבת לפרסם כל דבר.

וממילא העמוד אינו מגיע לחוט, ואינו צורת הפתח כלל. ולפ"ז החיסרון הוא מחמת ההפסק, וגם דבר שדרכו להיות בפתח, מ"מ הוא מבטל את החיבור בין הלחי לחוט, דהיינו למשקוף, ואין כאן צורת הפתח. ועיין בלשון המשנ"ב שהעתיק דברי הט"ז שאין עושים צו"פ בענין זה, אבל נראה מדבריו שהחיסרון הוא מצד הפסק, שהגג יוצר דין הלכתי המפסיק בין העמוד לחוט, ולא חיסרון של דרך הפתחים. וכן הורו רבני זמנינו שהמודד הוא אם יש דבר המפסיק, ולא אם אין דרכו להיות בפתחי החצרות. ולכן גם דבר שדרכו להיות חוצץ ופוסל.

לפ"ז נחזור אל המקרה המצוי בעירובים, שמתחדש כמה פעמים בשנה, וכפי שהיה כעת בישוב הנ"ל, שהענפים גדלו סביב לעמוד, ועמדו בין הלחי לחוט, הרי זה כמו גג המפסיק שכתב המשנ"ב שהוא פוסל את הלחי.

שיעור הענפים שמפסיקים בין הלחי לחוט, ובמתנדנדים ברוח ועדיין יש לחקור מהו השיעור של הענפים שפוסלים את העירוב, האם גם ענף קטן חוצץ בין הלחי לחוט. ומה הדין כשהענפים מתנדנדים ברוח, האם גם בגג נאמר הכלל שכל מחיצה שאינה עומדת ברוח לא שמה מחיצה.

והנה בענין שיעור הענפים הפוסלים, הורו הרבנים שאם מדובר בענף קטן בודד, כמו בדי ההדס שאינם מתפשטים על שטח רחב, אינו פוסל ואינו מפסיק, ויתכן גם בשנים או שלשה. אבל כאשר נוצר ע"י הענפים שטח מכוסה, למרות שיש בתוכו חורים, וחמתו מרובה מצילתו, הוא כבר חשוב להיות כדבר המפסיק, כעין גג שמכסה את המקום שתחתיו, וצריך לקצוץ את הענפים העומדים בין הלחי לחוט.

ובאופן שהענפים מתנדנדים ברוח, באמת יש לדון האם גם לגבי דין גג נאמר הפסול של מתנדנד ברוח, ומצאנו דין דומה לגבי הלכות טומאה וטהרה, שאם יש טלית שמתנפנפת ברוח, אין לה דין אהל להעביר את הטומאה. אבל לגבי צורת הפתח, מצאנו שנחלקו האחרונים בדין חוט המתנדנד ברוח, האם יש בו את הפסול של מחיצה שאינה עומדת ברוח, והובא במשנ"ב (סו"ס ש"ב). ולעניינינו שמדובר לגבי הפסק, ולא להלכות אהל ומחיצות, הורו הרבנים שאם הענפים והצמחים מכסים את המקום גם בשעת הנדנד, הם נחשבים דבר המפסיק הפוסל את הלחי, ואם בשעת הרוח אין ענפים שעומדים בין הלחי לחוט הרי זה כשר, ואינם חוצצים. והטעם, גם אם לא נאמר בזה דין מחיצה שאינה עומדת ברוח, מ"מ יש הלכה בדין גג המפסיק, שאם הגג הוא דבר ארעי אינו מפסיק. ולכן אם הענף נודד ממקומו בשעת הרוח, אינו קבוע במקומו, ונחשב ארעי, וממילא אינו חשוב גג להפסיק. במקומות הנ"ל ישוב, היו צמחים צפופים, וכרוכים על העמוד, במצב שלא היו מתנדנדים ברוח, לכן נחשבים לדבר קבוע החוצץ בין הלחי לחוט.

החשישות וההידור בצמחים סמוך לעמוד ותחת החוט

ב. היו מקומות שהצמחים גדלו מתחת צורת הפתח, רחוקים מן העמוד, אך מתחת החוט. באופנים אלו הכלל הוא, אם הם מגיעים לגובה י' טפחים, יש להם דין מחיצה העומדת תחת צורת הפתח, [אם אינם מתנדנדים ברוח באופן הפוסל, ובתנאי שיש מקום זקוף רגובה י', למעט כשעולים בהדרגה פחות מתל המתלקט, ואכמ"ל]. ומחמירים שגם מחיצה כזו פוסלת את צו"פ.

הפתרון במקרים אלו, לפנות את הצמחים לכל אורך החוט, ולפחות למעט מגובה י' טפחים. ניתן לעשות זאת עם הרגלים, גם ללא כלי מיוחד, ע"י שעוברים ודורכים על הצמחים. אך זה מועיל רק החל מתקופה זו שהצמחים כבר התייבשו ולא גדלים עוד, משא"כ כשהצמחים ירוקים, הם ימשיכו לגדול, ואף צמח שנשכב יכול לחזור ולעלות.

ג. במקומות אחרים היו צמחים שגדלו מסביב לעמוד וללחי, ועטפו את העמוד בגובה נמוך. בענין זה יש חילוק באיזה גובה הצמחים. אם הם בגובה י' טפחים, יתכן שיהיו מחיצה לחלק ולפסול את הפתח וכו"ל. וכאשר אין בהם י' טפחים כשיעור מחיצה, החשש הוא שמא כיון שהם עוטפים בקביעות את העמוד, נעשה כפתחי שימאי, שהם עושים שינוי בצורה הקבועה של העמוד. ונוהגים לחוש לכך. אמנם אם אינם צמודים לעמוד, או שהם נמוכים למטה מג' טפחים מהקרקע, אין חשש בזה.

ד. בענפים צפופים וחזקים, שמתפרסים על שטח לפני הלחי, יש חוששים שנעשה כעין קרקע על גביהם, וממילא זה קרקע הרשות, וצריך שיהיה בלחי גובה י' טפחים מעל הקרקע. וכיון שעושים את הלחיים בגובה מטר או 1.10 מטר, יש לחוש שלא נשאר בלחי גובה י' מעל פני הקרקע החדשה. אך לענין זה צריך שיהיה קצת חוזק בצמחים, י"א שיעור שאפשר להניח עלים דבר ולא יתמעכו, כפי שמצאנו שיעור זה לענין קרקע של רה"י (עי' משנ"ב סי' שמ"ה סק"ג), וי"א שיעור שאדם יכול לעמוד עליהם ולא יתמעכו (ומדמה לסוכה שהתחנתה יכולה לקבל כרים וכסתות של העלינה, וצ"ב). ובעירוב

דבר דבר דבר דבר

מראות מרן רשכבה"ג רבנו אהרן יהודה ליב שטינמן זצוק"ל | גליון מס. 45

לא המור אחד מהם נשאר

פעם היה לעיני המשתאות כל פעם מחדש.

ניצול הזמן - נעלים בלי שרוכים

היה לו נעלים בלי שרוכים, והטעם לכך, שעשה חשבון כמו החפץ חיים. בקטנותי שמעתי פעם שיחה ממנו בישיבת שבט הלוי בירושלים, שתורף הדברים, שדיבר שם, כמה אדם יכול להרוויח עם הפה. רבי שמעון אומר, מדוע לא בראו לאדם שתי פיות, כמה אפשר להספיק בדקת דיבור. ואומר שהחפץ חיים עשה חשבון שכל יום לוקח לו חצי דקה לחלוץ את הנעליים, כפול ימים שאדם חי, יצא שהרבה זמן, ולכן לקח נעלים בלי שרוכים, אבל הדגיש שהעושה זאת, הוא בתנאי שאכן מנצל את הזמן [שהרי יש צד נוסף שמפסיד לקיים ההלכה לקשור ולהתיר את השרוכים בלבישת הנעליים].

לי. ודבר פלא הוא, שלמרות חולשתו, גם חולשת הגוף, וייתכן גם חולשת המחשבה. דבר שלא מדויק כהלכה, לא אפשר ולא ניתן לבצע.

למרות חולשת ידיו שפקק בקבוק לא היה יכול לפתוח, כדי לא להשתמש באחרים קיבלו ידיו תעצומות עוז, והוריד הכסא משימה שגם אדם צעיר היה מתכבד אם מצליח לעשותה. זכותי לא פעם להראות לבני שבאו ללוות אותי אחרי סדר שלישי שלהם בישיבה, ולנכד שהיה מגיע להחליף אותי ולהשאר בלילה בבית מרן. [א"י נרחיב בפעם אחרת במעשה רבי אברהם כתובות ס"ב ע"א].

אולם לעיתים מחמת זריזותו לא הספקתי. והיה תופס את הכסא ביד אחת!! מרים אותו בתנופה, ומוריד אותו לארץ, וכך פעם אחר

דבר מנבחה את ההומור - דקדוק ההלכה

מספר הרה"ג ר' משה סחייק שליט"א בספר מזקנים אתבונן העומד לראות אור בס"ד: פעם היה חלש, והיה צריך עזרה בחליצת הנעלים, נגשתי לעזור לו, אולם מחרדת הקודש שהיתה לי תמיד, נגשתי לנעל הימנית שלו מבחינתי שאני עומד כנגדו השמאלית. כאמור היה חלש מאוד עקב לקיחת אנטיביוטיקה, אבל למרות חולשתו התנגד ולא הצלחתי בשום אופן להוריד את נעלו. הגר"ש אדלשטיין שליט"א חתן הגר"א ברלין, היה שם, ושם לב לעניין המופלא שאני לא מצליח להוריד נעלו, ואמר לי, שים לב, אתה מנסה להוריד את נעלו הימנית, נסה להוריד את נעלו השמאלית כפי שכתוב בהלכה, ניסיתי ואכן אפשר

יוב היארצייט של מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל - בו סיון תשע"א

בגדלותו, ויאמר דברי הספד, אלא התכלית הוא ללמוד את מה שראינו, ולקבל מזה

שלא היה לרצונו שיספידוהו הרי א"ז דרך ארץ שיעמוד אחד מתלמידיו שאין לו מושג

דברים מבעי הגרמ"י שליט"א בישיבת בית מדרש עליון על רבנו זצ"ל

ברשות ראש הישיבה שליט"א וברשות רבותינו הגאונים שליט"א וברשות כל הקהל הקדוש שיחיו.

אינני מתיימר חס ושלום לומר דברי הספד על מורי ורבי גדול ישראל זצ"ל שזכיתי להיות נמנה בין אלפי תלמידיו, שלמדתי אצלו ושמעתי שיעורים ושיחות מוסר ממנו, לפני קרוב לחמישים שנה, וקרבה מיוחדת היתה לי אצלו בפרט בצעירותי בזכות אאמו"ד זללה"ה ששימשו יחד למעלה מארבעים שנה בראשות הישיבה לצעירים, שלמרות שהיו שונים לגמרי בצורת הלימוד, בדרכי החינוך והגישה לתלמידים, מ"מ שימשו יחד בכתר אחד ושרר ביניהם אהבה ואחוה וידידות עמוקה כל השנים, ומלבד

בשיח סוד עם הגרא"ל שטיינמן באסיפת ראשי ישיבות בביתו שנת תשנ"ט

תועלת לעצמינו.

הנה כשרואים כוז דמות פלאים, של אדם כזה צנוע ושקט, שאף פעם לא הרים את קולו על אף בריה, וגם על התלמידים לא זכור לי שהרים אי פעם את קולו (והערה הכי חזקה שזכורה לי, ה' כשהעיר לתלמיד ששוחח בשיעור, ופנה אליו ואמר לו, דברי הרב ודברי דוב דברי מי שומעין), ותמיד היה עם חיוך לכ"א, ואעפ"כ כל העולם חרד למוצא פיו, והכל נעשה על פיו בין בעניני ציבור ובין בענינים אישיים של כל יחיד, בין גדולי העם ובין פשוטי העם, ששיחרו לפתחו, מה סוד פשר הדבר, כבר הרבה דיברו על זה, ואפשר שנחזור על מה שכבר שמעתם, אבל אין בית המדרש בלא חידוש...

ראו כולם אצל מו"ר הגאון זצ"ל את הענוה וההתבטלות, כאילו אינו קיים, כמו ששמעו כולם את הצוואה הנוראה, וראו את זה בחייו איך ששמח בבזיונות, ולא היה אצלו בכלל מושג של איזה כבוד, ועד לפני כשלושים שנה, שהרב שך זצ"ל הכניס אותו לעניני הכלל, לא הראה את עצמו בשום מקום ציבורי, ולא החזיק קשרים עם כל ראשי הישיבות, אלא תמיד היה צנוע בפינתו, ועסק אך ורק בתורה ועבודה.

ומלבד זאת היה בז לכל עניני הנאות עולם הזה, וכמו שהיה כתוב במודעות של הישיבה, שטרם בעשר אצבעותיו למען הדור, ולא נהנה מעוה"ז אפי' כמלא נימא, וזכורני בילדותי שהיה פעם שיעץ לאאמור"ר זללה"ה שיאכל איזה מאכל בריא שהוא אוכל, ושלח מזה לאאמור"ר זללה"ה ולא היה מסוגל בכלל לאכול את זה, שהיה בלי שום טעם (וזאת עם כל מה שאאמור"ר זללה"ה

1 א. ה. שנכתבו ע"י רבינו ראש הישיבה שליט"א, ושם נכתב "אשר יגע בעשר אצבעותיו לטובת הדור כולו בלא ליהנות מן העולם הזה אפילו כמלא נימא, כל העולם ניזון בשבילו והוא די לו בקב חרובים".

היה מנותק מהנאות עוה"ז).

וכבר כתב הרמח"ל בדעת תבונות ס' פ"ח כשהאריך לבאר את היחס שבין הגוף לנשמה, וזה פשוט כי שליטת הגוף אינו אלא חשכה ואופל לנשמה, כי הרי אין הגופניות אלא הסתר הארה, ומשהו ממנו מעכב, כי א"א לשליטה אפילו קטנה לגוף שלא יחסר כנגדה איזה אור וכח מהנשמה, והאריך שם לבאר כמה דרגות בזה, ודרגה א' כשאין שום שליטה לגוף לכן הנשמה בשלימותה, ע"ש.

וכאשר האדם זוכה כל השנים להיות במצב של שלימות הנשמה, הרי אין זה פלא שזכה להיות זה שממשיך את שרשרת מסירת התורה בישראל.

אחז"ל בסוטה מ"ז. משמת יוסי בן יועזר בטלו האשכולות, ומפרש שם בגמ' (בע"ב) איש שהכל בו, ופי' רש"י תורה באמיתתה ואין דופי ושכחה ומחלוקת.

אני למדתי אצל מו"ר הגאון זצ"ל בשתי תקופות, הא' בשנות ילדותי בישיבה לצעירים, ואח"כ בשנים שהייתי אברך בכולל, ששימש בו זמנית, גם כראש הישיבה לצעירים, וגם כראש כולל היה מוסר בזמני שיעור פתיחה על המסכת הגלמדת בכולל באותו זמן, וזה לא היה בראשית התחלת הזמן, אלא אחרי כשבועיים שלש מתחילת הזמן, כשכל האברכים בעלי תריסין היו כבר בתוך הענינים, היה הוא פותח את סדרת השיעורים שהיה בין חברי הכולל והיה מוסר את השיעור בהיכל הכולל, בשעה תשע וחצי בבוקר, כיון שאח"כ היה לו את השיעור ביש"ק, והיה אז ריתחא דאורייתא חזק בהיכל הכולל, גם הרבה אחרי שגמר את השיעור, וכן היה בא פעם בשבוע למסור שיעור בסדר טהרות, ובשנים שלפני כן היה נמצא כל יום בתחילת סדר א' בכולל והיה מדבר בלימוד עם חכמי הכולל המופלגים דאז, ואח"כ היה מגיע ליש"ק למסור את השיעור, וביש"ק הוריד את עצמו לרמה של תלמידים צעירים, כמו שאני למדתי אצלו שיעור בקיאות, שהיה מלמד את הגפ"ת פשוט, וכן לימד מ"ב בשיעור, והיה עושה לנו מבחנים בכתב ובע"פ, וכמו"כ היה מזמין אליו הביתה בלילות שבת החרפיים, אחרי הסעודה, והיה לומד אתנו חומש עם פירש"י, ומסביר היטב, בלי להוסיף הוספות ע"ז, והראה לנו בכל זה, כמה צריך ליהנות ולשמוח מהלימוד הפשוט, שזוכים ללמוד תורת ה', ולהיות דבוק בתורה, לקנות קודם

את הלימוד הפשוט ולא לחפש רק את הצימוקים והדברים היפים, וזה כלול באיש האשכולות, שיש בו את כל הגוונים של לימוד התורה, למופלגים ולצעירים, ועל זה ג"כ כתב ברוח חיים בהמשך הדברים שם, והענין כי ע"י הענוה זוכה האדם בכל וכמו משרע"ה שהיה אדון הנביאים ואב החכמים לא נשתבח אלא בענוה, וכל מה שזכה הוא בעבור ענוותו, וע"ש שהאריך בזה, וביאר שמשא לא היה שוכח שום דבר מהתורה, יען לא הקפיד על כבודו כלל, וניתנה לו במתנה, ע"ש.

ומה היא הענוה האמיתית ביאר הגר"ח זצ"ל ברוח חיים פ"ד מ"א, וכתב בתר"ד והנה עיקר ענוה, לא לבד מה שהאדם צריך לקבל עליו עלבונות וסבלנות וכדו', כ"א שגם בלבבו יחשוב שאינו נחשב לכולם נגד הפחות שבאנשים וכו' זהו אמיתות גדר הענוה, אך אם יחשב בעיני עצמו עצום ורב, הגם שיטריח עצמו לסבול עלבונות ושאר דרכי ענוה כדי לקיים המצוה עליו אה"כ בפיהם יכזבו ולבם לא נכון, כי כל ענוה הוא שלא יחזיק את עצמו שבא למידת ענוה, כ"א יחשוב שהוא גדול אך שהוא מקיים מצות ענוה, כבר יצא מגדר ענוה, כללו של דבר, כי העניי האמיתי אין מחזיק את עצמו שהוא מקיים מצות ענוה, כי אם יחשוב שהוא מתגאה יותר מדאי.

וע"ז כתב בסו"ד, שנראה שע"ז התפלל מר בריה דרבינא, ונפשי כעפר לכל תהיה פתח ליבי בתורתך וגו', היינו שתהיה נפשי נחשבת לכל הבריות כעפר ממש שלא ינהגו בי כבוד, וכו', ואף מי שבני אדם מכבדים אותו בע"כ עכ"פ צריך שיקבע בלבו שאין בו שום מעלה ולא יתפעל מאומה מהכבוד אפילו כחוט השערה, ע"ש.

וככל החזון הזה ראינו אצל מרן זצלה"ה שאחז באמת שאינו יודע כלום, כי מה יחס יש לכל הספרים שחיבר, למה שיש בתורה, שארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים, ואף שאין לנו שייכות לדרגות גבוהות אלו, מ"מ היה אומר מו"ר הגר"ד פוברסקי זצ"ל כשהיה מדבר על דברים גבוהים, היה מסיים, שאף שאין לנו שייכות לזה, מ"מ צריך לדעת שיש כאלו מושגים, שאז שואפים ומשתדלים שיהיה קצת שייכות לדברים אלו, לא לעשות כ"כ עיקר מעניני עוה"ז, ולשמוח וליהנות מכל השגה בתורה, ואם נתחזק בדברים אלו, יהיה הכל לזכותו ולעילוי נשמתו, ומחה ה"א דמעה מעל כל פנים ונאמר אמן.

פרק מיוחד בפרסום ראשון מתוך הספר החדש העומד לראות אור בקרוב

לע"נ מרן ראש השיבה הגרמ"ל ליפקוביץ זצוק"ל

ה'ולוז'ינער'

להעמיד תלמידים, ללמד לאחרים דרכה של תורה, אפשר רק במסורת של 'משה קיבל תורה מסיני, ומסרה', וזה יכול רק מי אשר הוא גזע ישישים, שקיבל ממסורת דורות הקודמים.

אמרי דעת ח"ב עמ' תמ

בפי רבותיו וחבריו בישיבת חברון, כונה רבינו - "דער וולוז'ינער" - הולוז'ינאי, כמקובל באותם הימים, לכנות את בני השיבה על שם עיר מוצאם.

לימים התבטא ידידו ראש ישיבת חברון רבי שמחה זיסל ברוידא, על כינוי זה בו כונה רבינו בנעוריו: "ה'ולוז'ינער" לא היה רק כינוי לעיירת הולדתו גרידא, אלא היה בכך יותר משום סמל ואות, כי הוא גופו, גילם באישיותו את דמות בן השיבה שעיצבה אם הישיבות וולוז'ין, כמסורת גאוני הדורות ראשי השיבה שם".

והיו עולים ובאים לבית רבינו ראשי ישיבות ומצפים למוצא פיו. יודעים היו כי מסורת הישיבות בידו נתונה - כמי שראה וחזה במו עיניו את תפארת עולם התורה טרם חורבנו ואף היה חלק ממנו: אם הישיבות דולוז'ין מכורתו, ישיבת רמילס דולנא, ישיבת חברון - ענף והמשכה הישיר של השיבה דסלבודקה.

את תורתו קיבל מענקי מוסרי התורה, חוליות זהב בשושלת התורה מסיני - רבו רבי שלמה היימן, רבו רבי איסר זלמן, ורבו החזון-איש, כמו גם רבי חיים עוזר, רבי לייב חסמן ועוד. והיו דבריו לעיניים.

שומר המסורת

אין לנו בית גדול יותר מהישיבות הקדושות, אשר כל ייעודן של הישיבות הוא לגדל את התלמידים בתורה, ביראת אלקים ובמידות טובות... הישיבות אינן ללמד חכמת התורה וידעתה, אלא כדי לגדל את התלמיד שיהיה בן תורה, בן ישיבה.

מתוך מכתב

חרד היה רבינו לעולם הישיבות, ועינו הייתה פקוחה וצופיה לשמירת מסורתה מדור דור. לכך עמל ויגע רבות במיוחד לסייע לאותן ישיבות המושטות על יסודות של יראת שמים והתבדלות מאוירת החולין של הרחוב. להן סייע לא אחת במסירות נפש ויצאה מגדרו, הן בהכוונת תלמידים, ואפילו גם בדאגה למקורות ממוניים.

בכל הנוגע להנהגת הישיבות, היה הוא "גברא דמסתפינא מיניה", ודעתו היתה מכרעת אם הנהגה כזו או אחרת יכולה להשתלב בעולמה של הישיבה או שמא, חלילה, היא מהווה סטייה מן הדרך הישרה. דומה כי קול רביה דרבינו, הלא הוא רבי יחזקאל סרנא, מדבר מתוך גרונו, כאשר יצא רבי יחזקאל בזמנו, ב"קריאה לשמירת טהרתן של הישיבות הקדושות" והכריז:

...פינה אחת קדושה נשארה לישראל בתומת טהרתה, והיא הישיבה שעומדת כימי קדם וממשיכה את המסורת הנהדרה של ישיבות סורא ופומבדיתא, קודשי התורה בגולה. בכל כח ישותן מתרחקות הן מכל זמורת זר שלא תסיג גבול שגבלו הראשונים, והישיבה תשאר בטהרתה כעצם השמים לטוהר¹.

לאו כל אדם זוכה

שאלות רבות אין ספור הועלו על שולחנו על ידי ראשי הישיבות מכל אתר, שאלות כלליות לדרכם של הישיבות וההנהגה עם תלמידיהם, דרכי ההתמודדות עם השפעת הרחוב החודרת לתוככי בית המדרש, ועוד כהנה וכהנה, וכן שאלות פרטיות של מקום תורה זה או אחר, והוא לא הקל באף שאלה, כל דבר שקל בדעתו דעת תורה תוך אחריות מופלגת לשמירת צביונם של הישיבות, ומתוך רצון להואיל להתפתחות ולהצלחה של כל מקום. והיה תמיד מוסיף ומדגיש כי כדי שאכן ישיבה תצליח לא די באנשי צוות מצויינים, לא די גם בתלמידים מצויינים שיתדפקו על שעריה, ובודאי לא יועיל בנינים מרווחים ותנאי פנימיה וחדר אוכל נאותים, אלא צריך גם זכויות להקים מקום תורה שיהיה לו קיום, ולכך יש תנאים מי זכאי להקים תורה ומי לא, ולאו כל אדם זוכה. ואף שכבר זכו להקים מקום תורה ראוי, צריך שמירה יתירה שיזכו שיהיה המשך להצלחה זו לאורך זמן.

הוראה מענינת נשמעה מפיו, כאשר נשאל על ידי אחת מהישיבות המפוארות, שבעקבות ריבוי התלמידים, הולכת הצפיפות וגוברת, וחפצים הם להעביר את היכל הישיבה למבנה רחב יותר שיכיל ברווח את התלמידים.

¹ אחר האסף, ירושלים תשל"א, עמ' תריא-תריג. ראה שם המאמר כולו.

אולם רבינו הורה להם שלא ישנו ויחליפו את מקומם, אפילו לא בקרבת מקום: "במקום שהנכם נמצאים כעת, הישיבה הצליחה ברוך השם, ועשתה פרי בהעמדת התלמידים וצביון הישיבה, ומי יודע אם אותן זכויות יעמדו לה במקום חדש".² כמובן שגם הכרעה זו לא נקבעה במסמרות, וכשראה צורך הכרחי להעקת הישיבה למקום נאות, אף זירז את הנוגעים בדבר לעשות צעדים משיניים.

הישיבות והמדברות

בימים אלו, אשר כל מיני רוחות שונות רועשים וסוערים לעקור בכל הקדוש לנו, ובפרט שכח השפעתם הוא על הדור הצעיר להטות מדרך הישר, מובן מאלינו, כי אין לנו מקום מפלט ובית מנוס, רק בד' אמות של הלכה, והם כותלי בית המדרש - מקום של בית מקדש מעט.
אמרי דעת ח"ב עמ' רלח

בשם החזון-איש מסר רבינו: "הרמב"ם אומר שבדור של רשעים, צריך לברוח למדבריות.³ וכיום, ה'מדבריות' הם אלו הישיבות".

הוסיף רבינו ואמר בצער: "דברי החזון-איש, טובים היו לזמנו ולשעתו. אך לצערנו, כיום, הישיבות אינן 'מדבר', אינן שמירה מהרחוב, כי רוח הרחוב כבר נכנסה לתוככי הישיבות - וגם כאן צריך שמירה מעליא". וכך היה רבינו עומד מזהיר מלבו הרחום והדואג לעצור בעד כל פרצה המאיימת לסדוק את חומות הישיבות המסורות לנו מסיני.

עמד ראש ישיבה לצעירים עם אחד מרבני הישיבה, והביטו השניים על מכתבו של רבינו שנתלה על לוח המודעות.

במכתבו זה, עורר רבינו - "לחזק מאוד בכל חומר הדין את תקנות הישיבה שלא להכניס מכשירי 'נגנים' לתחום הישיבה כלל, אפילו להקלטה בלבד, או לשימוש שמיעת דברי קודש כגון שיעורים וכיוצא בזה. כי מלבד זאת שאין בזה תועלת, אלא אדרבה מחליש את כח הזכרון ויגיעת המח בשמיעת השיעורים, מלבד זה הרי זה פתח לתקלות חמורות מאוד שיכולים להמיט על האדם את היפך הברכה והטוב חס וחלילה".

עמדו השניים ותמהו, אכן יש להסכים כי ההפסד עשוי לגדול על הרווח מאותם מכשירים, אבל "פתח לתקלות חמורות, שיכולים להמיט על האדם" - עד כדי כך?!

מספר אותו ראש ישיבה: לא חלף זמן רב, וראינו בעינינו את הסכנה העצומה אותה חזה רבינו. היה זה כאשר טלפנתי לאחד מאבות התלמידים בישיבתנו, ואמרתי לו תבדוק ותשמע מה יש לבנך ב'נגן' שלו. האב חזר אלי נסער כולו - מעולם לא תיאר ולא חלם אלו דברים גרועים אפשר להכניס לאותו מכשיר קטנטן.⁴

ולכך כל הזהירות הנחוצה על שמירת חומות הישיבה: "הישיבות הם חומה בצורה ומגן בעדנו נגד ההשפעה העכורה הנושבת בעולם, וכל מקום שיש בו ישיבה, היא הנותנת אור והשפעה ברוכה על כל הסביבה".⁵

*

בחודש ניסן תשס"א עמד בראש האסיפה של כלל ראשי הישיבות שנועדו לטכס עצה יחדיו איך למנוע את הפירצה של החזקת פלאפונים אצל הבחורים בישיבות. רבינו ורבי שלמה ולבה נשאו דברים בפני כלל ראשי הישיבות [שהתכנסו בבני ברק באולם שע"י בית הרפואה מעיני הישועה], בדבריהם עמדו על גודל המכשלה שיש בכך שבחורים יסתובבו בישיבה עם פלאפונים. במהלך האסיפה נשאו ונתנו ראשי הישיבות ביניהם לטכס עצות איך ובמה יוכלו למנוע פרצה זו. אחד מחשובי ראשי הישיבות העלה הצעה שראשי הישיבות יקבלו על עצמם להימנע לגמרי מלהחזיק מכשירים אלו והיו בכך דוגמה אישית לתלמידיהם, ויוכלו לשמור את הגדרים שלא יחדרו הפלאפונים לישיבות.

מנגד, אחרים טענו שראשי הישיבות שעול החזקת ישיבותיהם מוטל עליהם יקשה להם לעמוד בתקנה זו, וכיון שכן אי אפשר לתקן לעצמם דבר שאינם יכולים לעמוד בו. והוסיפו לטעון שעל הבחורים להבין שחלוק ענינים ומצבים שלהם ממצבם של ראשי הישיבות, ואפשר להסביר להם שאמנם הראש ישיבה מחזיק אצלו פלאפון וזה לא מפריע אצלו, אך בחורים במצבם אינם מוכרחים להחזיק פלאפון, וגם שבחור המחזיק פלאפון זה מפריע גדול אצלו והוא פירצה להרבה קלקולים. מתוך שנחלקו הדעות לא הגיעו ליד החלטה לקבוע בזה תקנה שמקובלת על כולם. רבינו תמך בדעת הראשונים שהציעו לגדור עצמם בזה ולהיות דוגמה לתלמידיהם, אמנם כיון שראה שנחלקו הדעות בזה לא אבה להתערב בוויכוח שהיה שם. לאחר זמן הביע את צערו הגדול על שלא היה תמימות דעים למסקנה זו. ובמיוחד נשמע הדבר מפיו לאורך

² מסופר על רבי חיים מוולוז'ין, שסירב להצעה להעביר את ישיבתו אל וילנא, באומרו, כי גם אם ניתן להעביר את קורות בית הישיבה וספסליה, אולם את ה'פרובינטעס' - קורי העכביש - של הישיבה, לא ניתן להעביר. היינו, כי ישיבה מכילה מכלול של דברים דקים ועדינים שכל תזוזה עלולה לגרום להם לאסון. (ראה ר"ד אליאד, אבי הישיבות, ירושלים תשנ"א, ח"א עמ' 117, וכן ר"א סורסקי, אור אלחנן, תל אביב תשל"ח, ח"ב עמ' רלד).

³ רמב"ם הל' דעות פ"ו ה"א.

⁴ מפי רבי ברוך לזרוס, ראש ישיבת אהל יוסף, מודיעין עילית. ראוי לציין שמכתבו של רבינו נכתב עבור תלמידי ישיבת 'משכנות התורה' - הישיבה שהיתה קרובה מאוד לליבו של רבינו שהורה על יסודה וליווה אותה כל השנים בעצה הכוונה ותמיכה ברוח ובגשם, ומאוד נהנה מהתפתחותה הרוחנית. רבינו שיבח מאוד את תלמידי הישיבה שקיבלו על עצמם תקנה זו ברוח טובה. העתק מכתב זה נתן רבינו לעוד ישיבות שינחילו בישיבתם תקנה זו.

⁵ מתוך מכתבו של רבינו.

השנים כשראה את הפירצה שהתרחבה בתוך כותלי הישיבות, כאב לו, ואמר: מי יודע אם לא היו יכולים למנוע זאת אם כל ראשי הישיבות היו מקבלים על עצמם ונמנעים מלהחזיק מכשירים אלו, מסירות נפש זו על אף הקושי הגדול שהיה להם בכך, בודאי היה נושא פרי בלב התלמידים והיה גודר גדר לטובה.

בקיץ תשס"ד, לאחר שראה שהפירצה מתרחבת וגורמת לביטולה של תורה, ביקש מרבי ברוך שפירא לכנס את כל ראשי הישיבות בנושא זה, ולקדם החלטות ודברים מעשיים שיועילו למעשה לגדור את הפירצה הגדולה הזו, שמכניסה את החולין לתוך מחנה שכונה הם היכלי הישיבות. ולא נח ולא שקט לבקש ולעורר על כך, עד שבחודש כסלו תשס"ה התכנסו כל ראשי הישיבות בראשות גדולי ישראל מכל העדות והחוגים, לכינוס מיוחד לזעוק ולהתריע ולגדור גדר על נגע זה.

על ההזמנה שנשלחה לכל ראשי הישיבות להזמין לכינוס חתמו, רבי יוסף שלום אלישיב, רבי אהרן ליב שטיינמן, רבי שמואל הלוי ואזנר ורבינו. ואף הם היו ראשי המדברים ונשאו דברים בכינוס זה. כשהגיע רבינו לירושלים להשתתף בכינוס הקדים ועלה לביתו של רבי יוסף שלום אלישיב כדי להיוועץ עמו ולקבל יחדיו החלטה מעשית שתצא מכינוס זה, על דרך ההנהגה שנהגו ראשי הישיבות עם התלמידים כדי לשמור שכל הגדרים והתקנות בדבר יהיה להם קיום.

הצלחת הכינוס היה בעצם השתתפותם של כלל ראשי הישיבות ומרביצי התורה מכל החוגים והעדות, ליטאים - חסידים, ובני עדות המזרח, שהתאחדו יחדיו בעיצה ודעה אחת, בראשותם של זקני ראשי הישיבות מרביצי התורה והיראה. מלבד זאת, מכינוס זה יצאו תקנות וגדרים ברורים בנושא, כדי לשמור את היכלי התורה בטהרתם ללא השפעות מן החוץ. וכינוס זה הוא אף שנתן דחיפה גדולה ומרכזית להפקה ושיווק של פלאפונים כשרים שיוצרו במיוחד בהשגחה, ואף שווקו בחותמת הכשרות של הועדה לענייני תקשורת תחת הדרכתם והכוונתם של גדולי ישראל.

כחומה בצורה

כ'אב למסורת, עמד על משמר המסורת, בכל שאלה וספק, בכל יוזמה ותכנית. הוא היה המכריע אם אין דבר זה מהווה סתירה לצביון ומהות הישיבה.

כאשר ארגון 'עזר מציון' הקימו את המפעל מציל הנפשות - 'בנק מח עצם', בו מתועדים רבבות דגימות דם, ובעת הצורך ניתן למצוא במהירות תורם מח עצם מתאים לחולה. כמובן שכלל שהמאגר יהיה גדול יותר, כך גדלים הסיכויים למצוא מזור ולהציל חיים של יותר ויותר יהודים.

כדי להגיע לקהלים גדולים כמה שיותר, הוצע לקיים בדיקות בהיכלי הישיבות, כך יוכלו להגיע בקלות לאלפי דגימות דם נוספות, וכל זה מבלי שבני הישיבות יאלצו להטלטל ולבטל מזמנם.

רבים מגדולי ישראל סמכו את ידיהם על היוזמה שנראתה על פניה כמבורכת. אולם כאשר נכנסו וביקשו את הסכמתו וברכתו של רבי אהרן לייב שטיינמן, אמר להם: "ישיבות? צריך לשמוע מה רבי מיכל יהודה אומר".

נכנסו ראשי הארגון לבית רבינו, שהאזין לתכנית ברוב קשב, אך שלל את הרעיון מכל וכל: "בשום אופן לא! מסגרת הישיבה נועדה אך ורק ללימוד תורה ולא לשום יוזמה אחרת".

הציעו כמה חלופות ומגבלות לתכנית, וכגון שהבדיקה לא תבוצע בתוך בנין הישיבות ממש, אלא בתוך רכבים של הארגון שיגיעו אל רחבת הישיבה - אך רבינו בשלו: "לא בהיכל הישיבות ולא במסגרתן! אפשר לעשות את הבדיקה במקום אחר, תעשו במקום שתמצאו ברחוב חזון איש הסמוך לישיבה, אך בישיבה לא.....".

באחת הישיבות בירושלים התגלעו חילוקי דעות בין חברי ההנהלה. ראש הישיבה דשם עם הורי התלמידים הגיעו בימי בין הזמנים להגאב"ד רבי ניסים קרליץ לדון עמו על צעד הפרדות בין הצדדים והאופן המעשי בזה על פי דין תורה. באופן שלא יפגע בהמשך קיום הישיבה ולא יגרום להפסד רוחני לתלמידה. כשמוע רבי ניסים את הענין הרהר לעצמו בקול, ואמר: עם מי אפשר ללבן את הנושא, כי הרי מדובר בישיבה, וצריך לתת דעת היטב על כל פרט בשינויים שיעשו מחמת פירוד זה. ותוך כדי דיבור פנה לנאמנו הרב א"ש קרליץ וביקש: נא תברר לי מתי אפשר להיכנס לרבי מיכל יהודה?, ואכן לאחר שעה קצרה כבר היה ישוב רבי ניסים בחדרו של רבינו וליבן עמו את הנושא.

ללימוד תורה יש תנאים

בימי בין הזמנים, נתכנסו באחד מבתי המדרשות, קבוצת בחורים הלומדים במוסד המערב לימודי קודש וחול. אחד מהרואים, הביע את התפעלותו מאותם בחורים, שישבו ולמדו בהתמדה גדולה וברצינות מעוררת הערכה - אחד האברכים טען כנגדו: נכון שהם לומדים בהתמדה, אולם עצם לימוד התורה שלהם פגום, ואינו כראוי.

טענו כנגדו: וכי מנין לך מהו לימוד כשורה ומהו לימוד פגום?!

נכנס אותו אברך לרבינו ושטח בפניו את טענתו ואת טענות שכנגדו, וביקש לשמוע את דעת רבינו.

אמר לו רבינו: "הנך צודק במאה אחוז! הרי אמרו חז"ל (נדרים פא ע"א) שבית המקדש חרב 'על עזבם את תורת' - שלא בירכו בתורה תחילה'. למרות שבפועל למדו, ויתכן אף בהתמדה גדולה, אולם ללימוד תורה דרושים תנאים כדי שיקרא לימוד תורה. וכשאין מקיימים את התנאים - הרי זה 'עזבם את תורת'".

*

בעת שיצא רבי אהרן לייב שטיינמן לגולת צרפת, לכנסם ולעוררם לחנך את בניהם בישיבות קדושות ללא תערובת של חול וקודש, שיגר רבינו אגרת שנכתבה בדם לבו האוהב והדואג, בה הוא פונה לרבינו ומנהיגי הקהילות שבצרפת - "דברים פשוטים מאוד, אך גם אמיתיים מאוד" - כפי שהקדים רבינו לדבריו במכתבו. לאחר שפרס רבינו את ההיסטוריה של קיומו והשרדותו של עם ישראל בכל הגלויות, שהכל בזכות לימוד התורה בטהרתה, פנה אליהם רבינו בקריאה מלב אל לב:

אחי היקרים ואהובים!

אנא, שמרו על האוצר היקר שנתן לכם הבורא יתברך, ושילחו את בניכם ללימוד תורה בקדושה על טהרת הקודש בדרך המסורה לנו מישראל סבא.

ודעו לכם, אהובי, כי הנחת האמיתי יהא לכם כשתשלחו את בניכם ללמוד תורה בשיבות הקדושות מקטנותם... חזקו ואמצו בזה, בעדכם ובעד כלל ישראל!

לאחר שחזר רבי אהרן לייב ממסעו זה, מיהר רבינו לעלות לביתו להקביל פניו מפני הכבוד⁶, ראשית פתח לקדמו בברכה ולשאול לשלומו והאם הנסיעה לא היתה קשה מדי במצב בריאותו ובכוחותיו, ומיד עבר להתעניין לשמוע מפי רבי אהרן לייב האם הנסיעה השיגה מטרתה, האם אכן הצליח השם בידו לעורר ולהשפיע על הקהילות לשמור דרך השם בחינוך בניהם על טהרת הקודש, והאם נתקבלו הדברים אף אצל כלל המון העם הבעלי בתים שומרי תורה ומצוות שישלחו ילדיהם להתחנך דוקא במוסדות כאלו. משיפר לו רבי אהרן לייב על ההתעוררות הגדולה שהיה בכינוסים ההמוניים, בפרזי - במרסיי ובליאון, ועל ההחלטות שהתקבלו בכל מקום להקים ישיבות לצעירים על טהרת הקודש ללא לימודי חול, רחב לבו בשמחה גדולה, אך לא הסתפק בזאת אלא הוסיף מיד לשאול האם דאגו שיהיה המשך מעשי להתעוררות, והעלה את הצורך לדאוג לאנשי מעשה בני תורה יראי השם בכל מקום ומקום שם בקהילות בצרפת, שיפעלו להמשיך את השפעה הברוכה של המסע.

הישיבה בית היוצר

אחד ממרביצי התורה מספר על עובדא שיש בה כדי ללמד את השקפתו של רבינו, ישיבה מהי. בשנת תשס"ה שימשתי כמשיב באחת הישיבות בבני ברק, היה שם בחור שהרמה של הישיבה לא התאימה לו, הוא היה ברמה גבוהה יותר מהרמה הכללית בישיבה, והיה חשש שהשיעמום יזיק לו מאוד, בסוף זמן קיץ (זה היה בערך ארבע שבועות לפני סוף הזמן) הרגשנו שכלו כל הקיצין, אין כל טעם ותועלת שימשיך לשהות בישיבה. הועלתה הצעה שהוא יעבור להתגורר עד סוף הזמן ליד אחיו שהיה אברך רציני מאוד בכולל באחד מיישובי הדרום [דומני, שבאופקים] ואחיו ילמד איתו או ידאג לו לחברותות מתאימות שלוש סדרים ביום, ולזמן אלול נסדר לו כבר ישיבה אחרת.

נכנסנו וסיפרתי לרבינו את הסיפור, הוא התעניין מאוד מה קורה שם בישיבה, (התברר שהוא היה מעודכן יותר ממני!!!, כנראה שהיה זקוק למידע זה כדי לדעת האם לייעץ למסיימי ישיבות לצעירים להירשם לישיבה) כשהוא שמע את השאלה, הוא שאל אותי אם אחיו נמצא בכולל ישיבתי, והבחור ילמד איתו שם, או בכולל ללא מסגרת ישיבתית, עניתי לו שזה כולל רגיל כשבליילה הבחור ישן אצל אחיו וגם יאכל אצלו. רבינו קם מכסאו, והרים את קולו, ושאל אותי, אתה רוצה להוציא בחור ממסגרת של ישיבה???? אמרתי לו שבישיבה בין כה אין לו מה לעשות והוא מתייבש, והמצב רוח שלו ממש גרוע וכו'. רבינו הרים את קולו יותר ושאל בכאב, להוציא בחור ממסגרת ישיבתית???? אתה יודע איזה אחריות צריך לזה, אמרתי לו זה רק לזמן קצר, אח"כ הוא ילך לישיבה אחרת.

רבינו קם מכסאו פעם נוספת, פנה אל הבחור ואמר לו: לעזוב מסגרת של ישיבה, אל תחשוב על זה בכלל, זה לא הצעה כלל לפתרון המצב, והיה נראה מזועזע מעצם הרעיון...

***

"ישיבה" - לשיטתו של רבינו אינו מסגרת לימודים, חזקה ורצינית ככל שתהיה. אלא היא בית היוצר, תפקידה של הישיבה הוא שבניה-תלמידיה יתגדלו וילמדו בה וממנה, לא רק בלימוד התורה ללמוד לקח וסברא איך ללמוד, אלא שיתלמדו ויתגדלו להיות "אדם" של תורה בכל הליכותיהם. ולא שייך שיתחלק הדבר שבחור ילמד בישיבה רק איך ללמוד, ובשאר הנהגותיו לא יקבל את החינוך וההשפעה מהישיבה. במעמד חנוכת הבית לבנין הפנימיה "חמדת ישראל" של ישיבת סלבודקה, התכבד רבינו לשאת דברים, בדבריו הזכיר את ששמע מרבו רבי יחזקאל סרנא במשא שנשא במעמד חנוכת חדר האוכל של ישיבת חברון, וכך אמר: דעו לכם בישיבה כל פינה היא ישיבה, החדר האוכל הוא גם ישיבה, זהו ישיבה ללמוד איך אוכלים על פי תורה, עם כל הלכות סעודה. וכאן פנה רבינו לנדיבים ואמר להם, דעו לכם הנדיבים היקרים האחים קארפניקעל, נתתם לישיבה הקדושה "כנסת ישראל- סלבודקה" בנין פנימיה, יכולים אתם לחשוב כי תרומה זו על אף חשיבותה, מכל מקום איננה חשובה כתרומות אחרות שנתתם להקים בתי מדרש לתורה ולתפילה. אך לא כן הדבר, אלא גם הבית הגדול הזה שנבנה כאן על ידכם בית המדרש הוא, זהו בית מדרש ללמוד איך בני תורה ישנים, איך צריך להתנהג כשהולכים לישון, ואיך נוהגים כשקמים. ב"ישיבה" לומדים הכל, לומדים איך ללמוד, ולומדים איך מתנהלים בכל ארצות החיים הכל לפי התורה.

תורה לשם תורה

תורתנו הקדושה אינה כשאר חכמות, שעיקרן ידיעת חומר לימודים מסוים... לימוד התורה מוכרח להיות רק על ידי נתינה מאת הקב"ה - "כי ה' יתן חכמה". ולכן בלימוד התורה יש תנאים איך ללומדה, ובמה זוכים לקנות ידיעותיה.

מדברי רבינו

אחד מתלמידי רבינו לשעבר, בעודו בחור בישיבה גדולה, נוהג היה ללמוד בימי בין הזמנים בהיכל ישיבת פוניב'ז הגדולה, וגם רבינו היה לומד שם לעיתים.

באחד הימים הגיעה קבוצת בחורים ממוסד מסוים, ללמוד בהיכל הישיבה ולהתרחש מעולמה של תורה בטוהר. הבחור שוחח עמהם בלימוד, ותיאר בפניהם את אופי הישיבה, סדריה ואורחותיה, וכדרכם של דברים נמשך להאריך עמהם בשיחה על אורחות החיים של בן תורה.

תוך כדי שיחתו עמהם, שם לב כי רבינו מסמן לו לגשת אליו. הבחור מיהר לרבינו שאמר לו: "אהרן" - נקב בשמו הפרטי בחיבה - "נכון, אני כבר לא הר"מ שלך בישיבה קטנה, אך בכל זאת אתן לך עצה: אל תתעסק עמהם".

⁶ אמרי דעת ח"ב עמ' ריב-ריג.

⁷ יצויין, שרבי אהרן לייב לפני נסיעתו הגיע לבית רבינו לספר על נסיעתו ולהיפרד ממנו.

וביאר לו טעם הדבר: "נערים אלו התחנכו תחת השאלה 'מה אעשה כשאיה גדול' - האם אהיה מדען, רופא בכיר, עורך דין מצליח או סוחר ממולח. כל לימודם הוא כדי להגיע לתכלית ומטרה. גם אם כעת ישתכנעו לעבור וללמוד בישיבה קדושה, עדיין תקנן בהם התחושה והשאיפה - מה התכלית שלנו לעתיד. הם ילמדו כדי לקבל מטרה תורנית, לכהן כראש ישיבה, רב קהילה או דיין בבית דין... אבל אתה למדת ב'תשב"ר', ובחייך חינוך אותך שלומדים תורה כדי ללמוד תורה כל החיים, לא כדי להגיע למטרה נוספת מלבד עצם הלימוד".

בהזדמנות, סיפר בעל המעשה את שיחתו זו שהיתה לו עם רבינו, לרבי אלעזר מנחם מן שך, אשר יצא מהתפעלות: "כמה פיקחות והבנה עמוקה יש לו לרבי מיכל יהודה!"

הכשרת רמ"ם חורבן לישיבות

בקין תשס"ג עלתה יוזמה: הכשרה ייחודית לרמ"ם, כשעם סיום ההכשרה יקבלו המסיימים רשיון הוראה לעל-יסודי, כיתות ז'-י"ב [כתה י"ב - מקבילה לשיעור א' ישיבה גדולה]. על פניו, נראתה הצעה זו כדבר תמים, שאין בו כל פסול, ואף מעלה יש בה - כשר"מ ייחשב ל'מוסמך', ניתן יהיה לקבל תקציבים גדולים יותר, ולהקל הן על הרמ"ם המלמדים תורה מתוך הדחק, והן על הישיבות הנאנקות תחת עול אחזקתן הקשה.

אולם רבינו נרעד למול יוזמה זו, ולהשלכותיה הנוראות לצביון מסורת הישיבות, ומיהר לכנס בביתו אסיפת ראשי ישיבות, כשהוא מתריע:

"דבר זה הוא חורבן לישיבות הקדושות, ועלינו לעמוד כנגד מגמה פסולה זו, ולמנוע ענין זה בכל תוקף! אף אם בתחילה יהיה נראה שהדבר נעשה באופן כשר וישר, הרי סופו מי ישרונו. ואם לא נעמוד במחאה וזעקה נגד התארגנות זו, הרי נהיה אחראים לכל ההיזק שהדבר יביא בסופו".

על הטענה שהדבר יביא תוספת של תקציב, כשלאידך, נרמז, שאי קבלת היוזמה עלולה לפגוע אף בתקציבים הקיימים, אמר רבינו:

"אף אם באים עלינו בטענה כי המניעה בהשתלמויות אלו של הרמ"ם ומגדי השיעורים תביא לקיצוץ ניכר בתקציבים, אל לנו לפחד מכך! הלא הקב"ה זן ומפרנס לכל וקיום הישיבות תלוי בידו, ולא בתקציב זה או אחר".

*

כיוצא בזה, כאשר נודע כי כמה מנהלי ישיבות קטנות, אימצו בישיבתם עריכת מבחני 'בגרות תורה' שבעל פה, כדי להגדיל את תקציבן ממשד החינוך, הביעו גדולי ישראל את דעתם - שעצם הדבר מהווה "חילול השם, שהישיבות הללו מופיעות ברשימות של משרד החינוך, אפילו שבפועל לא עושים בגרות ולא מקבלים תקציבים" - כלשונו של רבי יוסף שלום אלישיב.

רבינו עצמו יצא אף הוא במכתב נרגש - תחת הכותרת 'על עלבונה של תורה' - בו כתב בין היתר:

אוי לאותה בושא ואוי לאותה כלימה, והוא חילול התורה והפרתה, והדבר צריך לעזע כל לב מרגיש, שלפני שנים ספורות לא היה עולה על הדעת על אפשרות כזאת, לתת להם דריסת רגל בתוך הישיבות.

והנה יש לדעת, שהכנסת אנשי משרד החינוך, בפנים בתוך מחיצות הקודש של הישיבה, ושיתופם בתוך לימוד התורה לצעירינו, הוא הרס החינוך שאנו מבקשים, ובכך ישתנה יחס הקודש כפי שצריך להיות לתורת ה', מה שאנו עמלים להשריש ולנטוע בבנינו.

מלבד זאת, שעל ידי הכנסת לימוד הגמרא בתוך מסגרת של 'לימודי בגרות' השונים, יכניסו מושגים של חולין מהחוץ, בתוך השאלות בגמרא שהם יערכו... ובכך יוציאו את התורה מרשות הקודש לחול... ויורידו בזה אור מעלת תורתנו הקדושה, והיא מעילה בקודש!

אל מכתבו זה שנכתב בדם לבו, הצטרפו בחתימותיהם עוד מגדולי הדור.

גם בקין תשס"ז שהועלתה הצעת חוק החינוך שיאפשר תיקצוב הישיבות לצעירים, ישב רבינו על המדוכה עם גדולי ישראל, לדון בגופם של דברים האם להסכים שיעבירו חוק זה. מתוך אחריות לקיומם של הישיבות מחד, ושמירת טהרתם וקדושתם מאידך, שקלו הם את כל הצדדים ואף ביררו את כל פרטי ההצעה לכל פרטיה ודקדוקיה, תוך בירור עם נציגי הציבור על כל ההשלכות שיכולים לצוץ מחוק זה. עד שבחודש תשרי תשס"ח פורסמה הוראה ברורה שאין להסכים לאופן זה של הסדרת התיקצוב, כי עצם הכנסת הישיבות למסגרת חוק, הוא שינוי במעמדם העצמאי מאז תחילת הישוב החדש בא"י, ובנוסף החוק אינו פוטר את הישיבות מלימודי חול, ואין בהצעה זו אלא הונאה עצמית וסופה ידוע מראש.

צרכי הדור מול גדר 'הישיבה'

גם ברום שנותיו ופרישותו עד הקצה ממנעמי העולם הזה, הכיר רבינו את הדור ואת צרכיו. הבין ללבם ולדעתם של צעירי בני הישיבות, ונתן את דעתו על כל פרט ופרט, איך ובאיזה צורה אפשר לספק להם את צרכיהם תוך כדי שמירה על אופיה של הישיבה, במה אפשר להקל ומה יש לאסור מכל וכל.

לאחד מראשי הישיבות אמר רבינו: "הבחורים צריכים טיול? ודאי, אין ספק שיש לאפשר להם לנסוע לטיול, אבל שיסעו עם ההורים - לא מטעם הישיבה".

במיוחד חדרה נפשו למול ה'קעמפים' - מחנות הקיץ, שהחלו לערוך בכמה וכמה ישיבות. ראשית, על עצם הרעיון: ליטול את 'מסגרת הישיבה' כמות שהיא, ולהעמידה במשך כמה ימים באווירה יותר פתוחה ומשוחררת מאשר בהיותה בכל ימות השנה, יש לזה השפעה שלילית על כל עצם מסגרת הישיבה, והיא עלולה לערער את כל מהותה.

כדוגמא - אחת מני רבות - ציין את העובדה, ששמע כי באחד הטיולים שנערכו במסגרת אחד הקעמפים, טיפס אחד מרמ"י הישיבה עם בני הישיבה, במעלה צוקים ובעמקי נחלים, כאחד מבני החבורה - הלא זהו ההיפך מן הדמות של 'מרבץ תורה'!

וביאר: מרבץ תורה, צריך לקרב את הבחורים אליו, לדת לנפשם, להכיר את צרכיהם, להבין לרוחם באהבה אין גבול - ומי כרבינו שנועד כרב אמן במלאכת קודש זו - ברם, יש להעמיד גבול. הרב אינו 'חבר'

של התלמיד. כשהוא יורד בהתנהגותו אל התלמיד, הוא מטשטש את כל דמותו ומהותו, וכל הערכה אליו ועמה השפעתו נמוגה ואיננה.

זאת מלבד מה שחשש על הצורה בה ימלאו את הזמן בכל ימי הקעמפ - כפי שאכן התברר בכמה מקרים, שהביאו בפני הבחורים מרצים שונים ומופעים משונים, הרחוקים ת"ק פרסה מאוירה של ישיבה ומעולמו של בן תורה.

וגם בזאת דן כל ענין וענין לגופו.
כשראש ישיבה שטח בפניו תכנית לימי בין הזמנים לישיבתו, כשכל אופי התכנית שונה מהותית מ'קעמפ' רגיל, שאינה נמשכת אלא יומיים בלבד, וכוללת מסגרת לימודית, כשבין השאר יערך גם טיול, וגם הלינה תעשה במקום פתוח ופרטים ומגבלות נוספות, ישרו הדברים בעיניו ואישרם.
בישיבה המיועדת לבחורים מבתיים שאינם בני תורה, כשהחשש למעמד רוחניותם גדול באם יהיו בביתם בימי בין הזמנים, התיר ואף עודד לקיים עבורם מחנה קיץ, במגבלות וההקפדות שהורה להם.
יש לציין כי אמנם לא יצא בפומבי נגד הקעמפים שכן התקיימו בכמה וכמה ישיבות, אבל דעתו הידועה שמרה על רוח ותוכן אותם קעמפים, לבל יחרגו יתר על המידה, בהיות מוראו של רבינו עליהם.
בשנת תשס"ט כאשר רבו פרצות במסגרות אלו יצאו מרנן רבי יוסף שלום אלישיב ורבי אהרן ליב שטינמן במכתב לכל ראשי הישיבות שישמרו על מסגרת נאותה כיאה לבני תורה ובני ישיבה, ובל הינו להביא כל מיני אישים ותכניות הרחוקים וזרים לרוח הישיבות. רבינו הצטרף למכתב זה והוסיף על חומרת הפרצה, דברים כדברונות שיצאו מליבו הכאוב.

שנה לאחריה - שנת תש"ע יצא במכתב שנשלח באופן אישי מכתובתו של רבינו לכל אחד מראשי הישיבות. מעניין לציין שרבינו שלא היה נח לו לבוא בדברי תוכחה לראשי הישיבות מדגיש במכתבו את ענין הזקנה שמכח זה רואה את עצמו ראוי וחייב לעמוד בשער. וכה הם בדבריו: הנה ב"ה זקנתי ואני בא לעורר שוב על מה שנעשה בקעמפים. ובסיום מכתבו הוסיף שוב: **ולא באתי אלא לעורר כי זקנתי ויראתי מלשתוק ולא להוכיח.**

אמנם, כאשר רצו [בניסן תשס"ו] להרחיב את קיום הקעמפים גם לימי בין הזמנים של חודש ניסן, על זאת עמד כנגד בכל תוקף, וכתב מכתב גלוי בו הביע את ההתנגדות להוסיף ולחדש דבר זה ודומיו במסגרת הישיבות, ולא נחה דעתו עד שהתכנית ירדה מן הפרק.

ההשפעה רק מתוככי הישיבה

מטבע בני הנעורים, בגיל הסערה והתהפוכות, מתעוררות לעתים שאלות על עצם "מה חובתו בעולמו" של הבן-תורה, ולפעמים מגיעים הדברים עד לכדי ספיקות באמונה חלילה.
ביקשו להביא אל הישיבות מרצה נודע בעל לשון מבורכת, הידוע בפעליו הרבים להשיב לב ישראל לאביהם שבשמים - שישא דברים בפני התלמידים בסגנון מושך ובהיר, ויפרוס בפניהם את יסודות האמונה תכלית הבריאה ויעוד האדם.

אמר רבינו: "האיש אותו הנכם מציעים למטרה זו, מצד עצמו הוא אכן ראוי לכך ורבה התועלת בדבריו, אולם אין להביאו לתוככי הישיבות. בתוך הישיבה עצמה, ההשפעה אמורה לבוא אך ורק באמצעות אנשים הקשורים לעולם הישיבות"⁸.

*

בביקורו באחת הישיבות לבחורים שזה מקרוב זכו לאורה של תורה, ציין בדבריו לבני הישיבה: "יש לכם רבנים מיוחדים... שמהם אתם צריכים לקבל תורה, יראת שמים ומידות טובות, ולא לחפש רבנים צדדיים שאינם שייכים לישיבה, כי אי אפשר לדעת את דעותיהם והשקפותיהם".

ה'מאן דאמרי' של הישיבות

קך גם בענין טיפולים פסיכולוגיים, שבמקרי הצורך דחף וזירז לפנות אליהם, ואף סבר שכל ישיבה צריכה לעמוד בקשר עם איש מקצוע במקרים בעייתיים וכיוצא בזה. אך עם זאת הדגיש בכל הזדמנות, שכל זה הוא אך כטיפול נקודתי, במקרה של בעיה מוגדרת - שיש לטפל בכל האמצעים המעשיים העומדים לפנינו - בתוך המסגרת, ואם יש צורך ואילוץ אפילו בדרכים שמחוץ למסגרת המקובלת בעולם הישיבה. אף רבינו עצמו היה שולח לא פעם ליעוץ ולטיפול לפסיכולוגים ופסיכיאטרים - אבל עם זאת הורה נחרצות: חלילה מלתת להם להנחות את הקו הכללי של הישיבה.

בגלל בעיות - שהכיר בקיומן - אין לשנות את המסגרת והצביון של הישיבות, שעליהם להוותר כמאז ומקדם.

יש חולים וחייבים לטפל בהם בכל דרכי הרפואה הרגילים, אבל אין משום כך להפוך את כל בני הישיבה ל'חולים'.

שכר הליכה בידו

מעשה באברך כולל, שבילה את שעותיו בכולל בבטלה ולא למד מאומה. האברך הכיר במצבו והבין שאין טעם לשהות בכולל, והביע את התחבטותו בפני ראש הכולל שלו אם ראוי לו ללכת וללמוד 'הכשרה' מקצועית' ולצאת לעבוד.

ראש הכולל לא הרהיב עוז בנפשו להכריע בדבר זה, ושטח את השאלה בפני רבינו.

אמר רבינו: "אם אמנם ברור בוודאות גמורה, שאותו אברך מבטל את זמנו לריק, ואינו מסוגל ללמוד מאומה, אכן אין טעם שיישב בכולל ויתבטל שעות וימים. ואם יוכל לצאת ולהתפרנס ממלאכה, שייצא לעבוד ולהתפרנס. אבל ללכת ל'הכשרה' מקצועית' - בשום אופן לא! הוא עדיין צעיר, וכאשר ייצא

⁸ וראה מכתבו של רבינו לבן ישיבה (אמרי דעת ח"ב עמ' שעב): "על שאלתך, מדוע לא מקדישים זמן בישיבות ללימוד יסודי האמונה? אין זו בכלל שאלה, אנו כלל ישראל יש לנו מסורת אבות מאבותינו אברהם יצחק ויעקב, וביותר גאולת מצרים ומתן תורה היה להראות לנו בחוש יסוד האמונה הנמסר מאב לבן... אם חיים בהתבוננות על דרכי החיים יכולים לראות בחוש אמונה והשגחה פרטית... ויש להתרחק מכאלה הרוצים להבין בשכל הדל שלהם עניני אמונה, אלא תמים תהיה עם ה' אלקיך..."

ללימודים מקצועיים, יגלה לפתע את 'העולם'. זה עלול להשפיע עליו ברוחניות ולפגוע ביראת שמים שלו. אם האפשרות לצאת מהכולל היא רק להכשרה מקצועית, במקרה זה עדיף שבינתיים ימשיך לשבת בכולל, אף אם לא יעשה מאומה, מכל מקום האוירה השוררת במקום תשמור עליו ותחזק אותו⁹. אמנם - סייג רבינו - כל זאת כמובן בתנאי שבשהותו בכולל אינו משפיע לרעה על אברכים אחרים, ואינו מושך אותם לבטלה ולשיחות סרק וכיוצא בזה.

דגל חדש

נכנס אברך לרבינו להתייעץ לאיזו ישיבה קטנה לשלוח את בנו, וסח לרבינו כי מנסים להשפיע עליו לשלוח את בנו לישיבה מסוימת שדרך לימודה שונה וניתן בה דגש יותר על לימוד בקיאות. וכבר התגבשה קבוצת אברכים חשובים השולחים את בנם לישיבה זו. רבינו כדרכו שואל את האברך: "ומה דעתך?" ענה האברך: "רבינו חינוך אותנו ש'חדש אסור מן התורה'". צחק רבינו בשחוק לבבי: "אלו בדיוק המילים שרציתי לומר לך". אולם האברך המשיך ואמר, שלדברי העומדים בראשות הישיבה, עצם דרך הלימוד היא כמו כל ישיבה קטנה רגילה, אלא רק שבתוך מסגרת זו, הם נותנים יותר דגש על לימוד בקיאות. הסביר לו רבינו את העניין: "מספיק שיש להם 'דגל' ושם אחר, כדי שהבחורים יסטו מדרך הישר המסורה לנו מדור דור".

נגד זקניו כבוד

"אשריכם שזכיתם להסתופף בהיכלה של תורה, ללמוד בישיבה קדושה, דעו לכם שאתם יכולים בשנים אלו לרכוש אוצרות גדולים איתנים ונשגבים של יסודות לכל החיים, שבשום מקום אחר לא יכולים להשיג ולקבל", משפט זה נשמע מפי רבינו אין ספור פעמים בשיחותיו לפני בני הישיבות. בכל עת הנחיל את יסוד ההשקפה שהשהות בישיבה היא זכות, ואין ערוך לאושר של כל יחיד ויחיד שזוכה ללמוד בהיכלי התורה והישיבות. והיה דורש מהתלמידים: עליכם להרגיש בכל עת כלפי כל שאר אנשי העולם הגדולים והמפורסמים ככל שיהיו, "שולחנו גדול משולחנם" כי אנחנו זוכים לחבוש ספסלי בית המדרש. הבחור או האברך שיושב ולומד, ואף שלימודו בצנעה שייך עייל שייך נפיק ואף אחד אינו מרוממו ומפארו, עולה הוא בדרגתו, בחכמתו, בהשכלתו, מכל אלו העוסקים בעניני העולם ונחשבים מלומדים, משכילים, והוא זה שלו הכבוד ולו התפארת.

*

באחת הערים הגדולות שבגולת צרפת, הוכתר תלמיד חכם וירא אלקים, לרבה הראשי של העיר. לרגל הכתרתו, הוצע לו על ידי בני קהילתו, כי אף שאין חולק על מעמדו ודרגתו הגבוהה בתורה, אולם היות ויש ומבני העיר הרחוקים מעולמה והווייתו של תורה לשמה, רצוי שייך לקבל תואר מוכר ורשמי מ'סמינר לרבנים' חרדי שבאותה מדינה, כי היכי דלשתמעון מילה אף בקרב הרחוקים. שלח הרב ושטח את שאלתו בפני רבינו, אשר השיבו בכתב:

"לדעתי אין למעלה כבודו לעשות שום השתדלות בזה, כי הלא כבודו שליט"א, מרומם ומפואר הוא בזכות עצמו, בכך שזכה להסתופף בהיכלי הישיבות וללמוד תורה ויראת אלקים מפי רבותיו ראשי הישיבות הגאונים שליט"א, ויש בה בלימוד התורה כראוי, לתת חכמה ותבונה ודעת לכל לומדיה, ולכן אינו צריך לקבל תואר מגוף ומוסד אחר".

מה זך מבטו של רבינו, אשר חשש לכבוד התורה המסורה, כאילו צריכה היא לגושפנקא רשמית. רבינו ראה בעצם ההליכה לבקש 'תואר', פגיעה ברוממות לימוד התורה בטהרתה. אמנם, רבינו לא שלל את עצם קבלת התואר - **לפי צורך המקום והזמן**, אך בתנאי - **"אם ירצו הם"** - הסמינר לרבנים - "לתת לו, ויכול לקבלו. ויהיה הדבר לכבוד **עבורם** לפאר את מעלת כבודו שליט"א". אם הסמינר לרבנים מיוזמתו יעניק לרב את התואר, הרי שיהיה בזאת כבוד התורה! רבינו גם שמח לשמוע באותה הזדמנות, כי טקס הכתרת הרב יהיה ברוב עם, בציינו כי "הדבר מבורך מאוד! והיה בזה משום נתינת כבוד לכלל שומרי התורה והמצוות בעירכם ולכל לומדי התורה" - בציינו כי "בכך שנותנים כבוד ויקר כראוי לנושאי דגלה של תורה העומדים על משמר הקודש ברבנות והנהגת הקהילות... דבר זה יוסיף לחיזוק היהדות לכלל הציבור".

שימוש חכמים

על החשיבות הרבה שייחס רבינו ל'שימוש חכמים', נלמד, מתשובה שהשיב לשאלה שנשאל לימים, מאחד שזכה במשך תקופה ארוכה לשמש רב גדול, אלא שלאחרונה, מחמת זקנה נחלש אותו גדול עד כי שוב אינו יכול לקבל ממנו בתורה. ושאל אם ימשיך לשמשו או שמא יכול להפסיק, כיון שממילא אינו מקבל ממנו תורה והדבר אך גוזל ממנו זמן רב. ענה לו רבינו, כי לפי דברי המהרש"א, המפרש "גדול שימושה יותר מלימודה", היינו "שרואה ברבו הלכה למעשה"¹⁰, אם כן עליו להמשיך ולשמש את הרב הזקן, כי עדיין יכול ללמוד ממנו הנהגות של "הלכה למעשה" - שלדברי חז"ל זה הרי "גדול יותר מלימודה". כיוצא בזה, מעשה באחד מגדולי גאוני ראשי הישיבות, שבערוב אריכות ימיו שזכה בה, עוד המשיך במסירות נפש למסור את שיעוריו. פנה אחד מתלמידי הישיבה אל רבינו, ונפשו בשאלתו אם מן הנכון שיכנס לשיעורי אותו ראש ישיבה - "הוא מוסר את שיעוריו בשפת האידיש שכמעט ואינני מבין, ומה עוד שמחמת זקנותו המופלגת אין דיבורו רהוט וברור, כך שאם אכנס לשיעור, לא אבין מאומה מדבריו". אך רבינו עודדו והמריצו להשתתף בשיעוריו למרות הכל, בהטעימו את דבריו:

⁹ ראה אבות פ"ה מ"ד: ארבע מידות בהולכי לבית המדרש, הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו, וביאר במגן אבות להרשב"ץ בשם רבינו שלמה: "וההולך ואינו שומע ואינו שונה ולומד, יש לו שכר הליכה".

¹⁰ חידושי אגדות למהרש"א ברכות ז ע"ב: "גדולה שמושה כו". הוא מבואר, דיש כמה הלכות שאדם לומד מרבו שאינן למעשה כדאמרין בכמה דוכתין, ומש"ה קאמר דגדולה שמושה, שרואה ברבו הלכה למעשה".

"מסופר על אחד מתלמידי החפץ חיים, שהיה צריך לנסוע ולעבור בדרכו דרך עירו של בעל ה'לשם' שבו ואחלמה'. שלח אחריו החפץ חיים לאמור, שישתדל למען השם, להכנס ולבקר את בעל ה'לשם', כי בעלמא הדין עוד אפשר לראותו ולהתקרב אליו, אבל בעלמא דאתי, הלא יהיה כה גבוה, שאפילו בידית של דלת היכלו לא נהיה רשאים לגעת¹¹. כך הוא גם לאותו גאון ישיש" - אמר רבינו - "כאן, עוד יש לנו את הזכות לשבת בשיעוריו, וגם אם אין מבינים מאומה, עצם השהייה במחיצתו משפיעה שפע של יראת שמים. ושם... מי יודע, אם בכלל נוכל לגעת בידית הדלת".

לר"מ בישיבה קטנה ששימש בד בבד כ'משיב' בישיבה גדולה, כבדה עליו המלאכה הכפולה, והתייעץ עם רבינו איזו משתי המשרות יעזוב. אמר לו רבינו: "אמנם בישיבה הגדולה אתה רק 'משיב', אבל יש בישיבה זו גדולי תורה, לא כדאי לך לעזוב שם".

*

בשיחה עם אחד מבני ביתו, העלה רבינו את חשיבות הדביקות בתלמידי חכמים שהיא מצות עשה מן התורה. שאלו בן ביתו, ומהי 'דביקות'? האם לשאול ולהתייעץ עם החכמים בכל צעד ושעל בדרכי החיים? צחק רבינו בשחוק מלבב ואמר: "לא זו הכוונה, אלא פשוט להתבונן במעשיהם וללמוד מדרכיהם".

להתקשר עם דורות קודמים

כל מה שמסופר על גדולי הדורות ממשיכי ומוסרי התורה לדורות הבאים, הם לימוד גדול לכל אחד המעיין בהם, אשר ודאי יביא תועלת גדולה להרבות תורה וחכמה על טהרת הקודש לכל אחד.
מתוך הסכמת רבינו לספר 'שימוש חכמים'

"אבי מורי זכרוננו לברכה, היה נוהג לספר לי על הנצי"ב מוולוז'ין ועל רבי רפאל שפירא, ומזכרונותיו מהנהגות גדולי תורה אחרים. הדברים נועדו לדרבן אותי להדבק בדרכיהם וללמוד ממעשיהם" - כך מעודד היה רבינו לספר לילדים על קורות גדולי ישראל, או לקרוא בספרים על תולדותיהם. עם זאת הורה, שכאשר ילד שומע או קורא סיפור על גדול בישראל, צריך לכווננו ולהבהיר לו, שאין אנחנו יכולים להדמות להנהגותיהם של גדולי הדורות הקודמים, והתועלת בסיפורים אלו, היא לראות ולקבל מושגים בגדלות התורה והיגעים בה. בכל נסיון לחקות את המעשים שעשו גדולי הדורות הקודמים, עלול לצאת השכר בהפסד.

והעיקר - הורה רבינו - גם לסיפורים אלו צריך לתת גבול ומידה! - "אם הילד יקרא כל העת על התמדתם של גדולי התורה, ולא יבין מכך שגם הוא צריך להתמיד בלימוד התורה, אז מה הועילו בכך? סתם לקרוא סיפורים? חבל..."

כבוד חכמים

תלמידו רבי ראובן קרלנשטיין, ציין כי כאשר היה רבינו מזכיר שם של אדם גדול, היו מרגישים ביראת הכבוד שהוא רוחש לאותו גדול. וכאשר היה מוסיף לשמם את ה"זכר צדיק לברכה" - במילוי התיבות ולא כשגור בפי ההמון בראשי תיבות "צ"ל" - לא היתה זו אמירה בעלמא, ניכר כי הוא מתכוין לכל מילה, בהזכרתו את זכר אותו צדיק לברכה.
"ראינו כבוד תלמידי חכמים בחוש, כי החכם יודע מה זה חכמים"¹² - אמר רבי ראובן.

* * *

כך קרא אחריו תלמידו, האדמו"ר ממודז'ין, רבי חיים שאול טאוב:

בשעה שנסתלק אהרן הכהן, שבו עם ישראל לאחוריהם שמונה מסעות, והגיעו עד למקום הנקרא 'מוסירה'. שם נפלו ברוחניות, והיה על בני לוי להשיבים לדרגתם.

אפשר להמליץ את הנרמז במה שהגיעו עד 'מוסירה' -
שהנפילה ברוחניות היתה בגדר נפילה מה'מסורת'.
ומה נמלצו דברים אלו, על הסתלקותו של רבינו,
שהיה עומד בכל כוחו שלא ישנו מהמסורה לנו¹³.

¹¹ אותו תלמיד היה רבי אליהו דושניצר. המעשה מובא מפי רבי אריה לוי, ע"י רמ"מ ישר, החפץ חיים - חייו ופעליו, ח"ג, ת"א תשכ"ט, עמ' תתרמט.

¹² ראה בית הבחירה למאירי שבת י ע"ב: "שאין אדם מכיר במעלת החכם אלא אם כן רוח חכמה לובשתו".

¹³ יתד נאמן - מוסף שבת קודש, פר' מסעי, כ"ז תמוז תשע"א, עמ' 12.

וארטים לפרשת שבוע

טז א. ויקח קרח וגו' ואון בן פלת בני ראובן. וברש"י שבת ראובן נשתתפו עם קרח במחלוקתו, אי לרשע או לשכנו. וקשה היה גם שבת שמעון היו שכנים של קרח: וי"ל ע"פ חז"ל (מובא ברמב"ן) שכל המאתיים וחמישים בעלי מחלוקת היו בכורים וקרח שכנע אותם בטענה שהם סתם פדו עצמם, דהנה בגמ' יש ב' טעמים לפדיון בכור או משום שניצלו במצרים למרות שייחללו עובדי ע"ז, והללו עובדי ע"ז". וטעם שני, כי מכרו את יוסף שהיה בכור לרחל. וא"כ א"ל קרח ממ"נ, אם הטעם הראשון נכון, אז שבת לוי פטורים מבכורה - כי שבת לוי לא היו עובדי ע"ז ובד"ן היה שבכוריהם יצילו ממכת בכורות (ובאותו הזמן שבת לוי פדו עצמם כמבואר בריש במדבר), ואם הטעם השני נכון, אז אתם שבת ראובן פטורים, כי ראובן לא היה במכירת יוסף, ואת זה הוא לא יכל לטעון לשמעון.

שם. ממשיך רש"י ואומר ראה שמואל יוצא ממנו. דהיינו שקרח ראה ששמואל ייצא ממנו ולכך חלק על משה. ויש להקשות מה הוא ראה בזה? אומר ר"י איבשיץ זצ"ל, יש מחלוקת בגמ' בחגיגה פרט על הציבור, שזיטרה ראשונה: רק מי שהגיע לגיל 50. ושיטה שניה אפילו לפני חמישים - אם למד כל התורה. וקורח הרי היה לפני גיל 50 כי הוא היה מנושאי הארון (שזה בגיל 30-50), ולפי שיטה א' הוא לא ראוי למלוכה, לכן הביא ראה שמואל ששמואל שמואל 11 שנה ומת בגיל 52 א"כ הזינן כשיטה ב'. **עוד י"ל** ע"פ יומא כב אין ממנים פרנס על הציבור אא"כ קופה של שרצים מאחוריו, ומשה היה לו דופי כי עמרם נשא דודתו שעתידה תורה לאוסרה, אבל קרח שפקח היה מה ראה להתמנות הרי הוא היה נקי וי"ל שראה את שמואל שגם היה נקי, ולא ידע ששמואל לא נקי כי יש לו את הקופה של קרח מאחוריו.

שם. ממשיך רש"י ואומר ראה שמואל יוצא ממנו. נראה לבאר דבריו דבתרגום יונתן פסוק ב ביאר שעון קרח היה בגלל שהורה הלכה בפני רבו, ואיתא בעירובין טז. שהמורה הוראה בפני רבו אילו לאותו בלא וולד, והוקשה לרש"י וקרח שפיקח היה מה ראה לשטות זו שהורה הלכה בפני משה ולא נתיירא שימות בלא ולד, וע"ז תירץ ראה שיוצא ממנו שמואל ולכן לא חשש לזה.

טז א. ואון בן פלת. הגמ' בסנהדרין קט אומרת ש'און בן פלת' אשתו הצילה אותו ע"י שטענה כלפיו שממ"נ מי שינצח, אתה בכל מקרה יכול להיות רק מספר שניים שלו, אז מה אתה מתערב. וכשהוא הביע חשש שיבואו לשכנע אותו, היא השקתה אותו יין וישבה בפנתה הבית וסותרה שערות ראשה. ויש ליתן טעם למה עשתה ד"ז שסתרה שערות ראשה וי"ל כדי שלא יבוא און בן פלת ויטען לאשתו שאמנם הוא עצמו לא ייהיה כהן גדול אבל בניו יהיו ראויים לכהונה גדולה ובשביל זה שווה לו לר"ב. הלכה גברת בן פלת ופתחה יומא מז. וראתה שהטעם שיקימחית' זכתה שבניה יהיו כהנים גדולים משום שמעולם לא גילתה שערותיה א"כ בתוך כותלי ביתה, אמרה גברת בן פלת אני אמנע את כל הסיכויים שבני יהיו כהנים גדולים כדי שלא'יון לא יהיו טענות.

טז ב. ויקומו מלפני משה וגו' נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם. ודרשו חז"ל (סנהדרין קי). קראי מועד שהיו יודעים לעבר שנים, ולקבוע חודשים. הטעם שהוצרך לכאלו אנשים, אומר רבי יונתן איבשיץ זצ"ל, ע"פ הגמ' שם, שבאותו הזמן שקרח התווקם עם משה, באו השמש והירח לפני הקב"ה וא"ל, אם אתה לא דואג ששנה יצאח אנו לא נעשה מלאכתנו. וקשה מה הם התערבו על ריב לא להם? אלא וי"ל דידוע שבשעת בריאתה אמרה להבנה לקב"ה, אין מלכים שתממשים בכתר 1, א"ל הקב"ה לכי ומועטי עצמך. ולפי"ז הכל מובן, טענת קורח הייתה שלא צריך להסתפק במנהיג 1 לדור, אפשר גם 2, ומה תשאל, הרי השמש לא יכולה ביחד עם הירח דהרי ישראל קובעים לפי שנת הלבנה, ועכו"ם לשנת החמה, ענה קרח, אמנם בירח מונים את החודשים, אבל בשמש מעבירים את השנים, וא"כ גם בישראל יכולים לשלוט 2 מלכים. ומתורץ למה השמש והירח התערבו במיבה כי הירח טענה שאם קרח צודק שיחזירו אותה לגדולתה. וגם מובן מה הטעם שקרח הביא בקיאים בעיבור החודש.

טז ד. וישמע משה ויפול על פניו. פרש"י במחלוקתו של קרח נתרשלו חיו. יש להקשות למה נתרשלו ידי משה כאן יותר מאשר רבו דתו. העגל שהיה הורה יותר חמור. ועי"ש וישמע משה מה הוא שמע? וי"ל דהנה איתא במדרש (שמו"ר מג ה) שאחר חטא העגל אמר משה לקב"ה שעם ישראל חשב שאנכי ה' נאמר רק לי. ולא להם ולכן אל תעניש אותם, וכך הוא פייס לקב"ה. אבל כאן הם אמרו כל העדה כולם קדושים ואומר רש"י (פסוק קודם) כולם שמעו מפי הגבורה אנכי ה' ובה ביטלו דברי משה, כאן כבר למשה לא היה מה לפייס לקב"ה לכן נתרשלו ידיו.

טז ה. בוקר ויוזע ה' את אשר לו וגו' זאת עשו קחו לכם קטורת. והשאלה נשאלת, הרי כידוע הקח שהיה במדבר היה מגיע לצדיקים ליד הבית, ולרשעים רחוק מהבית, וא"כ למה לא אמר משה נראה בבוקר להיכן יגיע הקח של קורח, ואז נדע מי צודק, ולמה הוצרך לקטורת? מתרץ רבי חיים קניבסקי בטעמא דקרא. שקרח טען שהטעם שהמן מגיע רחוק מהבית שלו כי הוא לא מוחה מספיק.

טז ו. זאת עשו קחו לכם מחתות. וברש"י מחתות שחותין בהם גחלים ויש להם בית יד. יש להקשות המילה מחתות מוזכרת בתורה כבר בחומש שמות וביקרא ושם לא מצינו שרש"י הסביר ד"ז, למה כאן רש"י נזכר להסביר את זה. וי"ל דלקמן ריש פרק יז הקב"ה ציווה שיקחו את המחתות ויעשו אותם ריקועי פחים צימיו למזבח, והגמ' במנחות צט לומדת מזה שמעלין בקודש דבתחילה היו תשימשי מזבח ועכשיו גופו של מזבח. והיה קשה לרש"י הא גם קודם היו המחתות גופו של מזבח שהרי את הקטורת הקטירו בתוך המחתות (וימא מז. ובתוס' שם ובעוד מקומות) והמחתה היא הרי באה במקום מזבח הקטורת. ועי' רש"י כאן בא לתרץ דמ"נ היתה כאן העלאה בקודש של להם בית יד, והבית יד של המחתות לא שימשו כמזבח ומזה ילפינן דמעלין בקודש.

טז ז. רב לכם בני לוי. איתא בסוטה יג. דמשום שאמר משה רב לכם בני לוי, ע"כ נאמר לו רב לך על תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה ונמנע ממנו להיכנס לארץ. וקשה במה חטא שכאמר להם רב לכם בני לוי? ועוד מה המידה כנגד מידה כאן: וי"ל ע"פ המדרש שאמר משה רב לכם בני לוי, היינו שגדולת הלווים חשובה מכהנים, והנה אמרו חז"ל שבשביל שמשה סירב בסנה שבעה ימים ללכת בשליחותו של הקב"ה הוא נענש, ומה עונשו? חד אמר שהוא היה ראוי לכהונה ואז הקב"ה הוריד לו את הכהונה, וחד אמר שהיה ראוי שהוא יכניס את בני"י לארץ וכעת הוא נענש שלא יכניס. ולפי"ז וי"ל כיוון שנשמה טען רב לכם בני לוי היינו שלוי יותר חשוב מכהונה, ע"כ מה שמשה לא קיבל כהונה זה לא עונש, א"כ העונש חייב להיות שהוא יימנע מלהיכנס לארץ.

טז ט-יא. המעט כי הבדיל אלוקי ישראל אתכם וגו'. ואהרן מה הוא כי תלינו עליו. ויש להקשות מה טען משה הא כל טענות היתה על אהרן שהוא כהן ולא הם, ולמה אמר ואהרן מה הוא כי תלנו עליו? וי"ל שהנה כידוע בתחילה הכהונה היתה אצל הבכורים ובחטא העגל זה ניטל מהבכורים וניתן לשבת לוי. וא"כ טענת משה הייתה לאהרן מגיעה הכהונה כבר לפני חטא העגל, ובחטא העגל אתם התגדלתם שניתן לכם כל דיני הבכורים, אבל אהרן לא קיבל כלום כי כבר היה לו קודם כי הוא בכור. וזה מה שאמר משה המעט מכם שאהרן נמנע מכם ולא קיבל כלום בחטא העגל, ואילו אתם נתגדלתם ולמה אתם מלינים על אהרן שלא נתגדל כלל.

טז יב. וישלח משה לקרא לדתן ואבירים. וברש"י מכאן שאין מחזיקים במחלוקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלישם בדברי שלום, וצריך להבין ודאי שאין מחזיקים במחלוקת ומה צריך רבותא לזה, ועוד הא משה עשה מעבר לכך, הוא ניסה לפייס והו"ל רק דיש לחזר אחר בעלי מחלוקת לשלום. וי"ל, אומר החת"ס, דהנה דתן ואבירים מצוינו ג"פ שהוחזקו למעל מחלוקת, הראשון בהריגת המצרי שמות ב יד. השני שמות ה כא הבאשתם את ריחון, והשלישית כאן אצל קרח, וכיוון שיש להם חזקה של בעלי מחלוקת היה צד שמשה לא יסרך לחזר אחריהם, כי בעל כבר הוחזקו כבעלי מחלוקת, קמ"ל שאין חזקה להיות בעל מחלוקת וזה כוונת רש"י מכאן שאין מחזיקים במחלוקת.

טז יד. העיני האנשים ההם נתקר לא נעלה. פרש"י אפילו אתה שולח לנקר עניינו אם לא נעלה אליך, אנתו לא נעלה. ויש להבין למה נקטו דווקא נקירת עיניים ולא עונש אחר שיגיעה להם כדי שיעלו: שתי תשובות נאמרו בדבר. א. ע"פ חגיגה ג. למעשה של רבי יוחנן בן ברוקא שנשאל ע"י רבי הושע מה במועד היום, ובתחילה אמרו לו תלמידך אנתו ומימך אנו שותים, ולבסוף אמרו לו מה למדו. ומבואר שם בגמ' בעי"ב שהטעם שלא אמרו לו מיד משום משה שהיה עם רבי יוסי בן דורמטקאל, שנשאל ג"כ מה למד, ונעה מיד וגבל שעה מיד יצאו ענינו ממקומם ונפלו לו לתוך ידו משום שהורה הלכה בפני רבו ע"פ רש"י והמהרש"א שם, וא"כ זה מה שאמרו קרח ועדתו בום אם ינקר ענינו בעקבות זה שאתה טוען שאתה רבינו ואנו מורים הוראות בפניך, לא נעלה. ועוד וי"ל שרמ"ח אברים הם כנגד רמ"ח מצוות עשה, והענינים הם כנגד מצוות ציצית דכתיב וראיתם אותו, וא"כ כאן שכפרו במצוות ציצית מן הראוי שיקורו עיניהם, ולכך אמרו העיני האנשים נתקר.

טז טו. ויחר למשה וגו' ויאמר אל ה' על תפן אל מנחתם. כי חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם.. קשה א. למה לא מחל על עלבון, וביקש שהקב"ה לא יקבל את תשובתם, הרי מחוייבים אנו למחול (ועיוין בשו"ע על עיו"כ). ועוד מה הקשר לא חמור אחד מהם נשאתי. וי"ל

פרשת קרח תש"פ

דהמוציא ש"יר כדברו אינו חייב למחול לו, ואומר המג"א בגלל שבנ"י חושבים שזה אמת כיון שלא חושדים אדם במה שאין בו, ומוסיפים הפוסקים שזה הכל רק אם אין לו שונאים, אבל כשיש לו שונאים, השומעים לא מאמינים כי תולים את השמועה מהשונאים ואז יש כפרה. ואומרת הגמ' שהכפרה זו הקטרת. וא"כ וי"ל, שמשא אמר לקב"ה כך, תפן אל הקטורת שלהם, כי ההוצאת ש"יר שלהם התקבלה לפני השומעים, כי אין לי שונאים שהרי לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי לאף אחד מהם.

טז טו. ויחר למשה וגו' ויאמר אל ה' על תפן אל מנחתם. מבאר רש"י ע"פ המדרש שמשא ביקש שחלקם בתמיד ציבור לא יתקבל לרצון. וצ"ב מדוע הוא ביקש רק על מנחתם ולא על שאר הקרבנות? ואפש"ל דבגמ' בביצה לו: איתא דבבהמה לייש לבדור ואין דבר כזה חלק אחד יעלה לרצון וחלק אחר לא יעלה. משא"כ במנחה יש ברייה כלפי שמיא שיכול הקב"ה לקבל את חלק הכהנים הכשרים במנחה, ואת חלקם של קרח הוא יכול שלא לקבל לרצון, לכן משה ביקש רק על מנחה. ילקוט עני.

טז טו. ויחר למשה וגו'. פרש"י נצטער למאוד. ויש להבין למה הוא נטה מלפרש כפשוטו, דוידר הוא לשון כעס. ויש ליישב ע"פ עירובין סה. שמבואר שם שאין להתפלל ביום שכוזם, והיה קשה לרש"י אם נאמר שוחר הוא כעס א"כ איך משה התפלל אח"כ אל תפן אל מנחתם, לכך הוא שינה מפשוטו של מקרא וביאר שוחר הוא לשון צער. אמרי שפר.

כח. ויאמר משה בזאת תדעון כי ה' שלחני וגו' כי לא מליבי. יש לעיין מה זה הכפילות גם כי ה' שלחני וגם כי לא מליבי: אומר הבריסק"רב דהנה מצינו ביג עיקרי אמונה שמנה הרמב"ם ב' עיקרים נפרדים, שמשא אבי הנביאים, ותורת משה מהשמים. וקרח ועדתו כפרו בבי' הדברים האלו, כדאיתא בירושלמי סנהדרין פ"י שאמר קרח אין תורה מהשמים ואלו משה נביא, וע"ז שמשא אבי הנביאים הם אמרו רב לכם ומדוע תתנשאו על עדי ה'. וכן על שתורת משה מהשמים הם גם כפרו באמרים לית שכולה תכלת את חייבת בציצית. וזה מה שמשא ענה להם בזאת תדעו כי ה' שלחני - כי כל מעשי בשליחות ה' ואני כן נביא, ועוד שכל התורה היא משמים ולא מליבי רק מפני הגבורה, ולכן הם גם צועקים מהאדמה שני דברים משה אמר: ותורתו אמת.

טז לב. ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש. יש לעיין מה הטעם בפסוק כי כתבה התורה ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירים מסביב, ואילו כאן הזכיר רק את קרח ולא הזכיר את דתן ואבירים: וי"ל דהנה התרגום כאן על בתיהם כתב את כל אנשי הבית, ולפי"ז למה נכתב שוב ואת כל האדם, אלא וי"ל דאין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט, והנה כידוע התורה אומרת להלן ובני קרח לא מתו, וזוהי כוונת התורה כאן ותבלע אותם ואנשי ביתם, וכל אדם למעט בני קרח, וזה היה רק אצל קרח שבניו חזרו בתשובה. מקרי דרדקי.

יז ו. וילנו כל עדת ישראל על משה ואהרן ויאמרו אתם המיתם את קהל ה'. ויהי בהקהל העדה...ויפנו אל אהל מועד והנה כסהו הענן... וירא כבוד ה'. כמה קושיות נשאלות כאן, מה היה הצד של עם ישראל שמשא הרג את קרח ועדתו, האם הם לא ראו איך הם מתו: ועו"ק מה זה המהשך, ויפנו אל אהל מועד: וי"ל, אומר החת"ס, דטענת עם ישראל היתה, שבגלל שלא מחלתם לקרח ועדתו הם מתו. והנה איתא בגמ' שבת קמט' כל שחברו נענש על ידו אין מכניסים אותו במחיצתו של הקב"ה, ואם העונש של קרח היה בגללם לא היה נראה כבוד ה' באהל מועד...ולכן מיד הם נכנסו לאהל מועד להראות קבל עם ועולם שהעונש לא היה בגלל חוסר המחילה שלהם. ומובן ג"כ למה הוצרך שמשא אהרן יפרח וזה יהיה לאות וסימן כי בו בחר ה', האם בלא"ה כבר ראו כולם שה' בחר בו מזה שקרח ועדתו נבלעו. ולנ"ל וי"ל שהיה צד שאהרן גרם למיתתם וא"כ אינו בדין שיעבדו וזה הקמ"ל בפריחת מטה אהרן.

יח טו. כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' וגו' אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור בהמה הטמאה תפדה. יש לעיין מדוע אצל האדם נכפל פעמיים ענין הפדיון פדה תפדה, ואילו בבכור בהמה נאמר רק פעם אחת תפדה. וי"ל דמבואר בסו"פ"ק דבכורות דאם הפריש בכור בהמה טמאה ונאבד אינו חייב באחריותו, אבל בכור אדם, אם הפריש ונאבד חייב באחריותו. ולפיכך בבכור אדם נאמר פדה תפדה דפעמים צריך אתה לפדות פדיון אחר פדיון, אבל בבהמה טמאה לא נאמר אלא פ"א, כי לעולם א"צ יותר מפדיון אחד. לוח ארז.

יח כז - כח. ונחשב לכם תרומתכם וגו' כן תרימו גם אתם. איתא בשו"ת מהר"יט דהפרשת תרומה הוא **מילי**, והנה מילי לא ממסרן לשליח, והטעם שמהני שליחות בתרומה הוא משום שתרומה איתא במחשבה, וא"כ וי"ל בכוונת הפסוק ונחשב לכם תרומתכם ומשום הא כן תרימו גם אתם וגם' לרבות שלוחכם. ויויבן גם מה הכוונה כן תרימו גם אתם, שלכאורה המילה כן מיותרת ולפי"מ שאמרנו א"ש שהכוונה בגלל שנחשב לכם תרומתכם לכן תרימו ע"י שליח. חלק הובא בחת"ס.

מאמרי מוסר וסיפורים בענייני הפרשה

בגנות המחלוקת:

מועיל, ואני הייתי בטוח שבזכות הפעולה הענקית שלה נינצל.

אחד הדברים הנפוצים הוא ויתור בעניינים שאנשים חשים על בשרם שהם ויתורו כמו למשל מגורים בבניין משותף שהדירה נעשית חשוכה בגלל מרפסת השכנים, או שאין ראייה לרחוב בגלל חדר שהורחב וכדומה. צריך לדעת שבויתור לא רק שלא מפסידים אלא אף מרוויחים בכפל כפלים ובפרט כשהדבר קשה. וכמו בסיפור שלפניכם. מובא בספר "אמונה שלמה" בבניין אחד גרו שני שכנים שהתחילו את דרכם בנתונים משפחתיים די דומים. אך כשהגיעו לגיל נשואי הילדים ההבדל היה גדול. השכן מהקומה השלישית חיתן את ילדיו אחד אחרי השני. ואילו השכן מהקומה השנייה לא הצליח לחתן אפילו אחד. ילדיו היו טובים אבל היה לו אח שעזב את דרך התורה והיה פושע מפורסם. ברגע שהיו מציעים למישהו את אחד מילדיו הוא היה מברר אם זה לא משפחה של "פושע החווא" וכששמע שזה אחיו, היה ממחר לברוח בתרוץ כלשהו. וכך עיניו כלות וליבו בוכה. באחד הימים נגש אליו השכן מהקומה השלישית בבקשה לבנות ולהרחיב את דירתו. השכן הסביר בלי רגישות שהנשואים באים ואין לו מקום להשכיב אותם. השכן ביקש לחשוב ונכנס לביתו רועד מזעם. "לא מספיק קשה לנו בשידוכים, השכן שמחתן בזה אחר זה רצה לבנות לנשואים שלו ולהחשיך לנו את הדירה. אין על מה לדבר! אני לא חותם!" אשתו הצדיקה שמעה את הדברים וכשראתה שהבעל נרעד קצת אמרה "אולי זה נובע מקטאנה?" הבעל שמע את הדברים ושאל "ויאם כן, לדעתך כדאי לחתום?" האשה מהנהנת בראשה "וידאי, תחתנת לו." יומיים הוא חושב ולבסוף אחרי שהזכיר לעצמו את כל דברי המוסר שלמד החליט לחתום. השכן שראה אותו חותם לא הבע שום התפעלות רק הודה בשפה רפה. יום למחרת הוא כבר מגלה בדירתו שבעה פועלים ערביים שבקשו לעבור דרך דירתו כי אין גישה אחרת נוחה. הבית הפך לאתר בניה עם פועלים חלי ואבק. יום אחד הוא נכנס לחדר ובדיוק באותו רגע צונח דול של מלט ומכלכל את כל החדר...הוא מודיע לאשתו "זהו, הגיעו מעד עץ נפש, יש גבול לכל דבר, אני מוציא את צו הפסקת עבודה מידיי". אשתו אומרת בשקט: "אולי זה קטאנה: הוא לא כדאי לעשות את הצעד הזה?" הבעל מתרגז "זא מה, שנמשך לתת להם לבנות?" עונה האישה "כן, הם התחילו לא שייסיימו". הדברים נכנסים לליבו והוא מעדינות עולה לבית בקומה השלישית ומבקש יפה מהקבלן שישלם פועלים נלקות כי קצת התעלכלך. חלפו כמה ימים ואל השכן מהקומה השנייה מתקשר השדכן ועכשיו בפיו הצעת שידוך מצוינת בשביל הבן. השכן שכבר הורגל בחידות שואל "מה עם הצד השני?" השדכן מרגיע שהם שמעו על האח ובכל זאת מאז רוצים את הבן שלכם. "בטוח?" הוא לא האמין. השדכן מסביר "אביה של הבת טוען שהוא הכיר אותך אישית לאחרונה. ומאז התרשם ממך. הוא טוען שאנשים כאלו מיוחדים עם כאלו מידות ואי נדיר וזה זכות לו השתדך" לאחר ברור וחקירות התברר כי אביה של הבת הוא הקבלן שעבד בקומה השלישית. הוא רגיל לקבל צעקות מהשכנים וכאן כ"כ התפעל מההתנהגות האצילית. וזה לא הסוף, בעקבות השידוך הוא הגיע שהו השידוכים, והשכן מלמנה זכה להשיא את כל ילדיו. אין ספק כי שכנים המתנהגים בעין טובה ומאפשרים לשכניהם לבנות למרות אי-נוחות שנגרמת להם הם בעלי מידות טובות.

סיפור נוסף על ויתור בין שכנים שהתפרסם (אני חושב בספר 'איצרותיהם אמלא'). בקרית ספר באחד הבניינים החליטו להרחיב והיה ויכוח גדול בין 2 שכנים על קיר מסוים מי ישלם אותו, וזה ייצר המון מתחים גדולים, אשתו של אחד מבעלי הדין פנתה לבעלה ושאלה אותו על איזה סכום הוויכוח, ענה לה הבעל 5000 ₪. אמרה האישה הנה אני מסכימה למכור מתכסיטי בשכום זה, העיקר שתשלמו... הבעל הסכים, ובאותו הזמן הוא היה חיב לקבלן 25 אלף ₪. הוא פנה לקבלן ואמר לו אני רושם לך בציץ 30 ואני מוותר לשיך. עוברים מספר ימים והנה הצ'ק לא נפדה והוא פונה לקבלן, ושומר לו ההעברתי את הצ'ק לאיזה קבלן משנה ערב, שעושה לי חלק מעבודות. לאחר ברור מקיף התברר שהערבי הוסיף עוד 0 עד 30- ובא להוציא מהבנק 300 אלף, אך ערבי כמו ערבי הוסיף רק בספרות ולא בכתוב, והפקיד תפס את זה הקבלן הערבי נבהל שיצטרך אותו, ומיד הוא קרע את הצ'ק. וכך הוא ויתר על 5 והרוויח 25. בשני הסיפורים האלו גם רואים את הכוח שיש לאישה לעצור מחלמות כמו אשתו של אהן פתל. ומאיידך לאישה יש גם כל הפוך להרוס ולהקים ולהתחייב כמו שראינו באשתו של קרן שהיא שידלתו לחלוק על משה.

הערה חשובה: בד"כ אני משתדל לציין מקורות, אבל היות ויש אצלי הרבה כתבים שהעזתקתי לעצמי מעבר ואין בידי כעת את מקורותיהם אבקש ממי שיוזע המקורות למה שאני כותב שישלח לי ואני אשמח לומר דבר בשם אומרו. בבוטעות האחרונים היו כמה עניינים שהובאו מהעלון הנפלא 'בארה של מרים' לרבי ראובן גולן שליט"א

רוצים! כבוד! והיינו לתת להם הרגשה ששומעים אותם, והדעה שלהם חשובה, ולא מזלזלים בהם, כי הרבה פעמים מחלוקת נגרמת מזה שזלזלו בצד השני, ממילא הוא ילחם עד הסוף, והתפרץ לשמוע לדון, ולא חייבים לקבל את דעתו. העיקר להראות שלא מזלזלים בו. ואשה צריכה לדעת שהיא זאת שיכולה להרגיע את המחלוקת בבית או לבנותה, וכמו שמשופר בסנהדרין קי. שאשתו של קרן באה אליו ואמרה לו תראה משה מלך, סידר משורות כהן גדול לאחיו, וסגנים לבניו, ולך לא רק שלא נשאר כלום אלא ציוה עליך לגלח כל שערך וכו', והיא זאת שדחפה אותו לכך, לעומת זאת אשתו של אהן פתל אמרה לו מה יצא לך ממחלוקתו. והבריחה אותו מהמחלוקת כפניי האש, ומה קרה בסוף? הוא נבלע עם כל אשר לו, ואילו אהן בן פתל אשתו הצילתו. **ומחלוקת לשם שמים** הכוונה שחוץ מהויכוח מהעניין עליו מתווכחים, בשאר העניינים הם ממשיכים לאהוב ולכבד זה את זה, והוא לא משולבת וחס להילחם כל הזמן עד השני, ובמחלוקת לשיש כל העת רק יגדיל הצד שלו ולא יתלוצץ וידבר נגד הצד השני ורק אז הוא מחלוקת לשיש.

במעלת המוותר כדי למנוע מחלוקת

ובמחלוקת מי שמוותר אפי' כשהוא צודק הוא לא מפסיד כלל אלא הוא מנצח הגדול והאמיתי. והרב שטינמן היה מבאי ע"כ את המעשה עם רבי איסר זלמן. ידוע שרבי משה מרדכי אפשטיין ורבי איסר זלמן היו גיסים, שניהם היו חתנים של הנגיד הצדיק רבי פיביבל פרנק. כשנפטר רבי איצלי'ה מפומביץ' חיפש הסבא מסלבודקא ראש ישיבה שיחליף אותו, והוא פנה לרבי איסר זלמן, שלמרות גילו הצעיר נודע אז כעילוי וחרץ, אך רבי איסר זלמן לא רצה לפגוע בחמותו אלמנת רפ"פ שהוא הצעיר מתמנה עוד טרם היה תפקיד לגיסו הגדול, הוא ביקש מהסבא שימנה גם אל גיסו הגדול רבי משה מרדכי וכך יכהנו שניהם כראשי הישיבה. וכך הווה. לאחר תקופה קצרה כשראה רא"ז שהם לא יכולים לכהן יחדיו כי שיטות הלימוד שלהם היו שונות מאוד אחד מהניש, הוא עזב את הישיבה לכהן בסלוצק. ששם זכה להכיר את חתנו לעתיד רבי אהרון קוטלר אחיינו הרב שך. אמר הרב שטינמן, כיום לאחר עשרות שנים אנחנו יכולים לראות מה הרוויח רבי איסר זלמן מאותו ויתור, שזכה שאין מי שלא הוגה בספריו. וזכה לחתנו הגדול ר"א קוטלר שקומם את עולם הישיבות בארה"ב כהמשך לשיבת סלוצק שהעבירה לליקוד ואף זכה לתלמיד מובהק כהרב שך שהצמיח את עולם הישיבות בארץ ישראל לרמות שאנו רואים כיום. סיפורים רבים התפרסמו על גדולי תורה כיצד ברחו ממחלוקת וכיצד החזיקו במידת הוויתור בכל עניין גם במקרה שהם בברור ידעו שהם צודקים במאה אחוז דעתם ב"א הם ויתרו למען השלום והשלווה. הרב שטינמן היה תמיד מספר בהתפעלות על רבי חיים קניבסקי שהוא היורש היחיד של הסטיפלער, והוא הניח לאחותו את כל הספרים של הסטיפלער, את הדירה ושאר הירושה, והכל נעשה בטבעיות באומרו שיש לו מקום בבית וכדו', ואולי דבר זה עומד לו לזכות שספריו של רבי חיים מאירים את העולם כולו.

נביא כאן עוד כמה סיפורים בעניין מהספר הנכבד 'מידות טיש' על פרשת ויצא. **הרב ויגרטן** מבליה ניצל בס"ד מצפורני הנאצים והצליח להימלט ולהגיע ללונדון, שם הוא התארס אצל אחד ממקורביו שהתחיל להתארגן למצוא לו תפקיד של רבנות באחד המקומות שנפטר הרב המקומי, לאחר ברור קצר התברר שהרבנות שם כבר הוצעה לרבי אליהו לופיאן זצ"ל. המארח ניסה לרחרח אצל רבי אליהו האם הוא מתכוון לקחת ע"ע את הרבנות או שהוא יסכים להעבירה לאוד מוצל מאש שזה עתה הגיע מגיה ההריגה, רבי אליהו לא ענה, אבל למחרת ביום שיש לפני שבת הוא דפק בביתו של הרב ויגרטן וביקש ממנו שתתלווה אליו לביהכ"נ, הרב ויגרטן סיפר שהוא לא הבין לשם מה, אבל הוא הלך עם רבי אליהו, והנה בהגיעם לביהכ"נ עולה רבי אליהו על הבימה ומודיע חגיגית שהוא הביא לבני הקהילה רב מורם מעם גדול בתורה והחל לדבר בשבחו של הרב ויגרטן וכן נשאר הרב ויגרטן כרב הקהילה.

במלחמת תשכ"ז הצטרפו תושבי שכונת בית ישראל במקלט של ישיבת מיר, לפתע החלו הפגזים ליפול בזה אחר זה באזור של המקלט עד שהרגישו כולם שקיצעם קרב והחלו לומר וידוי, ובכו לפני רבי חיים שמואלביץ' שהיה במקום שיחוס ויבהל לקבל "שיחם שירחם עליהם ויסייר מהם את המוות הזה. רבי חיים אמר להם אין לכם מה לדאוג איייה נינצל, ואכן כך היה למרות ההפצצות והגבולים שנחתו במקום כל יושבי המקלט שהיה ממש סמוך לגבול הירדני ניצלו. שאלו לרבי חיים מהיכן ידעת שנינצל? ענה רבי חיים לא רחוק ממני גרה אישה עגונה כבר עשרים שנה מבטלה שהתאכזר אליה באופן נורא, והיא אמרה רביש"ע אני מחלת ובלעל וזה יהיה לנו זכות שנינצל. אמר רבי חיים הרעש שעושה בשמים הוויתור הוא גדול באופן שלא ניתן לתאר ומציל נפשות רבות, וכמה שהוא יותר גדול הוא יותר

בפרשת קרח התורה מספרת על בעל המחלוקת הראשון שהיה בעם ישראל ועל העונש הגדול במיתה המשונה שנענשו שם אפי' יונקי שדים, והוזהרנו בלאו מיוחד ולא תהיה כקרח ועדתו. כתוב בחז"ל שפרשה זו יפה נדרשת, כי היא נצרכת לכל דור ודור שהמחלוקת פוצת בו כמו שכתוב ובני קרח לא מתו, ואומרים בשם גדולי ומאורי החסידות שהכוונה היא שבכל דור ודור הם פורצים במחלוקות חדשות, וזה הכוונה שהם לא מתו. ומפורסמים דברי הרמב"ם באגרת המוסר שבה הוא כותב לבנו: אל תשקע את נפשותיכם במחלוקת המכילה את הגוף והנפש והממון. וראיתי לבנים שהשחירו ומשפחתו נסחפו ועיירות גדולות נתערערו וכו' לכן שנאו את המחלוקת ונוסו מפניה והתרחקו מכל אוהביה וכו' פן תספד בכל אשר להם. והשל"ה כותב שמחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות. וכשאדם נמצא במחלוקת, גם אם הוא ימות הוא לא יודה בטעותו. וידועים דברי הגר"ח שמואלביץ' שבשעת מחלוקת אדם מאבד את הראש ושיקול הדעת שלו לא קיים בכלל. ולכן מחלוקת זה כל כך חמור שעדיף לבטל הלכות בשו"ע העיקר לא להגיע לידי מחלוקות.

החפץ חיים במחלוקות שהיו בראדן הוא ברח מהעיר בטענה שכשיש אש צריך לברוח ולהציל כל מה שנשאר. ובצוואתו לא כתב כלום בגנות לשה"ר, אלא רק להתרחק ומחלוקת כמו מאש. סיפר רבי שלמה זלמן אוירבך שפעם הגיע לשערי חסד הצדיק רבי אהרן כהן חתנו של החפץ חיים, והנה מספר ימים אחרי שהוא הגיע לשכונה הוא נעלם כלל היה, חיפשו אותו הרבה זמן עד שמצאו שהוא עבר לפרו, באו לבקש ממנו שהוא יחזור, אך הוא אמר שהוא אינו יכול לחזור בשום אופן כי הוא התחייב בתקיעת כף לחמיו החפץ חיים שהוא לא יהיה במקום שיש בו אפי' סרח של מחלוקת ואם אני אקלע לכהן מקום התחייבתי שאני אעזוב מיד, ואכן כשראיתי שיש איזה ויכוח בין הגבאים מיד ברחתי מהמקום כמו שהתחייבתי לחמי. ומסופר על רבי ירוחם ליבוביץ שכיהן במשרה תורנית בראדן ולימים פרצה שם מחלוקת והחפץ חיים אמר לו לברוח והוא רק ירווח מזה, וכך הוא עשה, ורבי ירוחם זכה להיות במיר והעמיד תלמידים גאוני עולם גדולי ראשי הישיבות של הדור הקודם רבי חיים שמואלביץ רבי דוד פומביסקי ועוד מגאוני הדורות שרבי ירוחם היה להם כרם המבווקה. הרב שטינמן סיפר שהוא למד בישיבה של האמרי משה באירופה ולימים החלה לבעור שם אש המחלוקת, הרב שטינמן ועוד מספר בחורים עזבו את הישיבה וכל מי שנשאר שם במחלוקת כולם נהרגו בשואה ורק מי שברח מהמחלוקת ניצל.

וממחלוקת לא מרוויחים כלום רק יוצאים פצועים כל הצדדים, פעם הייתי עם אבי מורי בבית קברות והוא ציין בפני שאני אבחין מה סופם של כל בעלי מחלוקת, לא יצא להם מזה כלום שוכבים כאבן שאין לה הופכים בבית הקברות, וכמו שכתב שו"ת אגרות זכור את הראשונים אשר היו לפנינו שכל אהבתם ושנאתם כבר אבדה. **ומספר הרב דסטר** מעשה שהיה בגינוגל, עדת זאבים רעבה חיפשה מזון, וימצאו נבלת חיה קטנה משולכת בדרכם, ויקפצו עליה מבוהלים וחופים אבל לא יכלו לאכול טרפם כי לא אחד קפץ ע"ג חבירו מבלי לוותר על נתח בשר לרעהו, וכך נשכו זה את זה וילחמו זה בזה על חתיכת נבילה עד אשר נפלו כולם פצועים על השלל חסרי אונים, וחלקם הגדול ג"כ הפכו לנבלות ורק אחדים מהניבורים שבהם הצליחו לשים שיניהם בנבלה, ולאחר רגעם אלו הנשארים החלו להילחם זה בזה ולנשך אחד את רעהו עד שאחד גנב את הנבילה וינוס כל עוד רוח חיים באפו. מסיים הרב דסטר, אותו גנב "מואשר" רק רחוק כל דהר כדף מאד דם בו מגונו ומפפציו, ושאר הזאבים רובם מתו על קידוש הנבילה והשאר היו מדממים ופצועים אנוש ומה הועילו במלחמתם. זה בעלי מחלוקת שגם המנצח יוצא חבול ומחובל. וכבר אמר פעם רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל לאיזה ישיבה שהיה בה מחלוקת גדולה וז"ל: כל בעלי מחלוקות מתו במיתות משונות. ורבי שלמה מזוועיל היה אומר שבעלי מחלוקות אין להם מנוחה בעולם העליון, ורבי חיים קניבסקי מבית את הסיפור שהיה עם החזו"א שנשמה מיוסרת הגיעה אליו לבקש שתיקן בשמחה הדוויה והסיבה לכך היא שהוא הרבה במחלוקת במקום מגורי החזו"א בצעירותו, ויש ע"כ מכתב באגרות חזו"א שהוא מקיץ שם בקצרה על הנשמה המיוסרת שהגיעה לבקש תיקון לנפש עיי"ש. וזאת מלבד זה שאנו רואים את אלו הבעלי מחלוקות איך אין להם שלווה הנפש בעולם הזה והם עוברים מצרה לצרה, והאחרונות קשות מהראשונות, אז שומה עלינו לברוח כמה שיותר מהמחלוקות, כדי שנרויח כזה בזה וגם בבה.

וממחלוקת אין אפשרות כלל להרויח. ורק ע"י שחיים בשלום שהוא כלי מחזיק ברכה נפתח פתח אדיר של פרנסה והצלחה, וכשיש שלום מעולם הזה יש שלום גם בפמליה של מעלה כך היה אומר האמרי חיים מויוניץ, וכן זוכה להינצל מצער גדול בנים כן כתב רבי בונים מפשיסחא. ויש פתרון ידוע לחלק מבעלי מחלוקות, לא להיכנס אתם לויכוח כי הם לא רוצים לשמוע, אלא הם רוצים לקבל, ומה הם

הארות בענייני הפרשה וענייני היום וכן ידיעות חשובות ודברים מגדולי ישראל. ערוך בדרך שו"ת

לצנינים בעיני ראשי הציונות באותם ימים, ועד מהרה שלחו אדם שפל, חבר בארגון "ההגנה", לרצוח אותו בדם קר, בעת שיצא מתפילת מנחה בביה"כ שע"י ביה"ח שערי צדק ברחוב יפו. לפני חודשים ספורים נחשף מכתב שכתב הרוצח כבר לפני ארבעים שנה, ובו אישר כי מי ששימש אח"כ בתפקיד נשיא המדינה מר יצחק בן צבי השתתף בהחלטה על ביצוע הרצח.

שאלה: אחת מבעיות התקופה האחרונה היא השמנת יתר, שזה גורם גדול לתחלואה בכל מיני מחלות קשות ומסוכנות כמו סוכרת, כלי דם ומחלות לב. איזו השתדלות יש לעשות בשביל למנוע את העניין הזה? **תשובה:** בספר חיים בריאים כהלכה הביא כמה הוראות חכמות בעניין זה נביא כאן את חלקם: לא לאכול כשלחץ בזמן, לאכול רק מעלית קטנה ליד השולחן, ניח בצלחת כל מה שרוצה לאכול, ישתדל לא לקרוא או לדבר בטלפון בשעת האכילה. ילעס האוכל כראוי ובאותו הזמן שלועס יניח כלי האכילה מידיו, ואם רעב בסיום האכילה ימתין עשרים דקות, ואז יבדוק עם הוא עדיין רעב.

שאלה: חז"ל בפרשתנו הביאו שגם און בן פלת היה בהתחלה מעדת קרח, ורק בזכות אשתו נמנע ממנו להצטרף למעמד של קרח מול משה רבנו, וכך הוא ניצל ממוות. איזו מעלה יש לאשה שבגללה כדאי לשמוע בקול האישה? **תשובה:** לאישה יש חושים מסוימים שאין לגבר, יש לה חוש להכיר באנשים האם הם טובים או לא כנאמר בברכות י: . בנוסף, המתכונת לחיים מאושרים היא שהבעל יתייעץ עם אשתו על כל צעד שעושה, כי היא רואה הרבה פעמים דברים שהוא לא רואה, מלבד מה שהדבר מקרב ומביא אחווה ביניהם שזו מטרת הנישואים. ובפרט שהאישה נתקלה בבי קללות שאחד מהם זה והוא ימשול בך שא"א למנוע את זה, לכן לפעמים קשה לשאול אבל כדאי ומרוויחים מזה.

שאלה: רבי חצקל לוינשטיין ומשפחתו סבלו מעניות מרובה כל החיים ונאלצו להסתדר עם המינימום שבמינימום. כשהתמנה רבי חצקל למשיג ביישיבת פונבז' ובאה לו קצת הרווחה מה הוא עשה מיד כשקיבל את המשכורת הראשונה? **תשובה:** מיד במשכורות הראשונה שהוא קיבל הוא קנה לאשתו חבילת שוקולד כהוקרה על השנים הרבות שעמדה לצידו כל החיים.

שאלה: מהי שיטת חינוך תג מחיר של הרב דיאמנט? **תשובה:** תג מחיר פירושו כשילד מתנהג לא טוב הוא מפסיד מזה במידה שמדד לו, וזה שייך מגיל שנה עד גיל מאה. זו שיטת חינוך בלי עצבים, והילד קולט מה מה רע במה שעושה והוא מפסיק עם ההתנהגות הלא רצויה מכל הסיבות שבעולם וכדלהלן. ילד שלא שומע בקול ההורים שאומרים לו משהו חמש פעמים, אז לא בתור נקמה שני ההורים בצורה עקבית גם לא שומעים לילד עד שירגיש על בשרו כמה מעצבן שלא שומעים אותו, ואז לאחר זמן שאתה מרגיש שהוא הפנים והוא צועק למה לא שומעים אותי, עונים לו כי אתה לא שומע אותנו אז תראה כמה זה מעצבן, אותו הדבר ילד שלא אוסף משחקים אחרי שלוש פעמים שאומרים לו, יש לו תג מחיר ושלוש ימים אין לו משחקים, למה! כי לא אספת אז אנו לא מעוניינים לאסוף שוב. ילד שבוכה, לעולם לא יקבל בגלל הבכי מה שרוצה, ואם יהיו שני ההורים יחד עקבים אז הילד יתייאש בסוף, למרות שיכול להיות שיקח זמן אבל מצוות חינוך לתת לו להתיאש ראשון. ילד שאומר לא בא לי או אני לא רוצה או כל סוג חוצפה אחר, אז שיפנים את העניין שיש לזה תג מחיר: אתה רוצה לאכול לא רוצה לתת לך, למה כי אתה גורם לי שאני אתנהג איתך ככה כדי שתבגור ותשמע לי. אני לא אתן לך עד שאראה שאתה חוזר בתשובה. כך ילמד בפעם הבאה לפני שעושה זאת הוא יחשוב על ההשלכות הרבות שיווצרו מזה. וכן ילד שמרביץ כי מקנא, אז מי שקיבל ממנו מכה יקבל כעת עוד במבה או עוד חיבוק, וכך המרביץ לא ירביץ, כי הוא יודע שע"יכ אחיו יקבל יותר צומי. הדבר חייב להיות ששני ההורים משתפים פעולה וצריך שיהיה עקבי עד שיראה שהחינוך עזר.

וכו'. זכיתי ללמוד שלוש שנים אצל רבי מיכל יהודה ליפקוביץ וההתנהגות שלו במידות אצילות חדרו עמוק לכל תלמידיו. הוא היה מוסר לנו שיעור כל יום למעלה משעתיים ובתחילת השיעור היה מוסר שיעור בספר חרדים ודרכו היה מכניס בליבנו מידות והנהגות טובות, וצריך לזכור שמידות טובות צריך לעבוד עליהם בכל הכוח כי היצר באופן טבעי מושך את האדם למידות רעות, ורק ע"י עבודה אפשר להגיע למידות טובות ואצילות. **כמו"כ** רבי מיכל יהודה היה גדול המחנכים בדור וכל מעשיו לש"ש, יש דבר אחד שנכנס לכל תלמידיו משיעוריו בענייני חינוך, פעם אמר אבא שרוצה שילדיו יגדלו בדרך הנכונה והיו מחונכים למופת אז אחרי שגומרים את הסעודה הוא יברך עמם יחד בקול ברכת המזון מילה במילה וכך יזכה לרוות נחת מיוצ"ח.

שאלה: איך אפשר לראות את עוצמת חסד ה' עם כלל ישראל גם בימי מגיפת הקורונה? **תשובה:** השבוע התפרסם שבתקופה האחרונה מתו בארץ ישראל פחות מאתיים אנשים מבשנים קודמות בתקופה זו, ואמנם המגיפה לא חלפה וצריך להמשיך להתפלל הלאה שיהיה יותר טוב, אבל הס"ד שמלווה את יושבי הארץ היא גדולה מאוד.

שאלה: ממה צריך להיזהר במיוחד בתקופה זו? **תשובה:** יש כאלו שבחודשים האחרונים נעצרה אצלם העלייה שהיתה בזמן חורף, כי זה נהיה זמן קורונה והרבה לא חזרו למסלול, וגם יש כאלו שחזרו ותקופה זו היא סוג של קיטנה עבורם, לכן על האדם לעשות חיזוקים לעצמו מה שהיה היה, ולא לרדת ח"ו מהעלייה הגדולה שלו, ויעשה זאת ע"י תוכניות ושאיפות ויידע האדם את תכליתו, ורבי גרשון אדלשטיין מעורר שע"י לימוד המוסר אדם לא יורד מעמלו, וחבל להפסיד השקעה של חיים בגלל כמה חודשי קורונה.

שאלה: התמדה בלילה עד שעה מאוחרת לבחורים, זה דבר טוב או לא? **תשובה:** החפץ חיים היה מכבה את האור ביישיבתו בלילה כדי שילכו לישון, והיה אומר שהיצר הרע הוא המפתה ללמוד בשעות אלו כדי שיהיה עייף למחר או יאחר זמן תפילה, וברור שלרוב זה נובע מעצלנות ולא מזריזות, כי מידת הזריזות היא להתגבר על התאוה לפטפט עד מאוחר. רג"א.

שאלה: אשת רבי גדליה נדל היה לה חור בלב והיא הצליחה לחיות עם זה עד גיל 40 וכשנפטרה גנבו לה את הלב בב"ח כי רצו לעשות מחקר איך הצליחה לחיות עם לב מחורר כ"כ הרבה שנים, וגילו זאת באמצע הללויה ורבי ציון גריינמן הלך באמצע הללויה והודיע להנהלת ביה"ח שאם לא יחזירו את הלב יהפכו להם את הבי"ח, וכך הוא חזר עם שקית כשפנים היה הלב להלוויה. איך באמת הרבנית נדל חיה עם לב כזה? **תשובה:** הרבנית נדל עצמה סיפרה שכעשור לפני פטירתה היה לה מוות קליני, וראתה בשמים שדנו אותה לחיים בזכות שהקפידה כל שבוע במצוות הנשים הגדולה של הפרשת חלה ודבר זה עמד לה לשנים נוספות ולהקים שבת מפואר בישראל. הרבנית קניבסקי ע"ה שמעה זאת ממנה, ובשנת תשכ"ז כשתקפו את הרבנית קניבסקי הרבה צרות משונות היא החלה לנהוג מנהג זה עד סוף ימיה והצרות חלפו.

שאלה: בשבוע זה (כט סיון) לפני קרוב למאה שנים נרצח הקדוש יעקב ישראל דה האן ע"י יהודי ל"ע, מי היה דה האן ולמה נרצח ע"י יהודי? **תשובה:** הקדוש רבי יעקב ישראל דה האן, נולד בהולנד ובצעירותו התעסק בעיתונות ובמשפט. בהמשך חזר בתשובה גמורה והגיע לירושלים, שם התקרב בכל מאודו לעדה החרדית ולמרא דארעא דישראל הגר"ח זוננפלד. באותה תקופה השקיע את כל יכולתו וקשריו בעולם לסייע במערכה לביצור מעמדה העצמאי של היחדות החרדית מול גורמי השלטון בעולם. במסגרת פעילותו אף אירגן משלחת בראשות הגר"ח זוננפלד שיצאה בתרפ"ג לעבר הירדן, להפגש עם עבדאללה (שלמים מונה להיות מלך ירדן) ועם אביו. פעילות זו, ועוד פעילויות בכיוון זה, היתה

שאלה: חודשים תמוז אב (עד י אב) הם חודשים שפסק השו"ע שבהם צריך להיזהר ממזיקים והם זמנים מסוכנים יותר משאר השנה, ממתי מתחיל הזמן שצריך לנהוג במשנה זהירות? **תשובה:** השו"ע תקנא יח מביא שהזמן שצריך להיזהר הוא מיו תמוז, אבל הביאור הלכה במקום כותב שמראש חודש תמוז צריך כבר להיזהר ממזיקים.

שאלה: מה היחס של הרשעים לקדושה? **תשובה:** מובא בספרים הקדושים שפרשיות קרח חקת בלק מרמזות על גודל הקושי להיות קדוש, דהנה קרח טען שקל להיות קדוש כי אמר כל העדה כולם קדושים, ואילו בלק רק רצה למות כקדוש כי אמר תמות נפשי מות ישרים, אבל לחיות בקדושה לא רצה, כי בשביל זה צריך עבודה קשה כמו שכתוב זאת חוקת התורה אדם כי ימות באהל והיינו שצריך עבודה מתמדת ולהמית עצמו עליה, ורק אז נהיים קדושים.

שאלה: הימים הכי נעלים בשנה הם ראש השנה ויוה"כ, והזמן הכי נעלה בר"ה הוא התקיעות ובהרבה קהילות לפני תקיעות אומרים למנצח לבני קרח מזמור, מה הטעם בזה? **תשובה:** אומר רבי דוד פוברסקי דהנה זמן תקיעת שופר הוא זמן תשובה, והרבה אנשים יכולים להישבר ולומר איך נשוב בתשובה על כאלו עבירות שעשינו, ולכן כאן מזכירים את בני קרח שהם היו ראשוני המורדים במשה רבינו ועברו על האיסורים החמורים בכפרם בקב"ה ובתורת משה והוא הפגיעה הכי גדולה בעיקרי האמונה, ורגע לפני שהיו אומרים להיבלע באדמה הם שבו ותשובתם נתקבלה, כי אנו רואים שבני קרח לא מתו, אז זה מעודד שרואים שיש קונה עולמו ברגע אחד של תשובה.

שאלה: במה ראוי להוסיף תוספת קדושה בימים אלו? **תשובה:** הנה כזכור נזרקנו למשך כחודשיים מבתי המדרשות, ומי שלא התחזק מזה הוא פשוט חסר דעת, כי אין דיבור של הקב"ה יותר ממה שהוא דיבר אלינו הכי ברור, והנה פסק השו"ע שהמדבר בחזרת הש"ץ הוא חוטא וגדול עונו מנשוא, וגו'ערים בו, זה המקום היחיד שכתוב כאלו דברים חמורים בעניין, אז בודאי שמי שלא מספיק חזק בעניין זה, צריך לחוס ע"ע...

שאלה: האם יש פסוק בתורה שמתחיל למצב הזה שהאומות לא יודעות כיצד לפעול במה שקורה היום בעולם בעקבות הקורונה? **תשובה:** מישוה אמר לי רמז מעניין מאד, ובדקתי את זה. בתורה ישנם 5845 פסוקים. הפסוק ה-5780 - שזה השנה שלנו ה' אלפים תש"פ - הוא בפרשת האזינו (לב, כח): "פי גוי אבד עצות הָיָה וְאֵין פָּהֶם תְּבוּנָה". כל העולם אובד עצות מול נגיף הקורונה, והם בעצמם אומרים שאינם מבינים כיצד הוא פועל ומדוע על זה הוא משפיע כך ועל אחר בצורה אחרת.

שאלה: מה קרה בשנה זו לפני אלף שנים? **תשובה:** בספר סדר הדורות ד' אלפים תש"פ מפרט מה אירע באותה שנה (לפני אלף שנה בדיוק): ד' אלפים תש"פ אותות השמים גדולים ונוראים והיה חורף וצינה ושלג וקור גדול כמוהו לא היה מן ק' שנה וכאשר נמש השלג גברו הנהרות ומשטף המים נאבדו ערים וכפרים ובהמות ואדם אין מספר. אחרי זה היה רעב של כלייה ומתו עם רב, ואחרי זה מגפה גדולה בבל ארצות אירופי ולא נשאר חצי העם והמתים בדבר יצאו מגופם כדמות נחשים ותולעים אשר העם ברחו ונסו מפניהם ובסיבת זה לא ניתנו לקבורה עכ"ל.

שאלה: מה המעלה והסגולה של חיים במידות טובות? **תשובה:** השבוע יחול יום השנה התשיעי לפטירתו של רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, והוא היה מעורר רבות שתלמיד חכם אמיתי זה רק מי שיש לו מידות טובות ואז גם יש לו את הכוח של תלמיד חכם שדבריו נשמעים למעלה, והוא מביא את כל השפע מלמעלה, ואדם עם מידות טובות יש לו ס"ד בהעמדת תלמידים. ובלי מידות לא שייך שיהיה ת"ח אמיתי ולא שייך שיעמיד תלמידים

הלכות: ההלכות מלוקטות מגדולי הפוסקים: הדברים נכתבו להלכה ולא למעשה ואינם אלא לעורר נושאים שכיחים. ולמעשה כ"א ינהג כרבותיו.

האם מותר לומר על וארט שזה יפה

רש"י בתחילת הפרשה כותב פרשה זו יפה נדרשת. וכן ביח יט רש"י אומר מחיבתה של פרשה זו. ידוע מה שמעירים, שהאומר שמועה זו נאה וזו לא, מאבד הונה של תורה, גמ' ערוכה בעירובין ובמהרש"א שם כתב אסור אפילו לומר שמועה זו נאה לבד, (לא כהתפא"י) וא"כ איך רש"י אומר שמועה זו יפה נדרשת הרי מאבד הונה של תורה? וכן יש להעיר שהרבה ראשי ישיבות אומרים הרבה פעמים. זה סברא שווה מיליון דולר. וי"ל, מחדש הגרא"ל באילת השחר, שכל האיסור הוא לומר על הגמ' עצמה אבל בפירושים על הגמ' שריגן לומר פירוש זה יפה. ובפרי מגדים (ספר המגיד על התורה) כתב שהכוונה היא שהיכן שתדרוש על פרשת קרח זה יהיה מתאים, וזו הכוונה פרשה זו יפה נדרשת משא"כ שאר הפרשיות מתאימות רק לאותו שבוע.

והגדת לבנך בפדיון הבן

יח טו. כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' וגו' אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה.. כשאדם נמצא בפדיון הבן של מי שלא יהיה, או בפדיון בכור בהמה, והילד שלו שואל אותו למה עושים פדיון הבן, הוא מחוייב לענות לבנו עבדים היינו לפרעה במצרים כמבואר בהגדש"פ, ודין זה הוא מדאורייתא כדכתיב בשמות יג קדש לי כל בכור וגו' והיה כי ישאלך בנך לאמר מה זאת וכו'. , אמנם אין חיוב של את פתח לו שנאמר רק בליל הסדר. חוט שני שבת ח"ג עמוד רלד.

מהלכות שבת הנפוצות:

שאלה: עוגות ועוגיות שיש עליהן אותיות החקוקות ע"ג המאפה, וכן ציורים המצוירים ע"ג המאפה, האם ואיך מותר לשוברם או לאוכלם? תשובה: אם כל העוגיה עשויה

בצורת אות או צורה מותר לכ"ע לשבור ולאכול. אך אם הציור או האות חקוק ע"ג המאפה תלוי הדבר, אם הוא עשוי מחומר שונה מהמאפה המשנייב התיר רק לאוכלם ולגרום לשבירת האות בפיו, והחזו"א החמיר שלא לאכלם. ואם האותיות עשויות מחומר המאפה עצמו המשנייב התיר לשבור ולחתכו כרגיל והחזו"א החמיר בזה. ז"א לפי המשנייב מותר לאכול מאפה שיש עליו אותיות וציורים, ולפי החזו"א מאפה שיש עליו אותיות מחמירים שלא לאוכלו כלל.

שאלה: האם מותר להסיר כתמי צבע מהידיים או מהפנים בשבת? **תשובה:** מותר. אורחות שבת טו נט.

שאלה: האם מותר להפריד בשבת דפי ספר מחוברים? **תשובה:** אם הדפים לא נחתכו אפי' חלקית אסור. דפים שנדבקו מותר להפריד. דפים הדבוקים במקום האותיות אסור להפרידם. **ככל אשר שאלת.**

שאלות לדון בהם בעקבות מגיפת הקורונה

שדין ימין הוא כבוד הימין, כאן אני לא מכסה את האוזן ימין אלא האוזן ס"ה משמשת כמתלה ואין כאן כבוד לכיסוי ימין, כי אני לא עושה משהו לצורך האוזן, ולכך לא יהיה דין ימין כי זה לא כבוד לימין אלא הימין רק משמש לתליה.

בשבוע שעבר הבאנו לדון האם יש דין להקדים הנחת מסיכה על אוזן ימין, העירו לי ב' דברים. א. שזה נחשב כקשירה שיש דין שמאל קודם לימין. ב. העיר לי ת"ח מובהק אחד (עוד אזכיר את שמו בלי"נ באחד השבועות בסוף העלון).

א. האם יש לא ילבש ללבוש מסיכה של נשים, או שזה בכלל לא בגד?

ב. האם נאמר בזה שהפוך קשה לשכחה? **ג.** האם יש איסור שעטנז בלבשת מסיכה?

חידות

100. שמשון. בניהו בן יהודע. **יא.** א - פרס - מתנה. זכיה בפרס. ב - פרס - תמורה. שלא ע"מ לקבל פרס. ג - פרס - שם של עוף טמא. הפרס והאזניה. ד - פרס - חיל פרס ומדי הפרתמים. ה - פרס - חצי. פרס בשחרית ופרס בין הערביים. ו - פרס - בית הפרס. קרקע שיש בה ספק טומאת מות. ז - פרס - חלק. פרס את הלחם לפרוסות. פרס את החוב לתשלומים. **יב.** א - לחם - מלשון מלחמה. ה' ילחם לכם. ב - לחם - נאבק. לא ויתר. לחם על זכותו. ג - לחם - שתי הלחם. ד - לחם - מאכל. מאשר שמנה לחמו, רש"י מאכל הבא מחלקו. ה - לחם - כי אם הלחם אשר הוא אוכל, רש"י היא אשתו. ו - לחם - לחם ולקר. ז - לחם - למי ששמו חם. **יג.** נח. חיי שרה. יתרו. קרח. בלק. פנחס. **יד.** דג בלע את יונה הנביא. **טו.** הבת נהיית בת שתיים עשרה והבן עדיין לא בן שלוש עשרה, אז יש לו דין קטן ולה דין גדולה. **טז.** במבה, ובימבה. **יז.** קרח צועק באדמה משה אמת כמו שאנחנו צועקים בשמחת תורה. **יח.** שש, אם תכתוב בכתב ותהפוך ישאר שש. ואם תכתוב מספר 6 ותהפוך יצא 9.

הערות על החידות של שבוע שעבר: א. בשבוע שעבר הבאתי חידה 8 מילים רצופות בפרשה שיש בהם אות א. ובטעות כתבתי בתשובה. אם אתם תבואו אל הארץ אשר נתתי את. במקום **נשאתי ב.** הבאתי עוד חידה, איזה מילים יש בפרשה שנקראות ישר והפוך ועניתו והיו ונתנו. מישהו שלח לי שיש עוד שנקראים ישר והפוך. נון. המה. הזה. לכל. ייש"כ.

כשהופכים אותו בצורה מסוימת הוא הופך להיות אותו מספר ובצורה אחרת הוא מספר אחר?

תשובות: א. יצהר טז א. הוא שם אדם. יח יב, הוא שם של שמן? ב. כן טז כז. ג. רש"י יח יט מביא שמלה לא מתקלקל. ד. ותפתח הארץ את פיה. ה. משה ואהרן. דתן ואבירים בני אליאב. ו. נשיאי העדה קרואי מועד. ז. מי שעשה בהעלם אחד מזמר וקוצר, מתחייב שתי חטאות שכן מזמר הוא תולדת נוטע אך אם עכשיו יעשה גם נוטע (ובסה"כ עשה 3 חטאות בהעלם אחד - יתחייב חטאת אחת בלבד) ע"פ מסכת שבת דף עג עמוד ב ורש"י שם, (מהגאון הצדיק מרבץ תורה ומזכה הרבים רבי דרור לביא שליט"א שעוד נכתוב עליו רבות בל"נ). ח. אם בעבר המאבד הפקיד בער"ש אצל המוצא, והמוצא פשע ולא הטמין למוצ"ש בקרקע בטענה שחשב שהמפקיד צורבא מרבץ וצריך הכסף לדין הבדלה. ומבואר בב"מ שהמפקיד אצל חבריו בער"ש ל"צ להטמינו בקרקע. רק אם היה שהות במוצ"ש להטמינו ולא הטמינו אז חייב השומר, א"כ טוען שחשב שהמפקיד הוא צורבא מדרבנן שצריך את היין להבדלה, ואז יהיה פטור גם כשיש שהות ביזו להטמין במוצ"ש. והנה צורבא מרבץ נאמן שהמציאה שלו ע"י סימנים בלי עדים (ב"מ כג) ואם כעת המוצא אומר למי ששומר אצלו בעבר שהוא לא סומך על סימניו ומצריך עדים סימן דס"ל דהוא לא צורבא מרבץ וא"כ היה לו להטמין בשעתו ומדלא הטמין חייב על ההפקדה דאז ט. לברך בלי לאכול לו עבירה, ולאכול בלי לברך זה ג"כ עבירה אבל המבדך ואוכל מקיים מצווה. י.

ניתן להשיג

השיעור יימסר אי"ה כל שבוע ביום חמישי בשעה 10:15 בערב, בביהמ"ד המרכזי מניין אברכים 'פרדס כץ' רחוב אבוחצירא 9. אפשר לשמוע בטלפון שמספרו: 0723986757 פתוח לקומות הכשרות. אפשר להאזין גם לא בשעת השיעור.

אי"ה יהיה ניתן להשיג את כל העלונים שיצאו אחרי פסח מפרשת אחרי מות ועד פרשת קרח במספר טלפון: 0527633431 בשעות הערב.

ניתן להשיג את העלון במודיעין עלית (לא כמות) החל מיום חמישי בערב בכניסה לחנות ש.מ.ח. – **שרותי משרד רחוב רש"י 49**.

כמו"כ ניתן להשיג במיל
456alon@gmail.com

לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 03-6180383.

ניתן להשיג את העלון בבני ברק: בכניסה לביהכ"נ **כתב סופר** רחוב סוקולוב בבני ברק. וביהמ"ד המרכזי **מניין אברכים 'פרדס כץ'** רחוב אבוחצירא 9, ובכולל **'הליכות משה'** (בית כנסת הגדול) בספריה בקומה ראשונה (חברון) בכניסה המערבית בקלסר ירוק. **וכן בשאר** המקומות ואצל המפיצים הקבועים ובראשם **הגר"י זר שליט"א**

שמירת קדושת בתי מקדש מעט

יו"ל לעילוי נשמות

הרה"ג ר' עוזר בן הרה"ג ר' שלמה זלמן דרורי זצ"ל
בעל מחבר הספרים מראה עוזר על כל הש"ס

בס"ד

לאור קריאתם של גדולי ישראל ובראשם מרן שר התורה שליט"א להתחזק בשמירת קדושת בית מקדש מעט,
הננו להביא כאן סיקור על כמה מבתי הכנסת אשר כבר קיבלו על עצמם והתחזקו בנושא הנ"ל.
כל מי שיש באפשרותו לשלוח סיקור על החיזוק שנעשה בבתי הכנסת שבאיזור מגוריו נשמח לקבלם
ואי"ה נשתדל לפרסמם בגיליונות הבאים.

ניתן להעביר למערכת 'קובץ גליונות' בכתובת: k.gilyonot@gmail.com

כמו כן מי שיש לו רעיונות נוספים לחיזוק קדושת בתי הכנסת נשמח לקבל.

בברכה שנזכה במהרה לראות בבנין המקדש השלם, אכ"ר

המערכת

דבר המערכת

כידוע ומפורסם בכמה חודשים האחרונים כל העולם כולו עובר זעזוע עצום שכמדומה לא היה שנים רבות, וכפי שאומרים רבותינו שליט"א שיש כאן הרבה חשבונות שמים, וודאי כל אחד צריך לתקן כל מה שדרוש תיקון הן בבין אדם לחבירו והן בבין אדם למקום.

אך כפי שמבין כל בר דעת שמה שהסתלקנו במשך כחודשיים מבתי הכנסת ובתי המדרש אין זה ח"ו מקרה אלא אות מן השמים שלא היינו ראויים לכך מחמת שלא התנהגנו בכבודם כראוי, ולכן גדולי ישראל מעוררים אותנו להתחזק בפרט בנושא של שמירת מורא מקדש מעט, וכידוע ומפורסם במשך כל שנות הגלות אמרו גדולי ישראל שהחסרון בכבוד בית מקדש מעט הוא סיבה לכל הצרות רח"ל ומעכב את ביאת המשיח כדאיתא בזוהר הקדוש.

והנה המתבונן יראה בחוש שהתאריך בו הסתלקנו מבתי הכנסת היה בליל ר"ח ניסן, וודאי שדבר זה אומר "דרשני" וכידוע תאריך זה של ר"ח ניסן הוא תאריך ייחודי מאוד בעם ישראל וכפי שאמרו בגמ' שבת (דף פ"ז ע"ב) עשר עטרות נטל אותו היום, ובראש חודש ניסן הוקם המשכן שהוא היה מקום השראת השכינה, וכן בזמן שבית המקדש היה קיים כל שנה בר"ח ניסן התחדשו הקרבנות מתרומה חדשה זאת אומרת שמראש חודש ניסן צריך להתחדש בעבודת הקרבנות, ותפילות הרי הם כנגד הקרבנות וכביכול בורא עולם אמר לנו כעת אינכם ראויים לעבודת הקרבנות.

המפליא ביותר הוא תאריך התפילה לבית הכנסת אשר כזכור היה ביום רביעי כ"ו אייר, והמתבונן יראה שיום לפני החזרה לבתי הכנסת היינו יום שלישי כ"ה אייר נתפרסם בכל העולם המכתב הנוקב ממרן שר התורה שליט"א להתחזק מאוד בשמירת קדושת בית מקדש מעט, ובאותו יום שלישי עדיין הודיעו שלפני חג שבועות אין סיכוי לחזור לבתי הכנסת והסבירו למה בתי הכנסת הם המקום המסוכן ביותר, ובאותו היום של המכתב הנורא בשעה 11 בלילה ניתנה האפשרות לחזור לבתי הכנסת, וזה היה אחרי שעם ישראל בארץ ובגולה קיבלו על עצמם באותו יום להתחזק בקדושת בית המקדש מעט, ונהפוך הוא זכינו למחרת לחזור לבתי הכנסת, וכפי שסיפרו מביתו של מרן שר התורה שבאותו יום הגיעו טלפונים מהארץ ומהגולה על כך שבשעה שיכנסו לבתי הכנסת יתחזקו בנושא הנ"ל של שמירת קדושת בית מקדש מעט, ואמר על כך אחד מגדולי ישראל שבזכות כך זכינו מיד לחזור לבתי הכנסת, ופלא על פלא הוא שבאותו יום רביעי שזכינו כאן בארץ ישראל לחזור לבתי הכנסת, גם באיטליה נפתחו כמה בתי כנסת על אף המצב שהיו שרויים בו אז, ולשבת אחר כך גם בארה"ב הכריזו על פתיחת בתי הכנסת.

כל זה מעורר אותנו לשנס מתניים ולהגות רעיונות היאך להתחזק יותר ויותר בחיזוק יציב ועומד בענין קדושת בית הכנסת,

לכן כל מי שיש באפשרותו לשלוח סיקור על החיזוק שנעשה בבתי הכנסת שבמקום מגוריו נשמח לקבלם ובעז"ה לפרסמם בגליונות הבאים, כמו כן מי שיש לו רעיונות נוספים לחיזוק קדושת בתי הכנסת נשמח לקבל חוות דעת. בברכה שנזכה במהרה לראות בבנין בית המקדש השלם מעשה ידיו של הקב"ה אשר עליו נאמר מקדש ד' כוננו ידיך
אכ"ר

בני ברק - בית הכנסת לדרמן

בית הכנסת לדרמן - בראשותו של מרן שר התורה שליט"א אשר כידוע הוא משמש כדוגמא ומלמד להרבה בתי כנסת שנוהגים כפי מנהגי בית הכנסת לדרמן.

ביום שלישי כ"ה אייר כמה שעות בודדות לאחר שיצא מכתבו של מרן שר התורה, נתלה בפתח בית הכנסת מכתבו הנוקב של מרן שה"ת, כאשר בצידו נכתבו הוראות ברורות וחדות של תקנת בית הכנסת וזה הלשון:
על דעת מרנן ורבנן שליט"א.

א. אין להיכנס להיכל בית הכנסת עם פלאפון פעיל וחובה לנתקו לחלוטין.

ב. כמו כן יש לגעור במשיחים בחזרת הש"ץ ובקדיש כמבואר בשו"ע.

כל מי שנכנס לבית הכנסת לדרמן מרגיש שיש כאן תקנה של ממש, אשר בעזרת ד' תהיה כדוגמא חיה לכל שאר בתי הכנסת בארץ ובעולם, באופן הראוי לנהוג בקדושת בית מקדש מעט.

ג. הנהגה חדשה נוספת בבית הכנסת לדרמן לרגל המצב כאשר אחד מחשובי הקהל אומר בנעימות את המי שברך לבעל התוס' יו"ט למי שאינו מדבר דברים בטלים.

בני ברק - בית הכנסת משכנות יעקב

בית הכנסת משכנות יעקב בבני ברק בראשות מורינו הגאון ר' ישראל אולמן שליט"א אשר מונה כמה מאות אברכים כן ירבו בלעה"ר, ניכרת בו התעוררות רבתית בענין הגדול הזה של שמירת מורא מקדש מעט. עוד בזמן שהתפילות היו בחצירות ובמרפסות מורינו שליט"א מסר שיחה נוקבת [דרך הטלפון] על הנושא הנ"ל וביקש מאוד שכל בני הקהילה יקבלו על עצמם לא לדבר דברים בטלים בבית הכנסת עד ר"ה תשפ"א, וכן שלא ידברו בזמן שהציבור עסוקים בשבחו של מקום אפילו בדברי תורה, וכמבואר במשנ"ב סי' ס"ה סק"ט, ועוד דיבר על כך מורנו שליט"א ב' פעמים אחרי שנכנסו לבית הכנסת, כמובן שבשעה שנפתחו שערי בית הכנסת מיד נתלו מודעות ענק על כך שכל בני הקהילה יקבלו על עצמם להתחזק בנושא הנ"ל של שמירת המקדש, וכפי קריאתם של גדולי ישראל ובראשם מרן שר התורה שליט"א.

מעניין לציין שבני הקהילה לא הסתפקו בכך ועוד הוסיפו לעשות ולמעלה ממאה מתפללים וביניהם ת"ח מופלגים חתמו על כך שלא ידברו דברים בטלים בבית הכנסת וכיוצ"ב.

[וייחדו דבר זה לעילוי נשמת שני תלמידי חכמים מופלגים ממתפללי בית הכנסת שנספו ל"ע במגיפה].

ולסיום דבר מפליא ארע בשבת האחרונה (בהעלותך) כשהרב הורה לחזן של תפילת מוסף שיוסיף לפני תפילת מוסף באמירת המי שברך המיוחד שתקן רבינו התוספות יו"ט בזמן הגזירות בשנות ת"ח ות"ט [שגילו לו שזהו מחמת שלא נזהרים בקדושת בתי מקדש מעט].

ג. בני הקהילה הקדושה לא מסתפקים בכך ועדיין הוגים רעיונות היאך לשמר את החיזוק הגדול הנ"ל באופן שיהיה חיזוק של קיימא, ובכך נזכה לקשר של קיימא לבורא עולם בבנין בית המקדש השלם במהרה בימינו אמן.

בני ברק - בית הכנסת צא"י שכונת רמת אהרן

ימים ספורים אחר סגירת בית הכנסת, בחודש ניסן שנה זו התנוססה מודעה על דלת בית הכנסת הסגורה "תקנת בית הכנסת" אין להכנס לבית הכנסת עם פלאפון אלא כשהוא במצב מנותק לחלוטין, כמו הכרזה קבלנו את המסר של סגירת בית הכנסת ומיחלים לחזור אליו עם קבלה חזקה לקיים דיני קדושת בית הכנסת כראוי.

ובעוד בתי הכנסת סגורים נמסרה שיחה לבני הקהילה דרך הטלפון מהמרא דאתרא הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א בקול נשנק על שמהשמים הגענו למצב שאין לנו הזכות להכנס לבתי מדרשות ולקדש שמו בעולם ואם חז"ל אומרים

ירדו גשמים בחג דומה כמי ששפך לו קיתון על פניו, ק"ו כשאנו נמצאים במצב שכביכול הקב"ה אינו רוצה שנכנס ונקדש שמו בעולם, ושוב הכריז שהקבלה הראשונה לפני שחוזרים לביה"כ להשתדל מאוד להקפיד על כבוד ביה"כ ושלא להכנס לביה"כ עם פלאפון פועל ואפילו לא לדבר עימו דברי תורה כנודע שגורר גם לדברים בטלים.

בליל ש"ק פ' במדבר בו נפתחו שערי בית הכנסת, אחרי כמעט חודשיים של סגירה נשמעה שיחתו של המרא דאתרא שליט"א בו הבהיר כי מורה מקדש הוא תנאי להשראת השכינה וכפי שמצינו במתן תורה ויהי קולות וברקים... וקול השופר חזק מאוד ויחד כל העם כי בלא יראה אין השראת השכינה ולכך נצרך שבכל כניסה לבית הכנסת תהיה ההרגשה של יראה בבית אלוקים, עוד מסר כי אף שההתחזקות של כלל הציבור, אך הדבר תלוי בכל יחיד ויחיד ככל שמתחזק בו מחזק גם את כל הסובב איליו וח"ו להיפך, ומאז נרגשת האוירה המרוממת בבית הכנסת והזכות שניתנת לנו להכנס לבית הכנסת ולומר לפניו בריותך אנחנו.

בני ברק

בית הכנסת מנין אברכים "אזור רמב"ם" רחוב ירושלים פינת מימון בני ברק עשו מספר תקנות וחיזוקים.

בני ברק

בביהכנ"ס שיח תפילה רחוב רימון בני ברק, הודיעו כי התקינו פעמון שבו יצלצלו לפני כל תפילה להזכיר לציבור להשתיק את הפלאפונים.

קרית ספר - בית הכנסת משובב נתיבות

בית הכנסת משובב נתיבות בקרית ספר אשר משמש כמגדלור לשכונת שבט הלוי בראשות הגאון רבי אפרים רוטשילד שליט"א, מנינים רבים של תפילות וכן כוללים בכל שעות היום של אברכים מופלגים, פועל כעת בשני מקומות בקראון ובבנין החדש אשר אוכלס לאחרונה.

בבית הכנסת מורגש החיזוק הגדול כאשר מכתבם של גדו"י מתנוסס בכניסת בית הכנסת וכן שלט אזהרה לימנע מדברים בטלים בבית הכנסת.

כמו כן ניכרת האחריות להעיר זה לזה לשוחח רק מחוץ לבית הכנסת.

דברים קצרים ונוקבים מסר רב בית הכנסת בשבת הראשונה לאחר תפילת מוסף, ובתוך הדברים אמר כך, הנה אנחנו חושבים הרבה דברים שצריך לתקן כל אחד יודע מה הוא צריך לתקן ויותר מזה מה חברו צריך לתקן אבל גדולי ישראל מצביעים רק על תורה תפילה "ומורא מקדש" לאורך כל התקופה אלו הנושאים, גדו"י ודאי יודעים מה הם אומרים והקב"ה שם להם בפה ואיני כדאי להסביר אבל הרגשתי שאם אדם מתנתק שלש פעמים ביום ובא לדבר עם הקב"ה כראוי שוב חלה עליו הקדושה ומאליו ידע אז ההנהגה בשאר העניינים לכן על זה הדגש.

הכניסה לבית הכנסת צריכה הכנה, אנו נכנסים לבית הכנסת בחטף אבל מובא במ"ב בהקדמה לסימן נ"ו ז"ל קודם בואו לבית הכנסת בעוד שהוא עדיין בחצר בית הכנסת יאמר בבית אלוקים נהלך ברגש וירגיש וירתע עצמו בהכנסו לביהכ"נ מרוב פחדו וימתין וישהה מעט ויאמר ואני ברב חסדך וגו' ואח"כ יכנס, עכ"ל.

הרי שיש כאן הדרכה מפורטת על גודל ההכנה לפני שנכנסים לבית ה', קודם כל להמתין ולעצור, אח"כ להרגיש לפחד וכשזו הכניסה אז ממילא לא מדברים דברים בטלים ונוהגים כראוי למקום.

הן אמת כולם חובשים מסכות כי יש מודעות בחוץ שאין כניסה ללא מסכה ואכן זה חשוב זה קיום ונשמרתם אבל סוף דבר אין זה אלא השתדלות אבל פי כמה חשוב לעשות מודעות בתוכן דברי המ"ב הנ"ל שידעו שיש צורך להכין עצמו לפני כניסה לבית הכנסת.

ובאמת כל אחד צריך לחזק את עצמו ואז כולם יהיו מחוזקים, בדבר הפלאפונים שעורר מרן שר התורה על הזלזול הגדול שמצלצלים, צריך לידע שכשאדם יוצא למנחה או מעריב אי"צ כלל לקחת את המכשיר הזה, וכי כמה אנשים יחפשו אותו בעשרים דקות אלו, אם מביאים שוכחים לכבות לפעמים אבל אי"צ להביא, דומני שמעולם לא הבאתי הפלאפון לבית הכנסת אע"פ שאחרי מנחה אחד יכול להיות 20 שיחות שלא נענו וכי מה אם חיפשו אותי כי צריכים משהו וכי אני לא צריך דעת בריאות פרנסה תשובה וכו' וכו' גם אני צריך וכי אין לתת לזה גם חשיבות מסוימת ואח"כ לחזור לכל השיחות.

הדברים הקצרים שנאמרו בבנין החדש שקדושתו רבה ונעשה בלא תנאי עוררו אז הציבור לשמור על קדושת בית הכנסת מתוך שמחה ורגשות קודש.

לקראת סגירת הגליון הראשון קבלנו עוד מספר חיזוקים מקהילות שונות ומחמת קוצר הזמן לא הארכנו בהם אי"ה בגליונות הבאים.

אלעד

בית הכנסת שלנו הוא מקום מיוחד הוא נבנה על היסוד של מורא מקדש! ולכן אין דיבורים בתפילות ובקריאת התורה כלל!! ילדים לא רצים ושקט מוחלט בבית הכנסת!

בית הכנסת נמצא באלעד קהילת 'לוית חן' ע"ש מרן הראשל"צ הרב עובדיה יוסף זצ"ל, המקום פועל כבר 10 שנים על היסוד הזה!!

אלעד

ישיבת תורה בתפארתה, בישיבתנו הקדושה נעשה חיזוק מיוחד, ואף הודפס קונטרס דברי חיזוק והתעוררות בהלכה ובאגדה מרבני הישיבה.

זכרון יעקב

בביהמ"ד מסילת ישרים שבזכרון יעקב הוסיפו:

1. שיעור בעניני כבוד וקדושת בית הכנסת כל ליל שבת לפני מעריב

2. החלו לומר בשבת לאחר התפילה אנעים זמירות

רכסים

בית הכנסת היכל משה, שכונת בנה ביתך, רכסים, בראשות הגאון ר' יצחק שכטר שליט"א מספר דרשות של הרב על קדושת בית הכנסת. כתוצאה, אנשים לא מדברים כלל בתפילה ורבים נזהרים גם לא לדבר בבית המדרש גם לא לפני או אחרי התפילה. כמו כן, אין יותר כניסת עלונים הגורמים להסחת דעת גדולה בתפילה.

נתיבות

ביהמ"ד משכן התורה נתיבות

ועד ביהמ"ד תיקן כמה תקנות ועצות, וא' מהם:

נעילת דלת ביהמ"ד 5 דק' אחר תחילת התפילה ועד סיומה, לחיזוק הנושא של הגעה בזמן לתפילה.

וכן הציעו למתפללים להגיש מאמרי חיזוק בנושא כבוד ביהמ"ד והתפילה, ויוציאו בעז"ה קונטרס בנושא, ולדרבון הכתיבה - יתקיים הגרלה בין השולחים ע"ס 300 ש"ח לשני זוכים.

ירושלים

אני שמח לבשר שהרב וידר רב הקהילה החרדית בקרית יובל בירושלים שמוסר שיעור כל ליל שישי בבית הכנסת גלעד רחוב ברזיל על ה' שביר"ד ה' יין נסך שינה ועכשיו מוסר שיעור בה' בתי כנסיות באו"ח

מאנסי

ביהמ"ד ראדאשיץ במאנסי מחתימים מתפללים לזיהר בין הדברים המפריעים בביהמ"ד וזה מחוץ לתקנה שלא לדבר באמצע התפילה ביהמ"ד תהלה לדוד (שטיינווארצל) במאנסי

בטאון רמת אלחנן

בס"ד, תמוז תש"פ
גליון 342 - שנה 40

קול ברמה

לקבל במייל: 6776168@gmail.com

התוספות-יו"ט עמד להשליך את כתב-היד עם פירושו על המשניות - אל האש

■ הרב רפי שינפלד זצ"ל ברח מכל פרסום. מתי הסכים לערוך מסיבה - כשהוא היה בה האורח הראשי?

■ בדברי ניחומיו למשפחת שינפלד סיפר המרא דאתרא על החלום שבגללו פסק הבבא סאלי לבכות על אחיו שנפטר

■ ראש העיר הגיע להפגנה שאורגנה נגדו

■ בברית-מילה יוצאות טיפות-דם ספורות, ומדוע קוראת לזה התורה 'מתבוססת בדמיו' - ההסבר של ראש ישיבת חברון

■ כיצד התגברו במנין של הרב גודלסקי על צינורות הביוב?

המהנדס של ישיבת פוניבז' סיפר שארון הקודש המפואר היה צריך להגיע בעצם לבית הכנסת הגדול ברמת גן...

מה התגלה כאשר המסוק המשטרי היה מעל בית הכנסת המרכזי ברמת אלחנן, וצפה לכיוון ירושלים?

למה ההחלטה 'לא לדבר בבית הכנסת' אינה מחזיקה זמן רב?

אם לא נבין, נדע ונרגיש, שחשיבותו ויוקרתו של בית הכנסת שווים לפחות כמו 'הודה והדרה', כביכול, של 'הלשכה הסגולה' של נשיא ארה"ב - ההחלטה לא לדבר בבית הכנסת לא תחזיק זמן רב ■ ואם מאן-דהו מתקשה בשמירת הפה בבית הכנסת, היינו ממליצים לו להתפלל פעם אחת אצל חסידי בעלזא ברמת אלחנן... שם הוא ייווכח לראות כיצד מיישמים את הדבר בפועל

הקב"ה בעצמו מלמד אותנו באיזה נוסח להתפלל לפניו: "עשה את המר - מתוק" - ולמי אין מרידות וטעם חמצמץ בחיים?

המתכון לאושר

לקראת השלושים של יעקב גליס זצ"ל הוציאה משפחתו קונטרס מופלא ביותר, המומלץ לקריאה לכל הגילאים

הופיע הכרך המשלים את סדרת הספרים הפופולרית 'ופריו מתוק'

יומן קורונה

ב-3 השבתות האחרונות שהה הגר"י זילברשטיין בשכונה ושיעוריו נאמרו מחלון-ביתו

'ורפא ירפא': מדור חדש עם עצות רפואיות של ד"ר ציון שלוסברג

עוללות הקורונה: החולה לבש מסכה ומשרד הבריאות ביטל את ההוראה ■ הגר"י זילברשטיין מספר מדוע ויותר הגוי על 5,000 היורו? ■ כיצד שכנע ה'דברי חיים' את השופט בצדקתו של היהודי? ■ רק בשבת האחרונה בירך הרב צ'ילק 'הגומל' על נס-הצלתו

יומן קורונה

ציאת מוחלט לדעת תורה: כל המתפללים ברמת אלחנן עוטים מסכה ■ מדוע לא סגר משרד הבריאות את בית הכנסת בו התגלה חולה? ■ 'הגומל' של הרב צ'ולק ■ מה חיפשו מאות המתנדבים של 'עזר מציון' בבתי הקשישים? ■ צינורות הביוב נעטפו בנייר כסף ■ ב-3 השבתות האחרונות שהה מרן הגר"י זילברשטיין ברמת אלחנן ואת השיעורים ושיחות ההתעוררות אמר מחלון ביתו כשהקהל מתקבץ ברחבה למטה ■ מדוע לא רצה מפעיל-המנוף הגוי לקחת את 5,000 הויר? ■ העצה להימלט מהמגפה שנתן לא אחר מאשר ירמיהו הנביא בכבודו ובעצמו להגרש"ז אויערבך ■ כיצד הוכיח מרן ה'דברי חיים' לשופט שהיהודי צודק בדינו?

מאות מתנדבים התפרסו

הרב צ'ולק סיפר לנו שבימי המגפה כאשר מטפלים רבים סירבו להמשיך ולטפל בקשישים, התגייסו יותר מ-450 מתנדבים של 'עזר מציון' כדי לעלות לבתיהם של הקשישים ולרחוץ אותם. הארגון רכש עבורם את בגדי היחללות, אלו הבגדים שעוטים על עצמם המטפלים בחולי הקורונה, וכך טיפלו המתנדבים במאות הקשישים. 'היתה זו מצדם מסירות נפש של ממש', מציין הרב צ'ולק ומשבח את המתנדבים שעשו פעולת-קודש.

המניינים בחצרות הבתים פועלים עדיין

גם לאחר ששבנו אל בתי הכנסות, והותר להתפלל בהם, נותרו ברמת אלחנן 4-5 מניינים בחצרות הבתים, וזאת כדי לאפשר לתושבים בעלי סיכון גבוה להמשיך ולהתפלל במנין, וגם כדי לא לגרום לעומס גדול מדי בבתי הכנסת. הציבור נקרא לחזק את המניינים, וזמני התפילות מתפרסמים בלוחות המודעות.

כיצד התגברו על צינורות הביוב?

מיועדנו הרה"ג רבי מתתיהו גודלבסקי, גבאי המנין הקבוע של ה'מקלטי' בשבת (שעבר להתפלל בחצר הבית ברחוב הרב זוננפלד 17), הצביע בפנינו על אחת הבעיות ההלכתיות המתעוררות בתפילה בחצרות, כשיצינורות הביוב זורמים בסמוך למתפללים. הבעיה היא גם כאשר לא רואים את המים בצינור, כיון שכל-כולו של צינור זה הוא עביט של שופכין. יודעי-הלכה שנתקלו בצינורות אלה, השתדלו להתרחק מהם, ולפחות לא להתפלל לכיוונם. כדי לפתור את הדילמה, ציפה הרב גודלבסקי את צינור הביוב של הבנין הנ"ל בנייר כסף.

גם הבימה עליה קוראים בתורה במנין של הרב גודלבסקי נעשתה בצורה מכובדת, המתאימה לספר תורה.

רבנו המרא דאתרא עשה את שְׁכָנוֹ אתנו

לאחר כחודשיים וחצי שרבנו המרא דאתרא, מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, לא יצא כלל מביתו ברמת חן, וכינו שהרב שליט"א הגיע לרמת אלחנן ב-3 השבתות האחרונות. הרב אמנם לא הגיע לבתי הכנסת, אלא התפלל בביתו, אבל עצם שהותו לידנו קידשה את האווירה, והשפיעה על כל התושבים.

מצייתים להוראות הרבנים

תושבי רמת אלחנן מצייתים להפליא להוראות הבטיחות, ובמניינים המתקיימים בבתי הכנסת, וגם בחצרות, כל המתפללים עוטים מסכות כנדרש. יצוין שגם אורחים שהגיעו לשכונה ציינו את התופעה, ואמרו שאפשר להיווכח שהדבר נעשה בגלל הציאת המוחלט לרבנים ולדעת תורה, והמודעות שנתלו בפתח בתי המדרשות בשם שלושת הרבנים של רמת אלחנן, גדולי התורה שליט"א, מְדַבְּרוֹתֵי בעד עצמן. ואכן, רמת אלחנן מוכיחה את הידוע והמפורסם לכל, ש'הוראה של רבי' היא דבר מוחלט, שאין לערער עליו, וצריך לפעול ולעשות בדיוק כמו המלים שיצאו מפי הרבנים, ומפי כתבם. וכמו שבכל עשרות שנות קיומה של השכונה, ציינתו להוראות הרבנים הגאונים מאורי-דרכנו שליט"א, גם עכשיו, בענין עטיית המסכות ושמירת המרחק, עושים בדיוק את מה שהצטוונו.

ההוראה שבוטלה

מלבד עצם הבטיחות הרפואית שיש בכך, וכהוראות הגורמים הממונים, צריך לדעת שהמסכות משמשות גם כהגנה במקרים בהם מתגלה חליה אחד המתפללים כחולה מאומת בקורונה. מדיניות שהגיע אלינו נודע שבאחד מבתי הכנסת בעיר התגלה חולה, שבמשך ימים אחדים לא ידע שהוא חולה, והגיע לבית הכנסת בו מתפלל קהל רב.

משרד הבריאות רצה כבר להוציא הוראה על סגירת בית הכנסת (כמו התהליך שנעשה במוסדות החינוך), אבל כששמעו שהמתפלל-החולה הוא פְּקָה כל הזמן מסכה על פניו, החליטו להשאיר את בית הכנסת פתוח!

בשבת האחרונה: הרב צ'ולק בירך 'הגומל'

בתחילת ימי המגפה הזדעזענו כולנו לשמוע שגם הרב חנינה צ'ולק, יו"ר ער מציון ואיש החסד הכלל-עולמי, נתקף בנגיף וחלה. בשבת האחרונה, פרשת 'שלח', עלה הרב צ'ולק לתורה ובירך 'הגומל' על רפואתו השלימה בס"י. כששאלנו אותו מדוע הוא מברך רק עכשיו, חודשיים לאחר שהבריא, השיב הרב צ'ולק שעד לפני זמן קצר עדיין הרגיש 'שאריות' קלות מהנגיף, ורק כאשר הבריא לגמרי, בירך, כהוראת הפוסקים.

שלאחרית. מכל זה תלמד, אמר מרן זצ"ל לת"ח-השואל, עד כמה חשוב הוא העמל-בתורה מתוך הדחק.

רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל ביער

כל העולם חושש מהמגפה. לא יודעים מה יילד יום. רק מופיע תסמין כלשהו, קל ככל שיהיה, וכבר הלב פועם; מי יודע, אולי, אולי. הנה לפנינו סיפור שסיפר הגר"י זילברשטיין, עם עדות מ...ירמיהו הנביא איך לעצור את המגפה. הסיפור מובא בקונטרס 'זכרון אבות' שבסוף ספר 'ידברי משפט', להגאון רבי חיים אויערבך זצ"ל, והסיפור עצמו התרחש אצל סבו של המחבר, הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל מפוטנא, שחיבר כמה חיבורים בעלה ובנסתר.

רבי ישעי' חשין היה נוהג לספר את הדברים לכל נער שהגיע לגיל בר מצוה. וזה דְּבַר הסיפור: רבי שלמה זלמן הניח הגיע לפוטנא בהיותו ילד קטן, ונמנה על גולי ספרד. אנשי העיר לא ידעו אפילו מי היו אבותיו! ברם, עוד בהיותו קֶלֶם צעיר מאוד, נראו בו כשרונות גדולים, והתמדתו בלימודו היתה להפליא. הנער נָדַל והבהיל את כל ראויו בחריפותו ובבקיאותו, ולא מש במשך כל היום מבית המדרש, עד שנישא לבתו של רבי אליקים

גץ. והיה היום, ובעיר פרצה מגיפה רח"ל, ובית הדין גזר תענית ויום תפילה, והכריזו שכל היודע אודות דְּבַר חשוב בעיר, מחויב לבוא ולהודיע לבית דין, כדי לידע מה זה ועל מה זה, ועל מה יצא חרון אף ה'. והנה, אחד הדברים שהגיעו לבית הדין, היה אודות רבי שלמה זלמן הני"ל, כשאחד מתושבי העיר הודיע שבכל לילה, בהגיע שעת חצות, יוצא רש"י מביתו, ופונה אל היער שמחוץ לעיר, וחוזר רק לאחר שעות-שלוש.

האב"ד והדיין החליטו לעקוב אחר תהלוכותיו של רש"י (שכאמור היה חתנו של הדיין), ולבדוק מה הוא עושה לבדו ביער, בשעת לילה מאוחרת שכוז. בלילה הבא הם יצאו ועקבו אחריו, וראו שהוא הולך ביער עם מנורה קטנה, ובהגיעו למקום מסוים הוא מכבה את המנורה, ומתיישב על הארץ, ובוכה ומיילל על חורבן בית המקדש. הרב והאב"ד התקרבו למקום, והתפללו מאוד בראותם שלמרות שרש"י אומר את התורה תצות לבדו, הם שומעים שם קול נוסף, לא מוכר, המצטרף לבכייה הנוראה על חורבן בית המקדש. עתה ידעו שמדובר באיש אלוקים קדוש, ומיהרו לחזור לעיר. כאשר פגשו את הגרש"י סיפרו לו שעקבו אחריו, וביקשו שיגלה להם מי הוא זה ואי זה הוא הקול השני שנשמע אומר יחד עימו את היתיוקן. בתחילה סירב הגרש"י לספר, אבל כאשר אמר לו רבי נפתלי כץ שהוא גזר עליו בגזירת המרא אדמרא לְגָלוּת זאת, אמר שהיה זה ירמיהו הנביא שהגיע לבכות יחד איתו על חורבן בית המקדש.

הרב והאב"ד נבהלו מאוד, וביקשו ממנו שכיון שזכה להיפגש עם ירמיהו הנביא, ישאלהו מחר כיצד ניתן לעצור את המגיפה שפרצה בעיר. למחרת חזר הגרש"י וסיפר שירמיהו הנביא אמר לו שכידוע 40 שנה לפני שנחרב בית המקדש, כבר היה צריך הבית להיחרב, אבל כיון שלא היו מדברים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, נשאר הבית עומד על תילו במשך כל אותן 40 שנה, וזאת למרות שבדור ההוא היו רשעים גדולים. הזכות הגדולה ששמרו פיהם בבית הכנסת, עמדה להם.

ברם, הוסיף ואמר ירמיהו, ברגע שהחלו לדבר דברים בטלים בבית הכנסת, נחרב בית המקדש, וכל הצרות של היהודים מתרחשות מפני שיחות אלו. בשומעו את הדברים, החליט רב העיר להכריז על כינוס כללי של כל התושבים בבית הכנסת הגדול. והיה בעת הכינוס, עלה הרב ודרש בענין קדושת בית הכנסת ומוראו, וסיפר להם את כל המעשה הני"ל עם הגרש"י. התעוררות גדולה היתה באותה שעה בבית הכנסת, ואנשי העיר קיבלו על עצמם באותו מעמד שאיש לא ידבר יותר בבית הכנסת שום דיבור של חול, ובפרט כאשר התפילין בראשו. ומיד לאחר קבלה זו, נעצרה המגיפה.

המשך בעמוד 21

למעלה: הרח"ג רבי מנחם יהודה לבסקי ליד בימת ספר התורה שעוצבה בצורה נאה; למטה: צינורות הביוב שנעטפו בנייר-כסף

יצוין שגם הלימודים בכולל 'בית דוד' בחולון החלו בשבוע שעבר, כשראש הכולל רבנו המרא דאתרא נמצא במקום סטרילי בעזרת הנשים של בית המדרש. בגלל שאי אפשר לאכול ולישון בכולל בהפסקת הצהריים, מתקיימים הלימודים רק עד הצהריים.

שרול סטרילי

בשהותו בשבתות ברמת אלחנן, התפלל כאמור הרב בביתו, והצטרף למנין שהתקיים מתחת לבנין ברחוב הרב זוננפלד 22. השמאלו את הגר"י זילברשטיין האם אפשר לתת לו עליה לתורה, והוא יברך מביתו, כשהוא רואה את ספר התורה מלמעלה, השיב הרב בשלילה ואמר שיאין זה כבוד התורה. כשקראו לו לתורה, ירד אפוא הרב למטה, תוך שהציבור שומר מרחק ויוצר 'שרול סטרילי'. הרב עלה וברך על התורה, ולאחר מכן עלה שוב לביתו.

השיעורים מהחלון

בלילות שבת, לפני תפילת ערבית, אמר הרב שליט"א - מחלון ביתו - שיעור הלכות, ובמציאות שבת לפני תפילת ערבית נאמרה שיחת התעוררות עם דברים אקטואליים הנוגרים מהתקופה שבה אנחנו נמצאים.

עם זאת השבת, ולאחר תפילת ערבית, שר הקהל וזימור ימי שבת ושנות-חיים וכו', והכל הביעו תקווה ושאפה - 'רצונו לראות את מלכנו כשהוא מגיע לבתי הכנסת, כמימים-ימימה'.

להיכנס אל ההורים דרך החלון

אחד הדברים שהביא הרב בדרשתו בליל השבת האחרונה נסב על אירוע שגרם לקידוש השם גדול באחת מארצות אירופה. יהודי חרדי הזמין מנוף, וקבע עם המפעיל-הגוי שיעלה אותו לקומה שמינית בבנין פלזן, שם ישעה שעתיים. הזמנת המנוף היתה בסך 5,000 יורו.

המפעיל עשה את המתבקש, והיהודי עלה לקומה ה-8 למשך שעתיים. כשירד, שאל אותו הגוי מה עשה בקומה השמינית, והיהודי השיב שיש לו אבא ואמא מבוגרים מאוד שבגלל החשש מהמגפה הם אינם רוצים לצאת מהבית כלל, ואף נועלים את הדלת ואינם מוכנים להכניס אפילו את הבן שלהם.

כיון שחששתי לגורלם, הזמנתי אותך שתעלה אותי לקומה ה-8, שם הם מתגוררים, ובהגיעי לשם נכנסתי לדירה דרך החלון... ישבתי איתם במשך שעותיים, סיפרתי להם סיפורים על דא ועל הא, וכך עלה בידי לראות את מצבם ולעודד אותם...

הגוי התפעל כל-כך ממיצות כיבוד אב ואם של היהודי החרדי, שאמר לו שהוא לא לוקח ממנו יורו אחד, 'והעבודה שעשיתי - ניתנת לך חינם אין כסף', אמר.

קידוש השם גדול היה באותה שעה, ובשיעורו דן הרב שליט"א בכמה היבטים הלכתיים הקשורים לסיפור זה.

הגר"י זילברשטיין: כולם שואלים 'אז מה לעשות'?

בעת רעואו-דרעוין, לפני זאת השבת, סיפר הרב שבימים אלה מגיעות שאלות מת"ח רבים הנתקלים בקשיים גדולים בלימוד התורה, ושואלים מה עליהם לעשות. אני משיב להם בסיפור שהתרחש אצל מרן הגרא"י שטיינמן זצ"ל שפעם הגיע אליו אברך וסיפר שיש לו קשיי פרנסה, 'והנה הגיעה אליי הצעה לשמש כמו"ץ לקראת חג הסוכות במתן תשובות הלכתיות על ארבעת המינים, אבל אם אתעסק בכך, איאלץ לעזוב את הכולל בו אני לומד', סיפר האברך ושאל האם לעשות זאת.

מרן זצ"ל השיב לו, שאין תחליף לעמל התורה מתוך הדחק, 'ועכשיו כשהזדמן לך להיות במצב כזה, וללמוד עם קשיי פרנסה, תתפוס את ההזדמנות הזו ותעמול בתורה, ותזכה לכל-טוב'.

מרן הגרא"י גילה מה קרה מאז המצאת החשמל

מרן הגרא"י הוסיף ואמר לת"ח ההוא, שגדולי הדורות מציינים את העבודה שמהרגע שהמציאו את החשמל, ובני האדם הסתייעו מאוד בהמצאה זו והתייגעו פחות בעבודתם, מאותה תקופה הצטמצמה באופן משמעותי גם הַנְּדָלוּת-בתורה, ואין מה להשוות בין גדלותם של גדולי התורה שחיו לפני המצאת החשמל, ובין אלה

ניתן להשיג את כל ספריו של הרב חזני (אחת שאלתי, ופריו מתוק וכו') ברמת אלחנן בטל': 0527146105

הזמן והצד

● היום כולם כבר יודעים שהקב"ה הטוב והמטיב לכל עשה חסד גדול עם יושבי ארץ ישראל, ושמר עליה בענין התפשטות נגיף הקורונה יותר מכל הארצות האחרות. יחד עם זאת, בוודאי שאי אפשר לשכוח ולהתעלם חלילה מהצרות שפקדו אותנו עם פטירתם של מאות איש, אהובים וצדיקים, גאונים ויראי-שמים, שעלו השמימה בסערה, והותירו כאן אחריהם משפחות שבורות ורצוצות, אלמנות ויתומים, רח"ל.

● גם רמת אלחנן שתתה את כוס התרעלה, באיבוד שניים מטובי ובחירי בניה היקרים, רבי **יעקב קולודצקי** ורבי **רפאל-אפרים שינפלד** זכר צדיקים לברכה. כמה התפללנו, כמה זעקנו וביקשנו מהש"ת שישאיר לנו את שני הצדיקים הללו, אבל לאבא מותר לעשות את מה שהוא חושב, וכולנו מאמינים בני מאמינים ויודעים שהכל לטובה.

● ברצוננו לספר כאן דבר מופלא על רבי יעקב קולודצקי זצ"ל. את פרטי הדברים העביר לנו מכובדנו הגאון רבי **אריה שרעבי** שליט"א, שָׁרְקָם במהלך השנים קשרים הדוקים וקרובים עם הרב קולודצקי, והסיפור שבפיו, אותו שמע ממש ממקור ראשון, מלמד על גדלות-נפש מיוחדת במינה. הגר"א שרעבי מספר על אברך ת"ח שהיה בתקופה קשה מאוד מבחינה כלכלית, ובנוסף לכך הוצרך להשיא כמה מילדיו, ולרש אין כל. הרב קולודצקי היה נוסע, כידוע, מדי פעם לארה"ב, כדי לאסוף כספים עבור צרכיו-הוא, ונישואי ילדיו. והנה, כך מספר הגר"א שרעבי בשם האברך-הת"ח ההוא, יום אחד נכנסים לחשבוננו של האברך סכומי כסף גדולים,

שלא ידע את מקורם. הסכומים נכנסו לא פעם אחת, אלא כמה פעמים, ומה שאפשר היה לראות בחשבון-הבנק היא העובדה שבעלי החשבונות שהפקידו את הכספים מתגוררים באמריקה.

● הת"ח ששמו כמובן על עצם ההכנסות המפתיעות הללו, לא ידע מה לעשות עם הכספים. אולי הם נכנסו בטעות, ושמא היו צריכים להגיע למישהו אחר. עד שהסוד הגדול, והמופלא-ביותר, התברר. היה זה הרב קולודצקי זצ"ל, שלשמו ולזכרו תאווה-נפש, שידע מהמצוקה הכלכלית של אותו אברך, וידע גם שהוא צריך להשיא כמה מילדיו, ששכנע את הגבירים שבביתם ביקר, לתרום כספים גם לחשבוננו של אותו אברך!!! בידעו שאולי אברך זה לא ירצה להשתמש בכספים, וכנ"ל, הודיע לו את המתנה הטובה שסידר לו בארה"ב, וכך נודע

לאברך מהיכן מגיעים הכספים, ואז השתמש בהם לצרכיו, והיה בכך כדי להקל מעליו באופן משמעותי את הקשיים הכלכליים שעברו עליו.

● אם נתבונן לרגע במעשה זה, נבין ונדע איזה צדיק התגורר אצלנו. הרי לכאורה כאשר אדם נוקט במעשה שכזה, ומבקש מַקְטִירִי-ההון לתרום גם עבור חבר שלו, הוא עלול לסכן בכך גם את הכספים שהוא-עצמו אמור לקבל, וזה פשוט. גבירים לא אוהבים צירופים של אנשים אחרים... אתה צריך? - תבקש על עצמך, ולא על אחרים! ולמרות הכל התאמץ ר' יעקב שלנו לבקש גם על רעהו הת"ח. הגבירים שראו מן-הסתם שהבקשה יוצאת מליבו הרחום, ניאותו להעביר את הכסף לחשבוננו של האברך שיצא מכליו למראה טוב-ליבו של הרב קולודצקי שעשה זאת מבלי שאף אחד ביקש ממנו.

● סיפורים כאלה מסופרים גם על מרן **הגר"ש כהנמן** זצ"ל, שבנוסעו לחו"ל להתרים גבירים לישיבת פוניבז', הרי כששמע שיש ישיבות נוספות המצויות במצוקה כלכלית, היה נוהג לבקש גם עבורן. אז אם חשבנו שהדברים הללו שייכים רק למייסד ישיבת פוניבז', התברר שגם רבי יעקב קולודצקי התהדר בכך. ובוודאי שכאשר ניצב לפני כסא הכבוד, עלו ובאו כל הזכויות הללו לפני בית דין של מעלה.

● הגאון רבי אריה שרעבי שליט"א מספר לנו דבר נוסף, על רַעְנו ואהובנו איש החסד, יקר-שבִּיקְרִים, רבי רפאל-אפרים שינפלד זצ"ל. רבים מתושבי השכונה הבחינו בכך שגם בימי הקורונה יצא רפי' להליכה רגלית מדי יום. כאשר פגשתי בו יום אחד, מספר הרב שרעבי, ושאלתי אותו 'האם גם בתקופת הקורונה אתה יוצא להליכה?' השיב לי על-אתר, בלי לחשוב שניה: 'אני עושה זאת כדי שיהיה לי כוח לעזור לאחרים!'

● ואכן, במשך כל חייו סייע רבי רפאל שינפלד ליהודים אחרים, והסיפורים שסופרו עליו בימי השבעה, יכולים להכיל ספר עב-כרס, כשאחד הפרטים היותר-ברורים של ספר-חייו היא הבריחה המוחלטת מפרסום. ר' רפאל סלד מהנושא הזה, וברח ממנו כמטחווי קשת, וביקש והתחנן שלא ידברו מילה על מעשיו המיוחדים.

● רק פעם אחת ויחידה, לא רק שברח מהפרסום, אלא השתתף במסיבה גדולה שנערכה לכבודו בבית הכנסת המרכזי, וזאת בשל הנס שאירע לו לפני כ-20 שנה כשניצל מפיגוע בתחנת הרכבת בתל אביב. באותו בוקר הוזמן הרב רפאל שינפלד בדחיפות לערוך 'טרהר' בבני ברק. את דרכו מתל אביב לעיר התורה עשה באוטובוס, וכבר מתחילת הנסיעה חשד בערבי שעלה לאוטובוס והתנהג בצורה מוזרה מאוד, עד שלפתע אירע הפיצוץ. הנוסע שישב לצדו נפגע קשה ואילו ר' רפאל יצא בס"ד ללא פגע. גם התקשורת יצאה אז מגדרה למשמע הנס הגלוי שאירע ל'יהודי החרדי מבני ברק', אלא שרק מעטים ידעו לאיזו מצוה גדולה הוא ממחר באותה שעה. מצוה שרק הוא היה מסוגל לעשותה.

● כיוון שהיה בדרך לדבר-מצוה, עלה מיודענו מיד על אוטובוס אחר, ביצע את ה'טהרה', ורק לאחר מכן הגיע לחדר-המיון כדי להיבדק. בחקירת האירוע הסתמכו כוחות הבטחון על עדותו של הרב שינפלד. במסיבת ההודיה שנערכה בבית הכנסת המרכזי, בהשתתפות המונים מתושבי הקריה, ביקש הגאון הרב מרא דאתרא לחזק את שיעורי התורה ברמת אלחנן, ובכלל - ממסיבת-ההודיה ההיא יצאו כמה חיזוקים גדולים לתושבי השכונה.

● סיפור ההצלה הפילאי הוכיח שגם בדורנו משאיר לנו הקב"ה כמה פתחים שדרכם ניתנת לנו אפשרות לראות בחוש ממש את השגחתו הפרטית על כל יהודי ויהודי. בדבריו במסיבה סיפר הרב שינפלד שחבר התקשר אליו וביקשו לערוך טהרה לאחד מקרוביו. כיוון שההלוויה היתה אמורה להיערך בתוך זמן קצר, מיהרתי מאוד בדרכי לבני ברק. עליתי לאוטובוס בקו 51, וישבתי באחד הספסלים האחוריים. החשד שלי נפל על ערבי שעלה אחריי, התיישב על הספסל האחרון, ועל פניו נראה היה שאינו רגוע.

● הוא התעסק כל העת במכשיר הפלאפון שבידו, ומשירדו באחת התחנות הרבה נוסעים שישבו גם הם בספסלים האחוריים, עבר הערבי לספסלים קדמיים יותר. עד שלפתע נשמע פיצוץ עז, וכל האוטובוס התמלא בעשן סמיך. ההמולה במקום היתה עצומה, ולאחר מכן התברר לי ששני האנשים שישבו לצדי נפצעו קשה.

רפאל שינפלד זצ"ל הרגל הצלתו המופלאה כדי לחזק את יסודות התורה והאמונה, ואמר שצריך להחדיר ללבנו שזכות הקיום היחידה שיש לנו מול אויבינו הקמים עלינו, ורוצים להשמידנו רח"ל, היא רק בזכות התורה

בחסדי שמים לא נפלה משערת ראשו של חברנו ארצה, ומשראה שאכן יצא ללא פגע מיהר לעלות על אוטובוס שחלף בכביש, כדי להספיק ולבצע את הטהרה בבני ברק. הגר"י זילברשטיין ניצל את מסיבת ההודיה שערך הרב

וקיום המצוות. אני מכיר את הרב שינפלד ממסירותו לשיעורי תורה, ולא רק בשיעורים הנמסרים אצלנו ברמת אלחנן אלא גם ממקומות אחרים, ולכן ראוי הוא לנס שנעשה לו, אבל - המשיך הרב - חובה על כולנו להטות שכם אחד ולקבל על עצמנו להביא למצב שבו לא יהיה אחד מתושבי השכונה שלא ישתתף בשיעורי תורה.

● לא רבים יודעים שהמנוח זצ"ל החל את פעילותו בחברה-קדישא, לפני 33 שנים, כאשר

דודו רבי **דוד בלס** זצ"ל נהרג בתאונה מחרידה בשובו מהלוייתו של הבבא סאלי. הרב בלס היה מראשי העוסקים בטהרה בח"ק גחש"א, ולאחר שנסתלק לעולמו ניגש הרב שינפלד לראשי הח"ק ואמר שהוא מוכן למלא את מקומו, בידעו שתפקיד זה מחייב לעסוק במסירות נפש וביראת שמים אמיתית. ומיני אז אכן עסק כל ימיו בגחש"א ועשה זאת תמיד שלא על מנת לקבל פרס, ודאג במסירות עצומה לכבודם של אלפי נפטרים בכל המצבים והזמנים הקשים ביותר.

● רבים מעובדי הח"ק מעידים, כי הוא היה הרביה של כל אנשי הח"ק, כשבמשך עשרות השנים עשה רבבות 'טהרות', והכל העידו שבכל טהרה הוא מתרגש מחדש, ועושה זאת ברגש-של-מצוה, כאילו זו הטהרה הראשונה שלו. תמיד פעל ללא פשרות, ולימד איך להתייחס לנפטר בכבוד הראוי, כשמעולם לא חיפש לקצר הליכים או לשנות דבר-מה מהמקובל.

● כיון שלקח זאת כמשימת-חיים, עשה את פעולות-הקודש הללו ברענות מוחלטת, וכפי שכתבנו - כל טהרה שבוצעה בידיו של הרב שינפלד, היתה נראית כמו הראשונה. בימי השבעה סיפרו ילדיו דבר לא-ייאמן, ואלמלא היינו יודעים שמדובר בר"פ, באמת שאי אפשר היה להאמין שהדברים התרחשו במציאות.

● המדובר היה בחולה קורונה שנפטר, ולא התגורר כלל בבני ברק,

צילום מיוחד של משפחת אבוחצירא. 'תפסיק לבכות', אמר הבבא חאקי לאחיו הבבא סאלי; 'אם היית יודע באיזה מקום גבוה אני נמצא, היית גם אתה שמח'

והרב שינפלד לא הכירו כלל וכלל. מהו-להון הגיעה אליו השמועה שמסיבות מסוימות לא נמצא עדיין קבר מתאים לנפטר. הרב שינפלד ישב במשך שעות-שלוש וניסה להשיג חלקת-קבר, וגם הוא לא הצליח. נו, מה היה עושה אדם נורמלי במקרה כזה? - אומר לעצמו: אני עשיתי כל מה שיכולתי, ואף מעבר לכך. כיון שהנפטר אינו מתגורר באזור, הרי לא הייתי חייב כלל להיכנס לנושא זה. והנה נכנסתי לענין, ואף הקדשתי כל-כך הרבה זמן לאיתור קבר, והמשימה לא צלחה בידי. מעכשיו ואילך, אני פטור מכך. לא כן?

● אבל לא יהודי צדיק כמו רפי שינפלד ידבר דיבורים כאלה. מספרים ילדיו: אבא ישב בבית, ופרץ בבכי תמרורים. אבל בכי כזה שאנחנו לא מכירים... בכה ובכה. ניגשנו אליו ושאלנו 'אבא, מה קרה?' והוא, השיב במלים שמהן אפשר היה לחוש את גודל צערו: 'מה-זה מה קרה? ליהודי אין קבר, ואני יכול לשבת בשלווה, ולומר שלום עליי נפשי??? והמשיך לבכות, עד שבסופו של דבר נמצא הקבר המיוחל. וכל זה קרה, יומיים לפני שהוא-עצמו חלה בקורונה, ולא קם עוד.

● מלבד כל זאת, ב-20 השנים האחרונות ניהל ביד רמה את גמ"ח 'עזרת אחים' שהקים בעמל, להשאלת ציוד רפואי לבתי אבלים, וכך התמסר בגופו ובממונו לסייע למשפחות בכל שעות היממה, בלי שאיש יעזור לו. ואגב, נגלה כאן שמעשה-החסד האחרון

שעשה בימי חייו היה למען קופת הצדקה של רמת אלחנן, כפי שמספר לנו אחד מראשי הקופה. יום אחד, הוא מספר, ביקשתי ממנו לרתום את הרכב שלו למען הקופה, להתקין עליו רמקולים ולהכריז על הצורך הדחוף בתרומות. 'ורפי, כמו שרק רפי ידע, מענה מיד בחיוב', מספר בן-שיחנו. הביא את המכונית שלו ובמשך שעותיים תמימות הסתובב בחוצות רמת אלחנן עם הרמקולים שאכן הניבו תרומות רבות.

● למחרת, הוא ממשיך לספר, ביקשתי ממנו לעשות זאת שנית, אבל כשהתקשרתי אל הרב שינפלד הוא הודיע לי שלצערו הוא שוכב במיטה, ללא כוח. היתה זו תחילתה של מחלת הקורונה שהכריעה אותו בסופו של דבר. זכור-יָזְכְּרו כל תושבי רמת אלחנן שמעשה-החסד האחרון שעשה היהודי הצדיק הזה - שחסרונו מורגש עתה כל-כך בינותינו - היה למעננו, למען קופת הצדקה של רמת אלחנן.

● בדברי הניחומים שאמר הגר"י זילברשטיין למשפחת שינפלד היקרה, הזכיר את הסיפור עם ה'בבא סאלי' זצ"ל, שכאשר נפטר אחיו ה'בבא חאקי' ישב ובכה רבי ישראל אבוחצירא ולא מצא מרגוע לנפשו. אני, שידעתי לאיזה פסגה הגיעה צדקתו, אינני יכול להירגע, אמר הבבא סאלי. עד שיום אחד ראוהו והנה לא רק שהוא איננו עצוב כבר, אלא שמחה נראית על פניו. למקורביו סיפר שאחיו הנפטר התגלה לו בחלום ואמר לו שיפסיק לבכות... אם היית יודע באיזה מקום אני נמצא, וכמה טוב לי עכשיו, לא היית בוכה, אלא שמח מאוד.

● גם אתם, פנה הגר"י זילברשטיין לבני המשפחה ואמר, תציירו לעצמכם שאביכם המנוח נמצא עתה במגדל גבוה המכיל כל-טוב שבעולם, אלא שהדלת לשם נעולה בפניכם. אבל אתם יודעים שהוא מאושר! אתם בטוחים שהוא מאושר! אין לכם כל ספק בכך!

● עוד אמר הרב שליט"א שכתוב בחז"ל שכאשר הולך האדם לבית עולמו

מוריד הקב"ה לעולמנו מלאכים כדי שישמעו מה אומרות הבריות על הנפטר. ומה אמרו על הרב שינפלד? - לא היה אדם אחד בהלווייתו שלא דיבר על החסד-של-אמת שעשה כל חייו; דיברו על כך שהיה איש עדין-נפש ויקר-רוח, איש שהקדיש חייו למען הזולת, ועזר ועזר ועזר בגופו לבני אדם אחרים, וכל זאת שלא על-מנת לקבל פרס. כל דבר שהציבור היה זקוק, הוא היה עושה ללא התחמקויות, והעמיד את עצמו לסיוע, ותמיד לשם-שמים.

● עוד כתוב בסה"ק, אמר המרא דאתרא, שכל המצוות והמעשים הטובים שעשה אדם בימי חייו, מאוחסנות בעולם העליון, וכשהנפטר עולה למעלה הוא נוטל את המצוות הללו ואומר 'הנה הבאתי מראשית פרי האדמה' וכו'. אבל, ממשיכים ואומרים הסה"ק, אין יכולת בידי הנפטר לקחת את המעשים הללו, ולהשתמש בהם, אלא על ידי ההספד שמספידים אותו למטה, כאן בעולם התחתון.

● כאשר באים חכמים ומספידים את הנפטר, הם מעניקים לו את היכולת להשתמש במעשיו. ומסבירים רבותינו, שעל ידי ההספד, כאשר נפרסות לפנינו מעלותיו של הנפטר, והשומעים מכירים בהן, ומדברים עליהן, ואף מקבלים על עצמם ללכת בדרכיו החמודות שהותיר לפליטה, זה מה שנותן לנפטר את עילוי-הנשמה הגדול שהוא זקוק לו. לכן, גם אנחנו נבדל לחיים, בעת שהספדנו את הרב שינפלד, הענקנו לו את הכוח להשתמש בזכויותיו המרובות שאוחסנו בעולם העליון, ועכשיו טוב לו שם, וגם המשפחה האבלה צריכה לשמוח בכך, וכפי שציטטנו לעיל את הסיפור על הבבא סאלי.

● את הרב שינפלד אפשר היה להספיד ללא סוף. את הגליון הקודם נאלצנו למסור לדפוס שעות ספורות לאחר שהגיעה הידיעה על פטירתו. אבל הסיפורים הכל-כך מופלאים ומרגשים שהגיעו אח"כ וסופרו בימי השבעה, מלמדים על כך שהנפטר הדגול - שכל-כך קשה לדבר עליו בלשון עבר - עשה כל מלאכתו לשם-שמים, ולא נגזים אם נאמר שהמעשים הללו שסופרו עליו

מתאימים לאנשים גדולים, והראיה שרק מעטים מגיעים למדרגות שאלו.

● אחד הסיפורים היה קשור לפטירתו של מוידעו הרה"ג רבי **אברהם סלוביטצקי** זצ"ל שנפטר כזכור מהתקף-לב פתאומי ביום תענית אסתר, והלווייתו נערכה בליל הפורים, לאחר קריאת המגילה. כמוכן שתושבי השכונה כיבדו את הנפטר שהיה ירא-שמים מרבים, והגיעו להלוויה. אבל מצד שני, כל אחד רוצה להיות בביתו בליל הפורים, ולשמוח עם בני משפחתו. ולכן, מיד כאשר הסתיימה ההלוויה, חזרו רוב-רובם של המלווים לביתם.

● אבל הרב שינפלד היה קרוץ מחומר אחר. חומר של עזרה אמיתית לזולת, ודווקא כאשר קשה לסיע, ובשעות שבהן כל העוזרים והמסייעים לא נמצאים, הוא היה ממציא את עצמו

בנו הבכור של הרב סלוביטצקי זצ"ל מספיד את אביו בהלוויה שהתקיימה בליל פורים. הרב שינפלד לקח את היתומים ברכבו עד לבית העלמין בירושלים, והזר לביתו בשעה 4 לפנות בוקר

ומגיש את העזרה בצורה הכי-הכי מכובדת שאפשר להעלות על הדעת. ובכן, גם להרב שינפלד היו בבית ילדים, שרצו לשמוח איתו בליל הפורים. ולא ילד אחד ולא שניים, אלא 12 ילדים! ברם, הוא אינו עושה את חשבונו האישי, אלא ניגש ליתומיו של הרב סלוביטצקי זצ"ל ואומר להם: 'אתם נוסעים לבית העלמין בירושלים ברכב שלי, וגם חוזרים איתי!'

● כל אחד מבין שיש בכך עידוד וסיוע ליתומים בצורה לא רגילה. הם לא יצטרכו לדחוק את עצמם אל האוטובוס שהסיע את כל המלווים, אלא יקבלו מה שנקרא 'שירות אישי' במכוניתו של הרב שינפלד, ויסעו איתו לבד. הוא לא עושה שום חשבון אחר, מלבד העזרה ליתומים, שלבטח סייעה להם גם מבחינה נפשית. הוא גם לא

עושה חשבון שההלוויה עלתה לירושלים, והוא יחזור לביתו בשעה מאוד מאוחרת, כששמחת ליל-פורים כבר מאחוריו... הוא אינו מתחשב כלל בשמחה האישית שלו ושל משפחתו; הדבר היחיד שחשוב לו עכשיו הוא לשמח את היתומים. ואכן, לפי עדות בני המשפחה חזר הרב שינפלד מההלוויה באותו לילה - בשעה 4 לפנות בוקר! והמשפט שצריך להוסיף הוא, שאף אחד לא אמר לו לעשות זאת, ובוודאי שהוא לא היה מחויב לטרוח כל-כך! אבל מי שהעזרה לזולת היא משוש-חייו, לא שואל שום שאלות. קם, ועושה.

● אינספור סיפורים שכאלו סופרו במהלך השבעה, המצביעים על ליבו הרחום-והחנן. יום אחד שמע הרב שינפלד על יהודי שנפטר בעיר מרוחקת בצפון הארץ, ומשקל-גופו היה גדול במיוחד. בני משפחתו אתרוהו בביתו, לאחר 3 ימים מפטירתו, כשהריח והצחנה החשידו את השכנים שהזעיקו את המשטרה. משום-מה לא מצאו מי שיקבור אותו בעיר. הרב שינפלד שמע, ונסע. עד לעיר ההיא. למותר לציין שעיר זו איננה ביתחום שיפוט, אבל את מי זה מעניין??? לא מוצאים מי שיקבור, אז אני קם ונוסע.

● כותב לנו אחד התושבים: בוקר אחד, לאחר תפילת ותיקין, קורא לי רפי ואומר לי בשקט: אתה רוצה להצטרף אליי למצה גדולה? זה ייקח רק חצי שעה, הוא מרגיע. נוסעים וחוזרים. הסכמתי והצטרפתי אליו, עם הטלית והתפילין שלי... בדרך שאלתי אותו, רפי, להיכן נוסעים? והוא השיב: לעשות טהרה למת... הייתי המום, כי מעולם לא התנסיתי בדברים אלה. אבל לא היתה לי כבר ברירה...

● הגענו למקום, ורפי מפשיל כבר שרוולים, לובש סינר מיוחד ומגפיים, וניגש למלאכה, תוך כדי שהוא מסביר לי כל פרט ופרט, מה ואיך עושים. והיתה זו אצלו תורה שלימה של שיטות ומנהגים, והוא שלט בכל הפרטים. אני עומד מן הצד, בוהה ותוהה, ומסייע בכל הנדרש. לאחר שסיימנו, שאלתי אותו: רפי, מי משלם לך על העבודה הקשה הזו? והוא מרים אצבע כלפי מעלה...

שהרי בגלל המסכה הנראית קָרָסָן-של-כלב נראים פני הדור כפני הכלב ממש...
 ● ונסיים בשמחה שהיתה באלה הימים ברמת אלחנן, בקרב שתי משפחות וותיקות, שכולנו מעריכים ומוקירים, שהשתדנו ביניהם בזיווג שני. האירוע גרם לשמחה-רבתי בקרב כל התושבים. יהא רעווא שהזיווג יעלה יפה, ויאמר ה' לצרותינו ד', ומעתה יישמע בחוצותינו רק קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה.

המתנה לסוף-שנה

ספרי השמחה

של הגאון רבי יצחק זילברשטיין

'לחנך בשמחה'

'שמחה בבית'

'מצוות בשמחה' (2 כרכים)

'שבת בשמחה'

כתב וערך: משה מיכאל צורן

להשיג בחנויות

053-310-3388

הולכים בדרך טובה, גם הם ירצו לעשות זאת. וזה פשוט. אנחנו מציינים זאת מפני שגם בתקופת הקורונה כאשר רואים את ההנהגות של גדולי ישראל, השומרים על כל כללי הבריאות, ואינם מזלזלים במאומה, היתה בכך הוראה מעשית לכל הציבור לנהוג כמותם. כך למשל הגיעה לידינו תמונה שבה נראה הצלם ר' שוקי לרר מתעד את מרן הגריי"ג אדלשטיין יושב בביתו, מרוחק במרחק הראוי מאחיינו, מכובדנו הגדול הגאון רבי **מרדכי שמואל אדלשטיין**, רבה של קהילת 'נאות יוסף' המעטירה.

● ומה יש יותר משמירה על הכללים מאשר שיעורו של רבינו המרא דאתרא, הגאון רבי **יצחק זילברשטיין**, ששהה בשבתות האחרונות ברמת אלחנן ואמר את שיעורו מחלון ביתו, כשלמטה עומדים עשרות ת"ח ומאזינים! כולנו מצפים ומייחלים כבר ליום שבו יוכל המרא דאתרא לומר את שיעורו בבית המדרש. השאיפה של 'רצונו לראות את מלכנו', מקננת בלב הכל.

● הגאון רבי **יוסף וייס** מראשי ישיבת מיר-פינקל, כתב בבטאונו 'ענינו גל' דבר נחמד מאוד. רש"י על הגמרא הגמרא (סנהדרין, צ"ז א') האומרת 'פני הדור כפני כלב', מביא שני פירושים; הראשון בשם רבו, והשני מעצמו. וזו לשונו: 'כפני כלב - דדמיין ממש לכלב, מפי רבי; לישנא אחרינא, כפני הכלב שלא יתביישו זה מזה'. והנה, דברי רבו של רש"י, שהכוונה היא שפניהם של בני האדם ייראו ממש כפני כלב, הם לכאורה תמוהים, ולא מובנת כוונתו. וכי אנשים יהיה להם פנים של כלב? אבל, ממשיך הגריי"ג וייס ואומר, לפי מצבנו היום, שמוטלת עלינו החובה ללבוש מסכה על הפנים, אפשר לומר שכבר יצאנו ידי חובת ה'סימך' הזה...

'הוא משלם'... והוסיף וסיפר: יהודי זה שעשינו לו עכשיו טהרה, הוא בן אחד הקיבוצים החילוניים שבסביבה, ואם אני לא הייתי מתנדב לבוא ולעשות לו את הטהרה, הוא היה נקבר בלי טהרה! ובדרך-אגב הוסיף לי, 'זכיתי ועשיתי טהרה גם לכמה מצדיקי הדור וגדולי'...

חסד עם המתים ועם החיים

● חזרתי לביתי, מספר הכותב, ובמשך זמן רב לא יכולתי להירגע. לא בגלל שראיתי מת, אלא שראיתי אדם חי שמוצא לו כר נרחב כל-כך של עשיית חסד של אמת, ומתעסק עם מתים שלא הכיר, ולא קיבל ולא יקבל מהם מאומה. והכל בשקט ובצנעה. אף אחד לא יודע. רק השם יתברך, ו...הנפטרים עצמם שקיבלו את פניו בבואו לשמי-שמים, ואמרו לו: בוא בשלום.

● אין בפינו מלים כדי לנחם את המשפחה האבלה. רק דבריו של רבנו המרא דאתרא שליט"א, שאמר שצריך לתאר באיזה מקום גבוה הוא יושב עכשיו עם פמליה של מעלה, רק הדברים הללו ינחמו את רעייתו תחי', והילדים

הצלם ר' שוקי לרר מתעד את מרן ראש הישיבה שליט"א היושב במרחק

שהותיר אחריו, שכל תושבי רמת אלחנן מכירים את אצילות הייחודית, והצטיינותם בסגולות מפוארות ומשובחות.

● אחד הכללים היסודיים ביותר בחינוך ילדים הוא הדוגמא האישית. כאשר הצאצאים רואים את הוריהם

קו "עמודי הבית"

כללי הנהגת הבית היהודי

הקלטות משיעורי הדרכה לחתנים (מהרב זצ"ל משה זאנצל)

סידרת שיעורים מורחבת ומחודגמת על ידי מערכת הקו

ממשנתו של הגאון האדיר

רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל

מראשי ישיבת טשעבין

074-796-291-6

מחולל מהפכות בבני ישראל

הקו מופעל ל"פ סבין" - "עמודי הבית" - 0527161771 | 03-5780734

צריך לצַרֵּף משהו אל ההחלטה 'לא לדבר בבית הכנסת'

אם לא נבין, נדע ונרגיש, שחשיבותו ויוקרתו של בית הכנסת שווים לפחות כמו 'הודה והדרה', כביכול, של 'הלשכה הסגלגלה' של נשיא ארה"ב - ההחלטה לא לדבר בבית הכנסת לא תחזיק זמן רב ♦ הדבר דומה לילד שמדבר בעת השיעור בחיידר, שהרבה נותן לו עונש לכתוב 300 פעם 'לא לדבר בשיעור', וכשהוא עולה לישיבה-קטנה וממשיך לדבר בשיעורים, הר"מ אינו נותן לו עונש, אלא לאחר כמה התראות הוא מבקש מהנער לחפש לעצמו ישיבה אחרת, 'כי אין לך מה לעשות בישיבה שלנו!' ♦ הר"מ הסביר זאת בכך שהבחור המפטפט אינו מחובר לישיבה ולאווירה שלה ♦ על אותו משקל, וממש בגלל אותה סיבה, גם האיסור לדבר בשעת התפילה, הוא לא הפוֹיֵיֶנְט המרכזי; יהודי שמגיע לבית הכנסת צריך להחליט בשביל מה הוא הגיע; אם כדי להתפלל, מה טוב; אם לא, תישאר בבית! ♦ ואם מאן-דהו מתקשה בשמירת הפה שלו בבית הכנסת, היינו ממליצים לו להתפלל פעם אחת בבית מדרשם של חסידי בעלזא ברמת אלחנן... שם הוא ייווכח לראות כיצד מיישמים את הדבר בפועל

מתאמץ היצר הרע להכשיל אותנו! אבל כאשר מתבוננים ורואים שיש בית מדרש שמתפלליו השכילו לנהוג בקדושה, והם לא מדברים בו מאומה, יש ללמוד מהם שהדבר אפשרי! ואיך קבענו ש'לא מדברים בו מאומה' - פשוט מאוד. התפללנו שם לפני מספר חודשים, ואחד המתפללים עלה לתורה ועשו לו מי-שבירך להולדת בתו, ובמעמד זה הוא אף קרא לה שם. והנה, בכל בתי הכנסות בעם ישראל נוהגים שכאשר בעל-השמחה יורד מהבימה, מאחלים לו כולם ברכת מזל טוב. נכון או לא?

אבל, בית מדרשם של חסידי בעלזא ברמת אלחנן, בראשו עומד הדיין הגאון רבי אברהם יהושע הורוביץ שליט"א, אינו דומה לכל בתי המדרשות. שמנו לב שכאשר אבי-הבת ירד מהבימה, אף אחד לא הוציא מפיו את המלים 'מזל טוב'. לכל היותר נענעו לו בראשם, עם חיוך נרחב על הפנים, לאות ברכה, אבל לא יותר מזה.

רק קולו של הגבאי נשמע

ההנהגות הללו נקבעו בבית המדרש גם כשמדובר, כאמור, בין גברא לגברא. אי אפשר להאמין - אתם מחמנים להתפלל כאן, ולראות את הדברים במו-עיניכם. כשקבעו ש'לא מדברים', קביעה זו היתה מוחלטת-שבמוחלטות. לא

כפתיחה למאמר זה, נציין שבבית מדרשם של בעלזא ברמת אלחנן, מחייבים את כל הטוענים שלא לדבר דברי חולין בבית הכנסת זה קשה מדי... כל מי שייכנס לבית מדרש זה, ייווכח מיד באווירה השונה השוררת במקום, הבאה לידי ביטוי בכך שאף אחד מן המתפללים, יהיה מי שיהיה, אינו מעלה כלל על דעתו - גם אם יהיה זה בין גברא לגברא - להוציא ולו מילה אחת של חולין (או אפילו בדברי תורה).

ולא. הדבר לא נעשה מתוך כפייה או גזירה שנגזרה על הציבור הקדוש המתפלל כאן. קהל מתפללי בית המדרש הבעלזאי ברמת אלחנן הבין מדעתו שכדי לשמור על קדושת בית הכנסת יש לנצור את הפה ל-ח-ל-ט-י-ן, בלי פשרות ובלי הקלות.

אז אם אחד הטיעונים המרכזיים הנשמעים תמיד בענין הדיבורים, הוא, שמדובר בתקנה שאי אפשר לעמוד בה, הנה בבית מדרש זה ה ויכחו שאפשר ואפשר! צריך רק להחזיר לראש שבדיק כמו אם היינו נמצאים עכשיו בהיכלו של מלך בשר-ודם, לא היינו מעזים להוציא מילה וחצי-מילה מן הפה, על אחת כמה וכמה שצריכים להתנהג כך בהיכלו של השם יתברך!

בואו ונאמר מיד שאכן זה לא כל-כך פשוט לעמוד בתנאיה של תקנה זו, שהרי בדיק בנושא זה

מי שמקבל על עצמו סתם-כך לא לדבר בשעת התפילה. הוא לא יחזיק בכך זמן רב. כי לא לדבר. זה כמו תענית דיבור. ותענית זה משהו שבסופו צריך לשבור את הצום...

הגר"י צדקה מחק כמה מילים במודעה

הגר"י זילברשטיין סיפר שראש ישיבת 'פורת יוסף', הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל, נכנס פעם לבית מדרש בירושלים להתפלל ערבית, ותלמידיו הבחינו שבאשר הגיע ללוח המודעות הניצב בכניסה, הוציא עט מכיסו, ומחק כמה מילים באחת המודעות.

הם התקרבו אל המקום בו היתה תלויה המודעה, וראו שמדובר בנוסח הקבוע הנמצא בכל בתי המדרשות: 'מבקשים שלא לדבר בעת התפילה ובקריאת התורה'. ראש הישיבה מחק את המילים 'בעת התפילה ובקריאת התורה'.

ניגשו התלמידים אל הגר"י צדקה והביעו תמיהתם על פשר המחיקה. הסביר להם ראש ישיבת פורת יוסף: ממודעה זו משתמע במפורש, שהאיסור לדבר בבית הכנסת הוא רק בעת התפילה וקריאת התורה, ואני שואל אותם, מי נתן את ההיתר הזה לדבר בדברים בטלים שלא בעת התפילה ושלא בעת קריאת התורה? אם יש צורך לדבר בדברי חולין, יוצאים החוצה ומדברים שם, אבל בבית הכנסת?

■

כידוע שהאר"י הק' לא היה מדבר בדברי מוסר בבית הכנסת מחשש שמא יימשך לדברי חולין... ראינו גם שבבתי כנסת רבים, ובכללם בית הכנסת הספרדי-מרכזי ברמת אלחנן, ביקשו מהמתפללים לא לדבר כלל בדברי חולין בבית הכנסת, ולא רק בעת התפילה.

מדברים, וזהו. ולכן, בין גברא לגברא לא מדברים גם בדברי תורה. כלום. שקט מוחלט. רק קולו של הגבאי נשמע כשהוא עושה את המי-שבירך לעולים לתורה.

יתירה מאת: היינו נוכחים פעם בבית המדרש כשאחד האורחים נשואי-הפנים, שגילו התקרב ל-90 שנה, החל לשוחח עם שכנו בדברי תורה בין גברא לגברא. בתוך שניות הגיע אליו אחד הממונים של בית המדרש, והעיר לו בסבר פנים יפות שכאן לא מדברים אפילו בדברי תורה.

הדגשנו במפורש שמדובר ב'אורח' ו'נשוא פנים', ו'גילו התקרב ל-90 שנה', כדי לומר שעל אחת כמה וכמה במקרה שהמדבר הוא אחד המתפללים הקבועים, בוודאי שיגשו אליו מיד ויעירו לו שאסור לדבר.

להביא מתנה לאבא

מאמר זה מתפרסם לאחר כמה שבועות ששבנו כבר בס"ד לבתי הכנסיות, לאחר היעדרות של חודשיים תמימים. מנהג העולם הוא, שבאשר ילדים חוזרים הביתה לאחר תקופה כה ארוכה, הם מביאים איתם מתנה לאבא. וברור כשמש שהמתנה הטובה ביותר תהיה אם נשמור על הפה שלנו בכלל, ובבית הכנסת בפרט. והראיה: אנחנו חוזרים, אבל עם 'רסן' על הפה... ולא בבדי! רמז עבה כפיל נותנים לנו מן השמים - שימרו את הפה שלכם בבית-מקדש-מעט!

ברצוננו לחדד את המסר ששמענו מכמה אישים מוסריים (ובהם הגר"ש פולק), שהרצון העז המפעפע בלבנו לא לדבר בדברי חולין בבית הכנסת, אינו יכול להסתיים רק בכך. דהיינו, שנקבל על עצמנו לא לדבר, וזהו. מבלי שנשקיע מחשבה בהודו-והדרו של בית הכנסת, ומבלי שנתוודע יחדיו, או אפילו כל אחד לבדו, ונשוחח על עניינים אלה וכל מה שכלול בהם, הקבלה עצמה לא תחזיק זמן רב.

גם אם נאזין לדרשות רבות שתיאמרנה על ידי גדולי הדרשנים, ובהן נשמע על השכר הגדול הצפוי למי שמייחד את בית הכנסת רק לתפילה ולתורה, ומאידך נשמע על העונש הממתין למי שאינו עושה כך - אם לא נפנים אנחנו-עצמנו את הדברים, ונחדירם עמוק-עמוק אל תוך הלב, במטרה ובשאיפה להגיע למצב שבו נדע שבית הכנסת משמש אך ורק לתפילה ולתורה, אם לא נעשה זאת, מן-הסתם המשימה לא תצליח בידינו, וגם השפעתה של המגיפה וסגירתם הנוראית של כל בתי הכנסת בעולם, לא תשפיע עלינו לתקופה ארוכה.

לא ממקום של פסימיות

הדברים אינם נכתבים ממקום של פסימיות, חלילה. גדולי המשגיחים ששוחחו עמנו בנושא זה, אינם רואי-שחורות; הם גם אינם ספקניים בכוחו של הציבור להגיע למילוי-משימות. אבל נדמה שכל אחד שיתבונן במה שקורה סביבו, וינסה לנתח את המצב בלוגיקה ובהגיון בריא, יגיע לאותה מסקנה.

הדיין ורב בית המדרש של חסידי בעלזא ברמת אלחנן, הגאון רבי אברהם-יהושע הורוביץ שליט"א, בשיעור בבית המדרש לפני התפילה

הבה לא נתעלם מהמציאות. חיזוקים רבים נעשו בכל בית כנסת על פני תבל לאחר הקורונה, ורובם נסבו סביב דיבורי החולין, והשימוש בטלפונים הניידים שהפכו את בתי הכנסת לשוק אחד גדול, רח"ל. איננו רוצים להיות בבחינת קטגוריה חלילה, אבל מלבד מתפללים בודדים, הנחשבים כ'עובדי השם', החיזוקים הללו מתפוגגים בהדרגה.

החיים חוזרים לשגרה, וגם אנחנו, עם כל ההרגלים שלנו, עלולים לחזור לאן שהיינו... מוחו של אדם בעת הזו, איננו ממורכז ציו... הבעיות עם הילדים שהוחמרו בחודשים האחרונים, הצרות הכלכליות המעיקות עתה יותר ויותר, ואנחנו-עצמנו שהיינו סגורים ומסוגרים כל-כך הרבה זמן, וספגנו שינויים כה מפליגים בצורת החיים, כל אלה וסיבות רבות אחרות לא נותנים לנו את האפשרות להיות בשלוח, ולעשות את מה שנדרש מאתנו.

אחד החיובים הגדולים ביותר המוטלים על האדם, הוא - להכיר את

שני מתפללים זינקו לעברי וגערו בי: איפה אהה נמצא? בבית מרחץ?

כל הסיפורים שיסופרו, וכל הדרשות והשיחות שתיאמרנה, לא יעזרו הרבה אם לא נצרף לכל זה הרגשת-אמת על פחד-הדר-גאווה של בית הכנסת. לאחר שנחוש ברמ"ח אברינו ושס"ה ידינו שבית הכנסת הוא מקום קדוש, ואנחנו באים בשעריו רק כדי להתפלל וללמוד, תנייתר ממילא כל הקבלה של האיסור לדבר. כי מי יעז לדבר במקום קדוש? מי יעז לשוחח סתם-כך בהיכלו של מלך? מי?

"נכנסתי פעם, סיפר ת"ח אחד, לבית כנסת ספרדי במושב מרוחק במרום הגליל. כיון שנותרו כמה דקות עד לתפילת מנחה, הוצאתי גמרא מארון הספרים והחילוני ללמוד, וכדרכי בבית ישבתי בתנוחה של רגל על רגל.

לא עברה שניה ושני מתפללים זינקו לעברי, ממש כך, וצעקו עלי: 'איפה אתה נמצא? בבית מרחץ? איך הינך מעז לשבת בצורה כזו בבית כנסת?'

"לא אוכל לשכוח דבר זה לעולמים", מוסיף הת"ח. "לא יכולה להיות רג"ה יותר טובה על החשיבות שהמתפללים הללו מעניקים לבית כנסת מאשר הגערה שגערו בי... הם הרגישו שאני פוגע בקדושתו של מקום התפילה שלהם, והיונך שהם עשו לעברי המחיש לי יותר מכל כאילו פגעתי בצפור נפש". כל זה נובע מחינוך שקיבלו מגיל ינקות, כשאבותיהם ואבות-אבותיהם הילכו בבית הכנסת באימה וביראה, והיקנו זאת גם לדורות הבאים, השומרים את ההנהגות הללו באימה וביראה.

והמקום הזה יהיה מיוחד אצלו רק לתורה ולתפילה?

זה גם ההסבר לאבסורד המתמיה, כאשר רואים לפעמים בחור צעיר מעדות המזרח, שזנח את מסורת אבותיו ואינו שומר מצוות, ה' ישמרנו, אבל כאשר הוא נכנס פעם לבית הכנסת, אפשר להבחין מיד בשינוי מהותי שחל בו. הוא ינשק את המזחזה ברגש של קדושה, ייכנס לבית הכנסת על בהונות רגליו, לא ישוחח בדברים בטלים.

הפעולה היחידה שלשמה הוא ייכנס לבית הכנסת תהיה רק התפילה או השתתפות בשיעור תורני, ובשום אופן לא כינוסים חברתיים כאלה ואחרים, וכפי שכותב ה"משנה ברורה" בסיומן קנ"א, "והמקום הזה יהיה מיוחד אצלו רק לתורה ולתפילה". האם יש פסק הלכה יותר ברור מזה?

וכפי היחס של האדם אל בית הכנסת, כך גם יתייחסו לתפילותיו שיתפלל במקום ההוא. אם יהודי שומר את פיו ולשונו, לפחות כשהוא נכנס בשערי בית הכנסת, ואינו מדבר שם דברים בטלים, גם בענייני פרנסה (ומקיים בכך את דברי המשנה ברורה ה"נ), אזי יפתחו שעריו שמים בפני תפילתו, ולכל תחינה ובקשה שיוציא מפיו תהיה השפעה גדולה יותר. ברם, אם אין הוא מתייחס לבית הכנסת בכבודו הראוי, ועושה בו ככל אשר עולה על רוחו, יתייחסו גם לתפילותיו ביחס דומה.

לכד מההלכות המפורשות על איסור השיחה בדברים בטלים בבית המדרש, צריך להבין שגדולה תהא השפעתו

עצמו, ואת תכונותיו. הדברים אינם נכתבים כדי להביא לחולשה, חלילה; אדרבה ואדרבה, רק מי שמכיר היטב את עצמו, ויודע למה הוא מסוגל ולמה לא, ועוד יותר מכך - הוא יודע את הדרך שתוביל אותו ליישום המטרות הנצבות בפניו, רק הוא יגיע בסופו של דבר למיצוי הדברים.

וכך גם בענייננו. החיזוקים בנושא הדברים-הבטלים בבתי הכנסות אינם יכולים להתממש רק באמצעות דרשות ושלטים הנתלים לאורכם ולרוחבם של בתי הכנסות. אם האדם לא יישב עם עצמו ויחשוב מחשבות על מעמדו וייחודו, קדושתו וטהרתו, של בית הכנסת, ואז - ורק אז - יגיע למסקנות עצמיות ואישיות על חובת הזהירות מדיבורי חול, הקבלה שלו על 'לא לדבר בעת התפילה' לא תחזיק זמן רב.

יש להביע הסתייגות נקודתית מהמשפט "אסור לדבר בשעת התפילה..." משל למה הדבר דומה, לילד בחיידר המדבר בשעת השיעור ומפריע למהלך הלימוד, עד שהמלמד נותן לו עונש שיכתוב 300 פעמים אסור לדבר בשעת השיעור...

ברם, כשהילד הזה מגיע יום אחד לשיבה-קטנה, וגם שם הוא ממשיך לדבר בשיעור, הראשי-שיבה לא ייתן לו עונש. הוא יעיר לו, ועוד פעם יעיר לו, ואם לא יהיה שינוי, יתקשר הר"מ לאבא ויודיע לו חגיגת שיחפוש לבן שלו ישיבה אחרת... מה יש? מה קרה? - 'הבן שלך לא מחובר, הוא לא בעניינים; מדבר כל הזמן בשיעורים, אין לו מה לחפש בישיבה שלנו'.

הגעת לשיעור כדי ללמוד או לדבר?

ומה ההבדל? למה בחיידר נתנו לו עונש, וכאן מסלקים אותו מהישיבה? כי 'אסור לדבר בשעת השיעור' - זה משפט שמתאים לחיידר! כשיש לך עסק עם ילד, אין פה עם מי לדבר, הוא לא מבין עניין; לכן צריך להגיד לו שאסור לדבר בשיעור, נקודה! אבל אם הילד התגבר קצת, מצפים ממנו שיבין שלדבר באמצע השיעור זה לא איסור; אלא מה? תחליט: אתה פה, או לא פה? אתה מחובר או לא מחובר? הגעת לשיעור כדי ללמוד או לדבר? אם אתה מדבר, אין לך מה לעשות אצלו.

ולכאורה על אותו משקל, גם האיסור לדבר בשעת התפילה, הוא לא הפוינט המרכזי. זה אולי טוב לתיירים שמגיעים לכותל ויש שם הוראה משולטת 'לא לדבר'... אבל יהודי שמגיע לבית הכנסת? - תחליט בשביל מה באת לכאן? אם באת להתפלל, מה טוב; אם לא, תישאר בבית!

וזו גם הסיבה שמי שמקבל על עצמו סתם-כך לא לדבר בשעת התפילה, הוא לא יחזיק בכך זמן רב. כי לא לדבר, זה כמו תענית דיבור, ותענית זה משהו שבסוף צריך לשבור את הצום... אי אפשר להתענות מע"ש לע"ש...

אדם שמגיע לבית הכנסת בשביל... לא לדבר, לא תופס את העיקר! האם המשימה היא - לא לדבר? תתפלל! תתחזק בענין התפילה עצמה! תקבל משהו שיהפוך את התפילה לרצינית יותר, תחליט על מקום קבוע, על מנין קבוע, ואז ממילא יהפוך הדיבור בתפילה להיות 'נישט-שייך' בכלל.

של בית-מקדש-המעט אם נשתמש בו אך ורק לדברי-קדושה. גם התפילה שנתפלל במקום השמור אצלנו רק לתורה ולתפילה, תגיע יותר מהר אל כסא הכבוד, תפרוץ ותבקיע מכשולים ומעקשי-דרך. גדולי הדור זעקו חמס גם נגד תופעת הפלאפונים שצלצולים נשמעים בעת התפילה, ולמרות

שהתופעה הפכה כבר לדבר של מה-בכך, יש להקדיש לנושא תשומת-לב יתירה. אם פעם, כאשר נשמע הצלצול בבית הכנסת, עורר הדבר צמרמורת אצל יראי השם, הרי שכיום הפך דבר זה ל'הרגל', והמבשרי הסלולרי, שהיה אמור להקל על חייהם של האנשים ולהפכם ל'מחויברים' יותר, הפך

נייר כי ייפול על רצפת הסלון שלנו, יסולק משם מיד. ומה עם בית הכנסת?

השמירה על כבוד בית הכנסת אינה מתבטאת רק בנצירת הפה. כשהמתפללים יזכרו שמדובר במקום קדוש, הם גם יבינו את החובה המוטלת עליהם לשמור על יופיו, כבודו ונקיונו של בית אלוהינו, לא פחות ממה שהם שומרים על ביתם הפרטי. הזדמן לנו לאחרונה לבקר בבתי כנסת מפוארים שההוד וההדר היא המילה הנרדפת שלהם, היכלי קודש שכל-כולם משבחים ומפארים ליוצרנו יתברך ויתעלה, ולבד מהפאר החיצוני המתבטא בקירות-השיש ובנברשות המזהבות המוסיפות חן והדר לבית האלוקים, אי אפשר למצוא על הרצפה ובכל קומות הבנין פיסת נייר כלשהי. אין דבר כזה. הכל נקי ומצוחצח.

מצב זה יוצר גם בקרב הילדים המסתופפים בצילן של הקהילות ההן, קשר בל-יינתק לבית המדרש. הם מרגישים בו את הבית הפרטי שלהם, ועד שייבנה בית המקדש בירושלים עיר הקודש, הם רואים בהיכלם זה את בית המקדש הפרטי שלהם. וכשאדם, ועל אחת כמה וכמה כשמדובר בילד קטן, מרגיש קשר כה הדוק לבית הכנסת, הוא גם יקבל ממקום זה את כל ההשפעה הדרושה לו וישאב מארבעת כתליו קדושה ויראה אמיתית. ואז גם תתייתר מאליה הדרישה לא לדבר בבית הכנסת.

החיצוניות משפיעה תמיד על הפנימיות. במיוחד בדור חיצוני שכמונו... אז נכון שלשם כך לא צריך לבנות בית כנסת חדש ומפואר, אבל כן צריך להקפיד על נקיונו של בית מקדש המעט, וברור שלא נורא אם גם יתקינו פה-ושם מתקנים-של-יופי כמו נברשות וכו'. יש בכך לא רק משום 'זה קלי ואנווהו', אלא סיוע בפועל לשמירת קדושתו וכבודו של בית הכנסת.

יש מקרים שמזדמן להיתקל בניירות וסתם שיירי-לכלובים המתגלגלים לרוב על רצפת בתי הכנסת. כמה יהודים יטריחו את עצמם להתכופף אל הקרקע ולהרים את הנייר, את ה'טישו' או את יתר הלכלובים המכערים את בית אלוהינו? והלא אם היה נייר זה מוטל על ריצפת הסלון שלנו, לא היינו מתאמצים להרימו ולהניחו בפח האשפה? הרי לא היה זה עבורנו כלל בגדר מאמץ, כי הימצאותו של הנייר בסלון מקלקלת לנו את פני הבית ומכערת את הנוף המצוחצח.

בית המדרש הגדול של חסידי בעלזא בירושלים. יופיו והדרו של בית המדרש מביא את אלפי המתפללים לשמור על כבודו ונקיונו, וממילא מתייתרת הדרישה שלא לדבר בדברים בטלים. כי מי ישיח שיחת-חולין במקום מכובד?

אבל כשמדובר בבית כנסת, כאן כבר מתחילים התירוצים להשפיע עלינו כדי שלא נתאמץ להעניק לבית-מקדש-המעט את כבודו המגיע לו. הרי עוד מעט יגיע המנקה שמתפקידו להרים את כל הניירות, ומדוע שאני אעשה זאת במקומו? הרי לשם כך הוא מקבל משכורת! וכיצא באלה, תירוצים מתירוצים שונים, שאין בינם ובין החובה האמיתית המוטלת על האדם, ולא כלום.

הבה נהרהר קמעה; בתקופת החורף יוצרים הגשמים בוך בחוצותינו, וכשאדם נכנס לביתו, הוא משתדל לנקות את נעליו ומגפיו מהבוץ שהצטבר עליהם בלכתו ברחוב. הלא לא יעלה על דעתו של אף אדם מן הישוב להיכנס בנעליים שכאלה אל תוך הבית ולטנף את החדרים הנקיים בבוץ וברגבי עפר. הכל טוב ויפה. אבל כשיהודי מגיע באותם נעליים ובאותה מידה של טינוף ולכלוך לבית הכנסת, לא תמיד הוא יעמוד בחוץ ויקנה את מגפיו

הלוך וקנה, אלא ייכנס עם כל הבוץ, ובתוך זמן קצר מאז החל הגשם לירד, נראה את רצפת בית הכנסת טובעת במעטפת של מים וברץ.

ואיפה כבודו של בית אלוהינו? הלא כשם שהננו מקפידים שלא להיכנס בצורה כזו לביתנו, ועל אחת כמה וכמה שלא היה עולה בדעתנו לטנף את ארמונו של מלך בשר ודם, וכאשר מזדמן לכל אחד מאתנו להיכנס ללשכה מפוארת של אישיות פלוגית, אנו מצחצחים את נעלינו ובגדינו פעם אחר פעם, כדי שחלילה לא יאשימו אותנו בטינוף הרצפה ונעורר בכך את זעמו של היושב שם! - ואם כן כיצד אנו מעיזים להיכנס כך בשעריו של בית הכנסת ובית המדרש?

הלוואי והיו לנו עיניים לראות, ולב להרגיש, את גודל קדושת בית הכנסת.

לאחד הגורמים העיקריים ה'מנתקים' את האדם מבית תפילתו. הדבר הפך למגיפה של ממש. מי היה מאמין שבאמצע התפילה או באמצע סדרי-הלימוד, יישמענו לפתע צלצולים של מכשירים סלולריים הגורמים להפרעה כל כך גדולה לציבור המתפללים והלומדים. לאחרונה הותקנו צלצולים מצלצולים שונים, ההופכים לתזמורת של ממש, ואפילו ניגון 'בר יוחאי' הלבישו בתוך הצלצולים הללו...

הסלולרי אמור להפוך את האדם ל'מחובר'... אבל מי שמפעיל אותו בבית הכנסת – מנותק מהקב"ה

ברור שמדובר בתופעה שיש לעקרה מן השורש, ואם מגמתם של מנהלי החברות הסלולריות היא להפוך את בעל המכשיר ל'מחובר', הרי שבדיוק מאותה סיבה אפשר לומר שמי שמפעיל את המכשיר בבית הכנסת, אינו מחובר למי שאמר והיה העולם. הצלצול באמצע התפילה קוטע את הציבור בין ישראל לאביהם שבשמים, ומונע מהציבור הנמצא באותה עת בבית הכנסת להתרכז בתפילתו ובלימודיו.

ללשכה הסגולה עם פלאפון!

נעשה חשבון הכי-פשוט; האם היינו נכנסים ללשכה הסגולה של הנשיא האמריקני עם פלאפון בכיס, ולא היינו חוששים שמא-שמה יצלצל המכשיר בעת הפגישה הגורלית איתו? מי היה מעז לעשות כך?

ואם כך הם פני הדברים כאשר באים להקביל פני מלך אבין, שהיום כאן ומחר בקבר, הרי כאשר אנחנו באים להקביל בתפילתנו את פני אבינו שבשמים, מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, על אחת כמה וכמה שחובה עלינו להתרכז רק בדברים הנוגעים אליו, אל המלך, ולמנוע מעצמנו ככל האפשר את העיסוק בדברים אחרים. אין זאת אלא שההרגשה שלנו בענין התפילה, לוקה בחסר, ועל דא קא בכינא.

אם כל מה שידענו עד היום על לימוד התורה, נסב בעיקרו על החובה להיות 'בתוך הלימוד', ולא לצאת ממנו ולו לשעה קלה, הרי באה התופעה האחרונה ופשוט קרעה לגזרי-גזרים את כל המוסכמות.

הסיפור המדהים שהתרחש ברכבת בשווייץ

ת"ח אחד סיפר לי שבימי בין הזמנים נסע לצרכי רפואה לשווייץ. בוקר אחד, כך הוא מספר, עליתי לרכבת שהיתה אמורה להובילני למחנה-חפצי, והתיישבתי באחד הקרונות.

והנה, בספסל שלצידי יושב יהודי נוסף, ושנינו החילונו לשוחח בדברי תורה ומוסר. הבעיה שלנו היתה שלא ידענו שקרונות אלה משוייכים למחלקה מיוחדת ברכבת שבה אסור לדבר בזמן הנסיעה, ולצורך זה מוצב שלט מיוחד בקרונות אלה, המורה על כך במפורש.

שניות ספורות לאחר שפתחנו בשיחה, החלו נוסעי הקרון, הגויים, לצעוק עלינו ולבזותנו בכינויי גנאי מחפירים בנוסח 'יהודי מלוכלך, לא די שבתא לשווייץ, אלא אתה עוד מעיז להפריע לנו בנסיעה?! וביטויי גנאי נוספים.

הסיבה לתקנה זו בקרונות השווייצריים נועדה לאפשר לנוסעים לעשות את דרכם בשקט ובשלום, ללא הפרעה כלשהי מהסביבה. אבל מה לעשות, אומר לי הת"ח שחזר משווייץ, שלא הייתי מודע כלל לתקנה זו, עד שספגתי את קיתונות הבח והולעג מנוסעי הרכבת.

ועכשיו בואו ונעשה חשבון פשוט. אם הדיבור ברכבת בשווייץ, מביא בעקבותיו תגובה קיצונית שכזו, לאיזו תגובה אנחנו צפויים אחרי מה שמוכא במשנה ברורה (סימן נ"ו סעיף-קטן א') ש'צריך לזהר מאד ומאד, שלא להשיח באמצע קדיש או קדושה, וכדאיתא במסכת דרך ארץ דר' חמא אשכחיה לאלהו בכמה אלפי גמלים טעונים אף וחימה לשלם לאלו!

לאור מה שקרה לת"ח שביקר בשווייץ, עלינו להתייחס ל'גמלים הטעונים אף וחימה' בריצונות-יתר, ולהבין שהדבר בא כעונש על ביזוי של בית הכנסת ובית המדרש, במיוחד בעת התפילה.

הבה ניקח את הסיפור הנ"ל כמשל ודוגמא לאיסור השיחה בבית הכנסת, בקל וחומר בן-בנו של קל וחומר. שהרי אם הגויים הללו דורשים שלא לדבר בעת הנסיעה בקרון, וזועקים חמס על מי שעובר על ההוראה, כמה חובה עלינו לשמור שלא לדבר בביתו של הקב"ה!

הרופא הבכיר עשה ספונזה בבית הכנסת...

באחד המקומות שבו מתקיימים ימי 'בר בי רב' מזה עשרות שנים, ננגלה פעם מחזה של פלא. לאחר סעודת הצהריים שהוגשה לכל הלומדים, באחד האולמות של בית המדרש, נשאר אחד המשתתפים במקום שבו סעדו האנשים את ליבם, סגר את הדלת אחריו, פשט את בגדיו הנאים, והתחיל... לנקות את המקום. היה זה רופא בכיר, העומד בראש מחלקה ידועה באחד מבתי החולים המפורסמים והגדולים בגוש דן, אדם שהמונים מתדפקים על דלתותיו, ומבקשים עצה וישועה. הרופא, בניגוד לאנשים אחרים האוחזים במקצוע שלו, לא חס על כבודו, אלא עמל ויגע רבות כדי לנקות את מקום האכילה, וצחצח כרבעי, ולא עזב את המקום עד שהיה בטוח שהכל נקי ומסודר.

האנשים שראוהו בכך, וידעו שהוא אדם מכובד, ניגשו אליו ושאלוהו מדוע הוא עושה זאת?

והוא השיב: "הייתי כאן במחזור הקודם של בר בי רב, וחזרתי שהמתפללים הקבועים שבאו להתפלל לאחר תום השיעורים והדרשות, התרעמו על הלומדים המשאירים את המקום בצורה לא נקיה, והרגשתי ששם שמים מתחלל בכך.

"לכן, החלטתי שמעתה ואילך אני אנקה ואצחצח את המקום, כדי שהמתפללים לא ילעזו על לומדי התורה".

היו כמה מהאנשים ששהו במקום, שביקשו למנוע את הרופא המכובד להמשיך ולשטוף, אבל הוא עמד על זכותו לבצע את המצוה הגדולה. ואמנם, לאחר שהרופא ניקה את המקום, היה המקום נראה לתפארת, וקידוש השם גדול היה באותה שעה.

חזק חזק ונתחזק!

מה גילינו כאשר האסוק האשטרתי היה אצל בית הכנסת הארכזי, והצננו בטלסקופ לכיוון ירושלים והר הבית?

יום אחד, לאחר סיום תפקידו, והיה זה יום בהיר ללא ערפל ועננים כלל, הגתי יחד איתו במסוק המשמרתי מעל שמייה של רמת אלחנן, וכשהגעתי למקום בו נמצא בית הכנסת, ביקשתי שהמסוק ינסוק כלפי מעלה בקו מאונך וישר, וכידוע שפעולה זו ניתנת לבצע רק על ידי הליקופטר. הסתכלתי בטלסקופ של המסוק, לכיוון ירושלים והר הבית, ואז גיליתי שכיוון מזרח של בית הכנסת המרכזי אינו מדויק, וצריך לצדד בתפילה מעט לצד ימין. זו הארה אחת.

והשניה, תגלית זו יכולה להביא אותנו לתובנה נפלאה, ובפרט בימים אלה של השבוע-נפש. הגה עד היום טעינו בכיוון התפילה, והתפללנו לכיוון אחר... כמה טעויות ומטויות כאלו יש לנו במבט על הוולת, בעבודת ה', בעשיית מצוות ועוד. סטיה קטנה כאן, עלולה להיות משמעותית מאוד בשמים, ועלינו לשים לב לכך.

כמה צריך להתפלל ולהתחנן על כך שלאחר 120 שנותינו, כשנעלה לעולם האמת, ונביא עמנו את זכויותינו וצדקותינו, שלא נגלה שהן לא היו בכיוון הנכון... בית דין של מעלה עלולים לומר לנו ילא ביקשנו מצוה שכזו! כי ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בהם...

שיגרת שאלה לארן הגר"ח האק צריך אטפס א מגזלים כדי לקבוצ את כיוון התפילה הנכון?

כתב נוסף קיבלנו מהרב יוסף צבי ריינהולד, ובו הוא מספר על מכתב ששלח בענין זה למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, האם צריך להתאמץ למצוא את הכיוון יותר מהמובא בגמרא.

וכך הוא כותב: מה שעוררתם על קביעת מקום תפילה לכיוון הר הבית, דבר זה שלחתי לאחרונה לכבוד מרן רבינו הגאון רבי חיים שלישי"א ועדיין לא קבלתי תשובה. השאלה היתה שכיון ששמעתי שחיים ניתן לברר בכל מקום היכן

המשך בעמוד 18

דבריו של הר"ג רבי מתתיהו גודלסקי בענין כיוון התפילה ברמת אלחנן, שהובאו בגליון הקודם, עוררו כצפוי הדים מרובים, והתגובות לא פסקו מלהגיע. הננו מביאים כאן שתיים מהתגובות.

ראיתי את הגליון האחרון שהפקתם, ובו הגילוי הנפלא על כיוון התפילה הנכון (לדעתי כדאי להוציא מפה גדולה וברורה לתושבים), וברצוני לשתף אתכם בשתי הארות.

לפני כ-30 שנה מסרתי שיעור במשנה ברורה בביתי, לכמה מתושבי הישוב, ובהם היה גם רי חיים סובר ז"ל, שהתגורר ברחוב אשל אברהם, ושירת במשמרת התנועה במחוז דן. כשהגענו לנושא כיוון התפילה, הוא סיפר לי שבתפקידו כשומר הוא מסתובב בהליקופטר של משמרת התנועה מעל אזור גוש דן, כדי לווסת את התנועה. מגובה כזה, אמר, יש אפשרות לצפות על הר הבית ולדעת את כיוון התפילה המדויק.

כאשר הקימו את בית הכנסת המרכזי ברמת אלחנן, התבקשתי עיי המרא דאתרא הגאון רבי יצחק זילברשטיין שלישי"א לסייע בענין כיוון התפילה, והצעתי לרי חיים סובר שאעלה איתו להליקופטר כדי לנסות ולראות את הכיוון הנכון. הוא הסכים.

המשיר מעמוד 15

כיוון מקום המקדש לגבי תפילה, אבל לא מובא בהלכה בשום מקום לטפס על מגדל ולבדוק, או להתפלל על מגדל, כדי שיהא מול הר הבית. האם יש חובה לברר את הנושא?

אבל דבר נוסף. אם על ידי המכשיר הנ"ל ניתן לקבוע היכן הר הבית, ונחשב כאילו הננו עומדים "שם", ולא רק כאילו אנו עומדים "כאן" ומתפללים לכיוון מקום המקדש, אז למה לכונן רק את מקום המקדש, הרי מי שעומד "שם" יש לו להתפלל לכיוון קודש הקדשים, ככתוב בגמרא. ומה שרבים לא נוהגים כך בעומדים בתפילה בכותל, כי מן הסתם הם לא זוכרים את הגמרא.

כל זה צריך לברר האם יש חובה לעשות יותר מחכתוב בגמרא, כלומר, בלי מכשירים הדיגיטאליים דחינו, מי אומר שצריך לטפס על מגדלים או על כנפי נשרים, כדי לכונן את המקום הרי די לנו להתפלל כפי שהתנאים והאמוראים התפללו לכיוון ארץ ישראל, או לכיוון ירושלים, ולא לכונן יותר ויותר. ואם כבר עשינו זאת, אז זהו כאילו עומד "שם", ויש להתפלל לכיוון קודש הקדשים.

בכל אופן כתבתי את השאלה הזו למרן רבי חיים שלישי"א, האם צריכים "לחפש" בכל דירה ודירה היכן הכיוון הנכון, או באופן כללי, כי גם בזמן הגמרא יכלו לטפס על כנפי נשרים או לטפס על מגדל ולא עשו את זה.

מה שחקרתי הוא כך: אם ניתן לכונן בדיוק בבית שלי היכן ירושלים, אז למה לא לכונן היכן קודש הקדשים, כי הרי מי שנמצא במקדש יכונן תפילתו כנגד קודש הקדשים, ככתוב בגמרא. כי הרי על פי הבדיקה יהיה כאילו הוא נמצא בירושלים ממש.

ועוד יש לעורר. הרי בבית כנסת אחד יש כמה זוויות, ואם כן האחד יתפלל לכיוון אחד, והשני לכיוון אחר, והאמצעי לכיוון שלישי. ומה שהחזו"א הציב את ישיבת 'תפארת ציון' לכיוון ירושלים, אינו ראייה על כל בתי הכנסת בזמננו, שהיה את מלבידקה, ואת כולל הזון איש ופוניבו...

יוסף צבי ריינהולד

תשובת הרב מתתיהו גודלבסקי

לכבוד הרב יוסף צבי ריינהולד שלישי"א

לא צריך שום מכשיר, וגם לא מכשיר אלקטרוני, לדעת מה הוא הכיוון של ירושלים! לא צריך לשם כך לטפס על מגדלים או על כנפי נשרים! אפשר לעשות זאת עם מכשיר פרימיטיבי מאוד הנקרא 'מצפן' הפועל על ידי מחט מגנטית שבורא כל עולמים סביב בבריא, שהוא מראה כיוון צפון.

לא צריך אפילו מכשיר מצפן פשוט (שידוע על קיומו קרוב ל-850 שנה) אלא אם תצא לרחוב (במקום שיש שמש) בדיוק בחצות היום שכתוב בלוח, ותתבונן על הצל (הכי טוב לקחת מקל) והצד שנוטה אליו הצל, הוא בדיוק קו צפון ומשם יציין שאר הרחוקות. צריך רק להתבונן במפה לראות

באיזה כיוון נמצאת ירושלים מהמקום בו אתה נמצא, ומי שמתבונן רואה שהכיוון מים-לבני ברק הוא דרום-מזרח.

וכל מה שכתבתי זה שברמת אלחנן רוב הבניינים יש להם קיר לכיוון דרום-מזרח, ובטעות אנשים מתפללים לכיוון צפון-מזרח שזה נגד השולחן ערוך בסימן צ"ד סעיף א' "היה עומד בארץ ישראל יחזיר פניו כנגד ירושלים". וכיוון שיש לנו ברמת אלחנן קיר שהוא בדיוק בצלע דרומית מזרחית, מה טעם להתפלל לקיר שהוא מכונן לצפונית מזרחית?

לסיום, אתם רואים שהחזון איש בלי מכשירים דיגיטאליים וכלי לטפס על מגדלים וכנפי נשרים, ביקש לבנות את 'תפארת ציון' בדיוק לכיוון ירושלים, מקום המקדש וקודש הקדשים!! ויהי רצון שיתקבלו תפילותינו לרחמים ולרצון לפני אדון-כל.

מתתיהו גודלבסקי

המהנדס של ישיבת פוניבז' סיפר שארון הקודש המפואר היה צריך להגיע בעצם לבית הכנסת הגדול ברמת גן...

הרב גודלבסקי מגלה שנכנס לכל הענין לפני כ-40 שנה, 'כשהתחלנו לתכנן את הבנין של 'קרן הילד', שהיה אמור להכיל את הפנימייה של הבנים (הנמצאת כיום ברחוב 'קהילות יעקב'), והתכנון היה שייבנה שם גם בית כנסת עבור התלמידים. המהנדס מר מיכאל אברבנאל ז"ל (שהיה גם המהנדס של ישיבת פוניבז') התלהב מאוד, ואמר לי:

'תראה יש לך קיר העומד בצד דרום-מזרח, בדיוק לכיוון ירושלים! ואז נכנסתי לכל הענין... כתוצאה מאילוצים שונים משמש הבנין משמש כיום לפנימיה של הבנות.

באותה הזדמנות סיפר לי המהנדס איך הגיע ארון הקודש המפואר לישיבת פוניבז'. במקור, היה הארון אמור להגיע לבית הכנסת הגדול ברמת גן, אבל לאחר שהגיע לארץ מאיטליה, ראו המהנדסים שהוא גדול מדי, ולא יתאים לבית הכנסת ברמת גן.

המהנדס אברבנאל, שהיה תושב רמת גן, היתה לו היכרות קרובה עם ראש העיר קריניצי (שהיה יליד העיר גרודנא בליטא), והוא הציע לראש העיר שהיות והרב מפוניבז' היה במשך תקופה ראש ישיבה בגרודנא, ועכשיו הוא בונה ישיבה גדולה בבני ברק, הרי שההנצחה הטובה ביותר לקדושי ליטא תהיה בהבאת הארון לישיבת פוניבז'.

כך הצליח המהנדס לשכנע את ראש העיר לתרום את הארון לישיבה.

כמעט אף אחד לא הגיע ל'שלום-זכר'...

כמה שקט ושלום שוררים בליבו של אדם היוזע ומרגיש בוודאות גמורה שכל מה שעושה השי"ת, הכל-הכל לטובה, ואין בכך שום יוצא מן הכלל... אלא כל מה שעובר על האדם בחייו, כל האירועים וכל ההתרחשויות, התגלגלו אליו בכוונה-תחילה, מפני שכך רצה השם יתברך, וממילא הכל לטובה.

עבודת-הקודש המוטלת על האדם היא להכניס את הדברים הללו אל ליבו בצורה כה מוחשית, שכבר בעת האירוע עצמו הוא יצליח להרגיש ש'האירוע המתגלגל' הזה הוא דבר טוב, ואין בלתו. אין דבר כזה 'בדיעבד' אצל השי"ת; אם תווייתי מאורע כלשהו, יהיה מה שיהיה, ובאיזה זמן שיהיה – הוא לא התגלגל סתם-כך, בשל שטף המאורעות... היתה זו ידו המכוונת, המלטפת, של אבינו שבשמים, שהוא ורק הוא יודע מה הטוב האמיתי שלנו.

כותב לנו ת"ח הלומד באחד הכוללים הגדולים והמפורסמים של בני ברק: בשבת שאחרי יום הפורים עשיתי 'שלום-זכר' לבני הנולד לי בשעה טובה. האווירה בין האברכים בכולל שלנו היא מצוינת,

ומאוד-מאוד ידידותית, וכשיש שמחה לאחד האברכים משתתפים בה מספר רב של חברים מהכולל. כתוצאה מכך, הכנתי כמות גדולה של מוצרים ל'שלום-זכר', והתכוונתי לבואם של מספר רב מאוד של אברכים, כ'מקובל' בכולל שלנו...

והנה, השבת ההיא היתה גשומה מאוד, ובמציאות הגיעו רק אברכים בודדים שאפשר היה למנותם על אצבעותיה של יד אחת... היו אלה החברותא שלי, שהגיע

מקצה העיר כשהוא רטוב עד לשד-עצמותיו, ועוד 2-3 אברכים שהיו בסביבה, ותו לא.

כמובן שלא היה קשה לי ללמד זכות על אלה שלא באו. בטוחני שגם אני-עצמי, אילו הייתי נתקל בהתלבטות שכזו, לא הייתי יוצא מהבית בליל-שבת כה גשום. אבל איך אומרים, הדבר צבט במקצת את ליבי.

רק לאחר שחלפו מספר שבועות מאז, והציבור החל להבין את משמעותה של מגפת הקורונה וסכנותיה, הבנתי איך כל זה היה לטובה, והשי"ת גילגל במקוון את הדברים שאף אחד לא יגיע.

השבת ההיא, שלאחר פורים, זכורה כאחד הימים הקריטיים ביותר שבה נדבקו רבים מתושבי בני ברק בנגיף הקורונה, כשהציבור החרדי עדיין לא היה מודע לחומרת ההידבקות החברתית. זה החל כמובן בימי הפורים עצמם, במסיבות ובאירועי-השמחה, ועבר גם לימים הבאים, ובכללם שבת-קודש שבה נערך ה'שלום-זכר' אצלנו בבית.

אם נעשה חשבון הכי-הכי פשוט, של אחד-ועוד-אחד, נגיע למסקנה שאם באותה שבת היו מגיעים אליי חברי הכולל בהמוניהם, הרי שגם שם היתה נוצרת חלילה הידבקות המונית. לא צריך להיות מומחה-קורונאי מדופלם על-מנת להגיע למסקנה פשוטה שכזו.

אנחנו עדיין לא ידענו את גודל הסכנה, אבל השם יתברך ידע וידע! ולכן, לטובתנו הבלעדית, גרם לכך שאף אחד לא יגיע. ואסור לשכוח שהסיבה לאי-ההשתתפות היתה בעצמה טובה גדולה לעולם כולו, והם גשמי-הברכה שירדו באותו ליל-שבת...

מיותר יהיה להוסיף שכל אחד מאתנו נתקל באינספור אירועים שכאלה, שאם היו שואלים אותנו איך לגלגל את האירוע, הוא היה אומר אחרת... אבל, העבודה שלנו בימי חיינו היא להרגיש כבר במהלך האירוע עצמו שהכל לטובה, ואני צריך 'לזרום' עם העניינים, ולהפקיר את רצוני-שלי למען רצונו של השם יתברך.

לפעמים זה קשה, ואפילו קשה מאוד. כי האדם רוצה שכולם 'יסכימו' עם הרצון שלו... אבל מי שמאמין ויודע שהשי"ת רוצה בטובתו, יותר ממה שהוא-עצמו רוצה בכך, יאמין שהכל לטובה.

מה שצריך להדגיש שבמקרה הנ"ל של ה'שלום-זכר' אפשר היה לראות בסופו של התהליך שהכל לטובה. אבל יש מקרים, ומן-הסתם מדובר ברוב המקרים, שהאמת הזו מסתתרת מאתנו, ולא נוכל להיווכח בכך. והסיבה לכך היא פשוטה; אם הקב"ה היה מגלה בצורה ברורה שכל מה שהוא עושה אתנו, הכל לטובה, היה כוח-הבחירה נעלם לחלוטין. אבל גם אם הדברים נסתרים מעינינו, חובה עלינו להאמין שכל מה שעובר עלינו בחיים, הוא לטובתנו. בין אם זוכים לראות

לפעמים זה קשה, ואפילו קשה מאוד. כי האדם רוצה שכולם 'יסכימו' עם הרצון שלו... אבל מי שמאמין ויודע שהשי"ת רוצה בטובתו, יותר ממה שהוא-עצמו רוצה בכך, יאמין שכל האירועים המתרחשים עליו מאת השי"ת - הם לטובה, ורק לטובה, גם אם במבט ראשון הם לא נראים כאלה...

הענווה הטבעית שאפיינה אותם, נראה לנו שגם שנות-דור לא יספיקו לחבר בין הדורות.

הדבר לא צריך לייאש אותנו, כי באמת דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו, והשי"ת אינו דורש מאתנו דברים שאינם בהישג-ידינו. אבל גם אם אנחנו כמעט ולא מסוגלים לנהוג כך, אפשר לשמוע סיפור מהדור ההוא, ולהתחזק... ולדעת שיש דברים כאלה, ושהאנשים הגדולים הללו חיו אתנו עד לפני זמן לא רב. המעשה המדובר שסופר לנו ע"י הגאון רבי חיים יוסף יעקובוביץ שליט"א, ר"מ בשיבת פוניבז' לצעירים, כבר הספיק לעשות פירות מבורכים, וכפי שתשמעו להלן.

בכל קהילות ישראל מקובל שבהקפות בשמחת תורה המרא דאתרא הוא הראשון לקבל את ספר התורה, כבר בהקפה הראשונה. מעשה שהיה שהגבאי בבית הכנסת הגדול בהרצליה שכח פעם לקרוא לרב העיר, הגאון רבי יצחק יחיאל יעקובוביץ זצ"ל, ולא קרא לו ליטול את ספר התורה לא בהקפה הראשונה, וגם לא בהקפות הבאות.

הגרי"י זצ"ל, שהיה ידוע בענוותו היתירה, הבלגי, ולא הוציא מילה מפיו. לאחר מכן הוא יספר לבנו ש'בהקפה החמישית לקחתי את ספר התורה בהיחבא (כי לא רציתי שהסיפור יעורר רעש, ושהמתפללים לא ימחו על כבודי), עשיתי סיבוב ליד הבימה, ויצאתי ידי חובה'.

גם הסיפור הזה שווה לכשעצמו, לראות כיצד נוהג רב-בישראל! הגבאי ההוא לא התכוון לפגוע בכבודו של המרא דאתרא, ולכן לא היה כאן שום ענין למחות על כבוד התורה וכיו"ב. נטל הגאון זצ"ל את כל כוח-הענווה שבו, ולא קָמַז לאף אחד על כך שלא נתנו לו ספר תורה, עשה מה עשה, ובכך נגמר הסיפור.

אבל הסיפור לא נגמר... הגר"י יעקובוביץ שליט"א מספר לנו שכאשר שמע פעם על מריבה שפרצה בין שכנים בענין פלוני, ניגש אל אחד הצדדים ואמר לו: 'אינני מבקש ממך מאומה, רק שתשמע את הסיפור שבפי... וסיפר לו את הסיפור הנ"ל, עם ספר התורה שלא ניתן לאביו, וכיצד התגבר האבא על עצמו, ולא עורר מדינים.

הסיפור הזה, אומר הגר"י יעקובוביץ, השפיע בצורה דרמטית על האיש, ובשל כך הוא קיבל על עצמו להפסיק את המריבה כליל!!! ועדיין הסיפור לא נגמר... הלכתי לאבא זצ"ל, וסיפרתי לו שבזכות הסיפור שלו בשמחת

את זה אחר כך, ובין אם לא. ורק נציין שהשי"ת מראה לכל אחד כמה פעמים בחיים בצורה ברורה ומפורשת איך התגלגל הכל לטובה, ומהמקרים הללו הוא צריך להאמין שגם היכן שלא רואים זאת, ואולי רואים הפוך מכך - הכל-הכל לטובה.

בהקשר לדברים אלה, נוסיף את מה שסיפר הבעש"ט - והובא בספר 'קרני אור' של הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א - על מלך גדול ואדיר שאשתו המלכה חטאה לפניו, בעוון כזה שהמלך נאלץ על פי חוק להעניש אותה כדן, ולסלקה מהארמון לתקופה מסוימת.

ברם, כיון שאחרי הכל המלכה היא אשתו, חיפש המלך פטנט כזה שמצד אחד ייחשב כעונש, ומצד שני לא יקשה על המלכה יותר מדי. מה עשה המלך? - העביר אותה לעבודה אצל ספן של אוניות. ספנים אלה היו בזמנם אנשים מושחתים, שכן שלא כבזמננו שהספינות הנוסעות ממדינה למדינה שייכות לממשלה, הספנים ההם נהגו בספינותיהם כמלכות בפני עצמה, והיו מעוללים יסורים קשים ומרים לנוסעיהם.

מה-מאוד פחדה אפוא המלכה בשהותה תחת מרותו של הספן. אולם סוד כמוס אחד נעלם ממנה: הספן באותה ספינה היה המלך עצמו, שבגלל העונש שהטיל על רעייתו המלכה רכש את הספינה והנהיגה בעצמו.

כמובן שאף אחד לא ידע מכך, כדי שלא יבואו אל המלך בטענות על הזכויות' שהוא מעניק למלכה. בהיותו בספינה הסווה המלך את עצמו והתלבש בבגדי ספן, כדי שהמלכה לא תכיר אותו... אילו ידעה המלכה את הסוד, לא היתה שהותה בספינה בגדר גלות כלל. היא היתה מרגישה את עצמה כבבית המלכות ממש.

ואמר הבעש"ט שהספן הוא הקב"ה... וכל מה שאנחנו מרגישים את היסורים והצרות, הוא רק מחמת שאין אנחנו יודעים שהמלך הרחמן בעצמו ממנה על הצרות הללו, ומבית המלך הן באות. ויש כאן מוסר-השכל עצום בתוך הגלות המרה שבה אנחנו מצויים. גם בין הגלים הסוערים ומשברי-הים העוברים עלינו, יש באפשרותנו להרגיש טוב, אם נדע ונרגיש שהקב"ה הוא-הוא זה שמביא עלינו - ברחמי המרובים - את הצרות והיסורים.

מי שחי בהרגשה שכזו, ויודע שהקב"ה תמיד-תמיד נמצא איתו, ושומר עליו מכל משמר, וגם הצרות שהוא מביא הן לטובה, ורק לטובה, אדם כזה לעולם לא יהיה בודד וגלמוד, ולעולם לא תיכנס בו רוח-של-עצבות.

תאמינ לי שאינני זוכר על מה אתה מדבר'...

מה רחוקים אנחנו ממדרגת הרוחניות של אנשי הדור הקודם! כשמזדמן לפעמים לשמוע סיפור מאורחות-חייהם, ונחשפים למידת

'קול ברמה'

אחראי: משה מיכאל צורן

וועדת ביקורת של ת"ת עוברת על החומר

כל פעולות הכתיבה והעריכה נעשות בהתנדבות

לפי הוראת הרב אפשר לתרום להדפסה מכספי מעשר

ניתן להשיג במייל:

6776168@gmail.com

תורה הופסקה מריבה בין שכנים. ומה אומר ומה אדבר? – לתגובה שכזו כלל לא ציפיתי. הייתי בטוח שאבא ישמח מאוד, שבזכותו נמנעה מריבה. אבל הוא אמר: 'תאמין לי שאינני זוכר במה מדובר!' הוא עשה אז את הדבר בפשטות ובענווה כה גדולה, וכל-כך לא לקח את הדברים אל ליבו, שהאירוע זה פשוט נמחק מזכרונו – – –

ראש העיר הגיע להפגנה שאורגנה נגדו

ענווה מצד אחד, אבל כשצריך להיות תקיף בדעתו, ולהוכיח לכולם מה השי"ת רוצה, ידע הגרי"י לעשות גם את המלאכה הזו בצורה הטובה ביותר. זה קרה פעם בהפגנה שאורגנה בשבת-קודש נגד חילולי שבת.

חילולי השבת נעשו בחסות העירייה (ומדובר בראש עיר שכבר אינו בין החיים), ולכן בוודאי שההפגנה היתה במהותה נגד העירייה. הגרי"י יעקובוביץ זצ"ל החליט

לעשות את ההפגנה – בשבת-קודש – בתוככי בית הכנסת הגדול בהרצליה, ולרכז סביבה את כל הציבור הדתי בעיר.

נציין שבאותה תקופה היתה משפחת הרב זצ"ל נתונה בדין-ודברים עם העירייה באשר לנכס פלוני, והדיונים נסבו על סכומי-כסף גבוהים מאוד.

והנה, בעיצומה של ההפגנה הגיע לבית הכנסת ראש העיר ההוא, שיתכן שביקש להראות בכך שאיננו 'אנטי-דתי' כמו שאומרים עליו... הוא הגיע לבית הכנסת ברכבו, רח"ל, ולא ראה בכך שום סתירה. בהיכנסו לבית הכנסת הגדול לחצו כל הנוכחים את ידו. היה יהודי אחד שלא הסכים לעשות זאת. המרא דאתרא. כששמע שראש העיר הגיע ברכב לבית הכנסת, אמר שלא מגיע לו שאלחץ את ידיו!!! ואת הסיפור עם הנכס העירוני, כמובן שלא

שכחתם!... למחרת היום, בישיבת מועצת העיר, מחה ראש העיר על... כבודו-שלו, וסיפר איך הרב לא לחץ את ידיו... ענווה מצד אחד, ותקיפות יהודית לכבוד השי"ת ופחד-הדר-גאווה, מצד שני.

סיפור נוסף, והפעם עם ראש עיר אחר בהרצליה, קרה כאשר העירייה תרמה לבית הכנסת סכום כסף גדול של כמיליון שקלים, והנהלת בית הכנסת ערכה מסיבה לכבודו של ראש העיר, שהתרומה באה מיוזמתו.

ברם, באותה תקופה ארגנה העירייה ופרסה את חסותה על הסעות מסוימות שהתקיימו בשבת, מה שגרם לזעם רב בקרב התושבים הדתיים בעיר.

והנה מתקרבת שעת המסיבה, והמארגנים מטעים הנהלת בית הכנסת ניגשו אל הגרי"י יעקובוביץ זצ"ל וביקשו ממנו שלא יזכיר בנאומו את נושא השבת, מהסיבה הפשוטה שהאירוע נערך כדי לכבד את העירייה, וראשיה, בשל תרומתם הגדולה לבית הכנסת, ואם ידברו בגנותה, ראש העיר ייפגע, ולא נרוויח מכך מאומה...

בעיצומה של המסיבה התכבד הרב לשאת את דרשתו. והנה רועם קולו במערכת הרמקולים: 'ראו כי ה' נתן לכם את השבת... בלי שבת – אין עם ישראל, ואין כלום'... פניו של ראש העיר העידו על מה שמתחולל בתוכו, הגבאים נרעדו לנפשם, אבל המרא דאתרא הוכיח לכולם שבמקום חילול השם אין נותנים לכבוד לאף אחד, גם לא לראש העיר, גם לא לאחר שתרם מיליון שקלים לבית הכנסת...

המשך מעמוד 3

הגילוי המופלא של ה'דברי חיים'

בגליון הקודם הבאנו את דברי הרב שליט"א סיפור שיש אנשים המגיעים בתקופת הקורונה, ושואלים: אנחנו הרגזנו רח"ל את השי"ת בעבירות שעשינו, וגרמו לחילול השם; מה היא המצוה שיש בה הכי-הרבה כבוד שמים, שאם נעשה נוכל לכפר במקצת על עוונותינו? – ואני מצטט בפניהם את התוספות במסכת יבמות (ה' ב'), משם עולה שהמצוה הגורמת קידוש שם שמים הכי-גדול היא שמירת השבת.

בדרשה לפני צאת שבת פרשת 'שלח' סיפר הרב סיפור שימחיש זאת. הסיפור התרחש אצל רבי חיים מצאנז זצ"ל, שאחד מחסידיו ירש אחוזה גדולה מאביו והרוויח ממנה הון רב. אחד משכניו הגוויים התקטף בו והחליט לגולל ממנו את האחוזה. איך עושים זאת?

זיין הגוי את כתב ידו של האב שנפטר, וכתב שטר שבו נאמר שהאב מעניק לו את האחוזה. את השטר המזויף הצגו הגוי בפני השופט, ובית המשפט קרא ליהודי להתייצב למשפט, כדי להשיב על הטענות. הגיע החסיד לרב, ה'דברי חיים', והרבי הפתיע אותו באמרו 'תהיה רגוע. הכל יהיה בסדר בעז"ה. אל תשכור עורך דין, אני אבוא למשפט שלך, ואסדר הכל על הצד הטוב'.

בהגיע המשפט, התייצב ה'דברי חיים' בכבודו ובעצמו על דוכן העדים, ושאל את השופט: האם הכרת את אביו של היהודי, בעל האחוזה? לאחר שהשופט השיב בשלילה, המשיך ה'דברי חיים' לשאול, 'האם נראה לך שהאבא ההוא שמר על מצוות השבת? והשופט נתן בראשו לאות הסכמה. 'בוודאי שכיחודי הוא שמר על השבת', אמר כן, אמר האבאן זצ"ל, בוא ונציץ ביחד בשטר שהציג בפניך הגוי. הם מסתכלים בשטר, וה'דברי חיים' מצביע על התאריך, שהיה – לא פחות ולא יותר – יום הכיפורים שחל בשבת... נו, אז אני שואל, כבוד השופט, האם לא ברור לך שהשטר הזה מזויף מתוכו?

המסקנה היוצאת מִקְרִיאָה בחוברת המופלאה 'סולם יעקב': כשאדם מוותר, הוא מתאָשֵׁר ומתְעַשֵּׂר באושר ושלוה, שמחה ומנוחת-הדעת

לקראת השלושים של יעקב גליס זצ"ל הוציאה משפחתו קונטרס מופלא, המומלץ לקריאה לכל הגילאים... ■ החוברת מליאה וגדושה בחומר חינוכי מרתק, וגם אם חלק מהדברים יהיו למעלה מהשגותינו, שהרי כבר בילדותו ניבאו ליענקי גדולות ונצורות, שווה לראות מה קורה לאדם כשהוא מאמץ לעצמו את מידות הוויתור, הענווה והצניעות ■ יהיו הדברים לעילוי נשמתו של יעקב בן משה-אליהו

התשובה: צודק מי ששואל, שאי אפשר לחקות אחד-על-אחד את מעשיו של הנער הצדיק הזה, וכל אחד צריך להיות מודע לכוחותיו-הוא, ולמה הוא, ורק הוא, מסוגל להגיע. אבל - שווה לכל אחד ואחד להציץ לעולמו של ה'מוותר', ולראות לאיזו שלוה ושמחה פנימית אפשר להגיע על ידי וויתור, וויתור, ועוד פעם וויתור! זו הסיבה העיקרית שאנחנו מביאים כאן את דבר החוברת שיצאה לאור על ידי המשפחה הכבודה, והקטעים שנצטט ממנה ייסובו במיוחד על וויתוריו-בחיים של יענקי גליס זצ"ל.

ולואי שנלמד גם אנחנו, עד מאה ועשרים, לוותר לשכנינו, לחברינו, ובעיקר - לבני-ביתנו! לוותר ולוותר, להיכנע אל השני ולסלוח לו על מעשיו, לא לדרוש את המגיע לנו, אלא לתת לשני את כל המגיע לו.

מי שמרגיל את עצמו לחיות בדרך כזו, והיתה זו דרך-חיו של יענקי זצ"ל, יזכה לחיים טובים ומאושרים עד בלי די, ללא כל קשר לאירועים העוברים עליו בחיים, הטובים הָמָּה, אם לא. כי האושר והשמחה אינם תלויים בשום אופן באירועי-החיים. בשום אופן!

גם אדם שסובל מרווה רח"ל, וגם מי שהיכתה בו יד ה' (ולואי שאף אחד מישראל לא יגיע לידי כך) - יכול להיות 'מאושר עד הגג', במצבו-שלו, וגם בתוך ים-היסורים הפוקד אותו יש לו אפשרות להתאשר באושר פנימי. כל זאת אם הוא מאמין בהש"ת בכל ליבו, ויודע שכל מה שהוא עושה הכל-הכל לטובה, והמסקנה

מצד אחד, הָלָם.

ומצד שני, אושר ושלוה, שמחה ומנוחת-הדעת.

זה מה שעבר עלינו בעת שעברנו על החוברת המיוחדת 'סולם יעקב' ובה תיאור 13 שנות חייו הראשונות של הבחור יעקב גליס זצ"ל, שזה-עתה מלאו שלושים לפטירתו.

הלם, לגלות למה מסוגל ילד קטן ונער צעיר להגיע. לָאֵלו פסגות-שיא!

ואושר ושלוה, שמחה ומנוחת-הדעת, על כי הקריאה ב-128 העמודים של החוברת מביאה אותנו למסקנה ברורה וחד-משמעית: מי שמרגיל את עצמו לוותר, להיות עניו, להיות בצניעות ולא להבליט את עצמו וכישוריו - צפוי לחיים-של-אושר ושמחה

עד בלי די. שום עננה לא תראה על פניו במשך כל החיים. החיוך האצילי הנסוך על פניו והשלוה הבוקעת היישר מליבו, יהיו שם לאורך כל 120 שנותיו עלי-אדמות. כי אין לו במי ובמה לקנא; אין לו סיבות ליצור תחרות עם אף אחד! וממילא - מה שנשאר לו זה לקטוף מנוחת-הדעת ללא הגבלה.

תאמרו: איזה ענין יש לצטט סיפורי-הוד מתוך החוברת, ויהיו מפעמים ככל שיהיו, הרי כל בר-דעת מבין שיענקי גליס נברא עם נשמה מיוחדת במינה, שְׁעָדִיקָה היו לגדולות ונצורות, נשמה שהיה בכוחה לוותר לכל-בן-אנוש, נשמה שהיתה מסוגלת לעמוד מן הצד ולא להתבלט למרות אינספור הכישורים והתכונות המיוחדות שלה. ואם כן, מה אנחנו יכולים ללמוד מסיפורים אלה, שנוצרו על ידי הנשמה המיוחדת הזו?

הנלמדת מ'סולם יעקב' - אם הוא אינו דורש מהסביבה מאומה, אלא מוכן לתת ולתת להם.

■

4 שנים לפני פטירתו הוציאה משפחת גליס לאור את החוברת "סולם יעקב" במהדורתה הראשונה, ובה נאגדו זיכרונות בני משפחתו ומכריו, הרבנים שלימדו אותו וחבריו. כל אחד מהם שמר בליבו פינה חמה ליענקי, וכולם שמחו לשתף את המשפחה ולהובילה בנתיבי הפינה הזו שבליבם.

לאחר הפטירה, נוספו לחוברת ההספדים שנאמרו בהלווייתו, מאמרים לזכרו מאת בני המשפחה, כתבים ושירים שחיבר בימי חייו הקצרים, ועוד. החוברת יצאה לאור במהדורה מיוחדת, ויהיו הדברים לזכותו ולעילוי נשמתו

הטהורה של יעקב בן משה אליהו. יודגש, שלמרות שעיקר המאמר שלפנינו עוסק באושר הטמון בויתורו, בתוך הדברים יובאו גם פרטים המלמדים על יראת-השמים העצומה של יענקי זצ"ל.

ניתן להשיג את החוברת אצל משפחת גליס, גיבורי ישראל 26, בטלפון 052-7693216 בעלות מסובסדת של 10 ש"ח. הערות אפשר לשלוח למייל:

gellis144@gmail.com

■

כותב אחד החברים: מה שצריך לומר כבר בתחילת הדברים, שברור שיענקי גליס היה מעולם אחר, מעולם טהור ונקי, נקי לגמרי בלי שום רבב. זה לא רק לב טוב, לא רק מידות טובות. נכון, זה היה גם, אבל הילדים הכי עדינים שהכרתי, כועסים קצת, משהו.

הוא לא.

אני לא מבין בעולם הנשמות, אבל ברור לי היום שנשמתו היתה חצובה מעולם אחר. הייתי קורא לזה נשמה מעולם האצילות, נשמה טהורה, טהורה לגמרי, נשמה שכולה טוב נקי וטהור. זה היה משהו אחר. הוא היה שונה מכולנו. מעולם לא חיפש להתבלט. הוא היה הילד הכי-טוב בכיתה בכל תחום, אבל תמיד אני זוכר אותו יושב בסוף, בפינה, מצטנע.

'גובהו של האדם אינו חשוב'...

כותבים ההורים שיחי: אחד הזיכרונות הראשונים מיענקי הוא מזמן היותו כבן 3. בדרכו לגן פגש חבר. יענקי היה נמוך-קומה יחסית לבני גילו, והחבר הפטיר לעברו: "אתה קטן..." יענקי ניגב חיש מהר את דמעותיו ואמר לאימו בגבורה: "גובהו של האדם אינו חשוב כלל,

אם הוא נמוך או גבוה... העיקר שמידותיו תהיינה גבוהות..."

כך מדבר ילד בן 3.

ואכן, זו לא הייתה אצלו קלישאה. מגיל קטן מאוד ניכרה בו עדינות רבה, ובלטה מידה מיוחדת של דרך ארץ. כל דיבורו היה בנועם, בחן ובכבוד. חיוך תמידי היה על שפתיו, ועיניו האירו תמיד בשמחה ובאהבה. היה בוגר מאוד בנפשו, ועם זאת - היה ילד קורן, מלא תום והתלהבות ושמחת חיים, ואת השמחה הפשוטה והתמימה הזו השרה על כל סובביו.

היה רץ בין הפרחים והשיחים, מריח ומתבונן, מתפעל מכל פרח, מכל עלה. כל דבר שימש אצלו מושא להתפעלות ולהתרגשות. שום דבר לא עבר סתם כך, בלי

התייחסות. כל דבר שָׁה את ליבו.

יענקי היה קורא כל מה שבהישג ידו. באחד הימים התגלגל לידו ספר ישן ועב-כרס בשם "לקסיקון לבעלי חוליות". יענקי היה שוחר-ידע וקרא בו בעניין רב, ובגיל 4 ידע לספר על כל בעל חיים לאיזו משפחה ולאיזו מחלקה הוא שייך, מה סימניו האופייניים ועוד ועוד.

הוא נהנה מהספר עד מאוד, והיה בקי בכל סוגי החיות לפרטי הפרטים. לאחר זמן קצר קלט שבספר כתובים דברים שסותרים את האמונה לגבי מניין שנות העולם. הדבר כל כך כאב לו, שהוא ישב ובכה בכי תמרורים... בדמעות בעיניו הניח את הספר בפח ולא היה מוכן לראותו עוד.

ראה קשת ופחד מ...קטרוג

כשהיה בן 4 חזר פעם מהגן וכולו אפוף דאגה רצעה. ניסינו לשמוע מה קרה, והוא לא עונה. ניסינו לשאול בכיוונים שונים, וללא הצלחה. לבסוף קלטנו... אם זה דבר שהוא לא מוכן בשום אופן לדבר עליו, כנראה זה דבר שאסור לדבר עליו... שאלנו את יענקי: ראית קשת? הוא השיב בחיוב ופרץ בבכי... הוא פחד מהקטרוג על הדור... ישבנו איתו ואמרנו תהילים, הוא אמר בבכי ובדמעות, ורק אז נרגע...

מגיל צעיר היה מקליט את עצמו מספר סיפורים - על פרשת השבוע, סיפורי חז"ל, סיפורים על גדולי ישראל - בהתלהבות, במתיקות ובהתרגשות, היישר מאוצרו הגדוש, היישר מליבו השופע.

אחד מאחיו, שהיה כבן 7 כשיענקי איבד את ההכרה, נשאל מה הוא זוכר מיענקי, והשיב: "כשיענקי החליף את הכיפה שלו לכיפת לילה, לא הסיר את הכיפה האחת וחבש את האחרת, אלא הכניס את כיפת הלילה מתחת

מסרב ללכלך את נעלי השבת

בהיותו בכיתה ב' הסתובב פעם בבית כשהוא מוטד. כשנשאל מה מטריד אותו, השיב בשאלה: איזו מתנה מתאים שאותן לאישה? והסביר: יש איזו אישה שתמיד מעבירה אותו את הכביש ברחוב שרת. והוא כל כך רוצה לתת לה מתנה שתביע את הכרת הטובה שלו... מה יכול לשמח את האישה, שהייתה אמו של חברו? לבסוף מצא בבית תמונה של רב, כתב מאחור מילות תודה חמות, ונתן לה.

נחג היה לייקר ולכבד כל דבר שבקדושה. אחד מחבריו סיפר שביליל שבת האחרון שלו בשיבה חזר יחד עמו הביתה. יענקי לא הלך בדרך הרגילה אלא הלך בכיוון אחר. מדוע אינך הולך בדרך הרגילה? שאל, החבר, ויענקי ענה: לא מתאים ללכת עם נעלי שבת בשביל שיש בו חול. הנעלים יתלכלכו.

כדאי לברוח מן הכבוד...

יענקי ידע לקרוא מגיל צעיר מאוד, וכבר מגיל 3.5 רכש ידע רב מאוד בחומש ובמפרשים, ובכל ספר שנקלע לידיו. הוא היה מודע לכך שהוא יוצא דופן - ושמע זאת כל העת מאנשים בסביבתו, שהתפעלו מתוכן דבריו ומסגנון דיבורו.

ואף על פי כן מעולם לא הבליט את ידיעותיו, וככל שזה מוזר לומר את הדברים על ילד צעיר - ברח מן הכבוד ככל יכולתו. כשהיה בן 4.5, שפע בליל הסדר חידושים ודברי תורה ללא הרף. על כל משפט בהגדה הרחיב ופירש וסיפר במתיקות ובחן.

אחותו, הגדולה ממנו בכמה שנים, לא הצליחה להשחיל אף מילה בתוך כל השטף הזה... ההורים ביקשו ממנו שיאפשר לאחותו לדבר, והוא הבין זאת מיד, על אף גילו הצעיר, השתתק ופינה את הבמה. מני אותו יום כבר לא היה צריך להזכיר לו לפנות במה לאחרים...

ביום רביעי, ר"ח חשוון תשס"ב, שלושה ימים לפני שאיבד את הכרתו, התקיים טקס חלוקת פרסים לנבחני "דגל ירושלים" על הלכות שמיתא. בני המשפחה קראו על כך בעיתון, ויענקי נשאל למה לא השתתף במבחן - הרי כל ההומור נהיר לו על בוריו, ותוך זמן קצר יכול היה לעבור עליו, ובוודאי היה זוכה בפרס הגדול ביותר...

ותשובתו היתה: אם הייתי זוכה, כולם היו שואלים אותי: זה אתה? זה אתה שזכית במבחן? אני לא אוהב את זה. עדיף לברוח מהכבוד, זה לא דבר טוב.

עדוטה של הגננת...

במהלך שיחותינו עם אלה שהכירו את יענקי, נדהמנו לגלות שדמותו עודנה עומדת חיה מול עיני הגננת שלו,

לכיפת היום, ורק אחר כך הסיר את כיפת היום, כדי שלא יהיה אפילו חלקיק שנייה ללא כיפה.

הכיר את הבדיחה אבל צחק...

מאז ומעולם היה מקדים שלום לכל אדם ואדם. אופן אמירת השלום שלו היה פרק בפני עצמו. תמיד כשהיה נכנס הביתה, כבר בתור ילד רך, היה משמיע "שלום" קולני, לבבי ומתנגן, עד כדי כך שלמתבונן מהצד היה נראה כאילו לא ראה את המשפחה תקופה ארוכה. כשפגש אנשים ברחוב, גם אנשים שהכיר ברמה שטחית מהאזור, היה דואג להקדים להם שלום כבר מרחוק בחיוך רחב, ואף היה מִפְנֵה גופו קדימה במעין קידה המביעה כבוד והוקרה.

כשהיה בן 6 סיפר לאמו לפי תומו: "חבר סיפר לי בדיחה. הכרתי את הבדיחה, אבל רציתי שיהיה לו סיפוק, אז צחקתי..." בחושי הדקים הבין כבר בגילו הצעיר למה זקוק החבר, ומה יגרום לו להרגיש מכובד ובעל ערך.

כשגדל מעט, הדבר הפך אצלו לאמנות של ממש. מעולם לא רב עם חברים או עם אחים. תמיד היה מוותר, ועשה זאת בשמחה ובחיוך ולא בכעס ובנרגנות. אחד מחבריו סיפר, שפעם אחת היכו אותו חברים, וילדים שעמדו בסמוך יעצו לו להחזיר. אך יענקי ענה ואמר: "המרים יד על חברו נקרא רשע", ולא הסכים בשום אופן להחזיר.

הדבר שהיה חשוב לו יותר מכל היה לשמח אלוהים ואדם. לשמח את האנשים שסביבו, ברואי ה' בצלם אלוהים, וכך לשמח את הקב"ה. הדבר בלט כבר מגיל רך ביותר. שמחת הזולת הסבה לו עונג של ממש, והוא עשה הכל כדי להגיע לכך.

ולא רק ביהם לאנשים שהכיר נהג כך, אלא אפילו אנשים שכלל לא ידע את זהותם, ולא היה סיכוי שידעו מי הוא. פעמים רבות נמצא בכיסו גזיר מודעה שתלש ברחוב, ובו מספר טלפון או פרטים אחרים של המפרסם. לשם מה תלשת את הפרטים מהמודעה? נשאל. ויענקי ענה: רציתי שמי שיראה את המודעה יראה שיש לה ביקוש, הנה, מישוה כבר תלש ממנה גזיר אחד... וכך אנשים יביעו עניין במודעה... לא ייאמן!

גם בבית ניכרה השאיפה שלו להיטיב לכולם. כדרכם של ילדים, התוכחו פעם אחיו ביניהם על ממתקים שקיבלו. לבסוף אמר אחד מהם: "טוב, עוד מעט יענקי יחזור מהחידור, ואני כבר אבקש ממנו שיכבד אותי..." היה ברור להם שאצל יענקי הערך הראשון במעלה הוא לכבד את הזולת - אף אם פירוש הדבר שהוא עצמו ייותר ללא שום ממתקים...

פעם ראו אותו מגיע הביתה וממתק בידו. כששאלו אותו מדוע אינו אוכל את הממתק, ענה: "מה ייצא לי אם אני אוכל את הממתק? אם אתן אותו לאחים שלי - הם ישמחו, ואני אשמח איתם".

הגב' חיה גלוסקין תחי, שבגן שלה למד בשנת תשנ"ב, מגיל 4 עד גיל 5.

מתברר שכבר בגיל כה צעיר ניתן היה להבחין במעלותיו המיוחדות. וכך סיפרה הגננת: יש ילדים מיוחדים שאני זוכרת מלפני שנים רבות, אבל יענקי לא היה סתם מיוחד, הוא היה הרבה מעבר למיוחדים. היו בגן הרבה פרחים, אבל הוא היה הפרח בה"א הידיעה. זכורה לי באופן מוחשי הצורה שבה היה נכנס לגן - עם חיוך גדול ובוקר טוב מאיר, לבבי ושמח. תמיד בחיוך, במתיקות, בעדינות ובאצילות.

אני ממש יכולה לזכור איך הדלת הייתה נפתחת, והוא נכנס בחיוכו הקורן. תמיד היה מחייך. כל התנהגותו הייתה בעדינות, אף פעם לא דיבר בטונים גבוהים. תמיד בקול רך ורגוע. אם הייתה מריבה, הוא היה בורח ממנה, לא התחבר לזה.

תמיד היה בצד המוותר. זכורה לי צורת הדיבור העדינה והרכה שלו, שבה התבטא: טוב הגננת, אז לא, לא משנה... והווייתו אף פעם לא היה מתוך תחושת החמצה, אף פעם לא בעצבנות, אלא בחיוך, בשמחה, בשלווה. אף פעם לא ראיתי אותו כועס. תמיד וויתר. טוב-הלב שלו ממש נשפך.

גם במקומות שבהם היה ודאי מקום לכעוס ולהתרגז, הוא לא כעס. מעולם לא ראיתי ילד כזה, שתמיד נסוך חיוך על שפתיו, ואף פעם אינו מתרגז. הקול העדין, הרך והמתוק שלו מצטלצל באוזני עד היום...

ללמוד כל דבר 40 פעם!

בהגיעו לחיידר היה יענקי קשור בקשר מיוחד לרבנים ולמלמדים, קשר של אהבה וכבוד גם יחד. כשהיה בכיתה א' או ב', פגשנו ליד הכותל את מנהל החיידר. תלמידים רבים היו מתביישים, או מתעלמים... אבל יענקי, רק ראה את המנהל ממרחק, רץ אליו בהתלהבות וחיבק אותו בשמחה...

יענקי היה ילד שעשועים של רבותיו. רבו מכיתה ז' הגדיר אותו, עוד בטרם קרה האירוע: "ילד כזה נולד אחד למיליון..." מדי יום ביומו היה ממתיך ליד שער החיידר, כדי לברך כל אחד ואחד מהמלמדים בברכת שלום. כל מלמד שעבר דרך השער, זכה לברכת השלום הלבבית.

מספר חברו: בילדותי הייתי ילד ביישן מאוד. הגענו מצרפת והתקשיתי בשפה העברית, והדבר הקשה עלי את ההתאקלמות בכיתה. יענקי, אף על פי שהיה גאון ובשרוני ביותר, ויכול היה להתחבר עם הילדים בעלי המעמד הגבוה בכיתה, בחר להתקרב דווקא לילדים שלא היה להם מעמד גבוה, כמוני. הוא דאג לקרב אותי והיה חבר טוב שלי, ובזכותו היה לי קל יותר להשתלב.

פעם אחת למדנו יחד את תחילת מסכת קידושין. לאחר שסיימנו, בדרך הביתה, יענקי אמר בעל פה את כל הגמרא והתוספות של העמודים הראשונים של המסכת. שאלתי אותו איך הוא יודע הכל בעל פה, והוא ענה: "קיבלתי 40 פעם, עצמי ללמוד כל דבר 40 פעם. אחרי שלומדים 40 פעם, קל מאוד לזכור את הדברים!" כך אמר, והוא בן 12 בלבד. חברים אחרים סיפרו שפרש בפניהם תוכנית מפורטת איך הוא מתכנן לסיים את

הש"ס. יענקי היה מרבה לערוך סיכומים שונים לחומר הנלמד, והיה מראה אותם לרבי' בהפסקה. בחלק מהסיכומים המלמדים המשיכו להשתמש בעצמם שנים אחר כך.

יענקי למד בהתלהבות בכל רגע פנוי. ואם כך כשהיה ב'חיידר', על אחת כמה וכמה לאחר שנכנס לשיבה. יענקי למד בישיבת פוניבז' לצעירים במשך זמן ארוך, ועוד 3 ימים בחודש חשוון. בליל שבת אור לז' בחשוון תשס"ב איבד את הכרתו. הוא היה אז בן 13 ו-3 חודשים בדיק.

ימים אחדים אחרי שנכנס לשיבה, התבטא בבית ואמר: עד היום חשבתי שאני יודע ללמוד גמרא... אז חשבתי! ולא ידעתי מה זה באמת. אמא, את לא יודעת איזה תענוג זה ללמוד דף גמרא בעיון! את לא מתארת לעצמך!

בזמן הקצר שלמד בישיבה הותיר חותם בל יימחה על הרבנים ועל החברים. אף על פי שלמד עם החברים רק בחודש אלול, בעשרת ימי תשובה ושלושה ימים מחודש חשוון, הרגישו בני הישיבה שהוא חלק מהם, וכשעשו 'סיום' בשיעור ג', עמדו על כך שגם יענקי ישתתף בו, וכך היה. גם בתמונת המחזור שובצה תמונתו - הוא נשאר חי בליבם של כל חבריו.

דבריו של הגרמ"א הרבסט

הגאון רבי מרדכי אברהם הרבסט שליט"א, ראש הכולל ברמת אלחנן, כתב: כבר עברו שנים רבות, ועם זאת לא כהו הרגשות אשר צפו אצלי בכל יום שראיתי את יענקי בבריאיתו, חשתי שעומד לפני אדם גדול. היה מגיע לכולל לתפילת מעריב, וזאת כדי להתפלל עם לומדי תורה. הרצינות ויראת השמים היו ניכרים עליו.

היה מתפלל כל מילה ומילה בהתרגשות ובהשתפכות הנפש, אשר לא מצויים כלל אף אצל גדולים ותלמידי חכמים. השיא היה בעת שהכין עצמו לתפילת העמידה: הוא התקרב לצד מזרח, ונראה שעשה זאת כדי שלא יצטרכו לטרוח ולעמוד בשבילו כשהיה מאריך בתפילה.

ואז ראו אותו נעמד כעבד לפני קונו. ביראת רוממות מיוחדת ובהתלהבות מפליאה היה שופך שיחו לפני הבורא, כאחד הצדיקים הגדולים. לא ייאמן! היה נעמד בסמוך לידי ממש, ופעמים הייתי שומע את לחישותיו בתפילה, כסופר מעות, בתחנונים ידבר רש, בתחינה ממיסית לבבות. ואני בשעה זו מתרומם יחד איתו, ומרגיש קרבת אלוקים. הוא סחף אותי להרגיש לפני מי אתה עומד. זכורני עוד, כי כאשר סיימתי התפילה לפסוע אחורנית, והוא עדיין מתייצב בהכנעה ושופך לבו לאלוקי, הייתי רואה פעמים רבות חלק מחבריו ממתנינים מאחור ומביטים עליו בהערכה ובהערצה.

גם כשהגיע להתפלל ראיתי כמה חברים רודפים אחריו להיות עמו במחיצתו ולזכות להתפלל איתו. איפה נמצא כדבר הזה? בעודו נער צעיר, וכבר זוכה לקרני-הוד שהאירו עליו, וגרמו לאחרים להיסחף בלהט של קדושה, להתפלל עם יענקי? כמדומה שגם אני ושאר חברי הכולל היינו מצפים בכל יום שנזכה שגם היום יבוא יענקי להתפלל בצוותא. יחד איתו הייתה התפילה בכולל יותר נעלית ומרוממת.

חידוק

בברית-מילה יוצאות טיפות-דם ספורות, והתורה קוראת לה 'מתבוססת בדמיך'...

אין אהבה יותר גדולה מאהבת השם יתברך את עמו ישראל, ויש לכך אינספור ראיות מהכתובים והנביאים, המדרשים והגמרות, ודברי חכמי ישראל מלאים על כך מזן אל זן.

באחת משיחותיו של הגאון רבי חזקיהו-יוסף משקובסקי שליט"א שמענו דבר מופלא בשם ראש ישיבת חברון מרן הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, על דברי הגמרא במסכת כריתות (ט' א') האומרת שהפסוק (יחזקאל, ט"ז ו') 'ואראך מתבוססת בדמיך' וכו' מוסב על דם פסח ודם מילה.

והקשה ראש הישיבה: המושג 'מתבוססת בדם' מוסב

מרן הגר"י סרנא משתתף עם מרן החזו"א בחתונתו של הרב הגאון רבי ישראל זינגר זצ"ל שנפטר לפני מספר חודשים. בתמונה העליונה עומד מימין ומביט במרן זצ"ל, הרב משה צ'צ'יק זצ"ל מנהלו המיתולוגי של בית הספר 'אהל יעקב' בתל אביב, וחמיו של הגר"י אנגלנדר שליט"א ראש ישיבת 'בית שמעיה' התמונות פורסמו בימוסף שבת קודש של 'יתד נאמן' בחג השבועות

אצלנו בדרך כלל על מקרים של תאונות דרכים רח"ל. כשאנחנו שומעים על פצוע שנפגע חלילה בתאונה, עולה בדמיונו תיאור על אדם השוכב בכביש, ולצדו שלולית דם גדולה, והוא מתבוסס בדם ההוא. יצילנו וישמרנו השי"ת. זו ההגדרה המקובלת אצל בני אדם.

רק טיפות-דם ספורות ניקזות בברית

אבל נדמה שכל מי שהיה אי-פעם בברית מילה, יודע שכמות הדם היוצאת אצל התינוק במצוות מילה, היא קטנה ביותר, גם בעצם המילה, וגם כאשר המוהל עושה את מצוות המציצה, מדובר בטיפות ספורות. ואם כן איך שייך להתבטא כאן 'מתבוססת בדמיך'?

ותירץ מרן הגר"י סרנא זצ"ל, שרואים מכאן את אהבת השי"ת לעמו, שכל טיפת דם הניקזת מגופו של יהודי, ולו יהא זה תינוק קטנטן, כבר נקרא הדבר הזה 'מתבוססת בדמיך'!!! אה, איזה יופי של מאמר!

ובדרך אגב נזכיר שיש מפרשים את המילה 'מתבוססת' מלשון בסיס, דהיינו שהצרות ודם-התמצית שניקז מעם ישראל במהלך הדורות, הם הבסיס לחיי-חיותו, וכמו שאומר הנביא בהמשך הפסוק (יחזקאל, ט"ז ו') 'ואומר לך בדמיך חי'! הדם והצרות הם הסיבה לחיי העם היהודי.

לכן, כשעוברים על האדם צרות מצרות שונות, רח"ל, אל ייבהל ואל יתפחד, אלא יידע שהצרות עצמן תהיינה סיבת הגאולה, והחושך יהיה סיבת האורה.

צריכים רק להמתין בסבלנות. השכר ישולם לנו מלא-מלא

הקב"ה אוהב את בניו, ואנחנו צריכים רק להמתין עד שהאהבה הזו תיראה לעיני כל. כיון שזה-עתה היינו בחג השבועות, כדאי להתבונן בכמה משפטים בפיוט ה'אקדמות'.

מה מרגשת היא הנימה בפיוט זה הנהוג בפי עדות אשכנז בחג השבועות, כאשר בתחילה מתוארים נסיונותיהן של אומות העולם לפתות את עם ישראל לעזוב את ה', וללכת איתן יד-ביד, תוך שהן מבטיחות לנו את כל הטוב והיקר, אבל הנה העם שלך, רבש"ע, העם שבחרת ורצית בו מכל האומות, העם הזה יודע להחזיר לכל המפתים אותו תשובה נצחת.

וכך נאמר שם: רבותכון מה חשיבא, קבל ההיא שבחאתא (הגדולה שלכם - מה היא חשובה, מול השבח הגדול שנקבל מהשם יתברך!); רבותא דיעביד לי, כד מטיא שעתא (הגדולה שהקב"ה יעשה לי, כשתגיע השעה); במיתי לי נהורא, ותחפי לכון בהתא (כשיבוא אליי האור, ולכם יגיע החושך); יקריה כד אתגלי, בתוקפא ובגבורתא (אז יתגלה גודל-יקרי האמית; בתוקף ובגבורה); ישלם גמליא לסנאי ונגותא (ואז גם ישלם הקב"ה לכל שונאיי את מה שמגיע להם); צדקתא לעם חביב, וסנאי זכותא (הצדקה לעם חביב, ורבות זכויותיו). ואנחנו צריכים רק להמתין. בסבלנות. כי

זה יגיע. וגם אם הצרות מתגברות, והמועקות מתחזקות, רח"ל, ברור לנו ששעתנו הגדולה בוא-תבוא. עוד מעט-קט. ואז נזכה כולנו לראות את בוראנו משלם לנו את השכר הגדול המגיע לנו, על כך שלא נטשנו אותו בימי עברה וזעם.

גם ב'סליחות' של בני אשכנז שאומרים לפני ראש השנה (סליחה י"ג), אנחנו מזכירים את נאמנותנו להש"ת, ואומרים לפני אבינו-שבשמים: 'דון דין עני ואביון, משפט רצוצים ומעונים וכו', לא איש א-ל ויזכב, אשר יחליף עניינים, וגזרת שש שנים, אשר לעבדים נקנים, וכמה שש חלפו לי - ולא אהבתי אדונים; ואם נמכרתי לעקר, ולא אגאל בשנים, בקרובים דין עקר, ואתה קרובי וגואלי, ה' בוקר תשמע קולי'. מי שמתבונן במלות-הקודש הללו ואינו נותן להן לעבוד בפיו סתם-כך, יכול לשאוב מהן חיזוק רב. 'כמה שש חלפו לי, ולא אהבתי אדונים!?' רק לחשוב על מה שעבר העם היהודי בתקופת השואה, וביתר הפקעות והגזירות שניחתו עלינו, ולמרות הכל נותרנו נאמנים לאבינו שבשמים, ולא נטשנו את ברית אבותינו.

עולה בזכרוננו עכשיו סיפור נורא שהתרחש אצל הגאון רבי יצחק וייס הי"ד, מגדולי רבני הונגריה, שנרצח על ידי הנאצים הארורים בשואה, אבל לפני שירו בגבו, הורו לו להכניס את ראשו הקדוש והטהור לתוך אסלת-שירותים שהיתה מליאה בטינופת שלהם, וכאשר ראשו היה שם ירו בו, והרגוהו. וכך עלה והתעלה אותו גאון לשמי-מרומים.

כל הסבל והיסורים הללו שעלו בגורלם של קדושי-עליון, ישולם לנו מלא-מלא על ידי ריבון כל העולמים, הזוכר כמובן כל טיפת-דם שיצאה מגופו של יהודי, וכל שביב-של-יסורים ייהפך לנו כזהרורי-אור, שיאירו את עולמנו בשפע-של-שמחה ואושר.

המדרש מספר שהקב"ה לימד את משה רבינו איך להתפלל!

כל דברי חז"ל ואמרותיהם, הם קדושים וטהורים, ויש ללמוד ולשנן כל מילה ומילה שיצאה מפי חכמינו. אבל, כך כותב לנו אחד המתפללים החשובים במנין 'הנץ' בבית הכנסת המרכזי, יש לפעמים שגם אנשים פשוטים נתקלים במאמר חז"ל המעניק עידוד מיידי ומוכיח את אהבת השי"ת לעמו ישראל.

מאמרי חז"ל אלה נותנים לנו גם את הכוח הנפשי להתמודד עם קשיי-החיים והשגת השמחה. התלמיד-חכם מצביע בפנינו על דברי המדרש (שמות-רבה, פרשה מ"ג פסקה ג'), שם מצביע המדרש על כמה פירושים למילה 'ויחל משה'. יש מי שמפרש 'ויחל' הוא מלשון מחלה, ש'חלה משה כשעשו אותו מעשה'. יש מי שמפרש שהוא מלשון מתנה, כמו שכתוב (תהלים מ"ה) 'זבת צור במנחה פניך יחל' וגו'. ממשיך המדרש: 'ורבנן אמרין, מהו ויחל משה, עשה את המר מתוק? ויחל לשון חילוי! כיצד? - אמר ר' ברכיה בשם ר' חייא בר אדא דיפו, בשם ר' שמואל בר נחמן: כיון שבאו ישראל למרה, מה כתיב? - ויבאו מרתה! 'התחיל משה מהרהר בלבו ואמר: המים הללו, למה נבראו? מה הניה יש לעולם בהן? מוטב היה אילו לא נבראו! ידע

הקב"ה מה היה מחשב בלבו. א"ל הקב"ה, לא תאמר כן; ולא מעשי-ידי הן? יש דבר בעולם שלא נברא לצורך? 'אלא אני מלמדך היאך תהא אומר: אמור כך, עשה את המר מתוק! ומנין שלמדו הקב"ה להיות אומר כך? דאף מה כתיב (שמות ט"ו) 'ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ'. ויראהו אין כתיב כאן, אלא ויורהו. אין ויורהו אלא לשון לימוד, שנאמר (משלי ד') ויורני ויאמר לי וכו'. 'היה הדבר מסודת ביד משה [כלומר - היה שומר את הדבר בליבו. 'עץ יוסף ומתנות כהונה'], ולא עשה [כלומר, לא עשה משה כדבר הזה, כי מעולם לא בא לידו מעשה שיצטרך להתפלל שיעשה המר מתוק, אלא כשעשו ישראל את העגל. 'עץ יוסף ומתנות כהונה']'.

ולמה עשה? אלא כיון שבאו ישראל למדבר, וביקש האלקים לכלותו, אמר לו משה: רבש"ע, בקשת לאבד את ישראל וכו', לא כך אמרת לי במרה - הוי מתפלל ואמור עשה את המר מתוק! ואף עכשיו חלי מרירתך [המתק המרירות] של ישראל, ורפא אותן! הוי ויחל משה! 'עכ"ל.

מה למדנו? - שאבינו, האב הרחמן, מלמד אותנו בעצמו ובכבודו כיצד להתפלל לפניו, והתפילה צריכה להיות בנוסח 'עשה את המר מתוק!!!' דהיינו, שהקב"ה מלמדנו שיש בידו היכולת לעשות מה שבשר-ודם אינו מסוגל לעשות - להפוך את המר למתוק, לשנות ולהחליף את כל הצרות וים-היגונות לשמחת עדי-עד. והוא רוצה שנתפלל אליו בנוסח הזה. וכך הוא מלמד את משה רבינו: 'אני מלמדך היאך תהא אומר: אמור כך, עשה את המר מתוק!'

ואם הקב"ה אומר לנו להתפלל אליו בלשון זו, אות ברור הוא שאין זו תפילת שווא!!! אלא, אם נתפלל כך, ונכונן את לבנו רק אל השי"ת, ולא נתלה בטחוננו בעלה נידף, נזכה גם לראות את המר הופך למתוק!!! הלא זו התפילה שחיבר השי"ת בעצמו!!! ומי לא רוצה להפוך את המר שבחייו, למתוק? הלא לכל אחד מאתנו מצטברת מרירות על דא ועל הא. אירועי החיים לא תמיד הולכים כפי שאנחנו היינו רוצים. והנה מצד אחד חובה עלינו להאמין שהכל לטובה, ואין כאן שום מרירות ושום עצב. ומצד שני, השי"ת בעצמו נותן לנו את הפתח להתפלל אליו, להתייחד עימו, לשפוך את נפשנו ולבקש - 'עשה את המר מתוק!!!'

דבר נוסף צריך לומר, שאם זה הנוסח של השם יתברך, סימן שזו התפילה הכי-אהובה לפניו. דהיינו, אדם שנמצא בעת צרה ומצוקה, עלול לחשוב שזה לא כל-כך יפה לבוא אל אבא'לה-שבשמים בתביעה שיוציא אותו לגמרי מתוך הצרה. הרי ה' הכניס אותי לצרה זו, וכי מי אני, ומה אני, שאבקש להיחלץ מהצרה, ולצאת מחשיכה לאורה? אז תמיד ידענו שמחשבה כזו איננה נכונה, כי האדם יכול, ורשאי, לבקש על הכל מכלל!

שהרי כך כתוב בפסוק 'הרחב פיך ואמלאהו! אבל מהמדרש הנ"ל אנחנו לומדים שהשי"ת בעצמו חיבר לנו תפילה כזו, ותיקן לנו את הנוסח כיצד להתפלל לפניו. והתפילה הזו אכן מבקשת על הכל. וכי יש בקשה יותר גדולה מאשר להפוך את המר למתוק? והשי"ת מלמדנו שלא נתבייש, אלא נבקש ממנו שיחלץ אותנו מכל הצרות והמועקות, היסורים והכאבים, הפוקדים אותנו, במיוחד בתקופה האחרונה. 'אני מלמדך היאך תהא אומר: אמור כך, עשה את המר מתוק! ולא נתפלל!'

הגאון בעל התוספות - יוסף-טוב צמח להשליך את כח-היז עם פירושו על המשניות - אל האס

לדבר ולקחו בצי

אשר כל ימיו לומד תורה לשמה, וחיבר את הספר תוספות-יום-טוב, שהוא פירוש על המשניות, ומעיד אני עליו שחידושו נשמעו בישיבה של מעלה. ועתה בגלל מחלת הבן, הוא עומד להשליך את כתבי-הספר כולו אל האש, בו-בזמן שרבים נצרכים לספרו. לכן הזדרזו נא והשיבו את הבן אל אביו, כדי להציל את הספר.

המשיך הבן וסיפר לאביו, מיד חזרה נשמתי אל גופי, והרגשתי שאני טובל בים של זיעה, וכאשר פקחתי את עיניי, ראיתיך, אבא, עומד ליד המדורה כשהכתבים בידך, והינך עומד להשליכם לאש.

מיהרתי אפוא בשארית כוחותי לקרוא לך בקול שאל תעשה זאת וביקשתי למנוע ממך להשליך את הספר אל המדורה.

לאחר שהשלים הבן את דבריו, שכב בדומיה, ולפתע פנה אל אביו וביקש לשתות, ואט-אט שבה אליו רוחו, והחל להתאושש מהמחלה, עד שבתוך זמן קצר שבה בריאותו לחלוטין, ועשה אביו משתה לכל חכמי דורו.

אנחנו קוראים את הדברים וכמעט שאיננו מסוגלים להאמין לענוותם-כי-רבה של גדולי הדורות. גאון שכמותו, שעמל במשך שנים לחבר פירוש על המשניות - שזכה להסכמה השמימית כפי שסיפרנו לעיל, והיום כבר יודעים הכל שאי אפשר היה להסתדר בלימוד המשניות בלי התוספות-יו"ט!!! - והמחבר חושב בדעתו שמחלתו הקשה של בנו-יקירו, באה עקב חיבור הספר...

עלינו ללמוד מכך על עוצמתן של המידות הטובות הנמצאות בליבו של כל יהודי ויהודי! וצריך רק לדעת כיצד ואיך, ובאיזו מידה, לנצל את המעלות הללו שנצרכו ונספגו בדמנו ובנשמתנו - נשמת העם היהודי.

וכי לחינם בחר בנו השם יתברך? וכי לחינם נשבע שלא ימיר אותנו בשום אומה אחרת?

החוכמה הגדולה היא לדעת מצד אחד שגם בתקופתנו וברורנו קיימת אפשרות לכל יהודי להגיע למעשים גדולים. ברם, מצד שני, צריך כל אחד לבחון את עצמו במשקפי-אמת, ולברוק שהוא אינו מטפס גבוה מדי!

המעשה דלהלן, שאינו מפורסם כל-כך, הוא אמין במיוחד, כיון שהוא מופיע בספר 'נשמת אדם', לבעל ה'היי אדם'. אנחנו מצאנו את הסיפור בספר 'כל בו ליאהרצייט' (פרק ד' סימן א').

בעל ה'תוספות יום טוב', הגאון רבי יוסף-טוב ליפמאן הלוי העליר זצ"ל, התבשר פעם שבנו חלה ונפל למשכב. מחלתו הלכה וגברה, הלכה והוחמרה, וכל הרופאים אמרו כבר נואש לחייו.

באו והודיעו לאביו שמצב בנו חמור מאוד, וסכנה נשקפת לחייו. הלך האב אל מיטת בנו, וראהו שהוא גוסס. פָּרַץ בעל התוספות יום טוב בככי תמרורים, והחל לפשפש כמעשיו, שמא בגללם נענש בנו, כמו שכתוב 'פוקד עוון אבות על בנים', ובסופו של דבר תלה את האשמה ב...ספרים הרבים שחיבר (האב).

תוך כדי הדברים ניגש הגאון אל ארון הספרים בחדרו, והוציא ממנו חבילת כתבים, שהכילו פירוש בכתב-ידו על המשניות, והרימו כלפי מעלה ואמר:

"רבש"ע, אולי התהלכתי בגדולות ובנפלאות ממני, ועשיתי ספרים הרבה, והעזתי לדבר כנגד גדולים וטובים ממני. גם הנאה חומרית היתה לי מן הספרים אשר חיברתי. שמא בשל כל אלה נענש הבן שלי. הנה ספר זה לפניך, וטרם יראהו אדם, אשרפנו באש" - - -

ובעודו מדבר את הדברים הללו, החל לערוך עצים למדורה, ועמד להשליך את כל כתבי הפירוש על המשנה לתוך האש.

לפתע שומע האב המיוסר את קולו של בנו הגוסס, הצועק אליו: 'אבא, אבא, אל תשלח ידך אל האש'. נבהל האב ורץ אל בנו החולה לשאול על פשר הדברים שהוציא מפיו. והנה, כאשר התקרב, ראה את בנו שוכב ברפיון-אברים, ומלא זיעה, ושאל אותו בלחש: 'מה לך בני כי צעקת אליי, הלא חניך כל-כך חלש?'

והבן משיב: 'בהיותי ברגע הגסיסה, פרחת נשמתי ועלתה לעולם האמת, ושם שמעה הנשמה את בית הדין העליון מעיינים בדיני, לחיים או למוות. לפתע הופיע צדיק אחד, ופניו כפני מלאך, וכתרו לפניו: 'תנו כבוד לתורה! יבוא רבינו הקדוש, רבי יהודה הנשיא, בעל המשניות!'

'ואז בא רבי יהודה הנשיא לפני כסא הכבוד, ואמר - אם אין זכויותי מכריעות, יישאר בחיים בזכות אביו הגדול,

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 6 | סיון תש"פ | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות"

זקן המשגיחים רבי אהרן חדש שליט"א בשיחה בבית ישעיה

מזן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א בביתו מאחורי מחיצה עם ראש ישיבת פוניבז' הגאון הגדול רבי אליעזר כהנמן שליט"א

המשגיח הגר"א חדש שליט"א בתפילה בישיבה עם הגאון הצדיק רבי בנימין פנקל שליט"א

מזן הגר"ד פוברסקי שליט"א בשיחה לבני הישיבה בירושלים

המשגיח הגאון הצדיק רבי חיים זולקין שליט"א בשמחת ברית

מזן הגר"מ אורחי בשיעור לבני הישיבה

מזן הגר"ד פוברסקי שליט"א בשיחה בשיבת אור אלחנן

יו"ל ע"י מערכת קובץ גליונות. נשמח לקבל מדי שבוע תמונות למדור חדש זה. נא להזהר מזכויות יוצרים וחשש גול.
תמונות יש להעביר למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com

הגאון הגדול רבי יעקב סטנפסקי
שליט"א במסידת שיעור
לבחורי ישיבת תורה בתפארתה

מחן הגאון רבי אברהם מרדכי
שליט"א ראש ישיבת גייטסהד
במסידת שיעור כללי לתלמידי
הישיבה דרך הטלפון

מחן הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי
במסידת שיעור לבני החבורה בכולל

גדולי ישראל בתפילה בכותל המערבי לאחר חג השבועות

הגאון הצדיק רבי דוד אבוחצירא
שליט"א בחתונת בת הנגיד
רבי דן גרסלר שליט"א

ראש ישיבת סלבודקא הגאון
הגדול הרב יחזקאל שליט"א
בחתונת נכדו

מחן הגרב"מ אורחי שליט"א

המשגיח הגאון רבי חזקיהו מישקובסקי
שליט"א בשמחת חתונת נכדו

הגאון הגדול
רבי שרגא שטינמן שליט"א

הגאון הגדול
רבי יצחק אורחי שליט"א

ראש עריית בני ברק רבי אברהם רובינשטיין בהתייעצות
אצל הראב"ד הגאון הגדול רבי יהודה סולמן שליט"א

הגאון הגדול רבי מרדכי
שמואל אדלשטיין שליט"א

הגאון הגדול
רבי זאב ברלין שליט"א

צילום: דפאל ש.

י"ל ע"י מערכת קובץ גליונות. נשמח לקבל מדי שבוע תמונות למדור חדש זה. נא להזהר מזכויות יוצרים וחשש גזל.
תמונות יש להעביר למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com

שנת העשור

המשנה ברורה
של דרשו
פשוט
יצירת פאר

ספרא אמר, ספרא יודע.

299 ₪
397

משנה ברורה דרשו + דרש דוד אבות

64 ₪
105

כל ספרי דרשו
הנה
25% עד
הנה

סט חפץ חיים ושמירת הלשון +
דרש דוד אבות

עכשיו ברשת אור החיים

אלעזר: רבי יהודה הנשיא, 94, אשדוד: רבי יהודה הנשיא, 8, רבי אליעזר בן הורקנוס, 8, בית-שמש: רבי יהודה הנשיא, 6, נחל
ניצנים, 3, ביתר: הר"ן, 9, בני ברק: נחמיה, 28, הרב כהנמן, 62, הרב שך, 8 (איצקוביץ) רבי עקיבא, 68, אהרונביץ, 12, רבי
עקיבא, 152, תיפה: מיכאל, 27, ירושלים: שאולון, 49 (הר טוף), חבקוק, 2 (מאה שערים), שמגר, 21, הפסגה, 45 (בית וגן),
חדש בר אילן, 4, מודיעין עילית: שד"י יחזקאל, 2, ברכפלד, חפץ חיים קרית ספר, נתיבות הרמב"ם, 1, פתח תקווה ורמשילד, 75

לקבלת הקטלוג והזמנות:
אתר: sifreiorhachaim.co.il
מייל: or1800350036@gmail.com

